

**ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

DOKTORA TEZİ

Nur YILMAZ

**MİMARİDE KÖŞE BİNALARIN ANLAMININ KULLANICI
ALGISI ÜZERİNDEN OKUNMASI İÇİN BİR YAKLAŞIM
ÖNERİSİ**

MİMARLIK ANABİLİM DALI

ADANA-2021

**ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

DOKTORA TEZİ

**MİMARİDE KÖŞE BİNALARIN ANLAMININ KULLANICI ALGISI
ÜZERİNDEN OKUNMASI İÇİN BİR YAKLAŞIM ÖNERİSİ**

Nur YILMAZ

DOKTORA TEZİ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

Bu tez 29/12/2021 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından Oybirliği ile Kabul Edilmiştir.

.....
Prof. Dr. Fazilet
Duygu SABAN
DANIŞMAN

.....
Prof. Dr. Çiğdem
POLATOĞLU
ÜYE

.....
Doç. Dr. Onur
ERMAN
ÜYE

.....
Doç. Dr. Dilek Yıldız
ÖZKAN
ÜYE

.....
Doç. Dr. Özlem
ŞENYİĞİT
ÜYE

Bu Tez Enstitümüz Mimarlık Anabilim Dalında hazırlanmıştır.
Kod No:

Prof. Dr. Sadık DİNÇER
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

ÖZ

DOKTORA TEZİ

MİMARİDE KÖŞE BİNALARIN ANLAMININ KULLANICI ALGISI ÜZERİNDEN OKUNMASI İÇİN BİR YAKLAŞIM ÖNERİSİ

Nur YILMAZ

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

Danışman : Prof. Dr. Fazilet Duygu SABAN
Yıl 2021, Sayfa: 262
Jüri : Prof. Dr. Fazilet Duygu SABAN
: Prof. Dr. Çiğdem POLATOĞLU
: Doç. Dr. Onur ERMAN
: Doç. Dr. Dilek YILDIZ ÖZKAN
: Doç. Dr. Özlem ŞENYİĞİT

Bu çalışmada, insanların karşılaşma noktası olan köşe başı noktaları, kentin yapı taşı olarak görülmekte, köşe binaların önemi, anlamı ve okunması üzerine bir yaklaşım geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, köşe binaların anlamsal okuması, kullanıcıların algısı üzerinden elde edilen kavramların kategorizasyonu ve değerlendirilmesine dayanmaktadır. Köşe bina anlamlarının, kullanıcıların kavramlarından elde edilmesini amaçlayan çalışmada, köşe binaların görsel etkilerinin kullanıcılar tarafından özgürce değerlendirmesine olanak sağlayan "Çoklu Gruplama Yöntemi" uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS istatistik programı ile çok boyutlu ölçeklendirme analizi kullanılarak işlenmiştir. Buna göre yapılan PROXSCAL analizi ile hangi binaların birbirlerine yakın anlamlandırıldığını gösteren kategorizasyon şemaları, INDSCAL analizi ile hangi katılımcıların birbirine yakın kavramlar ile köşe binaları anlamlandırdığı ve likert ölçeği kullanılarak köşe binaların beğeni sıralaması elde edilmiştir. Sonuç olarak, analiz sonuçları değerlendirildiğinde, kullanıcıların köşe bina anlamlarının, literatürü desteklediği, ancak çoklu gruplama çalışmasının kullanıcıları özgür bırakmasının bir sonucu olarak, daha çeşitli tanımlamaların ortaya çıktığı, köşede bulunma ve köşeyi tanımlama faktörünün mimar ve mimar olmayanlarda etkili bir gruplama başlığı olduğu, kişilerin kategorizasyon şemalarında mimar olma ve olmama faktörünün etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Köşe Bina, Kullanıcı Algısı, Köşenin Okunması, Köşenin Anlamı, Çoklu Gruplama Yöntemi.

ABSTRACT

PhD THESIS

AN APPROACH PROPOSAL TO READ THE MEANING OF CORNER BUILDINGS IN ARCHITECTURE THROUGH USER PERCEPTION

Nur YILMAZ

ÇUKUROVA UNIVERSITY
INSTITUTE OF NATURAL AND APLLIED SCIENCES
DEPARTMENT OF ARCHITECTURE

Supervisor : Prof. Dr. Fazilet Duygu SABAN
Year 2021, Page: 262
Jury : Prof. Dr. Fazilet Duygu SABAN
: Prof. Dr. Çiğdem POLATOĞLU
: Assoc. Prof. Dr. Onur ERMAN
: Assoc. Prof. Dr. Dilek YILDIZ ÖZKAN
: Assoc. Prof. Dr. Özlem ŞENYİĞİT

In this study, corner points, which are the meeting points of people, are seen as the most important blocks of the city, and it is aimed to develop a method on the importance, meaning and reading of corner buildings. For this purpose, the semantic reading of corner buildings is based on the categorization and evaluation of concepts obtained through the perception of the users. In this study, aiming to obtain the meanings of corner buildings by the users, the "Multiple Sorting Task", which allows the users to freely evaluate the visual effects of the corner buildings has been applied. The obtained data were processed with SPSS using multidimensional scaling analysis. Accordingly, categorization schemes showing close meanings to each other with the PROXSCAL analysis, the grouping of corner buildings by the participants with related concepts using INDSCAL analysis, and the order of appealing corner buildings using a Likert Scale were obtained. In conclusion, as a result of the analysis, it is revealed that the meanings appointed to the corner buildings by the users support the literature, however using the multiple sorting task enabled the participants to freely express their views which resulted in the emergence of diverse definitions, and that being in the corner and definition of the corner were perceived differently by architects and non-architects.

Keywords: Corner Building, User Perception, Reading the Corner, Meaning of the Corner, Multiple Sorting Task.

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET

Mimaride köşeler ve köşe binalar, kentsel dokuda sokak sürekliliğinin sonucunu ve aynı zamanda başlangıcını tanımlayan önemli kırılma noktalarıdır. Mimarlık literatüründe köşeler, konum özelliği bakımından, algılanabilirliğinin yüksek olması nedeniyle kent kullanıcılarının sosyal iletişim noktası olarak tanımlanmış ve köşe binaların tasarımı mimarlık tarihi boyunca önemli bir tasarım problemi olarak görülmüştür. Bu nedenle çalışma, kent kullanıcıları için oldukça önemli olan köşe binaların tasarımı için kullanıcılardan elde edilen kavramsal değerlendirmelere odaklanmıştır. Köşe bina anlamlarının, kullanıcıların zihinsel kategorizasyon şemalarından ve kavramlarından elde edilmesini amaçlayan çalışma, köşe binaların görsel etkilerinin kullanıcılar tarafından özgürce değerlendirmesine olanak sağlayacak şekilde kurgulanmıştır. Bu amaç doğrultusunda seçilen yöntem, kişilerin zihinsel kategorizasyon şemalarını ortaya çıkarmayı hedefleyen "Çoklu Gruplama Yöntemi" dir.

Tez çalışması kapsamında, kullanıcıların köşe binalara atfettikleri anlamları kavramlar üzerinden analiz etmeye yarayan bir "Çoklu Gruplama Yaklaşımı" kurgulanmıştır. Köşe binaların anlam araştırması üzerine kurgulanan çoklu sınıflandırma yaklaşımı, yöntemin uygulanışı, veri analizi ve verilerin analitik bir şekilde değerlendirilmesi aşamalarından oluşmaktadır. Çoklu gruplama çalışması birebir yüz yüze görüşmeler ile 30 (15 mimar-15 mimar olmayan) katılımcının katkısıyla uygulanmıştır. Çalışma kapsamında 1990-2020 yılları arasında tasarlanmış 25 adet köşe bina seçilmiş, bu binalar mekânsal uyarım elemanları (doku-renk-biçim) ve mimari üslup başlıkları ile kategorize edilmiştir. Çalışmada katılımcılar tarafından, serbest gruplama ve yapılandırılmış gruplama (biçim, mimari üslup, anlam/nitelik) olmak üzere 4 farklı gruplama yapılmış ve seçilen köşe binalar beğeni faktörüne göre değerlendirilmiştir.

Çalışmada iki önemli bulgu elde edilmiştir, bunlardan ilki serbest çoklu grupta ve yapılandırılmış çoklu grupta çalışma sonucunda her bir köşe bina ile ilgili kullanıcı anlamlarını içeren kavramlar, diğeri ise çalışmaya katılan kullanıcılar ile kavramların karşılaştırılması sonucu elde edilen bulgulardır. Elde edilen veriler SPSS ile çok boyutlu ölçeklendirme analizi kullanılarak işlenmiştir. Yapılan PROXSCAL analizi ile hangi binaların birbirlerine yakın anlamlandırıldığını gösteren kategorizasyon şemaları, INDSCAL analizi ile hangi katılımcıların birbirine yakın kavramlar ile köşe binaları anlamlandırdığı ve likert ölçeği kullanılarak köşe binaların beğeni sıralaması elde edilmiştir. Elde edilen veriler, kavramlar üzerinden, mimar-mimar olmayanlar, mekânsal uyarım elemanları, beğeni faktörü ve köşeyi tanımlama faktörü olmak üzere çapraz okuma yapılarak değerlendirilmiştir.

İstatistiksel analiz sonuçları değerlendirildiğinde, kullanıcıların köşe binalara atfettikleri anlamların literatürü desteklediği, ancak çoklu grupta çalışmasının kullanıcıları düşünsel olarak özgür bırakmasının bir sonucu olarak, daha çeşitli tanımlamaların ortaya çıktığı, köşede bulunma ve köşeyi tanımlama faktörünün mimar ve mimar olmayanlarda etkili bir grupta başlığı olduğu, kişilerin kategorizasyon şemalarında mimar olma ve olmama faktörünün etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Kavramların INDSCAL yöntemi ile analiz edilmesiyle ise, iki boyutlu bir harita elde edilmiş, haritada mimar kullanıcıların mimarlarla, mimar olmayan kullanıcıların ise mimar olmayan diğer kullanıcılarla birbirine yakın anlamlar atfettiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak, kent kullanıcılarının hafızasında yer alan ve kent imgesi tanımlayan köşe binaların kullanıcı algısı üzerinden tartışıldığı bu tez çalışması, katılımcı tasarımın günümüz tartışmalarına, köşe bina örnekleme üzerinden bakmış, literatürde, anlam, sosyallik, imge kavramları ile ele alınan köşe binaların anlamını ileri istatistik yöntemleri ve çok boyutlu analiz yaklaşımları ile ele alarak literatüre katkı sağlamıştır.

TEŞEKKÜR

Lisansüstü eğitim hayatım boyunca bana yol gösteren ve bu yolda hiçbir zaman desteklerini esirgemeyen, akademik anlamda örnek aldığım danışman hocam Sayın Prof. Dr. Fazilet Duygu Saban'a teşekkür ederim. Doktora tez çalışması dönemi boyunca, çalışmanın her aşamasında desteklerini esirgemeyen değerli Tez İzleme Komitesi üyeleri Sayın Prof. Dr. Çiğdem POLATOĞLU ve Sayın Doç. Dr. Onur ERMAN'a teşekkür ederim.

Doğduğum andan itibaren beni destekleyen, sevgiyle büyüten, eğitim hayatımın her alanına dâhil olan, katkı veren ve her zaman yanımda olan değerli ailem, canım babam Zakir SÜRBAHANLI'ya, anneciğim Saadet SÜRBAHANLI'ya ve en yakın arkadaşım, kardeşim Feyza SÜRBAHANLI'ya çok teşekkür ederim.

Hayatıma girdiğinden beri beni her anlamda destekleyen, elimi tutan ve her zaman yanımda olan sevgili eşim Sedat YILMAZ'a ve bu süreçte kalp atışları ile içimi ısıtan sevgili kızlarım Selen ve Meva'ya çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	SAYFA
ÖZ	I
ABSTRACT.....	II
GENİŞLETİLMİŞ ÖZET	III
TEŞEKKÜR.....	V
İÇİNDEKİLER	VI
ÇİZELGELER DİZİNİ	X
ŞEKİLLER DİZİNİ	XIV
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	XVIII
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı.....	2
1.2. Çalışmanın Kısıtlılıkları.....	3
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	7
2.1. Köşe Kavramı İle İlgili Yapılan Akademik Çalışmalar	7
2.1.1. Kitaplar.....	7
2.1.2. Makaleler	10
2.1.3. Tezler	12
2.2. Mimari Tasarımda Görsel Araştırma ile İlgili Yapılan Akademik Çalışmalar	13
2.2.1. Kitaplar.....	13
2.2.2. Makaleler	14
2.3. Araştırma Yöntemi ve Veri Analizi ile İlgili Yapılan Akademik Çalışmalar	15
2.3.1. Kitaplar.....	15
2.3.2. Makaleler	17
2.3.3. Tezler	18
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	21

3.1. Araştırma Tasarımı	21
3.2. Araştırma Yöntemi	24
4. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	33
4.1. Mimari Tasarımda Köşe Tartışması.....	33
4.1.1. Mimari Tasarımda "Köşe Kavramı" ve Köşeyle İlişkili Tanımlar... 33	
4.1.1.1. Köşe Kavramı	33
4.1.1.2. Kentsel Köşe	35
4.1.1.3. Köşe Bina.....	38
4.1.1.4. Bina Köşesi	40
4.1.2. Mimaride Köşenin Okunması	43
4.1.2.1. Köşenin Mekân Açısından Okuması	43
4.1.2.2. Köşenin Bağlam Açısından Okuması	47
4.1.2.3. Köşenin Sosyallik Açısından Okuması.....	50
4.1.3. Köşenin Tasarımı	51
4.1.3.1. Kentsel Ölçekte Köşenin Tasarımı	52
4.1.3.2. Köşenin Morfolojik Sınıflandırılması.....	56
4.1.4. Bölüm Sonucu	63
4.2. Mimari Tasarımda Görsel Araştırmanın İrdelenmesi	64
4.2.1. Mimari Tasarımda Görsel Araştırma ile İlgili Temel Kavramlar	65
4.2.1.1. Algı ve Anlam.....	67
4.2.1.2. Estetik Değerlendirme	69
4.2.1.3. Mekânsal Uyarım.....	72
4.2.2. Bölüm Sonucu	76
5. ARAŞTIRMA BULGULARI	79
5.1. Köşe Algısının Çoklu Gruplama Yöntemi İle Analizi Yoluyla Elde Edilen Bulgular.....	79
5.1.1. Çoklu Gruplama Yöntemi ile Kullanıcı Algısı Üzerinden Köşe Binaların Okunması	79

5.1.2. Örneklem Seçilmesi	83
5.1.3. Köşe Binaların Seçilmesi	86
5.1.4. Bireysel Görüşmelerin Uygulanması	99
5.2. Çoklu Gruplama Çalışmasından Elde Edilen Bulgular.....	99
5.2.1. Köşe Binalar ile İlgili Gruplama Verileri.....	101
5.2.2. Gruplama Verilerinin Çok Boyutlu Ölçeklendirme ile Analizi	151
5.2.3. Serbest Gruplama İle Elde Edilen Bulgular	156
5.2.4. Yapılandırılmış Gruplama ile Elde Edilen Bulgular	160
5.2.4.1. Biçimsel Özellikler	160
5.2.4.2. Mimari Üslup.....	164
5.2.4.3. Anlam/Nitelik	167
5.2.5. Katılımcılardan Elde Edilen Verilerin Bireysel Farklılaşma Ölçeği (INDSCAL) ile Analizi.....	171
5.2.6. Katılımcıların Köşe Binaları Beğeni Sıralaması	174
5.3. Bölüm Sonucu.....	178
6. TARTIŞMA	179
6.1. Bulguların Kavramlar Üzerinden Tartışılması.....	180
6.2. Bulguların Beğeni Faktörü ve Kavramlar Üzerinden Karşılaştırılması	189
6.3. Bulguların Köşe Faktörü Üzerinden Tartışılması	197
6.4. Genel Tartışma ve Değerlendirme	202
7. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	209
KAYNAKLAR	217
ÖZGEÇMİŞ	229
EKLER.....	231

ÇİZELGELER DİZİNİ

SAYFA

Çizelge 3.1. Yöntemin Uygulanışı.....	26
Çizelge 3.2. Çoklu Gruplama Yöntemi Türleri.....	27
Çizelge 3.3. Çoklu Gruplama Yöntemini Kullanan Diğer Akademik Çalışmalar	28
Çizelge 3.4. Çoklu Gruplama Yönteminin Uygulanması	31
Çizelge 4.1. Farklı Dönem ve Stillerde Avrupa'dan Köşe Bina Örnekleri.....	38
Çizelge 4.2. Köşe Binaların Dönüşümü.....	39
Çizelge 4.3. Bina Köşesinin Tasarıma Dâhil edildiği Örnek Yaklaşımlar.....	42
Çizelge 4.4. Krier'in Köşe Sınıflandırması.....	56
Çizelge 4.5. Moughtin ve Tiesdell'in Köşe Sınıflandırması	58
Çizelge 4.6. Çimen'in Köşe Sınıflandırması	60
Çizelge 4.7. Fawcett'ün Köşe Bina Sınıflandırması	60
Çizelge 4.8. Herriot'un Köşe Sınıflandırması.....	61
Çizelge 4.9. Ching'in Köşe Sınıflandırması	61
Çizelge 4.10. Renk Teorisine göre Renk Türleri	74
Çizelge 5.1. Deneklerin Demografik Verileri	84
Çizelge 5.2. Seçilen Köşe Binalar ve Proje Künyeleri.....	87
Çizelge 5.3. Seçilen Köşe Binaların Renk Faktörüne Göre Sınıflandırılması.....	91
Çizelge 5.4. Seçilen Köşe Binaların Doku Faktörüne Göre Sınıflandırılması.....	92
Çizelge 5.5. Kentsel Morfolojik Gruplandırma	94
Çizelge 5.6. Köşe Binaların Mimari üslup Bağlamında Sınıflandırılması.....	98
Çizelge 5.7. 1 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar	102

Çizelge 5.8.	2 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar	104
Çizelge 5.9.	3 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar	106
Çizelge 5.10.	4 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar	108
Çizelge 5.11.	5 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar	110
Çizelge 5.12.	6 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar	112
Çizelge 5.13.	7 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar	114
Çizelge 5.14.	8 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar	116
Çizelge 5.15.	9 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar	118
Çizelge 5.16.	10 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar	120
Çizelge 5.17.	11 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar	122
Çizelge 5.18.	12 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar	124
Çizelge 5.19.	13 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar	126
Çizelge 5.20.	14 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar	128
Çizelge 5.21.	15 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar	130

Çizelge 5.22. 16 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında	
Yer Aldığı Kavramlar	132
Çizelge 5.23. 17 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında	
Yer Aldığı Kavramlar	134
Çizelge 5.24. 18 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında	
Yer Aldığı Kavramlar	136
Çizelge 5.25. 19 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında	
Yer Aldığı Kavramlar	138
Çizelge 5.26. 20 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında	
Yer Aldığı Kavramlar	140
Çizelge 5.27. 21 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında	
Yer Aldığı Kavramlar	142
Çizelge 5.28. 22 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında	
Yer Aldığı Kavramlar	144
Çizelge 5.29. 23 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında	
Yer Aldığı Kavramlar	146
Çizelge 5.30. 24 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında	
Yer Aldığı Kavramlar	148
Çizelge 5.31. 25 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında	
Yer Aldığı Kavramlar	150
Çizelge 5.32. Stress (Gerginlik) Değerleri ve Uyumluluk Seviyeleri	155
Çizelge 5.33. Serbest Gruplandırma Analizi – Mimar/Mimar Olmayan	
Katılımcıların Karşılaştırılması.....	158
Çizelge 5.34. Yapılandırılmış Gruplandırma Biçimsel Özellikler	
Kategorisi–Mimar/Mimar Olmayan Katılımcıların	
Karşılaştırılması	162
Çizelge 5.35. Yapılandırılmış Gruplandırma Mimari üslup Kategorisi–	
Mimar/Mimar Olmayan Katılımcıların Karşılaştırılması	166

Çizelge 5.36. Yapılandırılmış Gruplandırma Anlam-Nitelik Kategorisi– Mimar/Mimar Olmayan Katılımcıların Karşılaştırılması	169
Çizelge 5.37. Katılımcıların Gruplama Başlıklarına göre Elde Edilen Matris.....	172
Çizelge 5.38. Mimar Katılımcıların Köşe Bina Beğeni Skor Çizelgesi.....	176
Çizelge 5.39. Mimar Olmayan Katılımcıların Köşe Bina Beğeni Skor Çizelgesi	177
Çizelge 6.1. Serbest Gruplama Verilerinden Elde Edilen İndirgenmiş Kavramların Karşılaştırmalı İncelenmesi	180
Çizelge 6.2. Kategorizasyon Şeması ile Morfoloji Matrisi Karşılaştırması..	185
Çizelge 6.3. Seçilen Köşe Binaların Doku Faktörüne Göre Karşılaştırılması	187
Çizelge 6.4. Seçilen Köşe Binaların Renk Faktörüne Göre Karşılaştırılması	189
Çizelge 6.5. Genel-Mimar ve Mimar Olmayan Katılımcıların Beğeni Sıralaması ve Köşe Bina Kavramlarının Karşılaştırmalı Analizi.....	192
Çizelge 6.6. Serbest Gruplama Verilerine göre Elde Edilen Kavramsal Dağılım Çizelgesi	198
Çizelge 6.7. Serbest Gruplama Verilerinden Elde Edilen İndirgenmiş Kavramların Köşe Faktörü Üzerinden Tartışılması	199

ŞEKİLLER DİZİNİ

SAYFA

Şekil 3.1. Araştırma Tasarımını Oluşturan Unsurlar ve Birbiri ile İlişkisi	22
Şekil 3.2. Çalışmanın Araştırma Tasarımı	23
Şekil 4.1. Kentsel Köşe Çeşitlenmeleri.....	37
Şekil 4.2. Mekân Algısı ve Köşe İlişkisi.....	45
Şekil 4.3. Köşeler ile Tanımlanan Meydan Oluşumları ve Örnek Kent Meydanı	46
Şekil 4.4. Pozitif Mekân Dış Bükey - Negatif Mekân İç Bükey	46
Şekil 4.5. Lineer Tip, Köşe Tip, Üç Yüzeyli Ara Tip ve Dört Yüzeyli Ara Tip	49
Şekil 4.6. Mies van der Rohe Köşe Detayı, Chicago, 1950-6.....	52
Şekil 4.7. Kent Ölçeğinde Yaya Hareketleri	54
Şekil 4.8. Whyte'ın Çalışması Sonucunda Tespit Edilen Kentsel Köşelerdeki İnsan Yoğunluğu.....	55
Şekil 4.9. Çalışma Kapsamında Oluşturulan Bina Morfolojisi Sınıflandırması	62
Şekil 4.10. Çalışma Kapsamında Oluşturulan Kentsel Morfolojik Sınıflandırma.....	63
Şekil 5.1. Tezin Strüktürü	80
Şekil 5.2. Kullanıcı Algısı Üzerinden Köşe Bina Okuma Yöntemi.....	81
Şekil 5.3. Yüz Yüze Görüşmeye Katılan Kişilere Ait Bilgiler	85
Şekil 5. 4. Genel Morfolojik Gruplandırma Matrisi.....	96
Şekil 5.5. Morfolojik Analiz Matrisi	97
Şekil 5.6. Çok Boyutlu Ölçeklendirme Analizinde Veri Matrisi Oluşturulması.....	152
Şekil 5.7. Çoklu Gruplama Yöntemi ile Elde Edilen Matris Grupları	153

Şekil 5.8. Örnek Matris Gösteriminde 13 Numaralı Bina ile 19 Numaralı Binanın Aynı Grupta Olma Sıklığı	154
Şekil 5.9. Serbest Gruplandırma Analizi Genel Kategorizasyon Şeması.....	156
Şekil 5.10. Tüm Katılımcıların Serbest Gruplandırma Verileri Sonucu Elde Edilen Genel Kategorizasyon Şeması – Bina Fotoğrafları ile.....	157
Şekil 5.11. Tüm Katılımcıların Biçimsel Özellikler Bağlamında Gruplandırma Verileri Sonucu Elde Edilen Genel Kategorizasyon Şeması	160
Şekil 5.12. Tüm Katılımcıların Biçimsel Özellikler Bağlamında Gruplandırma Verileri Sonucu Elde Edilen Genel Kategorizasyon Şeması - Bina Fotoğrafları ile	161
Şekil 5.13. Tüm Katılımcıların Mimari üslup Bağlamında Gruplandırma Verileri Sonucu Elde Edilen Genel Kategorizasyon Şeması	164
Şekil 5.14. Tüm Katılımcıların Mimari Tarz Bağlamında Gruplandırma Verileri Sonucu Elde Edilen Genel Kategorizasyon Şeması	165
Şekil 5.15. Tüm Katılımcıların Anlam-Nitelik Bağlamında Gruplandırma Verileri Sonucu Elde Edilen Genel Kategorizasyon Şeması	168
Şekil 5.16. Tüm Katılımcıların Anlam Nitelik Bağlamında Gruplandırma Verileri Sonucu Elde Edilen Genel Kategorizasyon Şeması	168
Şekil 5.17. Indscal Analizi Aşamaları.....	171
Şekil 5.18. Indscal Analizi Sonucu Elde Edilen Kategorizasyon Şeması Üzerinde Mimarlar ve Mimar Olmayan Katılımcıların Birlikteliği.....	174
Şekil 5.19. Köşe Binaların Genel Beğeni Sıralaması ve Skor Değerleri	175
Şekil 6.1. Genel, Mimar ve Mimar Olmayan Katılımcıların Köşe Bina Beğeni Sıralaması	191
Şekil 6.2. Köşede Olma Durumunu İçeren Genel Tartışma.....	204

Şekil 6.3. Köşe Binalar İçin Beğeni-Biçimsel Özellik ve Anlam Çapraz	
Okuması	207

SİMGELER VE KISALTMALAR

PROXSCAL	: Proximity Scaling
INDSCAL	: Individual Differences Scaling
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
KB	: Köşe Bina

1. GİRİŞ

"Köşeler ve duvarlar mekânın tanımlanması için birbirlerine bağımlıdır, bize nerede olduğumuzu söyleyen köşelerdir."

(Thiis-Evensen, 1987, s.121)

Mimaride köşe kavramı, iki çizgi, yüzey veya duvarın kesişimi ile oluşan kesişim noktası olmasının ötesinde, mekân ve kent imgesi oluşturan ve bulunduğu fiziksel çevrede kentli ile kurduğu ilişki bakımından yer tanımlayan önemli bir olgudur. Kent içerisinde iki güzergâhın birleşimini tanımlayan köşe binalar, konum özelliği bakımından kent kullanıcılarının birbirleri ile karşılaşma ihtimali olan, algılanabilirliği yüksek mekânlar tanımladığından, kentte yaşayan insanların sosyal etkileşiminde oldukça önemli bir noktada bulunmaktadır. Bu anlamda tasarımcılar için köşenin tasarlanması, daima önemli bir tasarım problemi olarak görülmüştür.

Eisenman'ın belirttiği gibi, köşelerin anlaşılması ve tasarlanması güçtür ve bu nedenle mimaride nadiren temalaştırılır (Eisenman, 2009). Köşeyi tasarlamamanın güçlüğüne karşın, Moughtin ve Tiesdell (1995), tasarımcılar için kullanıcıların zihninde akılda kalıcı bir köşe tasarlamayı, kente karşı bir sorumluluk olarak görmektedir. Köşede bulunma durumunu, köşenin kent içerisinde kırılma noktalarını tanımlayan konum özelliği bakımından, mimarlık tarihi boyunca ise, köşe bina, bina köşesi ve köşe detaylarına kadar kentsel tasarım ölçeğinde önemli bir tasarım problemi olarak görülmüştür. Tasarımcılar tarafından, kent kullanıcılarının köşe noktaları ile kurduğu imgesel ilişkinin anlaşılması ve kentin sosyal iletişim noktası olarak tanımlanan köşe binaların kent kullanıcılarında oluşturduğu anlamın kavranması, köşe binaların tanımladığı yer olgusunun geliştirilmesi konusunda oldukça önemlidir.

Çalışma kapsamında, insanların karşılaşma noktası olan köşe başı noktaları, kentin yapı taşı olarak görülmekte ve yeni bir köşe bina tasarımı için mevcut köşe binaları ile ilgili kullanıcıların değerlendirilmesi ve görsel tepkilerinin

ölçülmesi amaçlanmaktadır. Dolayısıyla çalışmanın odağını, köşe binaların kullanıcılar tarafından hangi kavramlar ile anlamlandırıldığı oluşturmaktadır.

Bu çalışma kapsamında kent kullanıcılarının köşeler ve köşe binalar ile kurduğu ilişki vurgulanarak, kullanıcıların algısal ve anlamsal çıkarımlarının araştırılması oldukça önemli görülmüştür. Tez çalışmasının kullanıcı anlamı üzerinden şekillenmesinin temel amacı ise, literatürde köşelerin ve köşe binaların kent kullanıcılarının sosyal yaşamındaki öneminin sıklıkla vurgulanması, kent köşelerinin kentli hafızasındaki yerinin anlamsal önemi konusunda literatüre katkı yapılmasıdır. Bu çalışmanın en önemli noktası ise, kullanıcı faktörü açısından köşe binalar konusunu ele almak, kullanıcılardan elde edilen nitel kavramsal verilerden nicel istatistiksel veriler elde ederek, köşe binalara kullanıcıların atfettiği anlamları bilimsel bir veri seti olarak sunup, kentsel tasarım, kullanıcı odaklı tasarım ve mimari tasarım alanına bilgi üretmektir.

1.1. Çalışmanın Amacı

Mimarlar, her yeni oluşturdukları tasarım ile mevcut yapıyı çevreye yeni bir anlam kazandırır ve çevre ile iletişime geçerler. Yapılı çevre insanları etkilediği gibi insanlar da mevcut yapıyı tanımlayan mimari yapıları algılayarak davranışsal tepkiler gösterirler. Tasarım sürecinde, kullanıcılar ile yapıyı çevreleri arasındaki duyuşsal, biçimsel ve sembolik etkileşimleri ayırt etmek faydalı bulunmuştur. Kişinin algı sistemlerinin uyarılması, çevrenin renklerinden, kokularından, seslerinden ve dokularından kaynaklanan çok boyutlu bir olgudur (Lang, 1988). Mimarlar bu anlamda tasarımlarının çevreye olan yansımalarını, yeni tasarımlara kullanıcıların ne şekilde cevap vereceğini merak etmekte ve bir dizi tasarım araştırmaları yapmaktadır (Polatoğlu, 2012). Bu araştırmalarla, çevresel psikoloji ve sosyoloji gibi mimarlık alanı dışındaki farklı disiplinler ile iş birliği yapılarak, çeşitli yöntemlerin kullanılmasıyla, gerek tasarım öncesinde gerekse tasarım sonrasında tasarımcı için tasarım yaklaşımı, kullanıcılar ve mevcut çevre hakkında veriler oluşturulmaktadır.

Çalışma kapsamında, köşe binaların önemi, anlamı ve okunması üzerine kullanıcı algısı üzerinden bir yaklaşım geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, köşe binaların anlamsal okuması, kullanıcıların algısı üzerinden elde edilen kavramların kategorizasyonu ve değerlendirilmesine dayanmaktadır. Çalışmada, köşe binaların kullanıcıların atfettiği anlamlar üzerinden okunması, köşe binaların kent dokusu içerisinde kent hafızası ve kent imgesini tanımlayan yer oluşturma özelliğine odaklanarak köşelerin kent yaşamındaki önemi vurgulanmaktadır.

İnsanların kullandığı kategorileri ve bu kategorilere hangi kavramları atadıklarını anlamak, insan davranışının anlaşılmasındaki en temel ipuçlarından birisi olarak görülmektedir (Canter, Brown ve Groat, 1985). Bu anlamda çalışmanın odağını, mevcut kent dokusu içerisinde yer alan köşe binalar ile ilgili kullanıcıların zihinsel kategorilerinde yer alan kavramların anlamlandırılması oluşturmaktadır. Kullanıcıların köşe binalara atfettikleri kavramların kategorize edilmesi ile genele yönelik, belirlenen başlıklar altında indirgenmiş ve değişkenler açısından karşılaştırılmış kavramlar seti oluşturulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda insanların zihinsel kategorizasyon şemalarının analiz edilmesine odaklanan ve görsel araştırmalarda veri toplama yöntemi olan ‘Çoklu Gruplama Yöntemi’ (*Multiple Sorting Task*) seçilmiş ve tez çalışması aşamalar halinde tamamlanmıştır.

1.2. Çalışmanın Kısıtlılıkları

Tez çalışmasında, köşe binaların anlamsal okumasını kullanıcı algısı üzerinden gerçekleştiren bir yöntem önerilmektedir. Bu çalışmadaki ana kısıtlılıklar, köşe binaların seçilmesi ve yöntemin uygulanması konusunda oluşmaktadır.

Rapoport, çevrenin anlamını, mekân, zaman, anlam ve iletişim olmak üzere dört faktörde tanımlamaktadır (Rapoport, 1982). Köşe binalar bu dört faktörü de içerisinde barındıran çok boyutlu özelliklere sahiptir. Bu anlamda, köşe binaların

anlamsal okumasını kullanıcı algısı üzerinden elde etmeyi amaçlayan çalışma kapsamında, köşe binaların anlamı, önerilen yöntem doğrultusunda, mekân, anlam ve iletişim faktörünü değerlendirmiş, zaman faktörünü irdelememiştir. Dolayısıyla çalışmada, mevcut kent dokusu içerisinde yer tanımlayan köşe binalar ile ilgili kullanıcıların o yere ait değerlendirmeleri ve anlam ileten kavramları analiz edilmektedir. Çalışma kapsamında kullanıcılardan, seçilen köşe binaları fotoğraf simülasyonları yardımı ile değerlendirmeleri beklenmiş, o yerde yaşama, bulunma ve yeri deneyimleme faktörü çalışma kapsamında bir kriter olarak ele alınmamıştır. Kullanıcılardan, seçilen köşe binaları kendi sözcükleri ile değerlendirmeleri ve ortak kriterlere göre gruplamaları talep edilmiştir.

Anlamsal okuması yapılmak üzere, mevcut çevrede yeni köşe bina tasarımı örnekleri oluşturması açısından, 1990 yılı ve sonrasında tasarlanan köşe binalar seçilmiştir. Çalışma kapsamında, kent dokusu içerisindeki köşe noktalarını tanımlayan, çeşitli biçim, renk, dokusal özellik ve mimari üsluba sahip 25 adet köşe bina seçilmiştir. Bu köşe binalar dünya genelinde incelenen 100 köşe binanın, uzman görüşleri ile belirli kategoriler (biçim-morfolojik sınıflandırma, doku, renk ve mimari üslup) doğrultusunda azaltılması doğrultusunda elde edilmiştir.

Buna göre tez çalışmasında 2. Bölüm olan "Önceki Çalışmalar" kısmında, "Köşe Kavramı" ve "Mimarlıkta Görsel Araştırma" ve "Yöntem-Veri Analizi" ile ilgili çalışmalar olmak üzere, kitap, makale ve lisansüstü çalışmalar kronolojik bir biçimde ele alınmıştır.

Tez çalışmasının 3. Bölümünde, "Materyal ve Yöntem" başlığı altında çoklu gruplama yöntemi ve yöntemin uygulanışı hakkında bilgi verilmiştir. Çalışma kapsamında 25 adet köşe bina 1990-2020 tarihlerinde tasarlanmış, mevcut kent dokusu içerisinde kentsel boşlukları dolduran tasarım örneklerinden seçilmiştir. Köşe binaların seçiminde, biçim, doku, renk ve mimari üslup başlıkları altında sınıflandırmalar yapılmıştır. Buna ek olarak kullanıcılar açısından anlamsal ve algısal farklılıklar olup olmadığını anlamak amacıyla iki farklı örneklem grubu

oluşturulmuştur. Bu kapsamda mimar ve mimar olmayan kullanıcılardan oluşan 30 adet kullanıcı belirlenerek dört aşamalı çoklu gruplama çalışması uygulanmıştır.

Çalışmanın 4. Bölümü "Kavramsal Çerçeve", "Mimari Tasarımda Köşe Tartışması" ve "Mimari Tasarımda Görsel Araştırmanın İrdelenmesi" başlıkları altında incelenmiştir. 5. Bölüm olan "Araştırma Bulguları" başlığında ise köşe binalar ile ilgili yapılan, bireysel görüşmelere dayanan çoklu gruplama çalışmasının uygulanması ve veri analizinden elde edilen bulgular "Çoklu Gruplama Yöntemi ile Analiz" ve "Bireysel Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular" başlıkları altında incelenmiştir. Çoklu gruplama çalışması, serbest gruplama, yapılandırılmış gruplama (biçim-mimari üslup-anlam/nitelik) olmak üzere dört aşamada yapılmış, elde edilen kavramlar, temel istatistik programı SPSS ortamında, çok boyutlu ölçeklendirme ile analiz edilerek kavramsal kategorizasyon şemaları oluşturulmuştur. Bire bir görüşmelerin son aşamasında ise seçilen köşe binaların beğeni sıralaması oluşturulmuş, elde edilen bulgular; tüm katılımcılar, mimarlar ve mimar olmayan katılımcılar olmak üzere kategorize edilerek sunulmuştur.

6. Bölüm olan "Tartışma" bölümünde ise; "Bulguların Kavramlar Üzerinden Tartışılması", "Bulguların Beğeni Faktörü ve Kavramlar Üzerinden Tartışılması" ve "Bulguların Köşe Faktörü Üzerinden Tartışılması" başlıkları ile çalışmada elde edilen bulguların karşılaştırmalı analizleri yapılmış, "Sonuç ve Öneriler" ise 7. Bölümde sunulmuştur.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Tezin bu bölümünde, çalışmanın kavramsal çerçevesini oluşturan, mimaride köşeler, köşe mekânının anlamı, araştırma yöntemi konuları hakkında yapılan literatür araştırmaları; *"Köşe Kavramı ile İlgili Yapılan Akademik Çalışmalar"*, *"Mimari Tasarımda Görsel Araştırma ile İlgili Yapılan Akademik Çalışmalar"* ve *"Araştırma Yöntemi ve Veri Analizi ile İlgili Yapılan Akademik Çalışmalar"* olmak üzere üç ana başlık altında incelenmiştir.

2.1. Köşe Kavramı İle İlgili Yapılan Akademik Çalışmalar

2.1.1. Kitaplar

Mimari tasarım literatürü incelendiğinde, içerik ve başlık olarak tamamıyla mimaride köşe kavramı veya köşe binalar üzerine yapılmış nadir akademik çalışmaların olduğu görülmüştür. Bu kapsamda köşe kavramının, kentsel ve mimari tasarım çalışmaları içerisinde, köşenin kronolojisi, morfolojik incelemeleri, anlamı, sosyal ve imgesel özellikleri bakımından yer aldığı görülmüştür. Çalışmanın bu kısmında, mimaride köşe kavramı ile ilgili çalışmalar kronolojik olarak, kitaplar, makaleler ve tezler olmak üzere sıralı bir şekilde ele alınmıştır.

Lynch'in, kentsel tasarım ve mimarlık arakesitinde yer alan ve kent okuması üzerine literatürdeki ana kaynaklardan birisini oluşturan ve Türkçe çevirisi de oldukça yaygın olarak literatürde yer alan *"Kent İmgesi" (Image of the City)* isimli kitabında, üç önemli Amerikan kenti, Los Angeles, Boston ve Jersey City'yi merkeze alınarak kentlerin okunabilirliği tartışılmıştır. Çalışma içerisinde köşeler, kentin imaj öğelerinden biri olan düğüm noktalarının tanımlanmasında kullanılmıştır (Lynch, 1972).

1977 yılında yayınlanan ve Özgönül Aksoy'a ait olan *"Biçimlendirme"* isimli kitapta, biçim kavramı, tanımı ve mimaride biçimlendirme konusu ele alınmıştır. Çalışma kapsamında, kitaptan köşe binaların morfolojik analizi ile ilgili kavramsal bilgiler elde edilmiştir (Aksoy, 1977).

Amerikalı şehirci, sosyolog, gazeteci olan William H. Whyte, "The Social Life of Small Urban Spaces- Project For Public Spaces" (*Küçük Kentsel Mekânların Sosyal Yaşamı- Kamusal Mekânlar Projesi*) isimli çalışması, kent içerisinde canlı kamusal alanlar yaratan unsurları analiz etmeyi amaçlamaktadır. İnsanların kamusal alanlardaki davranışlarını araştıran antropolojik bir analiz çalışması olan kitapta kent köşeleri, kent kullanıcılarının sıklıkla durup sohbet ettiği, zaman geçirdiği mekânlar olarak analiz edilmiştir (Whyte, 1980).

Rob Krier'in "Elements of Architecture" (*Mimari Elemanlar*) isimli çalışmasında, iç mekân, cephe elemanları, yapı formu, plan kompozisyonları başlıkları ile bir modern mimari eleştirisi sunulmuş, bina köşeleri ile ilgili detaylı bir sınıflandırma ve biçimsel analiz yer almıştır (Krier, 1983).

Pierre Von Meiss 1990 yılına ait "Elements of Architecture-From Form To Place " (*Mimarinin Unsurları - Biçimden Yere*) isimli çalışmasında, mimari öğeleri, hâkim mimari üslupların genel ilkeleri üzerinde durarak analiz etmiş, çalışma kapsamında, köşelerin, değişen mimari üsluplara ve dönemlere göre tasarımında görülen değişimleri tartışmıştır (Von Meiss, 1990).

Cliff Moughtin, Taner Oc ve Steve Tiesdell'in 1995 yılında yayınlanan, "Urban Design: Ornament and Decoration" (*Kentsel Tasarım: Süsleme ve Dekorasyon*) isimli kitabı, kent dekorasyonu ve süslemelerinin kentsel dokuya estetik oluşturmak üzere nasıl kullanıldığına odaklanmaktadır. Kitapta köşe binaların tasarımının kent estetiği için önemi vurgulanmıştır (Moughtin ve ark., 1995).

Fransız düşünür Gaston Bachelard'ın ilk basımı 1957 yılına tarihlenen önemli kitabı "The Poetics of Space" (*Mekânın Poetikası*) kitabında, köşenin mekânsal okuması konusu ve düşünsel altyapısı hakkında bilgi veren "Köşeler" başlığında özel bir alt bölüm bulunmaktadır (Bachelard, 1996).

Cliff Moughtin, Raf Cuesta, Paola Signoretta ve Christine Sarris'in beraber kaleme aldığı ve kentsel tasarım sürecinde kullanılan çeşitli teknikleri ele alan, "Urban Design: Method and Techniques" (*Kentsel Tasarım: Yöntem ve Teknikler*)

isimli kitapta kentin karakterini belirleyen iki özellikten birisinin, sokak köşelerinin işlenmesi olarak belirtilmiştir (Moughtin ve ark., 1999).

Profesör Matthew Carmona, Tim Heath, Taner Oc ve Steve Tiesdell'in "Urban Spaces-Public Places: The Dimensions of Urban Design" (*Kentsel Mekânlar-Kamusal Mekânlar: Kentsel Tasarımın Boyutları*) isimli çalışmasında, Kentsel tasarımın ilkeleri, teorisi ve uygulamalarına dair genel bir bakış sunulmaktadır. Çalışma kapsamında kentsel mekanın tanımlanması, köşe faktörü ve köşe formunun çevreleme hissi üzerinden tartışılmıştır (Carmona ve ark., 2003).

A. Peter Fawcett'in 2003 yılında yayınlanan, "Architecture: Design Notebook" (*Mimarlık: Tasarım Not Defteri*) isimli çalışmasında, genel olarak bir tasarım, mimarlık ve tasarım süreci ile ilgili bilgiler verilmiş, çalışmada köşe kavramı, tanımı ve sınıflandırılması yapılmıştır (Fawcett, 2003).

Kentsel tasarım ve kent okuması ara yüzünden köşe kavramına bakan bir diğer çalışma da Cliff Moughtin'in "Urban Design: Street and Square" (*Kentsel Tasarım: Sokak ve Meydan*) isimli kitabıdır. Çalışma, kentlerin kamusal yüzünü oluşturan sokakları, meydanları ve binaları kapsayan kentsel tasarımın ayrıntılı bir analizini sunmuş ve çalışma kapsamında ayrıntılı bir şekilde köşe sınıflandırılması yapılmıştır (Moughtin, 2003).

Elizabeth Burton ve Lynne Mitchell'in 2006 yılında yayınlanan çalışması ise, kentsel tasarım üst başlığından köşeleri farklı bir bakış açısı ile ele almıştır. "Inclusive Urban Design: Streets for Life" (*Kapsayıcı Kentsel Tasarım: Yaşam İçin Sokaklar*) isimli çalışma, kentsel tasarımın nihai hedefi olarak -yaşam için sokaklar- mottosunu vurgulamaktadır. İnsanların güvenle algılayabileceği, gezinebileceği ve kullanabileceği dış ortamların, yaş veya durum ne olursa olsun sürdürülebilir ve kapsayıcı olmasını amaçlar. Bu çalışmada köşelerin kent hafızasındaki yeri tartışılmış, özellikle kent köşelerinin akılda kalıcı olma, görünebilir olma durumları göz önünde bulundurularak kent tasarımı için önemi vurgulanmıştır (Burton ve Mitchell, 2006).

Francis D.K. Ching'in önemli bir eseri olan "Biçim, Mekân ve Düzen" (*Form, Space and Order*) isimli kitabı, biçim ve mekânın ışık, manzara, açıklıklar ve çevrelenme ile olan ilişkisini; mekân örgütlenmesi, dolaşım ilişkileri ve öğeleri ile orantı ve ölçek kavramları ile birlikte değerlendirmektedir. Çalışmada köşe formunun mekânsal etkisi ve sınıflandırılması konusu ele alınmaktadır (Ching, 2007).

Kent köşelerinin sosyal odak oluşturma potansiyelini göz önünde bulunduran David Rudlin ve Nicholas Falk'ın "Sustainable Urban Neighbourhood, Second Edition: Building the 21st Century Home" (*Sürdürülebilir Kentsel Çevre, 21. Yüzyıl Evini İnşa Etmek*) isimli kitabında sürdürülebilir kent yaşamı üzerine bir kent tasarımının kurgulanması amaçlanmıştır. Kitapta kent köşeleri sosyal iletişim odağı olarak tanımlanmıştır (Rudlin ve Falk, 2009).

Ron Kasprisin'in kentsel tasarım çalışması; "Urban Design: The Composition of Complexity" (*Kentsel Tasarım: Karmaşanın Düzeni*) isimli kitap, kentsel tasarımın unsurlarını ve ilkelerini tanımlayarak kentlerin anlamı ve işlevselliği ile belirlenen mekânsal düzenini ve yapısını araştırmaktadır. Çalışmada, hem binaların hem de binalar arasındaki açık alanların önemini özetlenmektedir. Aynı zamanda çalışmada, kentsel köşe sınıflandırmalarına yer verilmiştir (Kasprisin, 2011).

2.1.2. Makaleler

Donald Appleyard ve Mark Lintell'in "The Environmental Quality of City Streets: The Residents' Viewpoint" (*Şehir Sokaklarının Çevresel Kalitesi: Kullanıcıların Bakış Açısı*) isimli çalışmada kentin yaşanabilirliği, trafik akışı ve kentte yayaların davranışlarının analizi ile açıklanmıştır. Yöntem olarak kullanıcıların tercih ettiği güzergâhların haritalara işlenmesi ve kullanıcı hareketlerinin yoğunluğunun haritalar üzerine işlenmesine dayanmaktadır. Çalışma sonucunda, yoğun trafik-hafif trafik durumunun, yaya davranışına etkisi görülmüş,

yaya davranışının kent köşelerindeki durumu tartışılmıştır (Appleyard ve Lintell, 1972).

1992 yılında Bayer Çimen tarafından yayınlanan "Köşeler" isimli makale, konu itibari ile tam olarak mimaride köşe kavramını ele alan ilk Türkçe yayın olması açısından önemlidir. Çalışmada köşelerin mimaride özgün planlamanın bir parçası, tasarlanması gereken bir sanat eseri olarak ele alınmıştır. Çalışma kapsamında Avrupa'dan örnek köşe binalar ve köşe bina giriş tasarımları ile özgün köşe kullanımları sunulmuş, köşelerin kronolojik değişimi ve morfolojik sınıflandırılması hakkında bilgi verilmiştir (Çimen, 1992).

Peter Eisenman'ın 2009 yılında yayınlanan makalesi "There Are No Corners After Derrida" (*Derrida'dan Sonra Köşe Yoktur*) isimli çalışmada Jacques Derrida'nın retorik ve retorik figür üzerine söylemi, nesnenin mimarideki ve özellikle köşedeki durumunu yansıtmak için yöntem olarak ele alınmıştır. Çalışmada, Antik dönemden post modern döneme kadar köşe kavramının evrimsel değişimi hakkında bilgi verilmiştir (Eisenman, 2009).

Djordje Alfirevic ve Sanja Simonovic Alfirevic'in 2015 yılında yayınlanan, "Infill Architecture: Design Approaches for In-Between Buildings and „Bond” as Integrative Element" (*Dolgu Mimarisi: Ara Binalar için Tasarım Yaklaşımları ve Bütünleştirici Unsur olarak “Bağ”*) isimli çalışmasında kentsel boşluklara yeni dolgu tasarımı ile ilgili yeni bir yöntem önerisi ve yaklaşım alternatifleri sunulmaktadır. Mevcut kent dokusu içerisinde yeni yapı tasarımı incelenirken çalışmada kent içerisindeki köşe boşluklarının dolgu tasarımı önemli görülmüş ve konu hakkında tasarım yaklaşımı geliştirilmiştir (Alfirevic ve Alfirevic, 2015).

Araştırmacı Deirdre Greaney'in 2015 yılında yayınladığı "Visualising The Design of Conditions for Urban Social Sustainability" (*Kentsel Sosyal Sürdürülebilirlik İçin Koşulların Tasarımını Görselleştirmek*) isimli çalışma kentsel sosyal sürdürülebilirlik koşullarını tasarım üst başlığında tartışmaktadır. Çalışma kentin sosyal sürdürülebilirliğinin kentsel tasarım yaklaşımları ile nasıl

sağlanabileceği konusunu tartışmıştır. Çalışma kapsamında köşe noktaların kentlinin sosyal iletişim noktaları olduğu vurgulanmıştır (Greaney, 2015).

Richard Herriott'un 2016 tarihli "The Topological Relations Of Corner Buildings At Street Junctions" (*Sokak Kesişimlerindeki Köşe Yapıların Topolojik İlişkileri*) isimli çalışması, mimarinin sokak ile ilişkisini köşe ve köşe yapıların rolü üzerinden irdelemektedir. Makale, sokağın mimari ilişkilerinde köşe ve köşe yapıların rolünü ele almaktadır. Köşelerin kentsel yapıdaki rolünü ve artık kullanılmama nedenlerini incelemiş, köşe bina düzenlemeleri için bir tipoloji önermiştir (Herriott, 2016).

2.1.3. Tezler

1995 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde hazırlanan "Kentsel buluşma mekânları: Köşeler ve odak noktaları" isimli yüksek lisans tezinde kentsel buluşma mekânları olarak köşeler ve odak noktaları ele alınmıştır. Çalışma kapsamında, köşeler ve odak noktalarının mekânsal analizine yönelik notasyon tekniği geliştirilmekte ve bu tekniğin yeni tasarımları oluşturmada mevcutları analiz etme ve iyileştirmeye yönelik çalışmalarda uygulanabilirliği tartışılmıştır (Kara, 1995)

Hillary Barlow'un 2013 yılında, Syracuse Üniversitesi'nde tamamladığı, "The Tectonics of Turning the Corner: A New City Hall for Boston" (*Köşe Çözümlemenin Tektoniği: Boston, Massachusetts için Yeni Bir Belediye Binası*) isimli yüksek lisans tez çalışması, mimaride bina köşelerinin kronolojik dönüşümünü, köşelerin detay çözümlerini, teknoloji, sosyoloji, politika ve ekonomi başlıkları ile irdelemiştir (Barlow, 2013).

2.2. Mimari Tasarımda Görsel Araştırma ile İlgili Yapılan Akademik Çalışmalar

2.2.1. Kitaplar

Çalışma kapsamında Mimaride Görsel Araştırma; Algı ve Anlam, Estetik Değerlendirme ve Mekânsal Uyarım olmak üzere üç başlık altında ele alınmıştır. Bu anlamda literatür araştırmaları belirtilen konu başlıkları altında, kronolojik olarak, kitaplar, makaleler ve tezler olmak üzere sıralı bir şekilde ele alınmıştır.

Algı ve Anlam üst başlığında incelenen literatür araştırmalarından ilki, Amos Rapoport'un "The Meaning Of The Built Environment: A Nonverbal Communication Approach" (*Yapılı Çevrenin Anlamı: Sözsüz Bir İletişim Yaklaşımı*) isimli kitabıdır. Kitap, binaların, içeriklerinin ve içinde yaşayanların taşıdığı anlamlarla ve bu binalarda yaşayacak insanları tatmin edecek mimari tasarım süreçleri için çıkarılabilecek sonuçları kapsamaktadır. Kitapta çevrenin anlamı, mekân, zaman, anlam ve iletişim olarak sıralanmış ve çalışma kapsamında kent içerisinde köşelerin anlamı konusunda bu dört başlıktan, mekân, anlam ve iletişim başlıkları değerlendirilmiştir (Rapoport, 1982).

Irwin Altman ve Kathleen Christensen'in editörlüğünü üstlendiği, "Environment and Behavior Studies: Emergence of Intellectual Traditions" (*Çevre ve Davranış Çalışmaları: Entelektüel Geleneklerin Ortaya Çıkışı*) isimli çalışma çevre davranış araştırmaları konusunda farklı başlıklar sunmaktadır. Çalışma kapsamında, yaşama alanları, topluluklar, mahalleler ve halka açık yerler gibi çevresel ortamlar açısından araştırma, tasarım ve politika konularını ele almaktadır (Altman ve Christensen, 1990).

Mimarlıkta Görsel Araştırma, algı ve anlam üst başlıkları konusunda önemli bir kaynak olan, Çiğdem Polatoğlu'nun 2012 yılında kaleme aldığı "Mimarlıkta Görsel Etki Değerlendirme Yöntem ve Teknikleri" isimli çalışması, çevre kavramı, görsel çevre olgusu, insan-çevre ilişkileri, çevre-davranış araştırmaları, çevrenin algılanması ve görsel çevre değerlendirme yöntem ve teknikleri ile ilgili bilgi vermekte, örnek çalışmalar sunmaktadır (Polatoğlu, 2012).

Estetik Değerlendirme üst başlığında incelenen literatür araştırmalarından ilki, Semra Aydın'ın, 1993 yılında yayınlanan "Mimarlıkta Estetik Değerler" isimli kitabıdır. Çalışmada, çevresel psikoloji ve estetik değerlendirme hakkında detaylı bilgilendirme yapılmıştır (Aydın, 1993).

Mekânsal Uyarım üst başlığında incelenen bir çalışma olarak Nigan Beyazıt'ın "Tasarımı Anlamak" isimli, tasarım ile ilgili temel kavramlar ve ilişkilerin yer aldığı çalışmaya; doku, renk ve biçim kavramlarının tasarımdaki rolünü anlamak üzere başvurulmuştur (Bayazıt, 2008). Bert Bielefeld ve Sebastian El Khouli'nin Adım Adım Tasarım Fikirleri isimli kitabında da doku kavramı üzerine odaklanılmıştır. Tasarım ile ilgili temel kavramların ve ilişkilerin yer aldığı çalışmada yer olan mimari malzeme ve doku sınıflandırılmasından çalışma kapsamında köşe bina seçimi konusunda yararlanılmıştır (Bielefeld ve El Khouli, 2010).

2.2.2. Makaleler

Bu başlık altında, Mimaride Görsel Araştırma; Algı ve Anlam, Estetik Değerlendirme ve Mekânsal Uyarım başlıkları ile ilgili literatürde yer alan ve tez kapsamında yararlanılan makale çalışmaları kronolojik olarak sunulmuştur.

Jon Lang'ın, editörlüğünü Jack L. Nasar'ın yaptığı, "Environmental Aesthetics: Theory, Research, and Application" (*Çevre Estetiği: Teori, Araştırma ve Uygulama*) kitabı içerisinde yer alan, "Symbolic Aesthetics in Architecture: Toward A Research Agenda" (*Mimaride Sembolik Estetik: Bir Araştırma Gündemine Doğru*) isimli makale çalışması, tasarımın temel hedeflerinden biri olarak görülen estetik kavramını açıklamıştır. Lang, estetik deneyimin doğasını anlamaya çalışırken, insanların yapılı çevreleri arasındaki duyuşal, biçimsel ve sembolik etkileşimleri ayırt etmeyi faydalı bulmuş, duyuşal, biçimsel ve sembolik estetik kavramları tanımlanmıştır (Lang, 1988).

Ayfer Aytuğ'un "Mimaride Doku Kullanımının Psikolojik Etkileri Üzerine Bir Araştırma" isimli çalışmasında, kokunun mimarideki ve insan psikolojisindeki

etkileri tartışılmıştır. Çalışmada, konumu, aydınlık düzeyi, ışık şiddeti, türü ve rengi eşitlenmiş olarak aydınlatılan yumuşak, orta sert ve sert dokulu yüzeylere sahip üç model mekân, eğitim ve cinsiyet farklılığı olan katılımcılar tarafından değerlendirilmesi istenerek farklı sertlikte dokulu yüzeylere sahip mekânların psikolojik etkileri ve algılanan büyüklükleri araştırılmıştır (Aytuğ, 2012).

Nedim Alici ve Müge Göker Paktaş'ın 2020 yılında yayınlanan "İç Mekânda Renk Algısı ve Psikolojiye Etkileri" isimli çalışmada, renk faktörünün mekân algısına etkileri sorgulanmıştır. Özellikle renk sınıflandırılması ve renk algısı konusunda yararlanılmıştır (Alici ve Paktaş, 2020).

2.3. Araştırma Yöntemi ve Veri Analizi ile İlgili Yapılan Akademik Çalışmalar

2.3.1. Kitaplar

Bu başlık altında, Çoklu Gruplama Yöntemi, çalışma yönteminin kurgulanması ve devamında verilerin analizi üzerine yapılan literatür özeti kronolojik olarak incelenmiştir.

Henry Sanoff'un 1991 yılına ait "Visual Research Methods in Design" (*Mimaride Görsel Araştırma Yöntemleri*) isimli kitabında, insanlar ile fiziksel çevreleri arasındaki ilişkinin araştırılması ile ilgili çeşitli teknikler ele alınmıştır. Kitapta Çoklu Gruplama Yöntemi hakkında bilgi verilmiş, yöntemin kullanıcıları araştırılan konu bağlamında herhangi bir kısıtlamaya maruz bırakmamasının çalışmalara kazandırdığı özgünlükten bahsedilmiştir (Sanoff, 1991).

John Zeisel'in tasarımcı, araştırmacı ve çevre davranış araştırmaları konusunda yöntem ve teknikleri barındıran önemli çalışması "Inquiry by Design: Environment/Behavior/Neuroscience in Architecture, Interiors" (*Tasarıma Göre Sorgulama: Çevre/Davranış/Mimaride Nörobilim, İç Mekânlar*) isimli kitabında yapılı çevrenin araştırılması konusunda tasarımcılar için teori ve pratik araştırma yöntemleri sunulmaktadır (Zeisel, 2006).

Earl Robert Babbie, Chapman Üniversitesi'nde Davranış Bilimleri alanında profesör bir sosyologdur. Sosyal araştırmalar için kapsamlı bir kılavuz niteliğinde olan ve en bilinen çalışması "The Practice of Social Research" (*Sosyal Araştırma Uygulaması*) araştırma tasarımı, sürecin nasıl kurgulanacağı konusunda çeşitli yöntemler sunmuştur. Çalışma kapsamında, günümüzde kullanılan çeşitli gözlem yöntemlerini tanıtmış, anketlerin tasarımı, nasıl uygulanacağı ve hem nitel hem de nicel verilerin nasıl analiz edileceği gibi araştırma yöntemleriyle ilgili kritik soruları yanıtlarak süreci vurgulamıştır. Çalışma kapsamında araştırma tasarımı şeması kurgulanırken Babbie'nin modelinden yararlanılmıştır (Babbie, 2009).

Paula Varela ve Gastón Ares'in editörlüğünde, 2014 yılında yayınlanan, "Novel Techniques in Sensory Characterization and Consumer Profiling" (*Duyusal Karakterizasyon ve Tüketici Profillemede Yeni Teknikler*) isimli kitap, pazarlama alanında yapılmış bir çalışma olmasına rağmen, çalışma Çoklu Gruplama Yöntemi'nin uygulandığı, matris uygulaması veri analizi konularında detaylı bilgiler içermektedir. Kitap, tüketicilerin duyuşsal kategorizasyon şemalarını çoklu gruplama yöntemi kullanarak analiz etmiştir. Yöntemin kullanımı ve veri analizi için öncü bir çalışmadır (Varela ve Ares, 2014, ed.). Bu çalışmaya ek olarak, 2014 yılında, Julien Delarue ve Ben Lawlor editörlüğünde, pazarlama alanında yayınlanan, "Rapid Sensory Profiling Techniques: Applications in New Product Development and Consumer Research" (*Hızlı Duyusal Profilleme Teknikleri: Yeni Ürün Geliştirme ve Tüketici Araştırmalarında Uygulamalar*) isimli çalışmanın da benzer bir şekilde Çoklu Gruplama Yöntemi'nin uygulandığı, veri toplama ve analiz teknikleri hakkında bilgi verilmiştir. Duyusal analizi, yeni ürün geliştirmede önemli bir araç olarak tanımlayan çalışma, bir ürünün duyuşsal algısını yakalamak için kullanılan yöntemlere odaklanmaktadır. Kitaptan, belirtilen yöntemler arasında yer alan gruplama yöntemi ve analizi konusunda yararlanılmıştır (Delarue ve Lawlor, 2014, ed.).

2.3.2. Makaleler

Bu başlık altında, Çoklu Gruplama Yöntemi (*Multiple Sorting Task*) ve veri analizi ile ilgili literatürde yer alan ve tez kapsamında yararlanılan makale çalışmaları kronolojik olarak sunulmuştur.

Çoklu Gruplama Yöntemi ile ilgili yapılan öncü çalışmalardan birisi olan Linda Groat'ın "Meaning In Post-Modern Architecture: An Examination Using The Multiple Sorting Task" (*Post Modern Mimariye Anlam: Çoklu Gruplama Yöntemini Kullanan Bir İnceleme*) isimli çalışmasında mimar ve mimar olmayanların post modern mimari örnekleri üzerindeki anlamının araştırılmasına dayanmaktadır. Mimar olmayan kullanıcıların post modern mimariyi, mimar kullanıcıların ise modern mimariyi beğeneceği hipotezine dayanan çalışmada modern ve post modern mimari üslupın örnekleri kullanıcıların beğenisine sunulmuştur. Sonuç olarak mimar ve mimar olmayan kullanıcıların mimari stil anlamı arasında fark ortaya çıkmış ancak çalışmanın hipotezini doğrulayacak şekilde bir sonuca ulaşılmamıştır (Groat, 1982).

David Canter, Jennifer Brown ve Linda Groat'un ortak çalışması, A Multiple "Sorting Procedure for Studying Conceptual Systems" (*Kavramsal Sistemlerin Çalışılması İçin Çoklu Gruplama Çalışması*) isimli çalışmada çoklu gruplama yönteminin insanların kullandığı anlamsal kategorileri öğrenmedeki önemi tartışılmıştır. Çalışma kapsamında insanların kullandığı kategorileri ve bu kategorilere hangi kavramları ile insan davranışı anlaşılmasındaki arasındaki ilişki araştırılmaktadır.

Frances Downing tarafından 1992 yılında yapılan, "Image Banks: Dialogs Between The Past and The Future" (*İmaj Bankaları: Geçmiş ve Gelecek Arasındaki Diyaloglar*) isimli makalede çoklu gruplama yöntemini kullanarak imaj bankaları kavramı tartışılmıştır. Çalışma, bir mimari tasarımcının akılda kalan geçmiş yer-deneyimine dair zihinsel imajlarının birikimi olarak tanımlanan imaj bankalarının, mesleki deneyim faktörüne göre değişimini, çoklu gruplama yöntemi kullanarak tespit edilmesini amaçlamaktadır. Bunun için katılımcı grubu olarak; profesyonel

mimarlar, mesleki eğitimine devam eden lisansüstü öğrencileri ve mesleki eğitimlerine yeni başlayan mimarlık öğrencileri seçilmiş ve deneyim faktörü üzerinden analiz yapılmıştır. Analiz yöntemi olarak çok boyutlu ölçeklendirme seçilmiş, zihinsel kategorizasyon şemaları elde edilmiştir (Downing, 1992).

Çoklu gruplama yöntemini esas alarak ortaya koyulan önemli bir yayın da M.J. Scott ve D.V. Canter'ın 1997 yılında birlikte hayata geçirdiği çalışması, "Picture Or Place? A Multiple Sorting Study of Landscape" (*Resim Veya Yer? Peyzaj için bir Çoklu Gruplama Çalışması*)'dır. Çalışma, fotoğraflar ve yerlerin temsil ettiği imgeler arasındaki farklılık ve benzerlikleri çoklu gruplama yöntemi kullanarak açıklamaktadır (Scott ve Canter, 1997).

2005 yılında yayınlanan, bilgisayar mühendisliği alanında çalışan akademisyen Gordon Rugg ve Psikoloji ve Davranış Bilimleri üzerine ders veren Peter McGeorge'un ortak çalışması, "The Sorting Techniques: A Tutorial Paper On Card Sorts" (*Gruplama Teknikleri: Kart Gruplamaları, Resim Gruplamaları ve Öğe Gruplamaları Hakkında Eğitim Çalışması*) isimli makale farklı bilim dalından iki araştırmacıyı bir araya getirmiştir. Makalede gruplama yönteminin çeşitlerini ve veri analizi üzerinde durulmakta, yöntemin uygulanışı ve sınıflandırılması konusunda bilgi verilmektedir (Rugg ve McGeorge, 2005).

2.3.3. Tezler

Reid Bishop'ın İngiltere Surrey Üniversitesi'nde 1982 yılında, Felsefe alanında tamamladığı, "The Perception and Importance of Time in Architecture" (*Mimarlıkta Zaman Algısı ve Önemi*) isimli Doktora Tezi, zaman kavramının düşünsel alt yapısını, farklı disiplinlerin ara yüzünde incelemektedir. Çalışma kapsamında, zaman kavramının mimarideki önemini anlamak amacıyla çoklu gruplama yöntemi kullanılmış, katılımcıların gruplama verilerinde zaman faktörünün ne sıklıkta kullanıldığı tartışılmıştır (Bishop, 1982). Çalışma yöntemin kullanımı bakımından öncü bir çalışma olarak değerlendirilmektedir.

2010 Yılında, yüksek mimar Ebru Erdoğan tarafından Selçuk Üniversitesi'nde tamamlanan "Mimarlık Eğitiminin Görsel İmajların Yorumu Üzerine Etkisi" isimli doktora tez çalışması mimarlık öğrencilerinin, görsel imajları algılamasının analizinde çoklu gruplama yöntemi kullanılarak INDSCAL analizi uygulanmıştır (Erdoğan, 2010).

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Araştırma Tasarımı

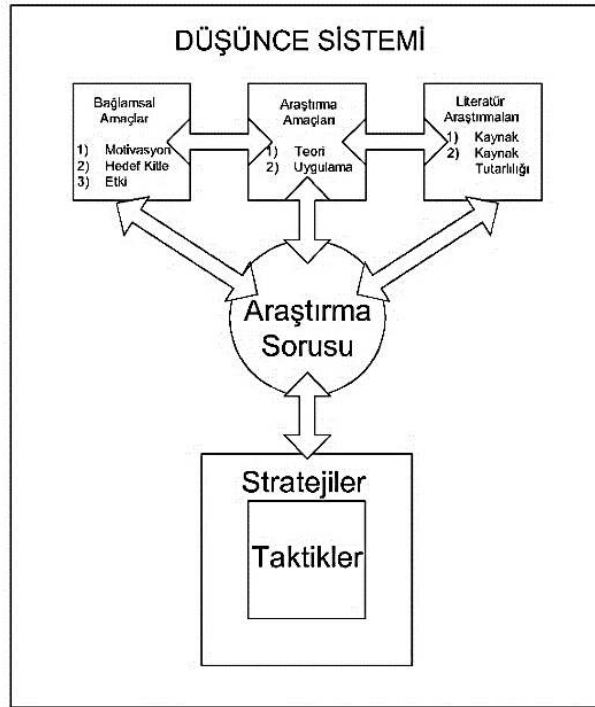
Bilimsel çalışmanın yol haritasını oluşturan bilimsel yöntem; çalışmanın betimleme ve açıklama yollarını kapsayan bir süreç olarak tanımlanır. Betimleme; araştırma konusu ve olgular arasındaki ilişkinin deney, gözlem ve ölçme gibi işlemlerle ortaya koyulduğu aşamayı oluşturmaktadır. Açıklama ise ilk aşamada betimlenmiş olguların anlaşılır hale getirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım, 2012).

Mimarlık alanında yapılan bilimsel çalışmalarda araştırma yöntemi, araştırma tasarımını oluşturan unsurlardan birisidir. Bu anlamda araştırma tasarımı belli başlıkları içeren ve çalışmanın ana çatkısını oluşturan bir yol haritasıdır. Groat ve Wang (2013)'in oluşturduğu araştırma tasarımı şeması; araştırma sistemi, çalışmanın düşünce sistemi, bağlamsal amaçlar, araştırma amaçları, araştırma soruları, strateji ve taktiklerden oluşmaktadır. Bu aslında birbiri ile ilişkili, birbirini tetikleyen bir dizilim olarak ele alınabilir (Şekil 3.1). Literatür araştırması, araştırma soruları, bağlamsal amaçlar ve araştırma amaçları birbirini tanımlamakta, bu kavramların bütünü ise araştırma stratejisi ve taktiklerini oluşturmaktadır (Groat ve Wang, 2013). Tez çalışması için bu kavramların karşılığı aranarak bir yöntem geliştirilmeye çalışılmış, Groat ve Wang'ın (2013) oluşturduğu araştırma tasarımı tablosu ile kavramsallaştırılmıştır (Şekil 3.1).

Araştırma tasarımının ilk basamağı olan düşünce sistemi, bilimde yaşanabilecek ve ölçülebilecek nesnel bir realitenin olduğunu varsayan post pozitivizm olarak belirlenmiştir (Groat ve Wang, 2013). Pozitivizm (olguculuk)'e karşı ortaya çıkan yeni pozitivizm, mantıksal pozitivizm ve Kuhn'un devrimsel yaklaşımları incelendiğinde; çalışmanın düşünce alt yapısı, hipotezlerin deneysel olarak ispatlanmasına dayanan mantıksal pozitivizm olarak belirlenmiştir. Mantıksal pozitivizme göre bilim doğruların birikmesi ile ilerlemektedir (Demir, 2009). Bu felsefi görüşün amacı, bilimin yöntem, kavram ve kuramsal yapısıyla

dayandığı varsayımları mantıksal çözümlemeyle açıklığa kavuşturmak (Yıldırım, 1997). Bu çalışmanın bilimsel düşünce sistemi olarak post pozitivizm yaklaşımına dayanması, çalışmanın maddeciliğin ötesinde, sosyal, kültürel olguları araştıran insan odaklı bir araştırma sürecinde dayanmasından kaynaklanmaktadır.

ARAŞTIRMA SİSTEMİ

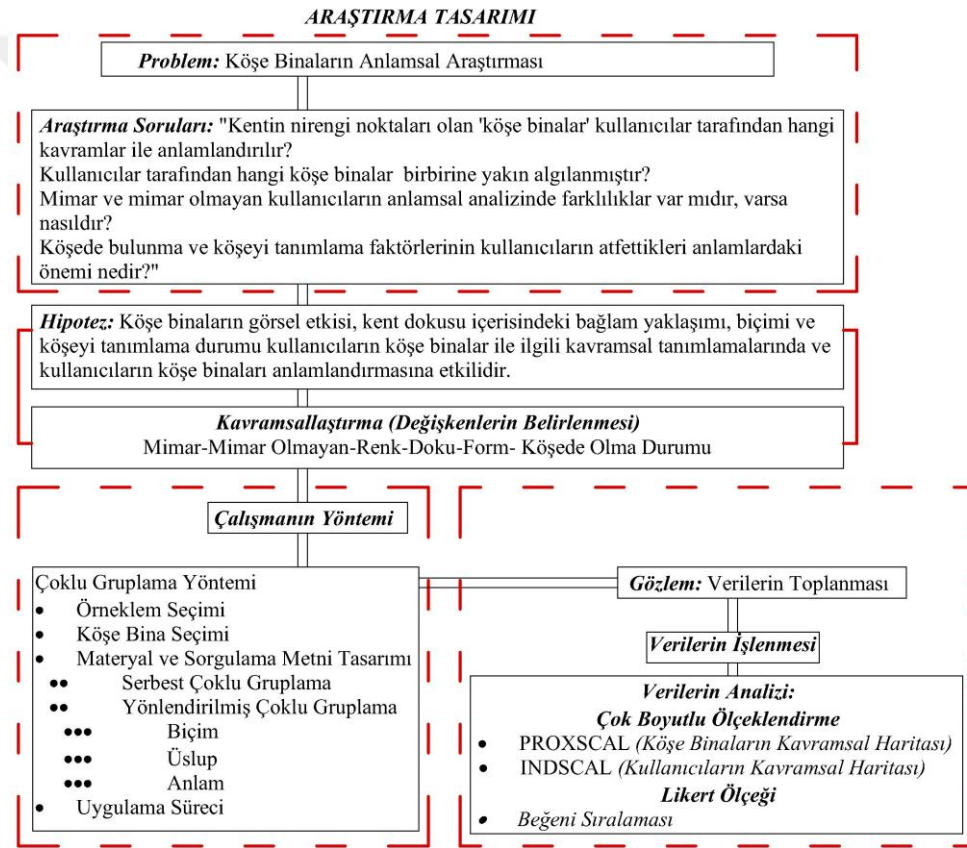

Şekil 3.1. Araştırma Tasarımını Oluşturan Unsurlar ve Birbiri ile İlişkisi (Yazar tarafından tercüme edilmiştir) (Groat ve Wang, 2013, sf.142).

Groat ve Wang (2013)'in şemasına göre araştırma sorusuna ulaşabilmek için araştırma amaçları ve literatür araştırmaları ile desteklenen çalışmanın temel kurgusunun oluşturulması gerekmektedir (Şekil 3.1). Bu birikim sonrasında elde edilen araştırma sorusu ise yönetime ulaştırılacaktır. Bu görüşü destekleyen ve tez çalışmasının kurgulanmasında yararlanılan bir diğer model ise Babbie (2009)'ye aittir. Babbie'nin ortaya koyduğu araştırma tasarımı çatkısı; *ilgi, fikir, hipotez*

oluşturma, kavramsallaştırma, araştırma yöntemi seçimi, operasyonelleştirme (ölçme yöntemi seçimi), örneklem belirlenmesi, gözlem, veri işleme, analiz ve uygulama aşamalarından oluşmaktadır (2009, 106-113).

Tez çalışmasında Babbie (2009) ile Groat ve Wang'ın (2013) çalışmalarını temel alacak şekilde araştırma tasarımı modellenmiştir. Buna göre şema; problem tanımı ve araştırma sorusu aşaması, hipotez oluşturma, araştırma yöntemi seçimi, veri toplama ve analiz aşamasından oluşmaktadır (Şekil 3.2).

Şekil 3.2. Çalışmanın Araştırma Tasarımı (Yazar tarafından oluşturulmuştur.)

Araştırma sorusunda belirtildiği üzere çalışmanın araştırma soruları; "Kentin nirengi noktaları olan 'köşe binalar' kullanıcılar tarafından hangi

kavramlar ile anlamlandırılır? Hangi köşe binalar kullanıcılar tarafından birbirine yakın algılanır? Mimar ve mimar olmayan kullanıcıların anlamsal analizinde farklılıklar var mıdır, varsa nasıldır? Köşede bulunma ve köşeyi tanımlama faktörlerinin kullanıcıların atfettikleri anlamlardaki önemi nedir?" olarak belirlenmiş ve hipotez; *"Köşe binaların görsel etkisi, kent dokusu içerisindeki bağlam yaklaşımı, formu ve köşeyi tanımlama durumu kullanıcıların köşe binalar ile ilgili kavramsal tanımlamalarında ve kullanıcıların köşe binaları anlamlandırmasında etkilidir"* olarak kurulmuştur. Araştırma sorusundan yola çıkılarak kurgulanan hipotez doğrultusunda araştırmanın yöntemi, insanların atfettikleri kişisel anlamların kendi kelimeleri ile ve görsel materyaller vasıtasıyla araştırılmasına olanak sağlayan çoklu gruplama yöntemi seçilmiştir.

3.2. Araştırma Yöntemi

Sosyal ve çevresel psikoloji araştırmalarında sıklıkla kullanılan bir yöntem olan çoklu gruplama yöntemi, herhangi bir yerin imajına birden fazla anlam ve ilişki yüklemeye izin vermektedir. Yöntem, deneklere, kendi istedikleri imajları konular altında gruplamaları ve kendi seçtikleri kategorilere koymaları, isimlendirmeleri ve fikirlerini kendi dilleriyle açıklamalarına imkân sunmaktadır (Erdoğan, 2010).

Çoklu gruplama yöntemi, en temel şekli ile her değerlendiricinin, algılanan benzerliklerine göre uyaranları bir araya getirdiği, benzerlik verilerini toplamak için uygulanan bir yöntemdir. Yöntem, günlük yaşamda rutin olarak kullanılan doğal bir bilişsel süreç olan kategorize ederek algılama sürecine dayanmaktadır ve nicel bir yanıt gerektirmez. Gruplama yönteminin nihai amacı, istatistiksel analizler yoluyla, analiz edilen herhangi bir nesnenin (ürün, mimari yapıt, sanat eseri vb.) birbirine yakınlığını gösteren algısal haritayı ortaya çıkarmak ve altta yatan boyutlarını yorumlamaktır (Chollet ve Ark., 2014).

Bina değerlendirme çalışmaları konusundaki akademik gelişmeler, tasarım sürecine daha doğrudan ve daha belirgin bir şekilde dâhil olma yolunu açmıştır.

Çoklu gruplandırma yöntemi, 1970-80'li yıllarda artan bina değerlendirme çalışmalarının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Altman ve Christensen, 1990). Çoklu gruplama yöntemi (*Multiple Sorting Task*) olarak bilinen yöntem, bireysel veya grup düzeyinde kavramsal sistemlerin esnek bir şekilde keşfedilmesine izin vermektedir (Canter, Brown ve Groat, 1985). Bu yöntem, nitel araştırma yöntemlerinden, veri toplama teknikleri arasında yer almaktadır. İnsanların bir olay, nesne veya deneyim hakkındaki görüşlerini keşfetmek, kullanıcının zihnindeki kavramları anlamak için kullanıldığı belirtilen (Sanoff, 1991) yöntem, tez çalışması kapsamında, kullanıcıların köşe binaları anlamlandırırken zihinsel kategorizasyon şemalarının oluşturulması amacıyla kullanılmış ve sonuçlar tartışılmıştır.

İnsanların kullandığı anlamsal kategorileri ve bu kategorilere hangi kavramları atadıklarını anlamak, insan davranışının anlaşılmasındaki en temel ipuçlarından biridir. Dolayısıyla birçok araştırma için önemli sorulardan biri, araştırılan konu ile ilgili olarak, insanların sahip olduğu kavramların doğası ve organizasyonunun ne olduğudur (Canter, Brown ve Groat, 1985).

Tasarım alanında kullanıcıların tercihlerini sorgulayan ve semantik analiz kapsamında kullanılan sıfat ölçekleri (zıt sıfat çiftleri) kullanıcıların görüş ve değerlerini anlamak için kullanılan bir yöntem olsa da, katılımcıların imajları değerlendirirken kendi kavramlarını kullanamamaları, araştırmacı tarafından hazır verilen kavramları kullanmak zorunda kalmaları nedeniyle eleştirilmiştir. Scott ve Canter'a göre, sıfat çifti tekniğinde, katılımcıların araştırma konusunu nasıl kavramsallaştığı ve neyin önemli olduğu hakkındaki bilgilere ulaşmak mümkün olmaz. Çalışmada amaç, kullanıcı değerlendirmelerini veya tercih kararlarını anlamaksa, bir kişinin kendi anlayışını tespit etmek önemlidir. Çoklu gruplama yöntemi, bunu keşfedebilecek ve bu iki değerlendirme türü arasındaki farkları gösterebilecek bir yöntemdir (Scott ve Canter, 1997).

Çoklu gruplandırma yöntemi, Kelly (1955)'nin ortaya koymuş olduğu bireyin dünyayla ilgilenmek ve dünyayı anlamak için kendi çerçevesini anlamasına

vurgu yapan genel psikolojik yaklaşım olan "Kişisel Yapı Teorisi" ne dayanmaktadır (Rugg ve Mc George, 2005). Yöntemin en önemli özelliği insanların kendi ölçütlerine göre serbestçe öğeleri tanımlayabilecekleri kategorilere ayırmalarına izin vermesidir. Bu tür bir sıralama kişisel kategorizasyon şemalarını ve ilgili anlamları ve ilişkileri ortaya koyar. Teknik basittir ve deneklere gruplandırmaları için bir dizi eleman ve genel talimatlar verilerek gerçekleştirilir (Sanoff, 1991) (Çizelge 3.1).

Çizelge 3.1. Yöntemin Uygulanışı

Groat ve Wang, 2013

URL3

URL4

Çoklu gruplama yöntemi; Courcoux, Qannari ve Faye (2014) tarafından; Q-sort yöntemi, kısıtlı gruplama, serbest çoklu gruplama yöntemi ve hiyerarşik gruplandırma olarak dört başlıkta incelemiştir (Çizelge 3.2). Buna göre çalışma kapsamında seçilen gruplama yöntemi türü; "Serbest Çoklu Gruplandırma" yöntemidir. Serbest Çoklu Gruplandırma yönteminin uygulama aşamasında araştırmacı tarafından belli bir konu özelinde katılımcıların kendi gruplamalarını oluşturması talimatı verilebilmektedir. Bunun amacı araştırmacının belli bir üst başlık özelindeki kavram verilerine ulaşmasıdır. Çalışma kapsamında yapılandırılmış gruplama olarak isimlendirilen, serbest gruplandırmaya ek olarak; köşe bina tasarımı için veri oluşturulması beklenen; biçim, tarz ve anlamsal kategorilere göre ayrı ayrı üç gruplandırma daha yapılması beklenmiştir.

Çizelge 3.2. Çoklu Gruplama Yöntemi Türleri (Courcoux, Qannari ve Faye, 2014)

Q-Sort Yöntemi	Bu tür gruplandırma yöntemi belli bir kavramın belli bir nesne üzerindeki ilişkisini anlamak için kullanılmaktadır. Katılımcılardan belirtilen ürünleri veya fotoğrafları araştırmacının belirlediği kategorilere göre gruplandırması istenir.
Kısıtlı Gruplama	Bu tür gruplandırma yönteminde araştırmacı katılımcıların kategori sayısını sınırlandırmaktadır.
Serbest Gruplandırma	Bu tür gruplandırma mimarlık araştırmalarında kullanılan yöntemi kapsamaktadır. Araştırmacı tarafından belirlenen belli sayıda uyaran için katılımcılara dilediği kadar gruplandırma yapması ve kendi cümleleri ile grupları tanımlayarak kategori başlıklarını belirtmesi talimatı verilir.
Hiyerarşik Gruplandırma	Bu tür gruplandırma yönteminde araştırmacı tarafından katılımcılara uyaranları dilediği sayıda gruba ayırması ancak ayrılan grupların kendi içerisinde tekrar gruplara ayrılması talimatı verilir.

3.3. Yöntemin Kullanıldığı Diğer Çalışmalar

Tez çalışması kapsamında seçilen yöntemin uygulanması ve çalışmanın kurgulanması aşamasında çoklu gruplama yöntemini temel alan çalışmalar incelenmiştir. Çoklu gruplama yöntemi, kullanıcıların herhangi bir ürün üzerindeki kişisel anlamlarını analiz eden bir yöntem olması nedeniyle, mimarlık alanı dışında kullanıcı beğenisine odaklanan veya insanların kişisel kategorizasyon şemalarını araştıran, pazarlama, psikoloji, sosyoloji vb. gibi farklı bilim alanlarında da tercih edilmektedir. Ancak bu başlık altında, tasarım araştırmalarında çoklu gruplama yöntemini temel alan literatürdeki öncü çalışmalar, kronolojik olarak bir çizelge ile birleştirilerek sunulmuştur (Çizelge 3.3).

Çizelge 3.3. Çoklu Gruplama Yöntemini Kullanan Diğer Akademik Çalışmalar

Araştırmacı/lar	Çalışmanın Adı	Çalışmanın Amacı
Linda Groat, 1982	Meaning in Post-Modern Architecture: An Examination Using The Multiple Sorting Task (<i>Post Modern Mimaride Anlam: Çoklu Gruplama Tekniği İle Bir İnceleme</i>)	Bu çalışma çoklu gruplama yönteminin mimari araştırmalarda kullanıldığı ilk çalışmadır. Çalışmada ana soru modern ve post modern mimari yaklaşımın kullanıcıların beğenisine sunulması, mimar ve mimar olmayanlar arasında beğeni ve stil algısı bakımından farklılık olup olmadığının anlaşılmasıdır. Çalışma sonucunda yaygın bir kabul olarak görülen, mimar olmayan kişilerin post-modern üsluptaki binaları beğendiği algısının doğru olmadığı, modern binaların mimar olmayan kişiler tarafından da tercih edildiği sonucuna varılmıştır.
R. Bishop, 1983	The Perception and Importance of Time in Architecture (<i>Mimarlıkta Zamanın Algısı ve Önemi</i>)	Bishop (1983) tarafından binaların yaşının insanların çevreleriyle ilgili görüşlerinde anlamlı olup olmadığını belirlemek için çoklu sınıflandırma yöntemi kullanılmıştır. Sunulan fotoğraf setini kullanarak, test edilen otuz ila otuz beş kişiye sınıflandırması amacıyla fotoğraflar verilmiş, ancak yalnızca sekizi sınıflandırmada bir parametre olarak yaş unsurunu kullanmıştır (Sanoff, 1991). Buna göre mimarlıkta yaş kavramının bir algı ve beğeni ölçütü olarak kullanıcılarda karşılığını bulamadığı görülmüştür.
F. Downing, 1992	Image Banks: Dialogs Between The Past and The Future. (<i>İmaj Bankaları: Geçmiş ve Gelecek Arasında Diyaloglar</i>)	İmaj bankalarının doğasını tanımlayarak, hatırlanmaya değer yer imajlarıyla, tasarım olgusu arasında bir ilişkinin olup olmadığı varsayımı araştırılmıştır. Araştırma, tasarım önerilerine (conjecture) referans olarak önemli formal mimarlık tarihinden öğrenilen örnekler) ve informal [genellikle vernaküler ve yaygın mimarinin önemli (hatırlanmaya değer) örnekler] yer imajlarının kullanım yüzdelerini belirlemek için düzenlenmiştir (Erdoğan, 2010).

Çizelge 3.3.'ün devamı

1997, Scott ve Canter	Picture or Place? A Multiple Sorting Study of Landscape (<i>Resim Mi Yer Mi? Peyzajın Çoklu Sınıflandırma Çalışması</i>)	Çalışma, resimlerin değerlendirilmesi ve temsil ettikleri yerlerin değerlendirmeleri arasında teorik ve deneysel bir ayrım olduğunu ve dolayısıyla gelecekteki araştırmaların fotoğrafın içeriğini ve içinde gösterilen yerleri değerlendirmek arasında ayrım yapması gerektiğini göstermektedir. Bir sınıflama tekniği kullanarak, 41 yerel katılımcı tanıdıkları yerlerin 20 fotoğrafını özgürce sıralamıştır. Birinci türün analizi, öğelerin, fotoğrafın içeriğine göre, arazi formuna ve suyun varlığına odaklanarak gruplandırıldığını gösterirken ikinci sıralama, öğelerin fotoğraflara sunulan görsel bilgilerden başka anılara ve duyuşal deneyimlere göre gruplandırıldığını göstermiştir. Sonuçlar, katılımcıların, fotoğrafı değerlendirmelerinin istenip istenmediğine veya fotoğrafın temsil ettiği yere göre fotoğraflarını farklılaştırdıklarını ortaya koymuştur.
-----------------------	---	---

3.4. Materyal

Tez çalışmasında kullanılan materyaller; literatür araştırması, yöntemin uygulanması ve analizi olarak üç başlıkta ele alınmıştır. İlk olarak literatür araştırmasında kullanılan materyaller, elektronik-basılı kitaplar, mimarlık alanında yer alan bilimsel dergilerde yer alan özgün makaleler, araştırma yazıları, derleme çalışmalardan oluşmaktadır. Çoklu gruplama yönteminin uygulanması aşamasında yararlanılan materyaller; 15x10 cm. boyutlarında foto blok üzerine basılmış köşe bina fotoğraflarıdır. Çalışmanın veri analizinde ve bulguların elde edilmesinde ise, Microsoft Excel, SPSS V20, Photoshop cs5 yazılımları kullanılmıştır.

3.5. Yöntemin Uygulanması ve Veri Analizi

Mimaride köşe binaların anlamının kullanıcı algısı üzerinden okunması için bir yaklaşım geliştirmeyi amaçlayan çalışmanın ilk hedefi köşe binaların mimar ve mimar olmayan kullanıcılar üzerindeki anlamlarını araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda, kullanıcıların görsel algılarına dayanan görsel bir araştırma yöntemi olan çoklu gruplama yöntemi seçilmiştir. Çalışma kapsamında çoklu gruplama yönteminin uygulama aşamaları araştırma tasarımında verilmiş, aşağıda sıralanmış ve daha detaylı bir şekilde bulgular ve tartışma bölümünde yer almıştır. Buna göre çalışmanın uygulama süreci;

- Örneklem Seçimi
- Köşe Bina Seçimi
- Materyal ve Sorgulama Metni Tasarımı
- Serbest Çoklu Gruplama
 - Yapılandırılmış Çoklu Gruplama
 - Biçim
 - Mimari üslup
 - Anlam/Nitelik
- Uygulama Süreci olarak belirlenmiştir.

İlk aşama olarak örneklem grubunu belirlenmiş, katılımcılar mimar ve mimar olmayan olarak iki grupta incelenmiştir. Birebir detaylı görüşme yapılan 30 kişi 15 mimar, 15 mimar olmayan olacak şekilde belirlenmiş, mimar olmayanlar arasında meslek dağılımlarında, yaş aralıklarında ve cinsiyet oranlarında homojenlik aranmıştır. İkinci aşama olarak gruplandırma yapılacak olan köşe

binaların seçimi yer almıştır. Bu aşamada seçilen köşe binalar, tez çalışmasının kısıtlılıklarını oluşturacak şekilde morfolojik bir analiz yapılarak 1990 yılı sonrasında tasarlanan köşe binalar arasından seçilmiştir. Sonrasında seçilen köşe binaların baskıları yaklaşık 15x10 cm. boyutlarında foto blok üzerinde bastırılarak katılımcılar ile gruplama uygulamaları yapılmıştır (Çizelge 3.4).

Çizelge 3.4. Çoklu Gruplama Yönteminin Uygulanması

4. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Tez çalışmasının bu bölümünde literatür araştırmalarından elde edilen bulgular; tezin odağını oluşturan köşe kavramı ile ilgili literatürün özetlendiği "*Mimarlıkta Köşe Tartışması*" ve çalışmanın ana yöntemini oluşturan ve mimarlıkta görsel araştırma ile ilgili temel kavramlar hakkında bilgi verilen "*Mimari Tasarımda Görsel Araştırma*" olmak üzere iki ana başlıkta irdelenmiştir.

4.1. Mimari Tasarımda Köşe Tartışması

"*Mimarlıkta Köşe Tartışması*" başlığı altında, çalışmanın ana araştırma konusunu oluşturan köşe binalar ile ilgili literatür özeti yer almaktadır. Köşe kavramının farklı başlıklar ve derin ilişkisel uzantıları ile ele alındığı bu bölüm; "*Mimari Tasarımda Köşe Kavramı ile İlişkili Tanımlar*", "*Mimaride Köşenin Okunması*" ve "*Köşenin Tasarımı*" ana başlıkları altında genelden özele doğru incelenmiştir.

4.1.1. Mimari Tasarımda "Köşe Kavramı" ve Köşeyle İlişkili Tanımlar

Köşe binaların kullanıcılar üzerindeki anlamını araştıran çalışmanın bu bölümünde, ilk olarak mimari tasarımda köşe kavramı ile ilgili tanımlardan bahsedilmiştir. Mimari tasarımda köşeler, farklı boyutları ve farklı detayları ile mimarlık tarihi boyunca tasarımı üzerinde düşünülen çok boyutlu bir konu olmuştur. Bu anlamda bölüm özelinde köşeyi farklı boyutlarıyla ele alacak şekilde detaylı bir irdeleme yapılmıştır.

4.1.1.1. Köşe Kavramı

Köşe kelimesi, etimolojik olarak incelendiğinde, İngilizce'de açı "*angle*" kelimesinden, Yunanca'da eğri veya kavisli anlamına gelen "*ankylos*" kelimesinden türetilmiştir (Janson ve Tigges, 2014). Hasol'un Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü'nde köşe kelimesi, "*doğrultuları ayrı iki çizgi veya yüzeyin*

kavuştukları nokta veya çizgi ve bunların olayı" ve "iki duvar arasında böylece meydana gelen girinti veya dışarıdan bakılınca çıkıntı" olmak üzere, iki boyutlu ve üç boyutlu etkisi üzerinden iki tanımla yer almıştır (Hasol, 1995, s.274). Kelimenin Türk Dil Kurumu'na ait sözlük anlamları ise;

- "Birbirini kesen iki çizginin, iki düzlemin oluşturduğu açı, zaviye",*
- "iki duvarın birleştiği girintili veya çıkıntılı yer",*
- "iki sokağın veya caddenin kesiştiği yer, büküç"*
- "bölüm, yer veya yan" olarak sıralanmıştır (Url 3).*

Köşe, mekânsal oluşumu sınırlayan iki düzlemin buluşması ile tanımlanır. Kavramsal olarak aynı yöne doğru uzatılan çizgilerin birleşmesi ile meydana gelen düzlem iki boyutlu bir olgu olup iki düzlemin kesişimi ile üçüncü boyut tanımlanabilmektedir (Ching, 2007). Geometrik öneminin yanı sıra köşeler, iki noktanın, düzlemin çizginin birleşiminden öte bir anlam ifade ederek, farklı işlevlerin, mekânların kesişme noktasını tanımlamaktadır.

Köşe mimari anlamda, iki yüzeyin kesiştiği noktada, iç veya dış mekânı tanımlar. Kentsel açık alanda bina yüzeylerinin oluşturduğu iç büyük köşelerin tanımladığı mekân kamusal kent meydanlarını oluştururken, köşe binalar ile tanımlanan kentsel köşeler, kent içerisinde sokakların kesişimi ile oluşan yapı taşları, sokakların birbiri içinden geçtiği kesişim noktaları ve kent içerisinde sosyal bir buluşma mekânını tanımlamaktadır (Greaney, 2015).

Barlow'a (2013) göre, köşe mekân yaratımındaki rol açısından eşsiz bir mimari durumdur. Mimari açıdan köşe formu, bir dizi kenar, yüzey veya hacmin kesişimiyle bir araya gelmesinin ötesinde, mekânsal olarak çoklu anlam katmanlarını tanımlamaktadır. Bu kavramlar;

- Sosyal kapsayıcılık/ münhasırlık,
- Bütünlük/bireysellik,

- Kamusal/mahremiyet karakteri ile bağlantılıdır (Barlow, 2013).

Dolayısıyla köşe kavramı, kent ölçeğinden bina ölçeğine kadar düzlemsel birleşimler ve kesişimler tanımlayan ve geometrik birleşimden öte bir şekilde anlamsal kavramları içinde barındıran bir olgudur.

4.1.1.2. Kentsel Köşe

Her yapı, kentsel kurguyu oluşturan bir ögedir. Kenti oluşturan ögeler arasında bütünleşik ve iç içe geçmiş bir ilişki bulunduğu ve bir mimari yapıyı var olduğu kentsel çevreden ayrı tasarlanmanın olanaksız olduğu savunulmaktadır (İzgi, 1999). Dolayısıyla, kentin tarihsel morfolojik oluşumunun bir sonucu olarak ortaya çıkan ve kent köşelerini tanımlayan köşe binalar da kentsel çevreden bağımsız düşünülemeyen ve kent dokusunda oluşan kırılma noktalarını tanımlayan önemli unsurlardır.

Kentsel köşeler,

- Kent içerisinde sokakların kesişimi ile oluşan yapı taşları,
- Sokakların birbiri içinden geçtiği kesişim noktaları,
- Kent içerisinde sosyal bir buluşma mekânı olarak tanımlanabilir (Greaney, 2015).

Köşeler, kentsel kullanım içerisinde halkın ortak kullanımında önemli noktalardır. Köşe bina ile tanımlanmış, iki sokağın kesişiminde yer alan köşeler, bir dönüş, bir karşılaşma noktası, yarı açık bir alanla tanımlanmış kent köşeleri ise kişilerin buluşma ve odak noktası olarak kent belleğinde yer alırlar. Bu anlamda kentsel ölçekte tasarımcının köşeleri nasıl değerlendirdiği, kentsel mekânın tanımı, kent belleği ve anlamsal açıdan önemli parametreleri barındıran kentsel tasarım çalışmaları görülmektedir.

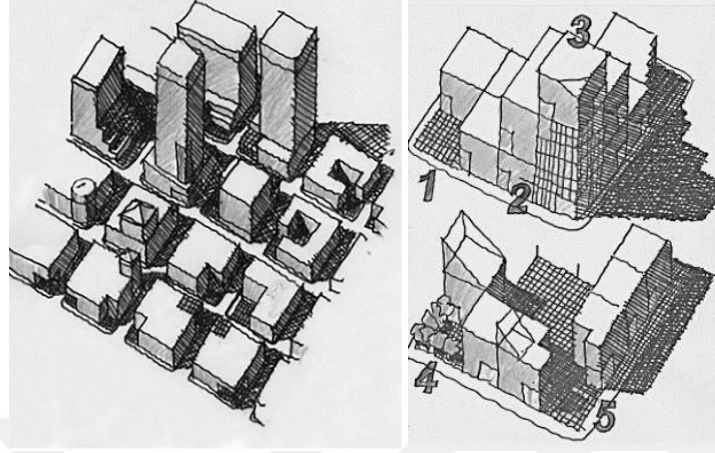
Montgomery (1998)'ye göre, yaşayan bir kamusal alanın anahtarı, insanların buluşma noktalarının ve aktivite mekânlarının mümkün olduğunca mekânsal tanımlamalarının yapılmasıyla elde edilmektedir. Montgomery canlılığı oluşturan buluşma mekânlarını kent bahçeleri, meydanlar ve kentsel köşeler olarak sıralamıştır (Carmona ve ark., 2003). Buna göre kentsel köşelerin varlığı kent yaşamını olumlu etkileyen bir öge olarak görülmektedir.

Köşeleri kent yaşamıyla ilişkisine değinen bir diğer araştırmacı ise Jane Jacobs'tur. Jane Jacobs "The Death And Life Of Great American Cities" (*Büyük Amerikan Kentlerinin Ölümü ve Yaşamı*) adlı kitabında, mahalle ve sokakları bir sahne, insanları da buralarda "*karmaşık bir kaldırım balesi*" performansı sergiliyor olarak nitelendirmiştir. Ona göre, kent köşelerinde komşularla sohbet etmek ya da çöpleri dışarı atmak gibi günlük aktiviteler teatral bir anlatım eylemidir. Mahalle sahnedir, sokak sahnedir ve sakinler oyunculardır (Jacobs, 1961).

Köşe başı mekânları hem sokağın fiziksel yapısı ile tanımlanmakta, hem de köşe yapının konumsal, biçimsel, işlevsel özelliği ile güçlenmektedir. Şehrin bir dereceye kadar karakterini belirleyen iki özelliği, sokak köşelerinin işlenmesi ve kaldırımın tasarımıdır. Geleneksel şehirlerin çoğu tanımlı ve bezemeli sokak köşelerine sahiptir (Moughtin ve ark., 1999).

Kasprisin, kent ölçeğinde köşelerin farklı tiplerinden ve kullanımlarından bahsetmiştir. Kasprisin'e göre köşeler, bir duraklama hissini yaratan ve süreklilik boyunca devam eden bir yolculuğa ara verilen noktadır ve kentsel köşeler, heyecan, gerilim, sürpriz, güvenlik veya tehlike ya da beklenti duygularını ortaya çıkarabilmektedir. Bu bağlamda, kentsel kompozisyondaki bir değişikliği ve kırılmayı temsil ettikleri için, köşelerin tasarımı, kentsel tasarımda kilit özelliği göstermektedir (Kasprisin, 2011).

Kentsel köşeler, uygun iklim özelliğine göre açık veya davetkâr olabilirken, kapalı, geçirgen, vurgulanmış gibi farklı formlarda tasarlanmaktadır (Kasprisin, 2011), (Şekil 4.1).

Şekil 4.1. Kentsel Köşe Çeşitlenmeleri (Kasprisin, 2011, s.104)

Kentsel köşeler, Burton ve Mitchell'in çalışmasında ise kent dokusunda yön bulma kavramı üzerinden ele alınmıştır. Buna göre, yaşlı insanların kentsel mekânlardaki tasarım ihtiyaçlarını ele alan, kentsel mekânın tüm kullanıcıların ihtiyaçlarına cevap vermek ve tasarımlarında sürdürülebilirlik elde etmek isteyen tasarımcılar için gerekli tasarım ilkeleri hakkında bilgi veren çalışma içerisinde, yön bulma açısından köşelerin önemi tartışılmıştır. Genellikle yaşlılarda sık bir şekilde gözlenen unutkanlık problemi kentsel ölçekte kişilerin yön bulmasının bir problem olduğu ve köşe noktalarda bulunan işaretlerin kişilerin zihninde yer etmesinde yol gösterici olduğu ileri sürülmüştür. Buna ilave olarak yön bulmada köşe dükkânların önemi vurgulanarak, bir posta kutusunun veya kentsel bir elemanın sokak köşelerinde yerleştirilmelerinin yol gösterici ipuçları açısından doğru bir konum olduğu belirtilmiştir (Burton ve Mitchell, 2006). Bu çalışma göstermiştir ki, kent içerisinde köşelerin kentli hafızasında bulunmakta ve köşelerin algılanabilirliğinin yüksek olduğu söylenebilmektedir. Bu anlamda kent köşelerini tanımlayan köşe binaların tasarımında tasarımcıya ele alması gereken önemli bir problem sunulmaktadır.

4.1.1.3. Köşe Bina

Kentsel köşeleri tanımlayan köşe binalar, *"Bir yanı, komşu yer bölümdeki yapıya bitişik olan ve en az iki yüzü yola bakan yapı"* (Url 4) olarak tanımlanır. Çalışma kapsamında üzerinde durulan köşe bina kavramı, bitişik nizam kent dokusu içerisinde, iki sokağın kesişim noktasında yer alan ve sokağa açılan iki cephesi bulunan yapılar olarak ele alınmıştır (Çizelge 4.1).

Çizelge 4.1. Farklı Dönem ve Stillerde Avrupa'dan Köşe Bina Örnekleri
(Fotoğraflar: F. Duygu Saban)

Viyana

Viyana

Paris

Budapeşte

Moughtin ve arkadaşları, izleyicinin zihninde unutulmaz bir köşe oluşturabilmek amacıyla köşe binaların tasarımı için özel bir araştırma yapılması gerektiğini savunmaktadır (Moughtin ve ark., 1995). Buna örnek olarak Avrupa'daki köşe binalarda, köşenin kütle ve süsleme bakımından vurgulanmasının yasal olarak desteklendiği belirtilmekte, bitişik nizam dokudaki diğer binalara göre kat sayısının fazla olduğundan bahsedilmektedir (Keleş, 1993).

Çizelge 4.2. Köşe Binaların Dönüşümü

1895, Kaiserpalast, Restoran ve Banka, Almanya (Url 5)

1960, Apartman Binası, Fransa (Url 6)

1910, Charles Renault Bankası, Fransa (Url 7)

2015, Apartman Binası, Fransa, (Url8)

Köşe binaların tasarımı, mimarlık tarihi boyunca önemli bir tasarım problemi olarak karşımıza çıkmakta, günümüz mimarisinde de köşe tasarımına ilişkin özgün yaklaşımlar aranmaktadır. Özellikle 19. yüzyılın mimari anlayışında, köşe binaların tasarlanması, yasalarla belirli koşulları (süsleme, cephede kule vurgusu, bina yüksekliği vb.) barındıran bir tasarım problemi olarak yer almaktadır. Cephe tasarımında süslemelerin oldukça önemli olduğu, cephe süslemelerinin plan çözümlerinin önüne geçtiği bu yüzyılda, tasarımın asıl amacı kent görünümünün güzelleştirilmesidir. Bu anlamda köşe binalar, aynı sırada yer alan bitişik nizam yapı cephelerine kıyasla, daha fazla bezemelere sahiptir ve kule biçimleri ile vurgulanmıştır (Çimen, 1993), (Çizelge 4.2).

4.1.1.4. Bina Köşesi

Köşe kavramı, genelden özele doğru ele alındığında, vurgulanması gereken bir kavram da bina köşeleridir. Krier, bina köşelerini, bir binanın tasarlanması gereken en önemli noktalarından birisi olarak kabul etmekte ve iki yüzey arasında arabulucu olarak tanımlamaktadır (Krier, 1983). Dış mekândan algılanan köşeler tipik olarak dışbükeydir ve genel olarak bir bina köşesi ile tanımlanır. İçeriden ise, köşeler genellikle içbükey ve kesişen duvar düzlemlerinin oluşturduğu kapalı alan olarak algılanır. Bir başlangıç ve bitiş noktası olan köşeler, ayrıntı düzeyi, bakış açısı ve bağlam seviyesine bağlı olarak farklı insanlar için farklı roller tanımlarlar. Örneğin, bir mimar binanın köşesini yukarı kaldırarak, yoldan geçenleri lobiye davet etmek için bir mesaj verir. Bir müşteri için, mimarın estetik bir kaygıyla tasarladığı, binanın bir köşesini yükseltme hareketi, müşteriler tarafından kullanım alanı kaybolduğundan ve artan inşaat maliyetlerinden dolayı atık olarak görülebilir. Bir kullanıcının binanın köşe alanına ilişkin algısı ve değerlendirmesi, müşterininkilerden farklı olabilir. Kullanıcılar, köşelerin estetik görünümünü ve binanın işlevselliği üzerindeki etkilerini algılayabilirler (Tenbrink, Hölscher ve ark., 2014).

Köşenin dış mekânda -bina köşesinin dış bükey yüzeyi- tanımladığı alan, dikkatin ve algının yoğunlaştığı bölgedir. Bu durumda köşeler -belirli boğumlanma ritimlerinin mekânsal yoğunlaşmasının sonuçları olarak- eskiden beri köşelerle ilişkili bazı çatışmaları çözmelidir. Örneğin, farklı karakterlerden oluşan duvarlar bir köşede buluştuğunda binanın farklı duvar tasarımları ile komşu yapıların zıtlıklarına dönüştüğü görülebilir (Janson ve Tigges, 2014). Bir anlamda köşe mekânının tasarımının (bina iç veya dış köşesi) mimari temsil açısından anlam ileten bir potansiyeli olduğu savunulmaktadır (Eisenman, 2009). Tipik olarak, ayrıntılar; pencereler, kapılar ve bina köşelerinde yoğunlaşırken, girişlerin uygun şekilde vurgulanmasının, kullanıcıların cepheyi okumasına izin vererek, kamusal alandan özel alana geçişi kolaylaştırdığı da savunulmaktadır (Carmona ve ark., 2003).

Bina köşesi tasarımının anlamsal özelliklerinin olduğu ve bu özelliklerin mimarlık tarihi dönemlerine göre farklılık gösterdiğinden bahsedilmektedir. Antik Yunan ve Klasik Dönem eserlerinde görülen köşe sütunları, rölyefler ve kornişlerle vurgulanan köşeler “*pozitif eklemeli köşeler*” olarak tanımlanmış ve yapı formuna bir statü ve yapıya kimlik kazandırmak amacıyla kullanıldıkları belirtilmiştir (Eisenman, 2009). Meiss tarafından tanımlanan bir diğer köşe etkisi ise yapıların köşelerinin geriye çekilmesiyle oluşturulan “*negatif eklemeli köşeler*” dir. Rönesans döneminde kullanılan bu yaklaşım ile yaratılmaya çalışılan görsel etki, köşelerin daha özerk elemanlar haline getirilmesini sağlamaktadır. Modern mimariye organik bir yaklaşım getiren öncü mimar Frank Lloyd Wright köşeleri parçalayıp şeffaflaştırmış ve böylece doğayı da dâhil eden zengin perspektifler oluşturmayı hedeflemiştir. 20.yy’da ise gelişmiş yapı teknolojilerinin olanak verdiği şekilde köşe çözümlemelerinde çeşitli varyasyonlar ortaya konulmuştur (Von Meiss, 1990).

19. ve 20. yüzyıl mimarisinde köşeler genellikle kule ve bezemelerle vurgulanmış, 1950’li yıllarda hızlı kentleşme ve konut ihtiyacı nedeni ile köşeleri olmayan, genişletilmiş yapılar tasarlanmıştır. Eisenman’a göre klasik dönem

mimarisinde bina köşelerinin tasarımında tematik ve biçimsel anlamlar bulunmaktadır, ancak modernizmde işlev cepheyi belirlemiş, iç ve dış birlikteliğinden dolayı köşelerin işlevsel olmayan kullanımları reddedilmiştir (Eisenman, 2009). 1970’li yıllarda mimarlık ve kent tasarımında kaliteyi artırıcı düşünceler ön plana çıkmış, 1990’lı yıllarda ise özellikle Avrupa’da köşenin tasarımı yeniden vurgulanarak tasarım gündeminde tartışıldığı belirtilmiştir (Çimen, 1993).

Mies Van Der Rohe için de bir yapının köşe çözümlemesi oldukça önemli olmuş, yapısının son noktasını belirgin hale getirmek için çözüm önerileri geliştirmiştir. Mies’in tasarlamış olduğu "Illinois Institute of Technology" (*Illinois Teknoloji Enstitüsü*) binası Kraliyet Salonu tasarımında binada tanımlı tek bir köşe olmayıp köşe detayları ile bina tasarımı bütünleştirilmiştir (Tenbrink, Hölscher ve ark., 2014), (Çizelge 4.3).

Çizelge 4.3. Bina Köşesinin Tasarıma Dâhil edildiği Örnek Yaklaşımlar

Thom Wayne Cooper Union (URL 9)

Illinois Institute of Technology (URL 10)

Modern döneme ait başka bir örnek ise Cooper Union’un kuruluş binasında (2009) mimar Thom Mayne’in, köşenin sembolik işlevini farklı bir seviyeye taşımasıdır. Binanın köşesini yukarı kaldırarak, yoldan geçenleri lobiye davet etmek için bir tasarım fikri ortaya konulmuştur. Mimarlar, estetik, sembolik ve işlevsel düşüncelerle köşeye karşı bir yaklaşım sergilerken, müşteri için köşelerin ekonomik özelliği daha baskın olabilmektedir. Kullanıcılar ise, köşelerin estetik

görünümlerini ve binanın işlevselliği üzerindeki etkilerini kişisel bina kullanımlarıyla alakalı olarak algılayabilirler (Tenbrink, Hölscher ve ark., 2014), (Çizelge 4.3).

4.1.2. Mimaride Köşenin Okunması

"Mimarlıkta Köşe Tartışması" başlığı altında ele alınan ikinci ana araştırma konusu ise köşenin çok boyutlu yönünün tartışıldığı, mimaride köşe tartışması konusudur. Mimaride köşenin, mekân, sosyallik ve bağlam açısından önemi, köşe kavramı konusu tartışılırken bir giriş bilgi niteliğinde verilmiştir. Çalışmanın bu bölümünde ise mimari anlamda köşelerin mekân, sosyallik ve bağlam anahtar kelimeleri özelinde okuması yapılmıştır.

4.1.2.1. Köşenin Mekân Açısından Okuması

Köşelerin mekân okuması, iç mekân - dış mekân tanımlanması bakımından farklı anlamlar barındırmaktadır. Köşe kavramı, mekânı tanımlayan, anlamlandıran bir unsur olarak felsefi açıdan düşünürlerin konusu olmuştur. Fransız düşünür Bachelard (1996)'a göre bir evin tohumu olan köşeler, insanların hayal kurduğu, ve kendi kendine kaldığı düşünsel mekânlardır. Ona göre, köşeye çekilen ruhta, sığınma imgesi yankılanmakta ve insanın köşesine çekilmesi; hayali, düşü, düşünceyi çağırmaktadır. Köşeler insanın içine sıkışıp büzüşmek istediği yalnızlık mekânı olarak değerlendirilmektedir (Bachelard, 1996). Bachelard, "*Köşe öncelikle bize, varlığa özgü değerlerin ilkin, hareketsizliği sağlayan bir sığınaktır. Varlığının güvenli, yakın yeridir. Köşe bir tür yarı kutudur, yarısı duvar yarısı kapı bir kutu*" (Bachelard, 1996, sf. 154) olarak belirtmiştir. Solá-Morales'in aktardığına göre, bir diğer Fransız düşünür Baudrillard ise Bachelard'ın köşede olma durumuna anlam yükleyerek, köşeleri hayal gücü ve duygu mekânı olarak tanımlamıştır (Solá-Morales, 2004).

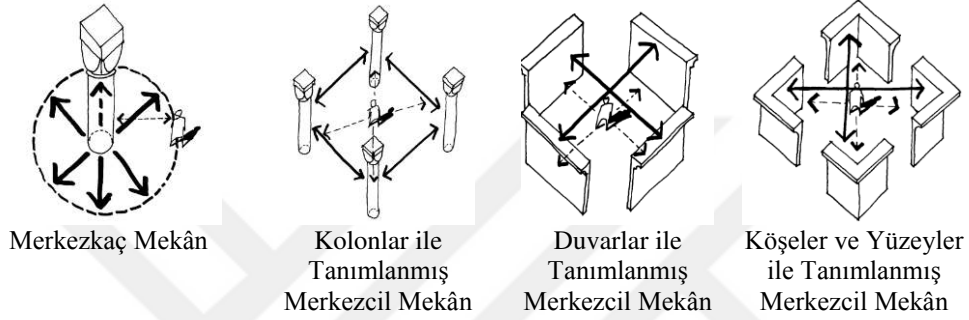
Köşe kavramı edebiyat eserlerinde de mekânsal betimlemelerde kullanılmıştır. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın beş şehir isimli eserinde İstanbul, köşeler

şehri olarak tanımlanmıştır. *"İki servi, bir akasya veya asma, küçük ve üslupsuz bir türbe yahut küçük bir bahçe sanacağımız bir mezarlık orada tatlı bir köşe yapmaktadır. Bu köşeler zaman içinde damla damla oluşmuş, hepsinde de ağaç, su, taş insanla geniş ilhamlı bir ruh gibi konuşmaktadır"* (Tanpınar, 2017, s.178) diyerek, köşelerin, kent içerisindeki yaşamla birlikte var olması vurgulanmıştır. Albert Camus (Url 11) ise köşenin kentin en anlamlı parçası olduğunu her büyük başlangıcın bir köşe dönüşünde meydana geldiğini eserine taşımıştır. J.R.R. Tolkien ise fantastik şiirinde *'...yine bir köşeyi döndüğümüzde yeni bir yol veya bir kapı açılabilir'* diye yazmıştır (Url 11). Dolayısıyla bu eserlerde, köşenin mekânsal olarak olduğu kadar anlamsal olarak bir son, aynı zamanda ise bir başlangıç olduğunu vurgulanmaktadır.

Kentsel mekân algısı, binalar ve binaların tanımladığı okunabilen bir boşluk hiyerarşisine bağlıdır. Bu boşluğu yani mekânı yaratmanın yolu boşlukta yaratılacak kuşatma hissi oluşturmak ile sağlanabilmektedir (Fawcett, 2003). İki yüzeyin buluştuğu bir köşe veya gözle görünmeyen iki çizginin kesiştiği noktayı tanımlayan bir eleman olarak köşe noktası, geometrik niteliği bakımından uzayda yer alan herhangi bir boşluğu sınırlandırma özelliğine sahiptir. Bu özelliği sayesinde köşeler, mimarinin temel unsuru mekânı tanımlayan öğelerden biri olduğu söylenebilmektedir.

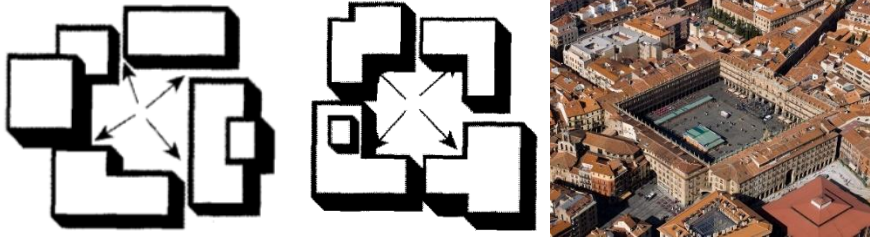
Binalar arasında veya çevresinde yer alan dış mekânın yaratılması düşünüldüğünde, merkezkaç mekân ve merkezci mekân olmak üzere iki farklı mekân tanımı ortaya çıkmaktadır. İki mekânsal tür arasındaki ayrım, en iyi şekilde, tekil öge olarak bir sütunun mekân üretici olarak rolü dikkate alınarak ifade edilir. Boşluktaki tek bir sütun, etrafındaki bir mekânı tanımlayabilir. Bir sütun etrafındaki boşluğu radyal bir şekilde tanımlar; bu merkezkaç mekân olarak adlandırılır. Tanımlı bir 'meydan' oluşturmak için birbirine yakın olacak şekilde konumlandırılan dört sütun etkileşime girecek ve bir boşluk kuşatması oluşturacaktır. Merkezci Mekân ise, en temel düzeyde "çatısız mimariyi" tanımlayan bir mekânı tanımlamak için merkezci bir düzen oluşturulmaya dayanır.

Bu merkezci mekânı tanımlamak için dört sütun yerine dört duvar kullanılırsa, mekân algısında kuşatma duygusu artar, Köşeleri net bir şekilde tanımlayarak aynı alanı çevrelemek için sekiz düzlem kullanılarak tanımlanan mekâna göre yalnızca duvarlar ile tanımlanmış merkezci mekânlarda köşelerde yaratılan açıklık nedeniyle bütüncül mekân algısının zayıfladığı görülür (Fawcett, 2003), (Şekil 4.2).

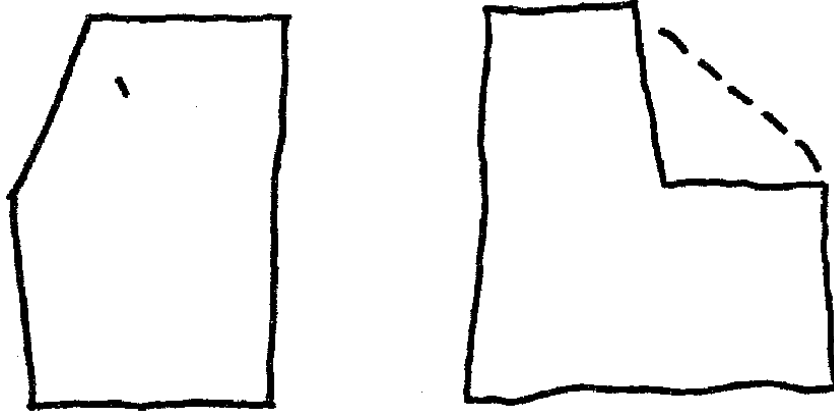
Şekil 4.2. Mekân Algısı ve Köşe İlişkisi (Fawcett, 2003, s. 94-95)

Yukarıdaki tanımları destekler nitelikte bir araştırmaya göre; mekânsal bir çevreleme duygusu yaratmanın en basit yolu, binaları merkezi bir meydan etrafında gruplandırmak ve o mekânı bina cephelerinden oluşan bir duvarla çevrelemektir. Mekânın köşelerinin açık olduğu, cadde kavşakları veya iki bina arasında boşluk oluşturduğu durumlarda, köşe açıklıklarından mekânsal sınırlandırmayı azaltacak boşluklar oluşmaktadır. Ancak bina duvarlarının köşeyi döndüğü olasılıkta, merkezi boşluk içinde manzara korunarak, çok daha güçlü bir çevreleme hissi yaratılır. (Carmona ve ark., 2003). Meydandaki muhafazanın anahtarı, köşelerinin işlenmesidir. Genel olarak, meydanın köşeleri ne kadar açık olursa, kuşatma hissi o kadar az olur, ne kadar yerleşik veya eksiksiz olurlarsa, kapalı olma hissi o kadar büyük olur (Moughtin, 2003), (Şekil 4.3).

Şekil 4.3. Köşeler ile Tanımlanan Meydan Oluşumları (Carmona ve ark., 2003) ve Örnek Kent Meydanı (URL 12)

Köşe unsuru kentsel mekânda iki farklı mekânsal tanımlı açıklamada kilit özellikte olmuştur. Bunlar; pozitif ve negatif mekânlardır. Birkaç bina veya kentsel blok daha organize bir şekilde bir araya getirildiğinde, 'pozitif' mekânlar oluşturmaktadır. Pozitif mekân, tanımlı kapalı ve dış mekândan ayırt edilebilir bir forma sahiptir ve ölçülebilir ve kesin sınırları vardır. Negatif mekân ise binaların köşelerinin içe çekilmesiyle gözün tamamladığı mekânsal oluşumlardır (Carmona ark., 2003), (Şekil 4.4).

Şekil 4.4. Pozitif Mekan Dış Bükey - Negatif Mekan İç Bükey (Carmona ve ark., 2003).

4.1.2.2. Köşenin Bağlam Açısından Okuması

Bağlam, kullanımda olan bir ürünü çevreleyen çevresel durum veya koşullar olarak tanımlanmaktadır. Her tasarım, belirli bir bağlamda hedefleri gerçekleştirmeye odaklanmakta, başarılı bir tasarım oluşturmak için bağlamı anlamak gerekmektedir (Curadale, 2012). Bağlam kavramı, 1950 yılında Venturi'nin Princeton Üniversitesinde yaptığı, parçacı, içeriden dışarıya tümevarım odaklı yönteme ve modernizmin bağlamı reddeden evrensel tasarım anlayışına eleştirel bir düşünce ile hazırladığı "Context in Architectural Composition" (*Mimari Kompozisyonda Bağlam*) isimli tez çalışmasıyla tartışılmaya başlanmıştır. Theunissen'in aktardığına göre Venturi, "bağlam binaya anlam kazandırır" görüşünü savunmaktadır (Theunissen, 2010: 53-62). Modern mimarlık ise, kentsel çevreye karşı tutumu anlamında eleştirilmektedir. Haddad'ın aktardığına göre, Norberg Schulz, Venturi örneğinde olduğu gibi ancak farklı bir yaklaşım kullanarak, daha bütüncül anlamıyla, tarihi, mevcut yapıları, kasabaları ve bu bütünsel olgunun niteliklerini anlayan, yerin ruhu ile bütünleşik anlamlı ve bütünleyici ortamlar yaratan örnekler olarak sunulması gerektiğini savunmaktadır (Haddad, 2010).

Her mimari yapı mevcut yapıyı çevre içerisinde kendisine yer bulmaktadır. Mimarlar bir boşlukta tasarım yapmazlar, çözümler çevreden gelen fiziksel, kültürel, sosyal faktörler ile gelir ve ortaya çıkan ürün de çevre ile ilişki içerisinde (Schulz, 1966). Schulz'a göre herhangi bir yere referans olmadan herhangi bir şey hayal etmek anlamsızdır, yer varlığın ayrılmaz bir parçasıdır. Mekân soyut bir kavram iken, yer, soyut ve somut kavramların bütünüdür kapsamaktadır. Yer kavramında, maddeye, şekle, dokuya ve renge sahip somut şeylerden oluşan bir bütünlükten bahsedilmektedir. Bütün bu kavramlar bir bütün halinde yerin özü olan "çevresel karakteri" belirlemektedir (Schulz, 1980).

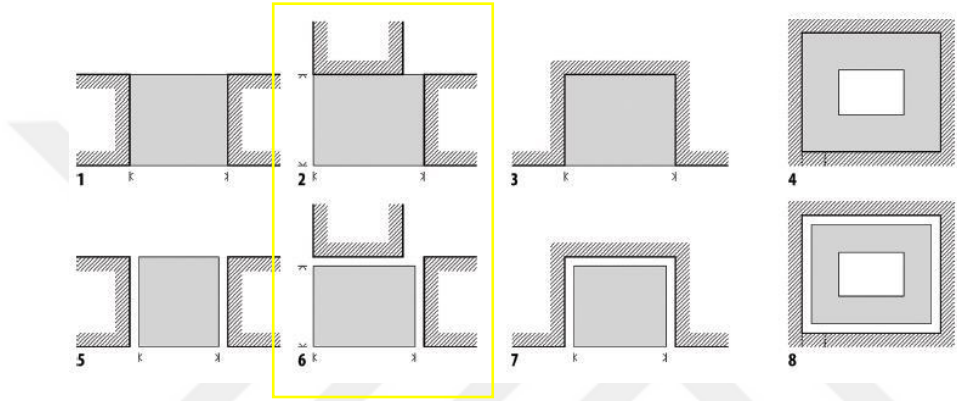
Gerçekleşen bir şey için 'yer almak' (*take place*) sözcüğünün anlamına gönderme yapan Schulz, bu kelimenin yer kavramının varoluş için temel önemine dikkat çektiğini savunmaktadır. Bu durumu Antik dönemde yerin kendine özgü bir

karaktere sahip olduğunu ve herhangi bir yerde yerleşip orada yaşamak için ilk önce o yerin ruhuyla anlaşmak gerektiğini anlatan '*genius loci*' kavramında görmekteyiz. Schulz'a göre mimarlık yerin ruhunu somutlaştırmaya çalışmaktadır (Schulz, 2001). Erman ve Yılmaz'ın Schulz'dan aktardığına göre, işleve dönük çözümde yer kavramının somutlaştırılmasıyla özgün bir mimari kimliğin oluşturduğu söylenebilir. Schulz'un bu yaklaşımı herhangi bir olguyu yere özgü referanslardan uzaklaştırmanın mümkün olmadığını gösterir (Erman ve Yılmaz, 2017). Bu anlamda mimarlar da fiziksel çevreyi yerler oluşturmak için biçimlendirmektedirler (Polatoğlu, 2012).

Sanoff'a göre insanlar kendilerinin bulunduğu bir yapı, bir manzara veya belki de eski bir ağaç gibi bireysel olarak özel anlamlar içeren yerlere ait hissederler. Her sokağın bir hikâyesi vardır ve sokağın bu tarihi yalnızca gözlemlenerek anlaşılamaz. Sokağın hikâyesine erişmek için araştırma yapmak sokağın içerisinden onu çıkarmak gerekmektedir. Bu hikâyenin tasarıma yansıtılması için katılımcılar ile birlikte tartışma odaklı bir süreç sonucunda bir çözüm üretilmesi yaklaşımı geliştirilmiştir. Bu katılımcı yöntemine göre halk, arsa sahipleri, kamu görevlilerine profesyonelleri bir araya gelerek farklı dolgu seçeneklerinin tartışıldığı bir ortam yaratılmıştır. Katılımcılardan farklı estetik düşünceleri temel alan dolgu alternatiflerini seçmeleri beklenmiştir. Sonrasında tartışma ortamı ve grubun ortak kararı ile sonuç ürünün seçilmesi ile sonlanmaktadır (Sanoff, 1991).

Yeni bir köşe bina tasarımının, kent kurgusunda mevcut bir boşluğu dolduracağı düşünüldüğünde, sokak sürekliliği ve çevresel bağlama olan uyumu tartışılmalıdır. Alfirevic ve Alfirevic (2015)'e göre yakın çevrenin tasarımın her aşamasında sürece dâhil edilmesi kaçınılmazdır. Kentsel boşlukta yeni yap (in-fill) tasarımında ilk aşama mevcut mimari yapılar arasındaki bağı kuracak olan en uygun yaklaşımın seçilebilmesidir. Bu anlamda Alfirevic ve Alfirevic (2015) tarafından, çevreden gelen tasarım değeri niteliğindeki verilerin bağlayıcı yapının tasarımına aktarılması için yöntemler sunulmuştur. İlk olarak kent içerisindeki

boşluklar sınıflandırılmış ve boşluğun özellikleri tanımlanmıştır. Buna göre kent içindeki boşlukların, lineer tip, köşe tipi, üç yüzeyli ara tip ve dört yüzeyli ara tip olmak üzere kent boşlukları kategorize edilmiştir. Köşe tip boşluklar, gereken iki farklı caddeden gelen cephe düzenine referans vermesi nedeniyle uygulamada en özellikli tip olarak tanımlanmıştır (Alfirevic ve Alfirevic, 2015), (Şekil 4.5).

Şekil 4.5. Lineer Tip, Köşe Tip, Üç Yüzeyli Ara Tip ve Dört Yüzeyli Ara Tip (Alfirevic ve Alfirevic, 2015: 26).

Mevcut binaların, hacimsel özelliklerinin, yüksekliğinin, mekânsal organizasyonunun, yatay ve dikey cephe bölümlenmelerinin, süsleme detaylarının, sembolik özelliklerinin, yapım tekniğinin ve malzeme özelliklerinin iki bina arasına tasarlanacak yapı için hayati önem taşımakta olduğu vurgulanmıştır. Bu özellikleri temel alarak üç tasarım yaklaşımı önerilmiştir (Alfirevic ve Alfirevic, 2015: 26);

1. Dokusal Bütünlük (mimesis) – çevredeki mimari nesnelerin görsel ve diğer özelliklerini yansıtan veya taklit eden tasarım yaklaşımı;

2. Dokusal Süreklilik - yapıyı bir yer ruhuyla (genius loci) uyumlu olarak, çevredeki özelliklerin aktarılması ve stilize edilmesiyle ve komşu mimari nesneler ile yeni bir nesneyi belli bir derecede benzeyecek şekilde tasarlamak,

3. Dokusal Zıtlık - çevrenin özelliklerinin kısmen veya tamamen reddedilmesidir.

Sonuç olarak köşe binaların tasarlanması sürecinde bağlam faktörü iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. İlk olarak fiziksel bağlam olarak nitelendirilen, yapılı çevrenin fiziksel koşulları, iki yanını çevreleyen sokak dokusu, yapım, malzeme ve nitelik açısından ele alınmaktadır. İkinci olarak ise kent köşelerinin halkın imgesindeki yeri düşünüldüğünde mevcut bir köşeye yeni bir yapı tasarlama problemi kent hafızası ve yapılı çevrenin sosyal dokusunu da içeren sosyal ve kültürel bağlam olarak değerlendirilebilmektedir.

4.1.2.3. Köşenin Sosyallik Açısından Okuması

Köşenin sosyallik vurgusu literatür araştırmalarında sıklıkla kent köşeleri ve kent imgesi kavramı ile beraber ele alınmıştır. İnsanların karşılaşma ve buluşma noktaları köşeler aynı zamanda kentlinin sosyalleştiği mekânlardır ve bu durum bir tasarım problemi olarak kentsel tasarım çalışmalarında yerini bulmuştur. Bir köşe dükkân, köşe başında rastlanılan bir tanıdık, kentin sosyal yaşamının bir parçasıdır. Sosyal mekânların yarattığı yakınlık hissinin kent dokusunda sağlanması kentte sosyalliği artırmaktadır (Carmona ve ark., 2003). Buna destek verecek şekilde, Rudlin ve Falk kentsel köşeleri, sosyal iletişim kurulacak mekânlar olarak tanımlamaktadır (Rudlin ve Falk, 2009).

Solà-Morales, çağdaş kent eleştirisini kentin sosyal bileşenleri olan kent köşeleri üzerinden gerçekleştirmiştir. Ona göre, sıkıcı, tanımsız açık mekânlar, sıralı ve yalnız apartman bloklarıyla banliyöler, gece ve hafta sonları terkedilen şehir merkezindeki açık mekânlar, teknoloji parkları ve eğlence, alışveriş ve ticaret merkezlerine sahip çağdaş kent merkezlerinin, köşelerin stratejik ve sembolik varlığına ve bölgenin sosyal mimarisine de ihtiyacı vardır (Sola-Morales, 2004).

Holston, modern kent eleştirisi yaptığı "The Modernist City: An Anthropological Critique of Brasilia" (*Modernist Kent: Brezilya'nın Antropolojik Eleştirisi*) adlı kitabında köşelerin sosyal önemini vurgulayarak, sokak köşelerinin insanların buluşma noktası olduğunu belirtmiş ve Brasilia'nın -geleneksel halkla buluşma yerleri- olarak tanımladığı sokak köşeleri bulunmayan bir şehir olmasının

derin bir yönelimsizlik yarattığını savunmuştur. Holston'a göre, sokak köşelerinde yoğunlaşan kent kullanıcılarının oluşturduğu kalabalıklar, büyük ölçüde meydanlar, sokaklar ve köşe mekânlarda bulunmaktadır (Holston, 1989).

Rapoport ise kent tasarımında köşe başı dükkânların varlığının kentlinin sosyal ihtiyaçları doğrultusunda oluştuğunu savunmuş, köşelerin kentsel tasarımlarda bir problem olarak yerini alması gerektiğini ve köşelerin kentin sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması konusundaki önemini vurgulamıştır (Rapoport, 1977).

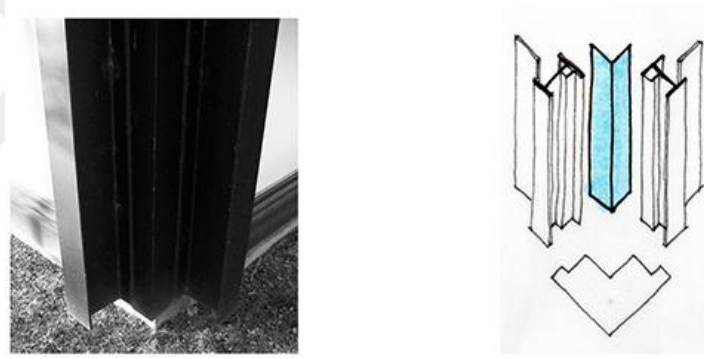
Kentsel tasarım ve sosyal konularda aktivist düşüncelere sahip olan ve kentli yaşamının doğasına uygun tasarımı savunan Jacobs, kentin sosyal bütünlüğünü ve sürekliliğinin sağlamak için bir köşe dükkânı ve kaldırımda bir açık alan tasarlamının nispeten sığ bir düşünce olduğunu savunmaktadır. Ona göre, kentin sosyal yaşamını ve canlılığını kazanmak için, tasarımlara bir köşe bakkalı eklemek yerine, kent dokusunun, kent köşelerini ve sokakların tamamını yayaların kullanımına uygun olarak tasarlamının sosyal önemini tartışmak gerekmektedir (Fraser, 2012).

4.1.3. Köşenin Tasarımı

Çalışmanın bu bölümünde, "*Mimari Tasarımda Köşe Tartışması*" ana başlığı ile köşe kavramı ile ilgili genelden özele doğru elde edilen literatür bulgularında son olarak köşenin tasarımı ile ilgili bilgi verilmiştir. Bu bölüm, bir önceki bölümlerde bahsedilen kavramları da içerisinde barındırmakta ve köşenin tasarımı ile ilgili kentsel ölçekte, bina ölçeğinde ve tipolojik sınıflandırma açısından literatürden elde edilen bulguları kapsamaktadır.

Köşe noktası, bir binanın dışarıdan görece daha fazla algılanan noktası olarak nitelendirilebilir. Bağlamsal olarak, tasarımcı tarafından, bir cadde boyunca devam eden tasarımlar içerisinde köşenin tasarlanması konusunda, bütünleşmiş bir görünüm amaçlanabilir, bu durumda köşeler, belirli eklem ritimlerinin mekânsal yoğunlaşma noktaları olduğundan, antik çağlardan beri çözülmesi gereken tasarım sorunlarını içermektedir. Dış mekânda olduğu gibi iç mekânlarda da farklı

karakterde duvarları bir köşede birleştirmek binanın farklı duvar tasarımı ile zıt komşu yapılara dönüştüğünü açıkça ortaya koymaktadır. İçbükey ve dışbükey köşelerin değiştirilmesiyle amaçlanan duvarların katlanması, açık mekânsal alanlar ve içe dönük bölgeler arasında geçişlere neden olur. Bu şekilde oluşturulan nişler, açılar ve köşeler farklılaşmış bireysel kullanımlar için uygundur ve boşluk içeren bir duvarın karakterini alabilmektedir. Bu anlamda köşelerin tasarım kent ölçeğinde iç mekânda tasarlanan özel işlevli köşe tasarımına kadar anlam ileten ve sembolik değeri bulunan problem çözümlerini tanımlamaktadır (Weston, 2003). Örneğin, ünlü '*Mies köşesi*' çözümü vardır; bunlar, bir dizi daha ayrıntılı bilgiye ek olarak, mimarın el yazısını gösterir; başka bir yerde yeniden kullanıldıklarında, kişisel imza etkisine sahiptirler (Kemp, 2009), (Şekil 4.6).

Şekil 4.6. Mies van der Rohe Köşe Detayı, Chicago, 1950-6 (URL 13).

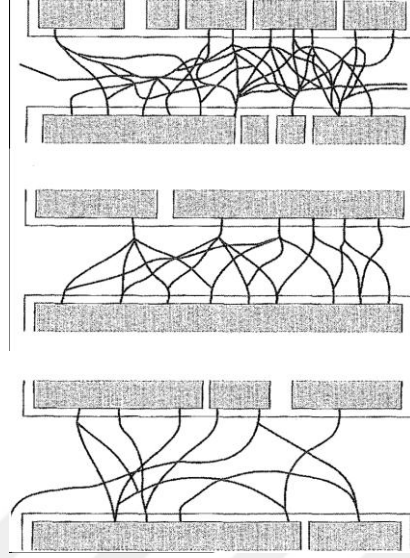
4.1.3.1. Kentsel Ölçekte Köşenin Tasarımı

Tıpkı tarih boyunca mimarların binalarının köşesini çeşitli şekillerde vurgulamaları gibi, kentsel tasarımcıları da iki caddenin kesişme noktasından oluşan köşenin önemini ortaya koymuşlar ve bu konuda çalışmalar yürütmüşlerdir. Kent mekânı içerisinde oldukça önemli olan ve kentlinin sosyal yaşamı içerisinde var olan köşelerin tasarlanması, tasarımcılar için bir sorun olarak ele alınmıştır. Kevin Lynch'in kent imgesi çalışmasında köşeler, kentin imaj öğelerinden biri olan düğüm noktalarının tanımlanmasında kullanılmıştır (Lynch, 1973). Ayrıca kentsel

alanlarda estetik ve akılda kalıcı bir köşe yapı tasarımı kente karşı bir sorumluluk olarak vurgulanmış, köşenin işlenmesinin tasarımcının kalitesi ve ustalığının bir işareti olduğu belirtilmiştir (Moughtin ve Tiesdell, 1995). Solà-Morales, köşe tanımı ile kent tanımını bütünleştirerek, kent içerisindeki köşeleri kent için bir metafor olarak tanımlamıştır. Ona göre, köşe dönüşünde ortaya çıkan mekânsal farklılaşma ve tesadüf kavramları ile köşenin tanımını, aynı zamanda kentin tanımını oluşturmaktadır (Solà-Morales, 2004).

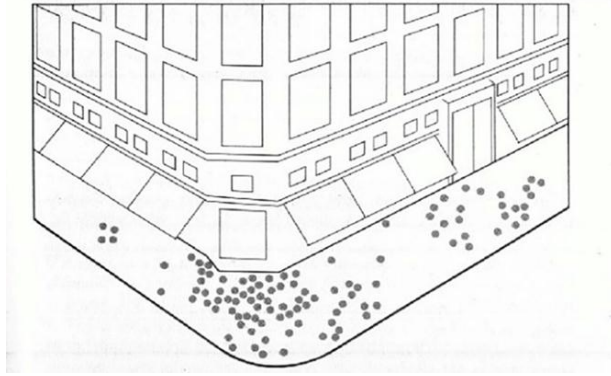
Brill'in Bachelard (1996)'dan aktardığı bir ifadede, köşenin kamusal öneminden ve kentsel yaşama dair bir gözleminden bahsetmektedir. Ona göre kentsel mekânda bir sokak kaldırımı, köşeler ve dükkânlar hizmet etikleri alanda insanların kamusal kullanımına uygun olarak tasarlandığında, mekânların yaşamasının ve insanların mevcut noktalarda kullanım yoğunluğunun fazla olduğu vurgulanmıştır (Bachelard, 1996), (Brill, 1990).

Carmona ve arkadaşlarının, Appleyard and Lintel (1972)'den aktardığı çalışmada, birçok yönden benzer olmakla birlikte, aralarında seyahat eden trafik miktarı bakımından farklılık gösteren üç San Francisco caddesini karşılaştırmıştır. Yoğun trafik-hafif trafik durumunun, yaya davranışına etkisinin araştırıldığı çalışma sonucunda, hafif trafiğe sahip caddelerde, aktif bir sosyal yaşam olduğu ve insanların buluşmak, iletişim kurmak için kaldırımları ve köşede yer alan mekânları tercih ettiği ortaya çıkmıştır (Şekil 4.7), (Carmona ve ark., 2003), (Appleyard ve Lintel, 1972).

Şekil 4.7. Kent Ölçeğinde Yaya Hareketleri (Carmona ve ark., 2003, s.76).

Kentsel ölçekte köşe bina tasarımı konusunda bir diğer örnek ise şehir plancısı William H. Whyte'in, 1980'li yıllarda gerçekleştirdiği ve insanların kamusal alanlardaki davranışlarını araştıran öncü çalışmasıdır. Whyte'in araştırması şehircilik literatüründe kent sakinlerinin antropolojik gözlemini geliştiren ilk araştırma olmasından dolayı önemlidir. Bir kamusal alanın başarılı olup olmadığını anlamak için tasarım öğelerine odaklanan çalışmada, döneminin video kamera teknolojisi kullanılarak, kentlinin mekânsal hareketliliği ölçülmüştür. New York'un kamusal alanlarının video görüntüleri, kentin belli köşe noktalarına yerleştirilen kameralar ile izlenmiştir. Çalışma kapsamında insanların kentsel alan kullanım ritüelleri incelenmiş, sokak sohbetleri üzerinde durulmuş ve insanların hangi noktalarda sohbet ettiği gözlemlenmiştir. Çalışma sonucunda, kalabalığın en fazla olduğu köşe noktalarında daha fazla zaman geçirdiği görülmüştür (Whyte, 1980) (Şekil 4.8).

Şekil 4.8. Whyte'ın Çalışması Sonucunda Tespit Edilen Kentsel Köşelerdeki İnsan Yoğunluğu (URL 14)

Çalışma kentsel mekânda karşılaşma ve sohbetleri çoğu zaman, en beklenmeyen yerlerde, örneğin -% 57'si - sokak köşesinde veya bir mağazanın giriş kapısının hemen önünde gerçekleşmiştir. İnsanların durup konuşma eğiliminin, geçiş alanını tanımlayan işlek köşelerde gerçekleşmesi, insanların kalabalık içerisinde bulunmayı tercih etmesi olarak yorumlanmıştır (Hollis, 2013), (Şekil 4.8). Bu anlamda insanların karşılaşma noktası olan köşe başı noktalarının kentin yapı taşı olarak görülmekte ve köşenin tasarımında kullanıcıların tepkilerinin ölçülmesi kentsel odak oluşturan bir tasarım oluşturmada önemli görülmektedir.

Nathiwutthikun'un Jacobs'tan aktardığına göre, canlı mahalle etkileşimi için yayaların hareketinin tasarlanması oldukça önemlidir. Ona göre yayaların köşeleri dönmesine olanak sağlamak için köşedeki bloklar nispeten kısa olmalıdır. Çünkü köşeler önemli etkileşim alanlarıdır (Nathiwutthikun, 2012).

Marshall, kentin gelişimi, büyümesi, trafik akışının yoğunluğu nedeniyle kamusal alanların ve özellikle köşe başı mekânlarının kaybolmasını bir problem haline getirmiştir. Bunun için çalışmasında geleneksel kent dokusu ve kent köşelerinin korunarak kentin modern hayata evrilmesi için öneri sunmuştur (Marshall, 2005). Buna göre kentsel tasarım ölçeğinde bakıldığında da köşelerin kent yaşamındaki önemi ve bir tasarım problemi olarak yerini aldığı görülmüştür.

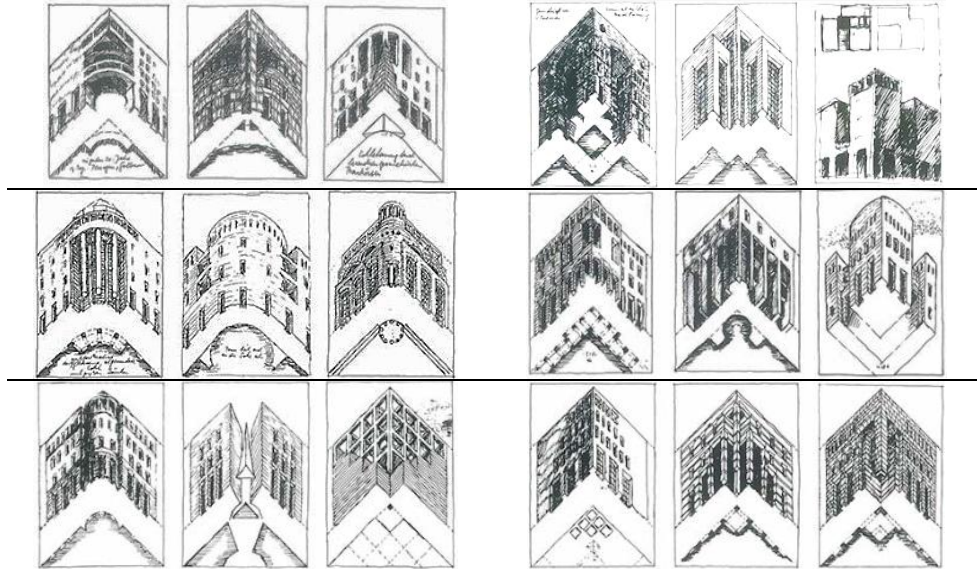
4.1.3.2. Köşenin Morfolojik Sınıflandırılması

Köşenin tasarımında önemli bir inceleme de köşe tipolojisidir. Çalışma kapsamında köşelerin sınıflandırılması üzerine yapılan çalışmalar üzerinden köşe tipolojisi incelenmiştir. Araştırma kapsamında ele alınan sınıflandırmalar; Rob Krier (1983), Çimen (1993), Moughtin ve Tiesdell (1995), A. Peter Fawcett (2003), Herriot (2006) ve Ching (2007) tarafından gerçekleştirilmiştir.

İncelenen tipolojik araştırmaların ortak özelliği, köşenin sınıflandırması amacıyla yapılmasıdır. Ancak araştırmacıların sınıflandırmasında köşe farklı açılardan değerlendirilmiştir. Frank Ching (2007), Fawcett (2003), Rob Krier (1983) ve Çimen (1993) bina köşelerinin biçimlenmesini ele alırken, Moughtin ve Tiesdell (1995) ile Herriot (2016) kent köşelerinin tipolojik sınıflandırmasını yapmıştır.

Krier'e göre binanın tasarlanması gereken en önemli ögesi köşeleridir ve *'Mimarinin Bileşenleri'* isimli kitabında örnekler üzerinden (Çizelge 4.4.) köşelerin plan ve cephe ilişkisi incelenmiştir (Krier, 1983).

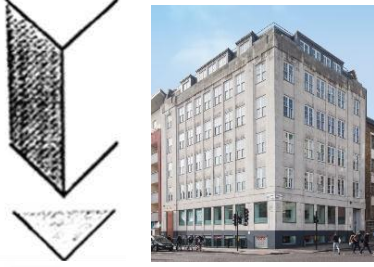
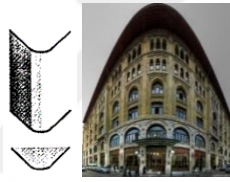
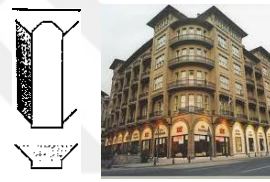
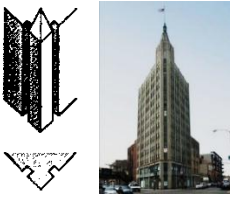
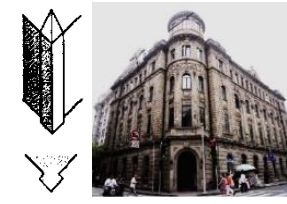
Çizelge 4.4. Krier'in Köşe Sınıflandırması (Krier, 1983, s.86-87)

Mimarlık alanında tarihsel bir inceleme metodu olan tipoloji araştırmalarında, işlev ve kullanım dikkate alınmayıp form açısından bir tip sınıflandırmasına gidilmiştir. Bir tip, bir nesne grubunun benzer formal karaktere sahip örnek modelini temsil etmektedir. Moughtin ve Tiesdell kent köşelerinin tipolojik sınıflandırmasını, açılı, kıvrımlı ve kuleli olmak üzere üç ana başlık altında ele almış, her bir ana başlığı da alt başlıklar halinde incelemiştir (Çizelge 4.5.). Açılı köşe tipi; basit açılı köşe ve pahlı köşe olmak üzere iki başlık altında ele alınmış, basit açılı köşenin, iki caddenin keskin keşimi (90° köşe) ile oluştuğu belirtilmiştir. Pahlı köşenin ise birleşimleri sokağa karşı bir geri çekilme gösteren ve genelde binaların girişinin oluşturulan üçüncü (pahlanmış) yüzeyde yer aldığı belirtilmektedir (Moughtin ve Tiesdell, 1995).

Kıvrımlı köşeler cadde sürekliliğinin kesilmediği ve cephenin tüm caddeyi tanımladığı tip olarak tanımlanmış, akışkan köşe (*flowing corner*), sarılı köşe (*wrapped corner*) ve mafsallı köşe (*hinged corner*) olarak üç başlık altında incelenmiştir (Moughtin ve Tiesdell, 1995). Akışkan köşe, iki sokağın kesişiminin kıvrımlı köşe dönüşüne sahip bir köşe yapı ile tanımlandığı tiptir. Sarılı köşe tipi, akışkan köşe ile aynı özelliklere sahip olup dönüş yarıçapı akışkan köşeye kıyasla daha dardır. Mafsallı köşe ise, iki ön cephenin kesişiminde tanımlayıcı üçüncü bir bağlantı elemanının kullanıldığı tip olarak tanımlanmaktadır. Örneğin bir saçak, bir çıkma veya yatay bir duvar elemanı ile tanımlanan köşeler mafsallı köşelere örnek olarak verilebilmektedir (Moughtin ve Tiesdell, 1995).

Çizelge 4.5. Moughtin ve Tiesdell'in Köşe Sınıflandırması

Açılı Köşe Tipi	Basit Açılı Köşe		Pahlı Köşe		
		(Url 15)		Budapeşte, Fotoğraf: Duygu Saban	
Kıvrımlı Köşe Tipi	Akışkan Köşe	Sarı Köşe	Mafsallı Köşe		
				(Url 16)	(Url 17)
Kuleli Köşe Tipi	Eklemeli Kule Köşe			Ayrık Kule Köşe	
	Çıkıntılı	Bütünleşik			
				(Url 19)	(Url 20)

Moughtin ve Tiesdell'in tanımladığı son köşe tipi olan kuleli köşeler kendi içerisinde eklemeli (*attached*) ve ayrık (*detached*) köşe olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir. Eklemeli köşeler de çıkıntılı (*projecting*) ve bütünleşik (*embedded*) köşeler olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Kuleli köşe tipi en güçlü köşe vurgusunun yapıldığı tip olarak tanımlanmıştır. Kuleli köşeler, dikey vurgusu ile köşe tanımını yapmakta ve kentin nirengi noktalarını oluşturmaktadır. Eklemeli kule köşe tipinden bütünleşik kule cephe ile yekpare var olan, iki yüzeyin birleşiminin kule ile tanımlandığı köşelerdir. Çıkıntılı kule köşe tipinde kule çıkma yaparak kule ve dikeylik vurgusu güçlendirilmiştir. Ayrık köşe tipi ise isminden anlaşılacağı üzere kule köşeden ayrı konumlandırılarak özerk bir eleman olarak ortaya çıkmaktadır (Moughtin ve Tiesdell, 1995) (Çizelge 4.5).

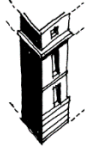
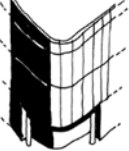
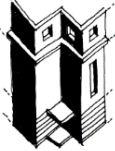
Moughtin ve Tiesdell'in köşe sınıflandırmasının ardından, Frank Ching gibi bina köşesi üzerinden sınıflandırma yapan bir diğer kişi ise Bayer Çimen (1993) olmuştur. Köşe binalar, Çimen tarafından, vurgulanan (*doldurucu*), vurgulanmayan (*oyulmuş*), keskin ve detaylı olmak üzere dört başlık altında incelenmiştir (Çizelge 4.6) (Çimen 1993).

Çizelge 4.6. Çimen'in Köşe Sınıflandırması (Çimen 1993)

Vurgulanan - Doldurucu Köşeler (Url 22)	Keskin Köşeler (Url 23)
	
Vurgulanmayan - Oyulmuş Köşeler (Url 24)	Detaylı Köşeler (Url 25)
	

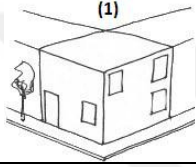
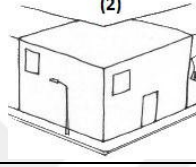
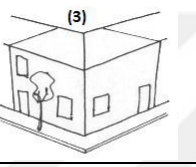
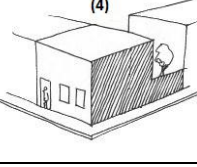
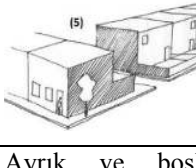
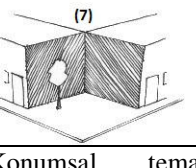
A. Peter Fawcett'in "Architecture Design Notebook" (*Mimari Tasarım Not Defteri*) adlı çalışmasında yapmış olduğu köşe sınıflandırmasında, köşe binaları açılı, pahlı, kıvrımlı, eksiltmeli, eklemeli ve ayırık olmak üzere altı başlıkta ele almıştır (Fawcett, 2003, s.105-106), (Çizelge 4.7).

Çizelge 4.7. Fawcett (2003, s. 105-106)'ün Köşe Bina Sınıflandırması

Açılı	Pahlı	Kıvrımlı	Eksiltmeli	Eklemeli	Ayrık
					

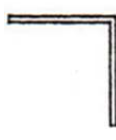
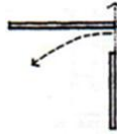
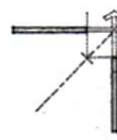
Kent köşelerinin sınıflandırmasını yapan bir diğer çalışma da Richard Herriot'a aittir. Herriot'un 'Kavşaklardaki Köşe Binaların Topolojik İlişkileri' isimli çalışmasında yapmış olduğu sınıflandırma Çizelge 4.8'de belirtilmiştir (Herriot 2006, s. 329). Köşe binaların kavşakla ilişkisinin ele alındığı bu çalışmada binanın konumu, köşenin sokak cephelerine etkisi, doluluk-boşluk oranı ve köşedeki yapıların birbirleriyle olan ilişkisi üzerinde durulmuştur.

Çizelge 4.8. Herriot'un Köşe Sınıflandırması (2006, s.329)

			
Birincil ve ikincil cepheli tekil bina köşesi	Birincil ve ikincil cepheli L bina köşesi	Şev yapılmış bina köşesi	Düz birleşimli tek cepheli bina köşesi
			
Ayrık ve boşluklu köşe	Ayrık köşe örneği	Konumsal temas köşesi	Bağılantısız köşe

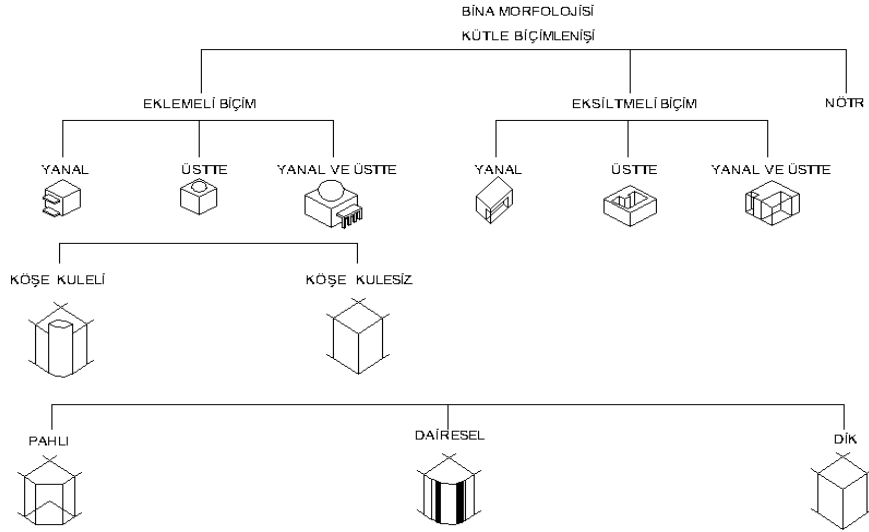
Frank Ching, köşeleri iki düzlemin kesişme noktası olarak tanımlamış ve sınıflandırmasını; dik köşe, vurgulanmış köşe, bir düzlemi geriye çekilmiş köşe, iki düzlemi geriye çekilmiş köşe ve kıvrımlı köşe olmak üzere (Çizelge 4.9.) beş başlık altında incelemiştir (Ching, 2007).

Çizelge 4.9. Ching'in Köşe Sınıflandırması, (Ching, 2007, s. 81)

				
Dik köşe	Vurgulanmış köşe	Bir düzlemi geriye çekilmiş köşe	İki düzlemi geriye çekilmiş köşe ve	Kıvrımlı köşe

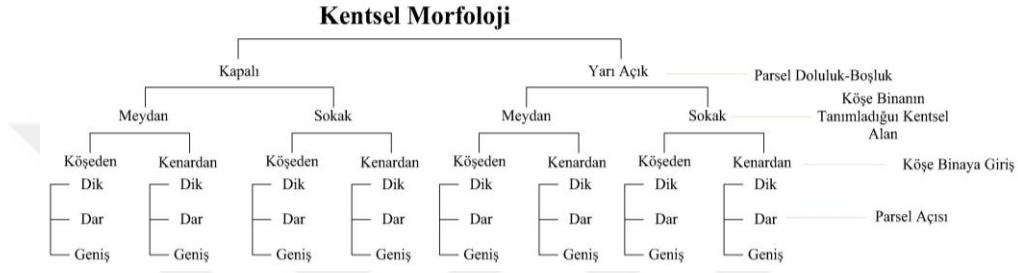
Literatür incelemesinde elde edilen sınıflandırma çalışmaları, çalışma kapsamında değerlendirilerek bir öz tablo oluşturulmuş ve bu sayede görsel araştırma sorgulamasında incelenecek köşe binaların seçilmesine katkı sağlanmıştır. Buna göre oluşturulan özet değerlendirmesine göre, tez çalışması kapsamında kullanılacak sınıflandırma bina morfolojisi ve kent morfolojisi olmak üzere iki başlıkta incelenmiştir.

Bina morfolojisi, ilk olarak kütle biçimlenişinden eklemeli, eksiltmeli ve nötr biçim olmak üzere üç ana başlıkta ele alınmıştır. Eklemeli ve eksiltmeli olan köşe binalar ise konumuna göre yanıl, üstte ve yanıl ve üstte olmak üzere üç kademeye ayrılmıştır. Eklemeli biçim kategorisinde yer alan köşe binalar da köşe kuleli ve kulesiz olmak üzere detaylandırılmıştır. Son olarak eklemeli, eksiltmeli ve nötr biçim olmak üzere bütün kategoriler köşeyi dönüş biçimi bakımından pahlı, dairesel ve dik olmak üzere incelenmiştir. Çizelgenin örneklendirilmesi, alan çalışması başlığı altında daha detaylı olarak incelenecektir.

Şekil 4.9.Çalışma Kapsamında Oluşturulan Bina Morfolojisi Sınıflandırması (Yazar tarafından Onat (2010), Moughtin ve Tiesdell (1995), (Fawcett, 2003)'den yararlanılarak üretilmiştir.)

Kent morfolojisi altında yapılan sınıflandırmada ise literatürden elde edilen bilgiler doğrultusunda; parsel doluluk boşluk durumu (*kapalı veya yarı açık*), köşe binanın tanımladığı kentsel alan (*meydan veya sokak*), köşe binaya giriş (*bina köşesinden veya yan cepheden*) ve parsel açısı (*dik, dar veya geniş açı*) olmak üzere dört başlıkta bir sınıflandırmaya gidilmiştir (Şekil 4.9., 4.10.).

Şekil 4.10. Çalışma Kapsamında Oluşturulan Kentsel Morfolojik Sınıflandırma

4.1.4. Bölüm Sonucu

"Mimarî Tasarımda Köşe Tartışması" bölümünde, mimarlık, tasarım ve kentsel tasarım literatüründe yer alan, köşede olma durumunun, tasarım, sosyal etki, bağlamsal, morfolojik ilişkiler bakımından irdelenmiştir. Köşe kavramı ile ilgili literatür incelemesi sonucunda;

- Kent kullanıcısı açısından köşe mekânların ve köşe binaların sosyal, psikolojik, kendini yere ait hissetme kavramları göz önünde bulundurulduğunda oldukça önemli olduğu,
- Kent kullanıcısı açısından köşe faktörü açısından farklı parametreler (sosyal, fiziksel, psikolojik vb.) açısından önemi literatürde akademik çalışmalar ile vurgulanmasına rağmen kullanıcı faktörü açısından köşelerin değerlendirilmediği,
- Bu anlamda çalışma, ana kurgusunu kullanıcı odağında oluşturmuş, önerilen köşe bina okuma yöntemi geliştirilirken, literatürden köşeyi

tanımlama durumunun açıklanması, köşenin çok boyutlu parametreleri içermesi konularında yararlanılmıştır.

4.2. Mimari Tasarımda Görsel Araştırmanın İrdelenmesi

Çalışma kapsamında literatür araştırmalarının ikinci ana bölümünü oluşturan "*Mimari Tasarımda Görsel Araştırmanın İrdelenmesi*" başlığı altında çalışmanın ana araştırma konusu olan köşe binalar ile ilgili yapılan kullanıcı odaklı bir görsel araştırma yöntemi için literatür özeti oluşturulmuştur. Buna göre; "Mimari Tasarımda Görsel Araştırma ile İlgili Temel Kavramlar" ve alt başlıklar altında konu ile ilgili bilgi verilmiştir.

Tasarımcılar, yapılı çevreyi oluştururken, oluşturdukları tasarımların sonucunu ve sosyal etkilerini merak etmekte, kullanıcıların sosyal ve psikolojik gereksinimlerine ne derecede yanıt verdikleri konusunda araştırmalar yapmaktadır (Polatoğlu, 2012). Yapılı çevrenin algısal faktörlere dayalı olarak kullanıcı tarafından değerlendirilmesi ile oluşturulan tasarım araştırması sonucunda amaç konu ile ilgili tasarımcının genel bir bilgi edinmesidir. Bu araştırmalar gerek tasarım öncesinde gerekse tasarım sonrasında yapılan ve farklı disiplinler ile iş birliği yapılarak, genel bir tasarım verisi oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu çalışma kapsamında uygulanan model, hem tasarım öncesi hem de sonrasında kullanıcıların tepkilerini öğrenmek için uygulanan görsel bir araştırma yöntemidir. Bu anlamda yöntemin temel kavramları ile bilgiler bu başlık altında toplanmıştır.

Çevre-davranış çalışmaları, insan davranışları ile ve sosyo-fiziksel çevre arasındaki ilişkiyi araştırmaktadır (Garling ve Golledge, 1989). İnsan ve çevre ilişkisinin araştırılması sonucunda elde edilen bilginin uygulama alanında kullanılması toplumun yaşam kalitesinin geliştirilmesinde büyük önem taşımaktadır (Turgut, 1990).

Çevre - davranış araştırmalarının kapsadığı görsel araştırma, tasarım sürecinde mimarların kamusal değerlere verdiği önemi vurgulayarak halk ile yapılan görsel kalite araştırmalarının tasarıma katkısını incelemektedir. Kimi

mimarlar tasarım sürecinde öznel değerlerini savunarak tasarımlarını yapmışlar ve halkın estetik yargılarını sürece dâhil etmeyi tercih etmemişlerdir. Ancak görsel kalitenin oluşturulmasında halkın sürece katılımı oldukça önemli görülmüş ve görsel çevre araştırmaları sonucunda bazı teknikler geliştirilmiştir (Sanoff, 1991).

Tasarımcı mevcut çevreyi değiştirmek için fikirler üretir ve proje oluşturur. Süreç, proje hakkında düşünülmesiyle başlar, son ürünün çizimlerinin, tamamlanması ve uygulamasıyla sona ermektedir. Süreç aşamaları genel olarak, programlama, ön, son tasarım, uygulama çizimleri ve projenin uygulanması olarak sıralanmaktadır (Zeisel, 2006).

Görsel nesnelerin ve bu nesnelerin tasarım uygulamalarının sınıflandırılması ve birbirine uygunluğu tasarım sürecinin en zayıf safhaları arasında görülmektedir. Bu eksiklik, tasarım ürününün kendisine yansımaktadır. Yapılan araştırmalar, ortaya konulan mimari ürünlere yapılan eleştirileri göz önüne sererek, görsel tatminsizliğin insanlar ve inşa edilmiş/yapılı çevre arasındaki önemli bir çatışmanın/uyuşmazlığın bir parçası olduğunu ortaya çıkarmaktadır (Lozano, 1974). İnsan ve çevre ile ilişki kurmak üzere geliştirilen yöntemler, kullanıcı tarafından kaynaklanan sorunları çözmek, tasarımcı, araştırmacı, yönetici ve kullanıcı arasındaki farklılığı en aza indirmek üzere geliştirilmiştir (Polatoğlu, 2012).

4.2.1. Mimari Tasarımda Görsel Araştırma ile İlgili Temel Kavramlar

Mimari tasarımda görsel araştırma, kullanıcıların çevreye olan tepkilerinin, araştırma yöntemleri vasıtasıyla öğrenilmesi üzerinden kurgulanmaktadır. Buna göre, ilk olarak insanların çevreye olan tepkileri hakkında bilgi verilmiştir.

Mimarının insan bilimleri ile ilişkisi, yapılı çevre ile insanların davranışsal ilişkisini kurması ve bu yönde bir tasarım süreci geliştirilmesi açısından önemlidir. Yapılı çevrenin oluşturulmasında, mimarın tasarlamadaki etkin rolü ve sorumluluğu olduğu düşünüldüğünde, kullanıcı yani çevreyi yaşayan ve yapılı

çevrenin bir unsuru olan mimari yapıları algılayan insanlar ile mimar arasındaki düzensiz ve yetersiz bir ilişki tasarımı da etkilemektedir (Erkman, 1982).

Erkman'ın Zeisel (1971)'den aktardığına göre mimar, kendi düşünce ve değerlerini kullanıcılara; davranışsal, simgesel ve estetik olarak üç biçimde empoze etmektedir.

- Davranışsal olarak; mimar bir binayı kullanıcısının nasıl yaşamasını istediğine göre tasarlamaktadır. Bunun sonucunda çevreyle insan arasında bir uyumsuzluk ve çatışma doğabilmektedir.
- Simgesel olarak, mimar kullanıcısının nasıl hareket edeceğini, konumunu, davranış biçimini belirlemektedir.
- Estetik olarak ise, mimar ve kullanıcı arasındaki farklılığın kültürel birikim olarak en farklı olduğu nokta olduğu söylenebilmektedir. Bunun nedeni mimarın çoğunlukla ortak bir estetik stil anlayışı ile tasarım yapmayı tercih etmesi sonucunda başka bir kültüre ait kullanıcı için bu estetik değerlerin anlamlı olmayışdır (Erkman, 1982).

Yapılı çevrede olan değişiklikler insanların ne yaptığını etkiler. Ayrıca insanların geçmiş çevrelerindeki deneyimleri, gelecekteki isteklerini şekillendirmektedir. Dolayısıyla tasarımcı olarak insanların çevreyi nasıl gördüklerini ve çevre hakkında ne bildiklerini anlamak kullanıcıların davranışsal ve duygusal tepkilerini anlamaya bağlıdır (Zeisel, 2006).

Zeisel (2006), insanların çevreye olan tepkilerini; çevrede ne gördükleri (algı, anlam), çevre hakkında ne hissettikleri (düşünce, değer), çevre hakkında ne yaptıkları (yer, yol, ilişki), çevreye ne yaptıkları (adaptasyon, gösterim, mesaj) ve çevre hakkında ne bildikleri olmak üzere beş başlıkta ele almıştır. Görsel araştırma üzerinde yoğunlaşan bu çalışma kapsamında insanların çevreye olan tepkileri, çevrede ne gördükleri yani algı ve anlam başlıklarıyla incelenmiştir. Buna ek

olarak görsel değerlendirme ile ilgili diğer kavramlar olan estetik değerlendirme ve mekânsal uyarım konularına da değinilmiştir.

4.2.1.1. Algı ve Anlam

İnsanlar çevrelerine ne şekillerde ve hangi koşullar altında tepki gösterirler sorusu, insanlar ve çevrelerini bağlayan mekanizmanın doğasını anlatan insan-çevre çalışmalarının temel sorularından birisidir (Rapoport, 1977). Herhangi bir çevrenin veya mekânın görsel değeri, ya da görsel niteliği, gerek gözlemcinin zihinsel yapısına ilişkin algıları, duyguları etkilemekte, gerekse görsel değeri oluşturan mekânsal özellikleri belirlemektedir (Aydınlı, 1986).

Çevresel algılama, çevre-davranış çalışmalarında üzerinde önemle durulan konulardan biridir. İnsanlar yaşadığı çevreyi duyular yoluyla algılayarak zihninde bir sentez yapar ve çevreyi algılayarak bir iletişim içerisine girerler (Çolak, 2004). Çevresiyle sürekli olarak karşılıklı bir etkileşim içerisinde olan insan, çevresini çeşitli duyular vasıtasıyla algılar. Bu etkileşim insanda sırasıyla, algı-imge-biliş oluşumu şeklinde gerçekleşir (Polatoğlu, 2012).

İnsanlar çevrelerinde ne görür, İnsanlar çevrelerini bütün duyularıyla inceleyerek ve sonra incelediklerini düzenleyerek ve aktararak çevrelerini değerlendirir. Bu aktarım onların çevre içinde ne yaptıkları ve çevreye ne yaptıkları konularında önemine sahiptir. Tasarımcılar aşamaları ne kadar iyi anarlarsa, onların çevre tasarımı hakkında aldıkları kararların insanlara etkileri o kadar iyi anlaşılır.

Çevresel davranış araştırmacısı ne kadar insanların çevrelerinden ne gibi ve nasıl duyular edindiğini anlarsa o kadar kendilerine diğer insanların davranışlarını aktarabilirler (Zeisel, 2006).

Zeisel, anlamı, insanların ne algıladıkları ile ilgili verdiği aktarımlar olarak tanımlar, ona göre algı ve anlam arasındaki fark ve anlam aşağıdaki örnekten anlaşılabilir;

Algı: Avrupa şehirlerindeki sokaklar Amerika'dakilerden daha temiz görünür

Anlam: İnsanlar evlerinin önündeki basamaklarda oturuyorsa bu onların düşük sınıftan olduklarını gösterir (Zeisel, 2006, s. 257-287).

Aydınlı'ya göre her mimari yapı bulunduğu çevrede bir anlam taşımaktadır. Çevresel psikoloji, sosyoloji ve çevresel estetik alanlarında yapılan araştırmalarda, anlam konusu özellikle kullanıcıların tümü tarafından algılanabilecek, hissedilebilecek ve kullanılabilir bir çevre yaratmada önem kazanmakta, kullanım ve biçimle anlamın bir bütün olduğu vurgulanmaktadır (Aydınlı, 1993).

Lang'ın Montgomery'den aktardığına göre, mimarlar, iç içe geçmiş en az iki kültürün üyeleridir. Her birinin kendi sosyalleşme süreçleri vardır. Kültürlerden biri profesyonel kültür, diğeri ise profesyonel kültürün içinde bulunduğu daha geniş toplumun kültürüdür. Profesyonel toplumun, yapıli çevre için uygun sembolleri tanımlayan tutumlar da dâhil olmak üzere, neyin kabul edilebilir olduğuna dair kendi normları vardır ve bu normlar aşırı derecede zorlayıcı olabilmektedirler (Montgomery, 1966), (Lang, 1988).

Mimarlar, tarih boyunca toplum için semboller yaratarak tasarladıkları binalar aracılığıyla kültürleri etkilemeye çalışmışlardır. Bunu yapabilmeleri, mevcut sistemlere yönelik tutumlarının güçlü yanlarına ve mimarların başkalarını yeni mimari biçimlerin sembolik anlamı konusunda ikna etme yeteneklerine bağlıdır (Lang, 1988). Bundan dolayı, mimari yapılar ile tanımlanan yapıli çevrenin anlamı, kullanıcı ve mimar arasında farklılık göstermektedir.

Kullanıcılar, çevre ile ilişki kurmalarına yardımcı olan elemanları algılamakta, çevreyi tasarımcılar için anlamlı kılan elemanları ise göz ardı etmektedirler. Bu doğrultuda anlamın kimin için olduğu sorusu ortaya çıkmaktadır. Anlam da çevrenin algılanması gibi, kültüre özgüdür ve bireysel kültürel öğelere bağlı olarak değişir. İnşa edilen çevre, yaşayanlar, geçici kullanıcılar veya

tasarımcılar için farklı işaretler iletmektedir (Rapoport, 1982). Bu anlamda tasarım araştırmalarında mimar ve mimar olmayan araştırması sıklıkla tercih edilen bir değerlendirme ve karşılaştırma biçimidir.

Rapoport çevrenin anlamını tartışırken, ilk olarak, çevrenin tanımı üzerine soru sormuş ve çevreyi, nesneler ve insanlar; insanlar ve insanlar arasındaki ilişkilerin bütünü olarak tanımlamıştır. Bu soru ile alakalı olarak; anlam ve iletişim kavramlarını ele almıştır ve tasarımcı tarafından yapıları çevre tasarlandığında; yer, zaman, iletişim ve anlam olmak üzere dört elemanın organize edildiği vurgulanmıştır (Rapoport, 1982).

Rapoport'a göre, bütün çevreler bu dört bileşen arasında karmaşık ilişkiler kurmaktadır. Anlam organizasyonu, kavramsal olarak mekân organizasyonundan farklıdır. Mekân organizasyonu kendi başına anlam ifade ediyorsa ve iletişimi sağlayan materyallere sahipse; bu genellikle işaretler, materyaller, renkler, formlar, boyutlar, mobilyalar, peyzaj, bakım vb. anlam ileten işaretlerin varlığına bağlıdır ve anlam bu ileten kavramlar insanların kendileri aracılığı ile ifade edilir (Rapoport, 1982).

Binaların anlamı, mekânsal organizasyonda, duvarlarla, açıklıklarla, eğimle veya geçişlerle gösterilebilir. Örnek olarak bir dini mekânın anlam ileten elemanları, dini semboller, peyzaj tasarımları, çeşitli objeler veya iç mekân donatı elemanları ile tasarımcı tarafından kurgulanır, böylece insanların durum ve davranışları, binanın tasarımcı tarafından iletilen anlamı aracılığıyla tasarlanabilmektedir (Rapoport, 1982).

4.2.1.2. Estetik Değerlendirme

Estetik kavramı bu başlık altında çevre-davranış araştırmalarının kapsadığı, insan-çevre etkileşimi görsel değerlerin bir beğeni unsuru olarak ele alınmıştır. İnşa edilmiş bir çevrenin görsel niteliğinin değerlendirilmesi, kullanıcıların psikolojik-estetik değerlerinin karşılanmasını sağlamaktadır (Aydınlı, 1986).

Antropologlar, nörologlar, arkeologlar, sosyologlar ve sanat tarihçileri tarafından gerçekleştirilen güncel multidisipliner çalışmalar, insan beynindeki estetik kodları, estetik algının kaynaklarını ve nasıl yönlendiğini incelemektedir. Bu çalışmaların sonuçları doğrudan yapıyı çevreyi şekillendiren mimarları ilgilendirmektedir. Mimari tasarım ve uygulamaların, insanlar üzerindeki olumsuz fizyolojik ve psikolojik etkileri arasında doğrudan bir bağlantı olduğu bu araştırmalar sonucunda ortaya çıkmakta dolayısıyla çevre kullanıcılarının estetik algılarının anlaşılması mimari tasarım sürecinde önemli bir rol oynamaktadır (URL 26).

Algılama ve estetik değerlendirme, kişi kaynaklı ve bireysel olması nedeni ile öznel bir karakter taşımaktadır. Ancak tarihsellik ve yaşam ve doğal içgüdüsel süreçlerden beslenerek nesnellik ve öznellik olgusunu birlikte barındırmaktadır. Bu anlamda estetik değerlendirme işleminde nesneye ait nesnellik karakteri ve özneye ait öznellik karakterini barındırmasıyla estetik alana ait bir değerlendirmede objektifliğin söz konusu olabileceğini göstermektedir (Erdoğan, 2010). Cündioğlu'na göre ise beğeni ve estetik, özü gereği toplumsallık duygusunu da gerektirir (Cündioğlu, 2012).

Tasarımın temel hedeflerinden birisi her zaman estetik bir değer oluşturma olmuştur. Mimarlar "keyifli" odalar, binalar, şehir manzaraları ve manzaralar yaratmayı hedeflemişlerdir. Lang (1984)'ın aktardığına göre, estetik deneyimin doğasını anlamaya çalışan bir dizi araştırmacı, kullanıcılar ve onların yapıları çevreleri arasındaki duyusal, çağrışımsal ve sembolik etkileşimleri ayırt etmeyi faydalı bulmuştur. Duyusal estetik, çevreden alınan duyuların zevki ile ilgilenir, kişilerin algı sistemlerinin uyarılmasını içerir, çok boyutludur. Duyusal estetik çevrenin renklerinden, kokularından, seslerinden ve dokularından kaynaklanmaktadır. Mimaride biçimsel estetikte kavramlar, ses, koku ve dokunsal dünyalara kadar genişletilebilse de, öncelikle görsel dünyanın şekillerinin, ritimlerinin, karmaşıklıklarının ve dizilerinin değerlendirilmesi ile ilgilidir.

İnsanlara haz veren çevrenin çağrışımsal anlamlarının değerlendirilmesi ise simgesel estetiğin konusudur (Lang,1984).

Lang, sembolik estetik anlayışını, insanların yapılı çevrede mevcut olan sembolik anlamlar hakkında sahip oldukları olumlu ve olumsuz tutumların anlaşılması olarak tanımlamaktadır. Tutum ise, bir şey hakkındaki inancın, o şeyle ilgili bir değer öncülüyle birleştirilmesinden kaynaklanmaktadır. Sosyal psikologların çoğu, inancı, bir şeyin tanımlayıcı bir özelliğinden ziyade bir çağrışımla ilgili bir iddia olarak görmektedir (Lang, 1984).

Örnek olarak, sivri kemerli binalar Gotik mimarinin belirleyici bir özelliği olabilir; "*sivri pencereler dini mimariye uyumludur*" ifadesi çağrışımsal bir özelliktir. Bu tür inançların çoğu mimari yazılarda sözlü olarak ifade edilirken, birçoğu da yalnızca mimarların yarattıklarını gözlemleyerek çıkarılabilmektedir. Değerler, dünyanın çekici ve itici unsurlarını tanımladıkları için motivasyonlarla ilişkilidir. Mimaride, bir kişinin beğendiği veya iltifat ettiği her şey o kişi için olumlu bir değere sahiptir; küçümsenen her şey negatif bir değere sahiptir. Değerler, bir kişinin duyguları, motivasyonları ve davranışları arasındaki bağlantıyı temsil eder (Lang, 1984).

Bu noktada, inşa edilmiş çevreyi ve mekânları estetik açıdan değerlendirmek için genel kriterler ve uygun analiz metodolojileri üretmek oldukça önemli görülmüştür. Bu bakımdan, toplumun ve eleştirmenlerin bir estetik tepkiyi açıklayan ve oldukça öznel olan kavramlara olan güvenleri küçük farklılıklar gösterir. Yargıların çoğu, problemin bileşenlerinin tamamen yapay olarak nitelendirildiği ve konuyla ilgili perspektiflere/görüşlere bazı tarihsel benzerlikleri eklerken pozitif ve negatif duyguların basit bir şekilde kutuplaşmasıyla sona eren sıfatlar ile ifade etme eğilimidir. Örnek olarak, monoton (*monotonous*), zorlanmış (*regimented*), kaotik (*chaotic*) ve karmaşık (*confused*) kelimeleri olumsuz bir yargıyı ifade etmek için kullanılırken, dengeli (*balanced*), açık (*clear*), ilginç (*interesting*), dramatik (*dramatic*) sıfatları olumlu bir yargı durumu olarak kullanılmaktadır (Lozano, 1974). Dolayısıyla, inşa edilmiş bir çevrenin görsel

niteliğinin değerlendirilmesinde kullanıcıların ifadelerinde yer alan ve binanın niteliğini belirten sıfat ifadelerinden yararlanılmaktadır.

4.2.1.3. Mekânsal Uyarım

Görsel araştırma, kullanıcı tarafından algılanan mekânın değerlendirilmesi üzerine geliştirilmektedir. Bu noktada algılanan mekânın görsel ve işlevsel özellikleri, içerdiği psikolojik ve fiziksel nitelikleriyle kullanıcıların mekânsal değerlendirmesinde önemli bir noktayı oluşturmaktadır. Bunun nedeni insanların mekânı duyu organları ile algılamasıdır. Renk, biçim, doku gibi kavramların algısal-duyusal etkinliğinin araştırılması sonucunda mekânın görsel niteliğinin artırıldığı savunulmaktadır (Aydınlı, 1986). Mekânsal uyarım başlığı altında, mekân algısında ve değerlendirilmesinde etkisi bulunan üç fiziksel faktör; renk, doku ve biçim başlıkları algı ve algıyı etkileyen etkenler olarak incelenmiş, çalışma kapsamında bu üç başlık üzerinden tartışma ve bulgular elde edilmiştir.

Renk; Görsel algılama, yani görme işlemi ışık aracılığıyla olur, insanlar çevrelerindeki nesneleri ışık aracılığıyla algılar. Görsel algılamanın ana öğeleri ışık, yüzeyler ve görme organı olarak belirtilmiştir (Ünver, 1985). Renk; *"Işığın eşya üzerine çarpmasıyla yansıyan ışınların niteliğine göre gözle oluşan duyumlardan her biri"* (Hasol, 1995), *"cisimler tarafından yansılan ışığın gözde oluşturduğu duyum"* (Url 27) olarak tanımlanmaktadır.

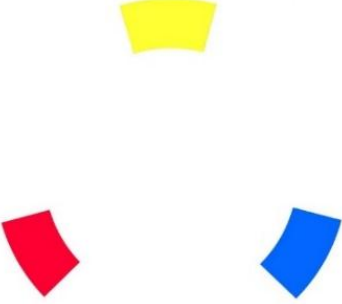
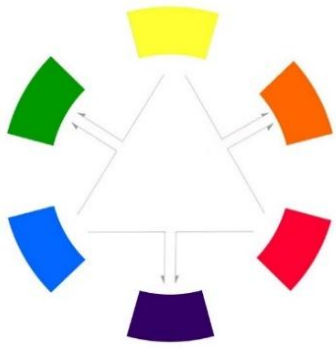
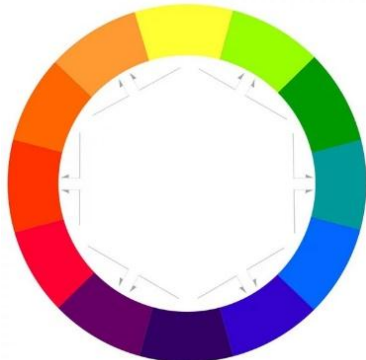
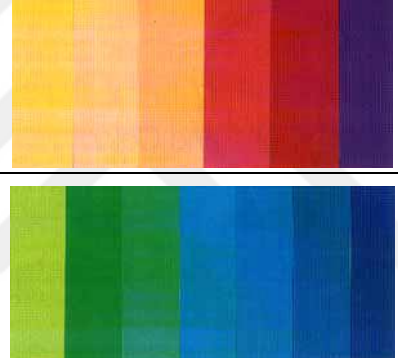
Renklerin algılanması; ışığın nesneler tarafından yansıtılarak göz tarafından yakalanması, yakalanan ışığın retinada sinirsel sinyallere dönüştürülmesi, sinirlere dönüştürülen ışığın optik sinir ile beyne iletilmesi sonucunda gerçekleşir (Alici ve Göker Paktaş, 2020). İnsanlar tarafından algılanan renk, fiziksel, fizyolojik ve psikolojik unsurların bileşkesinde ışık, nesne ve gözlemcinin fizyolojik ve psikolojik özelliklerine göre gerçekleşmektedir (Porter ve Mikelliders, 1976).

Alici ve Göker Paktaş rengi, sembolik, fonksiyonel ve psikolojik etkileri ile mekân üzerinde aktif olan önemli öğelerden biri olarak tanımlamakta ve renk farklılıklarının, iç ve dış mekânda bulunan yüzeylerin ve biçimlerin istenen biçimde algılanmasına yardımcı olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda renklerin, mekânlarda insanlar üzerinde yarattığı etkilerin bilinmesi ve doğru biçimde kullanılması oldukça önemli olmaktadır (Alici ve Göker Paktaş, 2020).

Bayazıt, renklerin insanlar üzerinde farklı etkilere sahip olduğunu vurgulamıştır. O'na göre, güneş ışığını çağrıştıran sarı, kırmızı, turuncu gibi sıcak renkler gözleyende yakınlık hissi yaratırken, heyecan verici olmaları nedeniyle daha az dinlendiricidir. Bunun aksine soğuk renkler, uzakta olma ve dinlendirici etkiye sahiptir, bunun nedeni ise mavi tonlarının deniz, gökyüzü gibi uzak imgeleri çağrıştırmasıdır. Bayazıt, siyah ve beyazı da natürel renkler olarak tanımlamış, beyazın temizliği, siyahın ise ciddiyeti yansıttığını vurgulamıştır (Bayazıt, 2008).

Hasol'un aktardığına göre Wagner Renk Araştırmaları Enstitüsü'nün, rengin insanların üzerindeki etkilerini incelediği çalışma da benzer çıkarımlarda bulunmuştur. Buna göre mavi renk sükûnet verici bir etkiye sahipken, kırmızı vücutta adrenalin düzeyini artırarak coşku ve heyecan hissi yaratmaktadır (Hasol, 1995).

Çizelge 4.10. Renk Teorisine göre Renk Türleri (URL 28)

Ana Renkler	Ara Renkler
	
Birleşik Renkler	Sıcak Renkler/Soğuk Renkler (Sema, 2006: 50)
	

Bir yapının dış mekândan algılanmasını hedefleyen bir anlam araştırmasında mekânsal uyarım elemanı olarak renk faktörünün insan psikolojisi üzerinde farklı etkileri olduğu gibi, bina algısını ve araştırılan bina ile ilgili kullanıcıların zihninde oluşturduğu kavramsal şemaları da etkilediği ifade edilmektedir (Aydınlı, 1986). Bu noktada renk kavramı temel olarak çalışma kapsamında incelenen binalar, sıcak renkler, soğuk renkler, siyah ve beyaz olmak üzere dört başlıkta incelenmiştir (Çizelge 4.10).

Doku; mimaride bir yüzeyin dokusu, malzemenin yapısında var olan niteliği olarak tanımlanır (Aydınlı, 1986). Bütün tasarımların yüzey bitiriminin oluşturduğu doku, önemli bir görsel etki yaratır. Bir yüzeyin parlaklığı ya da

matlığı, yüzeyin pürüzlülüğü gibi dokunsal etkiler insanları görsel olarak etkilemektedir (Bayazıt, 2008). Doku, izleyici konumunu değiştirdikçe ve yüzeyleri farklı açılardan ve farklı mesafelerde görüntüledikçe, ışığın konumu ve gücü değiştikçe, rengin tonu ve yoğunluğu ile aynı şekilde değişir (Reekie R. F., 1972).

Yapay çevre düzenleyicisi olan mimar, çeşitli yapı malzemeleri ve teknolojiiden yararlanarak ürettiği mimari yapıtlarının biçimi ve mekânları ile doğal çevreden farklı olan yapılı çevreyi oluşturmaktadır. Çevrenin tasarımında ise, insan gereksinimleri (fiziksel, psikolojik, estetik gibi) ile çevreden gelen uyaranlar arasında dengenin sağlanması ilkesi önemli bir olgudur. Yapılı çevredeki mimarinin algılanmasında doku faktörünü inceleyen Aytuğ, çalışmasında iç ve dış mekânı belirleyen yüzeylerin plastik değeri ve bir tasar öğesi olan dokunun, mekân algılamasına etkilerini ortaya koymuştur. Çalışmaya göre; mekân ve biçimi oluşturan yüzeylerin dokusu, çevrenin tasarımı sırasında; gerek tasarım safhasında, gerekse mekândan beklenen etkiye uygun malzeme seçiminde, yüzey rengi ve aydınlatma ile birlikte dikkate alınması gereken bir öğe olduğu vurgulanmıştır (Aytuğ, 2012).

Aydınlı doku kavramını, doğal (ağaç kovuğu, kaya yüzeyi vb.) ve yapay (beton, tuğla, demir vb.) malzemeden gelen yüzeysel etki olmak üzere ikiye ayırmıştır (Aydınlı, 1986). Yapılı çevrede mimari bir yapının dış mekândan algılanmasını hedefleyen bir anlam araştırmasında malzemenin yaratmış olduğu algılamadaki doku etkisi araştırılmaktadır. Bu anlamda malzeme algısı kavramı önem kazanmaktadır.

Malzemeler, teknik özellikleriyle olduğu kadar, izleyicilerde bıraktıkları etki ile ayırt edilebilir, duyu organları sayesinde farklı yönleri ile algılanabilmektedir. Bu anlamda malzemenin görsel algısı mimarlık tarihi boyunca araştırılmış ve tasarım sürecine entegre edilmiştir. Bielefeld ve El Khouli malzemeleri dokusal etkisi bakımından;

- Sert, kaba,
- Hafif, hareketli,
- Gizleyici,
- Katmanlı,
- Şeffaf, yarı şeffaf
- Açık, kapalı olmak üzere sınıflandırmıştır (Bielefeld ve El Khouli, 2010).
Bu sınıflandırma, çalışma kapsamında köşe binaların seçiminde temel alınmıştır.

Biçim; renk, doku ve şekil yüzeyleri belirlemekte, diğer yapılar, strüktür ise biçim, biçim ve çizgiler olarak algılanmaktadır (Aydınlı, 1986). Biçim, eş anlamı ile biçim bir gerekliliğin karşılığıdır, tüm biçimler çevrelere ve içeriklerine bağlı olarak değişmektedir. Biçim, maddenin belirli bir kümelenişi, belirli bir düzenlenişi, belirli bir dengeye oturtuluşu olarak tanımlanmıştır (Aksoy, 1977). İzgi'ye göre, biçim en genel anlamda, nesnelere ayırt edici özelliklerini veren maddi öğelerin kurgusu, mimarlık yapıtının biçimi ise yapıtın ayırt edilebilen özelliklerinin kurgusudur (İzgi, 1999).

Biçim, bir kitlenin genel sınırlarını belirleyen biçimsel düzenini ifade etmektedir. Mimarlıkta biçim kavramı, kitlenin veya mekânın sahip olduğu biçimin genel düzeni olarak tanımlanmıştır (Onat, 2017). Bu çalışma kapsamında biçim kavramı binaların dış kitlesel biçimlenişi ve genel düzenini kapsamaktadır.

4.2.2. Bölüm Sonucu

Köşe Binaların kullanıcı değerlendirmesi üzerinden anlamının okunması üzerine kurgulanan tez çalışmasında, kullanıcıların görsel yargılara dayalı bir değerlendirme yapması amaçlanarak, görsel araştırma başlığı altında yer alan temel kavramlar irdelenmiştir.

Binaların algılanması, anlamı, algıyı etkileyen mekânsal uyarım elemanları (renk, doku, biçim) üzerine yapılan literatür okumaları, çalışmanın kısıtlılıklarından birisi olan köşe binaların seçilmesini etkileyen faktörlerin elde edilmesine katkı sağlamıştır. Çalışma kapsamında değerlendirilecek köşe binalar seçilirken, renk, doku ve biçim parametreleri ile sınıflandırılması yapılmış ve belirlenen sayıya indirgenmiştir. Bu bölümde elde edilen bir diğer çıkarım ise, çalışmada sorgulanan bir diğer faktör olan beğeni faktörünü ele almaktadır. Buna göre çalışma kapsamında, literatür incelemelerinde yer alan, duyuşsal, çağrışımsal ve sembolik estetik kavramlarından, binaların biçimsel çağrışımlarının uyandırdığı estetik duyumları içeren çağrışımsal estetik üzerine durulmuştur.

5. ARAŞTIRMA BULGULARI

5.1. Köşe Algısının Çoklu Gruplama Yöntemi İle Analizi Yoluyla Elde Edilen Bulgular

Tez çalışmasının 3. Bölümü olan "Materyal ve Yöntem" başlığı altında "Çoklu Gruplama Yöntemi" ile ilgili detaylı bilgi verilmiştir. Bu başlık altında tezin ana amacını oluşturan köşe binaların anlam araştırması konusunda uygulanan çoklu gruplama yöntemi ve elde edilen bulgular yer almaktadır.

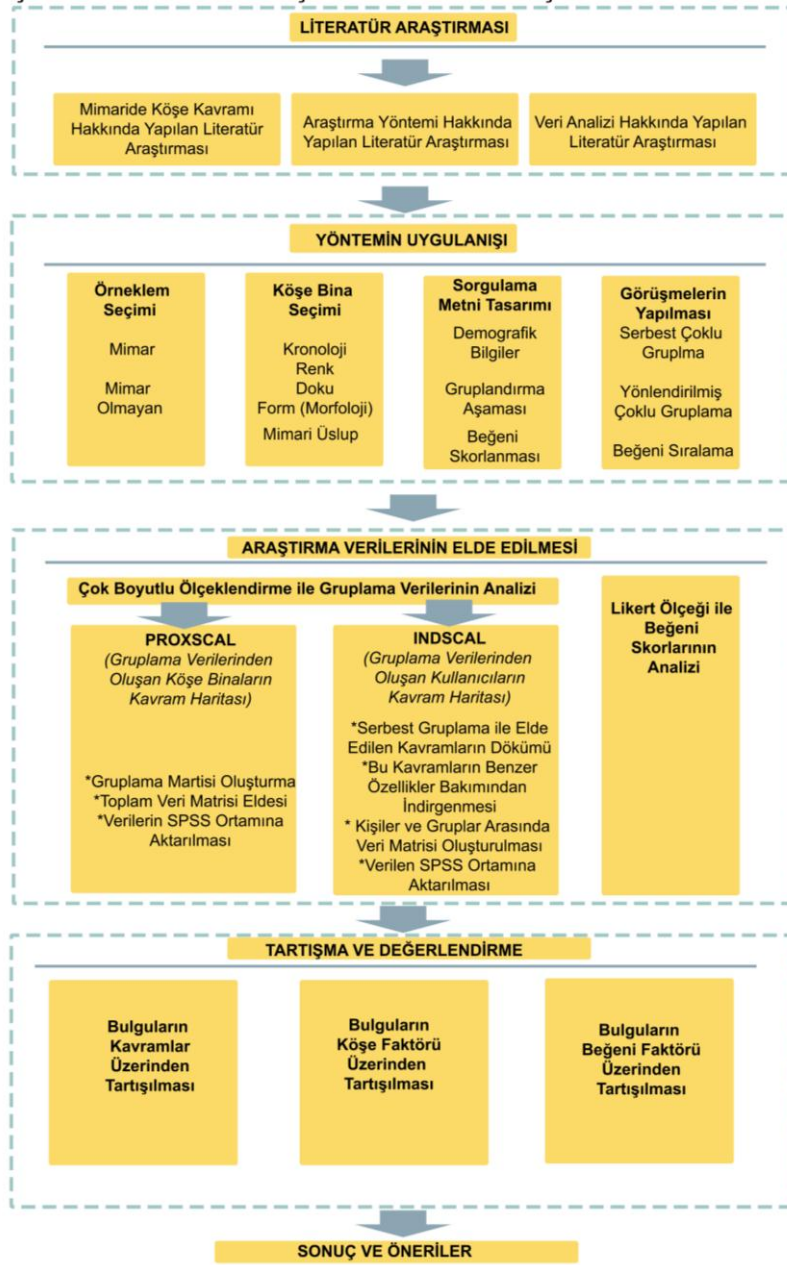
Köşe binaların tasarımına veri elde edilebilmesi amacıyla kullanıcıların köşe binalara attettikleri anlamların araştırıldığı bu çalışma için, köşe binalara; anlam üst başlığında; mekânsal uyarım elemanları, mimari üslup, mimar-mimar olmayan değerlendirmesi, beğeni araştırması parametrelerini içeren çoklu gruplama yöntemi ile veri toplanmış ve elde edilen verilerin analizi için istatistiksel yöntemler kullanılmıştır.

Buna ek olarak bu bölümde serbest gruplandırma, yapılandırılmış gruplandırma ve beğeni araştırmasına yönelik genel bulgular verilmiş, karşılaştırmalı değerlendirmeler "Tartışma" bölümünde detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

5.1.1. Çoklu Gruplama Yöntemi ile Kullanıcı Algısı Üzerinden Köşe Binaların Okunması

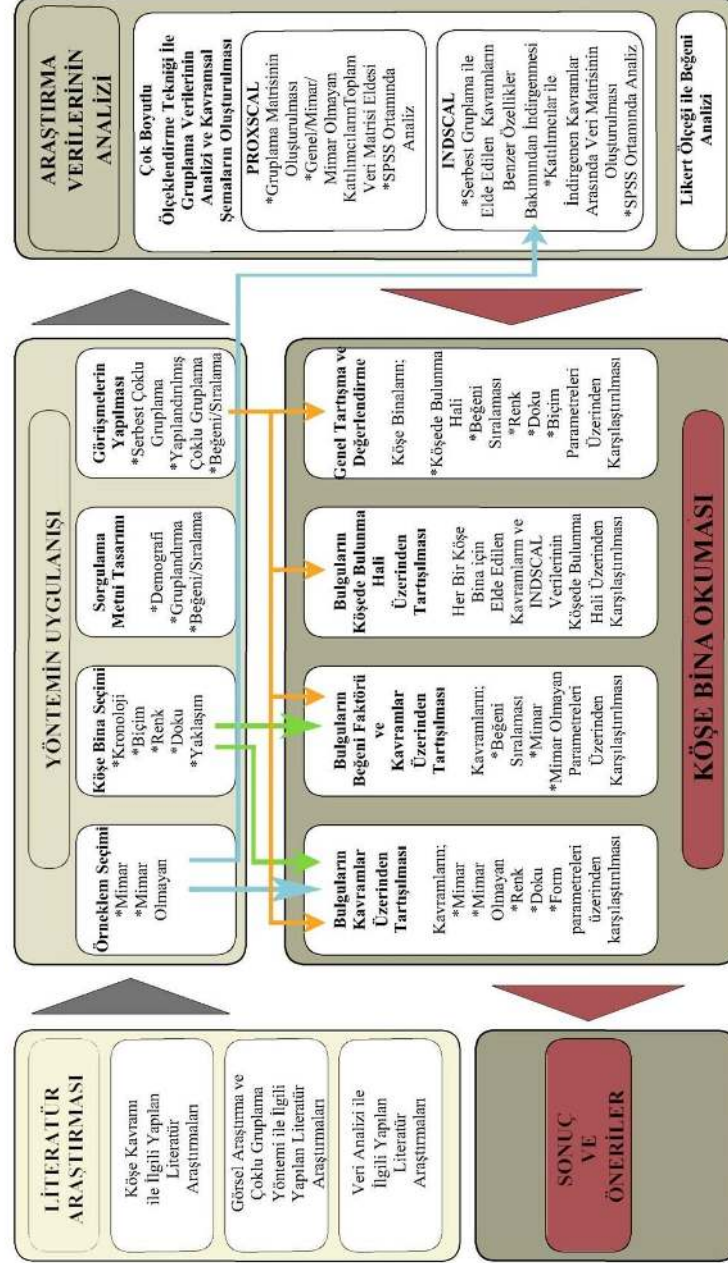
Bu çalışmada, köşe binaların kategorizasyon şemalarındaki yeri kullanıcılardan elde edilen veriler doğrultusunda tartışılmıştır. Çalışmanın amacı, köşe binalar ile ilgili kullanıcıların zihinlerinde oluşan kavramları elde ederek tasarım araştırmalarına katkı sağlamak, köşe bina tasarımı için tasarım verisi oluşturacak istatistiksel çıkarımlarda bulunmaktır. Bu anlamda çoklu gruplama yöntemi üzerinden bir uygulama süreci gerçekleştirilmiştir. Kullanıcı algısı ve anlamı temel alınarak kurgulanan köşe bina okuma yaklaşımı; örneklem seçilmesi, köşe binaların seçilmesi, sorgulama metni tasarımı, birebir yüz yüze görüşmelerin

yapılması, veri toplama-analiz işlemi ve verilerin işlenmesi aşamalarını içermektedir. Çalışmanın akış şeması aşağıdaki şekilde verilmiştir (Şekil 5.1).

Şekil 5.1. Tezin Strüktürü

KULLANICI ALGISI ÜZERİNDEN KÖŞE BİNA OKUMA YAKLAŞIMI

Şekil 5.2. Kullanıcı Algısı Üzerinden Köşe Bina Okuma Yaklaşımının Aşamaları (Bknz. Ekler)

Literatür incelemelerinden elde edilen bulguların yer aldığı önceki bölümde, mimarlık ve kentsel tasarım alanında köşede olma durumunun kent kullanıcısı tarafından sosyallik, imge, buluşma ve kent yaşamına dair çok boyutlu anlam ileten kavramlar barındırdığı görülmüştür. Tez çalışması kapsamında, köşe bina okuma yaklaşımı oluşturulurken, literatürden elde edilen bulgular, köşe bina seçimi ve elde edilen veri ve kavramların değerlendirilmesi başlıkları ile yöntem kurgusuna yansımıştır.

Şekil 5.2’de modellenen yaklaşım şeması temel olarak, kullanıcılara değerlendirilmek üzere sunulan uyaranlar (bu çalışma kapsamında seçilen köşe binalar) ile ilgili anlamları, kendi kelimelerinden elde edilen kavramlar ile oluşturmaya izin veren, Çoklu Gruplama Yöntemi’ne dayanmaktadır. İlk olarak köşe kavramı, görsel araştırma ve veri analizi ile ilgili literatür araştırmaları ile başlayan anlam ve algıya dayalı köşe bina okuma yaklaşımını kurgusu, örneklem seçimi, köşe binaların seçilmesi, sorgulama metni tasarımı ve birebir yüz yüze görüşmelerin yapılması ile devam etmektedir. Görüşmelerde fotoğraf simülasyonu ile hazırlanan köşe binaları, kullanıcıların benzer özellikleri bakımından serbest ve yapılandırılmış (biçim, mimari üslup ve anlam/nitelik) faktörleri bakımından kategorize etmeleri beklenmiş, beğeni puanları verilmesi istenmiştir. Elde edilen kavramlar ile oluşturulan kişisel kategorizasyon şemaları, çalışma kapsamında iki farklı bilgiyi sunmaktadır. Bunlardan ilki, köşe binaların hangilerinin birbirine yakın anlamlandırıldığına dayanan kategorizasyon şemaları (PROXSCAL), diğeri ise hangi kullanıcıların köşe binaları birbirine yakın anlamlandırdığını içeren kategorizasyon şemalarıdır (INDSCAL). Beğeni skorları ise Likert ölçeği ile analiz edilmiştir (Şekil 5.2).

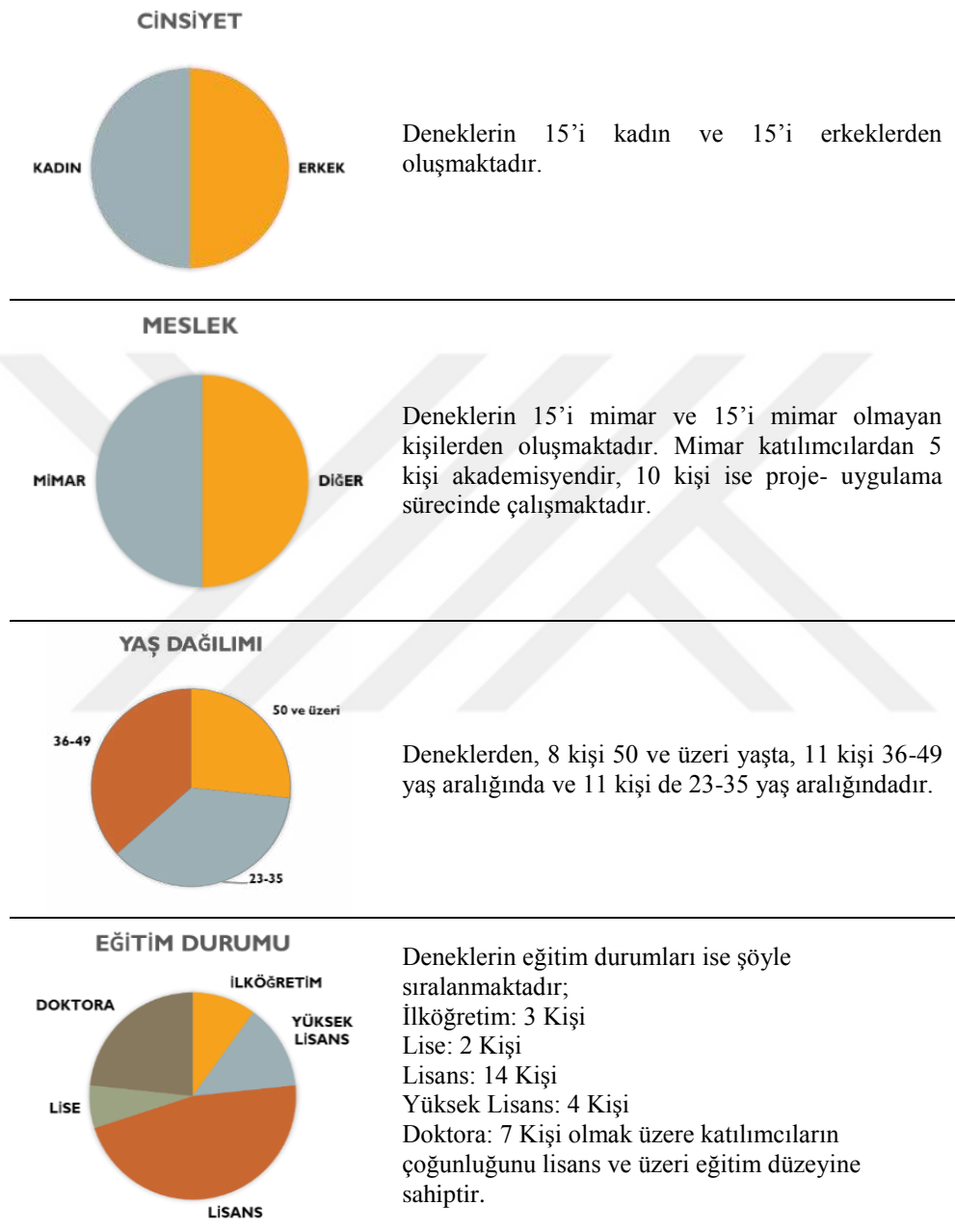
Elde edilen verilerin karşılaştırıldığı bölüm olan tartışma ve değerlendirme aşamasında ise; kavramların renk, doku, biçim, mimar/mimar olmayan faktörleri açısından karşılaştırıldığı ilk aşama; bulguların kavramlar üzerinden tartışılması aşamasıdır. İkinci aşamada ise beğeni faktörü ile kavramlar karşılaştırılıp, kullanıcılar tarafından beğenilen veya beğenilmeyen köşe binaların hangi

kavramlar ile anlamlandırıldığı sorgulanmıştır. 3. aşamada sorgulanan ana faktör kavramlar içerisinde köşe binaları tanımlarken, kullanıcıların köşede bulunma durumunu dâhil ettiği köşe binaların irdelenmesidir. Son aşamada ise bir önceki üç aşamanın özünü elde edecek ve köşede bulunma halinin diğer parametreler ile genel ilişkisini kuracak şekilde köşe binaların, renk, doku, biçim, beğeni ve köşeyi tanımlama durumu karşılaştırması yapılmış, sonuç ve öneriler aşamasına geçilmiştir (Şekil 5.2).

5.1.2. Örneklem Seçilmesi

Örneklem, bir diğer anlamıyla görüşmelerin yapılacağı kişilerin seçilmesi konusunda ilk olarak mimar-mimar olmayan analizin yapılması amaçlanmış, mimar olmayan ve mimar olan kullanıcıların da, yaş, cinsiyet, eğitim meslek durumları bakımından homojen bir dağılım ile seçilmesine dikkat edilmiştir (Çizelge 5.1).

Çizelge 5.1. Deneklerin Demografik Verileri

ANK ET NO	CİNSİYET		YAŞ				EĞİTİM DURUMU				MESLEK		
	Kadın	Erkek	18-22	23-35	36-49	50 ve Üzeri	İlköğre tim	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora	Uygulama	Eğitim/ Akademik	Diğer
1		■				■	■						Tüccar/Emekli
2		■		■				■					Çevre Mühendisi
3	■			■				■					Hemşire
4		■			■			■					Mobilya-Dekorasyon Öğretmeni
5	■				■			■					
6	■			■					■			■	Mimar
7		■		■						■		■	Mimar
8		■		■					■				Makina Mühendisi
9	■			■				■					Doktor
10	■					■	■						Ev Hanımı
11	■					■	■						Ev Hanımı
12		■			■			■			■		Mimar
13		■			■			■					Polis Memuru
14	■			■									Güzellik Uzmanı
15		■				■							İşçi/Emekli
16	■			■						■			İstatistik Uzmanı
17	■			■				■			■		Mimar
18		■			■			■			■	■	Mimar
19		■				■		■			■	■	Mimar
20		■			■						■	■	Mimar
21		■			■					■		■	Mimar
22		■		■						■			İnşaat Mühendisi
23	■				■		■		■		■		Mimar
24		■				■		■			■		Mimar
25	■					■		■			■		Mimar
26		■			■					■		■	Mimar
27		■						■					Girişimci
28		■			■			■			■		Mimar
29	■				■					■		■	Mimar
30		■			■					■		■	Mimar

Şekil 5.3. Yüz Yüze Görüşmeye Katılan Kişilere Ait Bilgiler

Çalışma kapsamında mimar-mimar olmayan analizin yapılabilmesi amacıyla 30 katılımcı; 15'i mimar ve 15'i mimar olmayan kişiler arasından seçilmiştir. Çizelge 5.1'de katılımcılara ait demografik bilgiler sıralanmış, yüz yüze görüşmelere katılan ve mimar olmayan kişiler farklı meslek gruplarından seçilmiş, katılımcılarda mesleki açıdan çeşitlilik olmasına dikkat edilmiştir (Şekil 5.3), (Çizelge 5.1).

5.1.3. Köşe Binaların Seçilmesi

Çalışma kapsamında köşe binalar seçilirken çeşitli parametrelere dikkat edilmiştir. Mevcut dokuda yeni bir köşe binanın kullanıcılar tarafından hangi kavramlar ile anlamlandırıldığını analiz etmek ve kullanıcıların kişisel kategorizasyon şemalarını oluşturmak amacıyla kurgulanan yöntemde, dikkat edilen en önemli parametre, seçilen köşe binaların yeni bir köşe bina tasarımına katkı sağlayacak bir değerlendirmeye izin verecek şekilde, çeşitli kategorileri barındırması olmuştur. Bu amaç doğrultusunda ve literatür araştırmalarının da rehberliğinde, mekânsal uyarım elemanları (renk, doku, biçim) ve mimari üslup gibi kategoriler ile belirlenen köşe binalar tarihsel kronolojik bir biçimde ele alınmıştır.

Köşe binaların tanımladığı köşe biçimin, soyut olarak, iki çizginin, iki farklı mekânsal sürekliliği tanımlayan hacimin, somut olarak ise iki sokağın, iki farklı dokunun kesişimini tanımlaması nedenleriyle çalışma kapsamında kullanıcılar tarafından çeşitli faktörler ile algılandığı savı kabul edilerek yöntem kurgusu oluşturulmuştur. Bu noktada mekânın değerlendirilmesinde ve algılanmasını etkileyen renk, doku ve biçim gibi mekânsal uyarım elemanlarına ve köşe binaların mevcut dokuya yaklaşımı unsurları analiz edilerek seçim yapılmış ve çalışmanın kısıtları oluşturulmuştur. Aşağıdaki çizelgede (Çizelge 5.2) seçilen köşe binalar sıralanmış ve numaralanmıştır. Çizel 5.2'de sorgulama metninde yer alacak 25 örnek köşe bina, 1990-2020 yılları arasında tasarlanan ve Türkiye, Avrupa, Amerika Birleşik Devletleri, Güney Kore ve Japonya olmak üzere farklı

coğrafyalardan 200 örnek arasından seçilmiştir. Bu örnekler seçilirken, basılı kaynaklar ve internet kaynakları taranmış ve farklı yaklaşım, doku ve tasarıma sahip olan köşe binalar künyeleri ile birlikte sıralanmıştır (Çizelge 5.2).

Çizelge 5.2. Seçilen Köşe Binalar ve Proje Künyeleri

Bina Künyesi	Bina Künyesi
 1. Haas Haus (Haas Evi) *Mimar: Hans Hollein *Yer: Viyana, Avusturya *Tür: Otel *Yıl: 1990 (Altın, 2003) (Fotoğraf: Duygu SABAN)	 2. Quartier Des Spectacles *Mimar: Ædifica *Yer: Montreal, Quebec, Kanada *Tür: Tiyatro *Yıl: 2012 (URL 29)
 3. Basque Health Department Headquarters (Bask Sağlık Müdürlüğü Genel Merkezi) *Mimar: Coll-Barreu Arquitectos *Yer: Bilbao, İspanya *Tür: Kurumsal *Yıl: 2004(URL 30)	 4.Szczecin Filarmoni Salonu *Mimar: Barozzi/Veiga Studio *Yer: Szczecin, Polonya *Tür: Konser Salonu *Yıl: 2014 (URL 31)
 5. Otel Caroline *Mimar: BWM Architekten *Yer: Viyana, Avusturya *Tür: Otel Yıl: 2016 (URL 32)	 6. Villa Saxe, Paris Apartment Block (Paris'te Apartman) *Mimar: ECDM *Yer: Paris, Fransa *Tür: Toplu Konut *Yıl: 2015 (URL33)

Çizelge 5.2.'nin devamı

	
7. Melodi Apartmanı *Mimar: Tuna Mimarlık *Yer: İzmir, Türkiye *Tür: Toplu Konut *Yıl: 2011 (URL 34)	8. Alüminyum Tip *Mimar: Babin+Renaud *Yer: Paris, Fransa *Tür: Ticari *Yıl: 2015 (URL 35)
	
9. Cannon Street *Mimar: Studio Niz *Yer: Londra, İngiltere *Tür: Ofis *Yıl: 2016 (URL 36)	10. Reale Group Office Building (Reale Group Ofis Binası) *Mimar: Iotti + Pavarani Architetti *Yer: Piedmont, İtalya *Tür: Ofis *Yıl: 2016 (URL 37)
	
11. House of Dior *Mimar: Christian de Portzamparc *Yer: Seul, Güney Kore *Tür: Mağaza Yıl: 2015 (URL 38)	12. Logements Sociaux Et 2 Commerces À Paris 15 *Mimar: NAKACHE & ORIHUELA *Yer: Paris, Fransa *Tür: Toplu Konut *Yıl: 2017 (URL 39)

Çizelge 5.2.'nin devamı

13

13. Tonofenfabrik Lahr Müzesi
 *Mimar: Heneghan Peng Architects
 *Yer: Lahr, Almanya
 *Tür: Müze
 *Yıl: 2017(url 40)

14

14. World Maritime University,
 Malmö
 Mimar: Terroir and Kim Utzon
 Yer: Malmö, İsveç
 Tür: Eğitim-Üniversite
 Yıl: 2015 (url41)

15

15. Dancing House
 *Mimar: Frank Gehry
 *Yer: Prag, Çek Cumhuriyeti
 *Tür: Ofis-Ticari
 *Yıl: 1996 (url 42)

16

16. Rosenthal Çağdaş Sanatlar
 Merkezi
 *Mimar: Zaha Hadid
 *Yer: ABD
 *Tür: Kültür
 *Yıl: 2003 (URL 43)

17

17. One on One Ofis Binası
 *Mimar: Moreno Architecture
 *Yer: Lüksemburg Şehri, Lüksemburg
 *Tür: Ofis
 *Yıl: 2015 (url 44)

18

18. Wellington Evi
 *Mimar: John McAslan + Partners
 *Yer: Londra, İngiltere
 *Tür: Toplu Konut
 *Yıl: 2012 (URL 45)

Çizelge 5.2.'nin devamı

	
19. Think Corner: University Of Helsinki *Mimar: JKMM Architect *Yer: Helsinki, Finlandiya *Tür: Eğitim-Üniversite *Yıl: 2017 (URL46)	20. Topaz Hotel *Mimar: BWM Architect *Yer: Viyana, Avusturya *Tür: Konaklama-Otel *Yıl: 2012 (URL47)
	
21. MYRHA / 13 logements neufs et deux commerces (13 Konut ve 2 iş yeri) *Mimar: Antoine Regnault *Yer: Paris, Fransa *Tür: Toplu Konut+Ticari *Yıl: 2016 (URL48)	22. Misa Otel *Mimar: Emre Özer, Tayfun Turgan *Yer: İstanbul, Türkiye *Tür: Konaklama-Otel *Yıl: 2015 (URL49)
	
23. Columbia University Northwest Corner Building *Mimar: Davis Brody Bond, Moneo Brock Studio, Rafael Moneo *Yer: New York, ABD *Tür: Eğitim-Ünv. *Yıl: 2010 (URL50)	24. Ftown Building *Mimar: Atelier Hitoshi Abe *Yer: Sendai, Japonya *Tür: Restoran *Yıl: 2006 (URL 51)
	25. Getafe Kültür Merkezi *Mimar: A- CERO *Yer: Madrid, İspanya *Tür: Kültür Merkezi *Yıl: 2015 (URL 52)

Çalışma kapsamında incelenen köşe binaların seçiminde renk türüne göre de sınıflandırma yapılmış ve seçilen binalar sıcak renkler, soğuk renkler, siyah ve beyaz olmak üzere dört grupta ele alınmıştır (Çizelge 5.3).

Çizelge 5.3. Seçilen Köşe Binaların Renk Faktörüne Göre Sınıflandırılması

Sıcak Renkler 	
Soğuk Renkler 	
Beyaz 	
Siyah 	

Çalışma kapsamında köşe binaların seçiminde temel alınan doku gruplaması; Bielefeld ve El Khouli tarafından yapılmıştır (Bielefeld ve El Khouli, 2010). Buna göre köşe binalar, dokusal etkisi bakımından; sert-kaba (5, 8, 13, 14, 19, 20, 22), hafif-hareketli (3, 11, 15, 17, 24, 25), gizleyici-katmanlı (1, 3, 5, 12, 13, 16, 17), şeffaf- yarı şeffaf (1, 2, 4, 7) ve açık- kapalı (6, 9, 18, 10) olmak üzere sınıflandırılmıştır (Çizelge 5.4).

Çizelge 5.4. Seçilen Köşe Binaların Doku Faktörüne Göre Sınıflandırılması

Sert, Kaba	
Hafif, Hareketli	
Gizleyici, Katmanlı	

Çizelge 5.4.'ün devamı

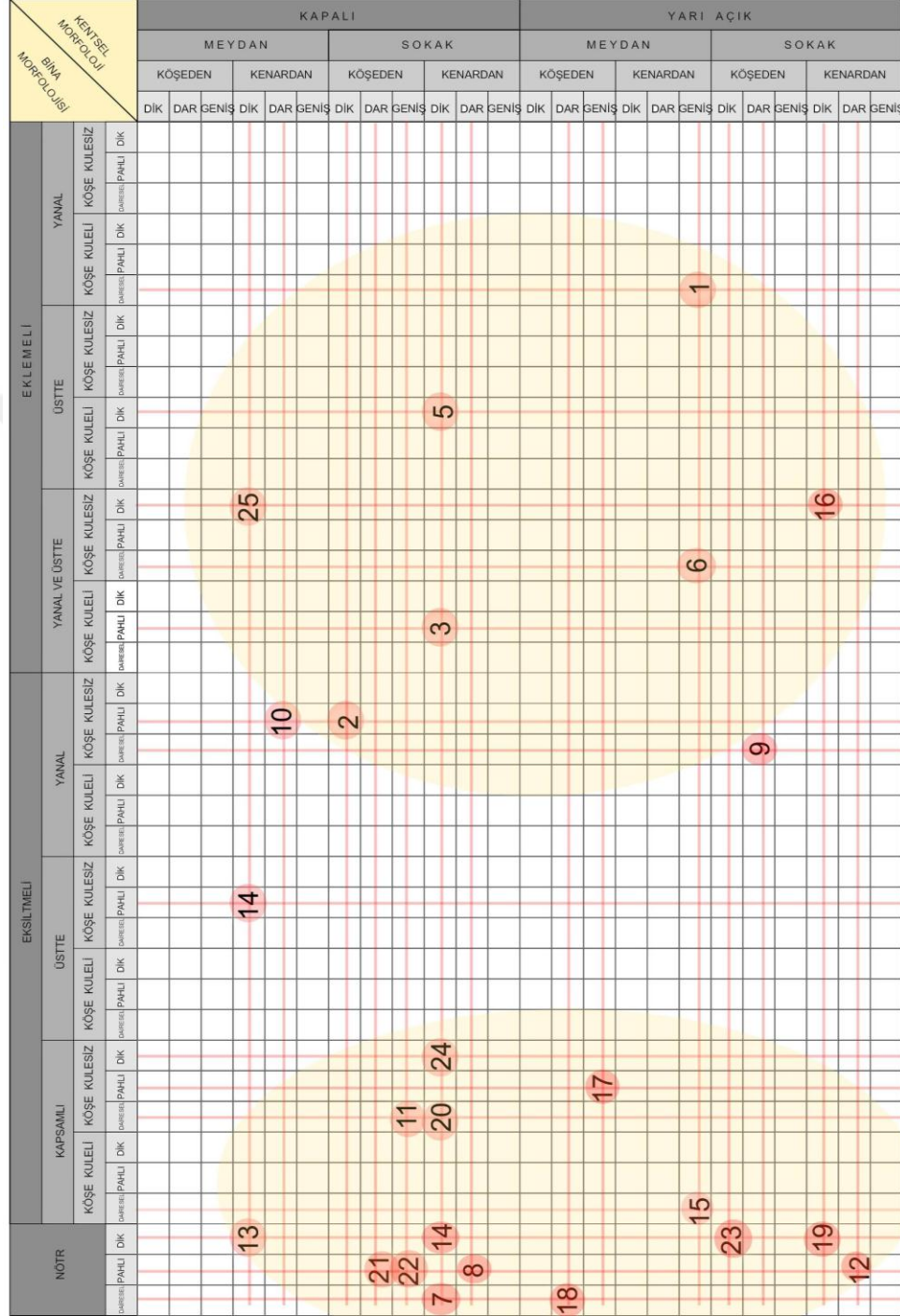
Şeffaf, Yarı Şeffaf				
Açık, Kapalı				

Köşe binaların seçiminde biçim parametresi morfoloji çalışmalarından yararlanılarak ilerletilmiştir. Araştırma kapsamında fotoğraflar seçilirken literatürden yararlanılarak oluşturulan kapsamlı bir morfolojik analiz yapılmış ve bina morfolojisi ve kent morfolojisi ana başlıklarından oluşan bir matris oluşturularak bulunan örnekler çizelge 5.5’de işaretlenmiştir. Bu biçimsel gruplandırma, kent morfolojisi bakımından; köşe parselde doluluk boşluk ilişkisi, köşe binanın tanımladığı kent boşluğunun niteliği, köşe parsel-bina ilişkisi ve köşe parsel açısı (dik açılı parsel, dar açılı parsel ve geniş açılı parsel) olmak üzere dört ana başlıkta incelenmiştir (Çizelge 5.5).

Çizelge 5.5. Kentsel Morfolojik Gruplandırma

Köşe parsel doluluk boşluk ilişkisi:	Yarı açık		Kapalı	
				
Yarı Açık: Köşe binanın parselin tamamını kaplamadığı durumdur, Kapalı: Köşe binanın parselin şekli ile bütünleşme durumudur				
Köşe binanın tanımladığı açık alanın niteliği	Sokak		Meydan	
				
Sokak: Köşe binanın tanımladığı kent köşesinde iki sokağın kesişmesi durumudur, Meydan: Köşe binanın tanımladığı kent köşesinin bir meydana açılma durumudur.				
Köşe parsel – köşe bina ilişkisi	Bina Girişi Köşeden		Kenardan Veya Yoldan	
				
Binaya giriş köşe parsel ilişkisini tanımlar.				
Köşe Parsel Açısı	Dik Açılı	Dar Açılı	Geniş Açılı	
				

Sorgulama metninde yer alacak köşe binaların belirlenmesi ve farklı morfolojik tiplerin değerlendirilmesi için bina morfolojisi ve kent morfolojisi gruplandırmalarının birleşiminden oluşan matristen yararlanılmış ve seçilen binalar bu morfolojik analiz matrisinde konumlandırılmıştır. Matrisin bir kolu kent morfoloji hiyerarşisi, diğer bir kolu ise bina morfolojisi hiyerarşisini oluşturmaktadır. Bu matris, çalışma kapsamında irdelenmek üzere seçilen 25 köşe binanın elde edilmesinden önce literatürde incelenen 100'ün üzerinde yeni köşe bina tasarımının değerlendirilmesi aşamasında kullanılmış, literatür araştırmaları sonucunda elde edilen köşe binaların matris tablosunda yoğunlaştığı bölgeler belirlenmiştir. Örneğin, yanal eklemeli ve nötr köşe binalar çoğunlukta iken, üstten eklemeli veya eksiltmeli köşe bina örneği bulunmamıştır. Bina morfolojisi bakımından eksiltmeli tipe sahip köşe binalarda köşe kule etkisi örneklerde görülmemiştir (Şekil 5.4).

Şekil 5.4. Genel Morfolojik Gruplandırma Matrisi (Bknz. Ekler)

Çalışma kapsamında köşe binalar seçilirken, bağlamsal mimari üslup açısından da irdelenmiş ve mevcut çevrede yeni yapı yaklaşımlarından, dokusal süreklilik, dokusal bütünlük ve dokusal zıtlık başlıklarına göre değerlendirilerek sınıflandırılmıştır (Çizelge 5.6).

Çizelge 5.6. Köşe Binaların Mimari Yaklaşım Bağlamında Sınıflandırılması

Dokusal Süreklilik	
Dokusal Bütünlük	
Dokusal Zıtlık	

5.1.4. Bireysel Görüşmelerin Uygulanması

Çalışmada mimar ve mimar olmayan olmak üzere iki gruptan oluşan katılımcılara 10x15 cm boyutlarında hazırlanan plakalar üzerine basılmış şekilde 25 adet köşe bina fotoğrafı verilmiş, katılımcılardan resimleri incelemeleri ve binaları kendi cümleleriyle tanımlamaları istenmiştir. Bireysel yüz yüze görüşmelerde serbest gruplandırma işlemi iki aşamada uygulanmıştır. İlk olarak serbest gruplama yönteminin temel prensibine dayanan serbest çoklu gruplandırmada, katılımcılar serbest bir şekilde sınıflama yapmaları doğrultusunda teşvik edilmiştir. Bu aşamada grup içindeki tüm resimlerin birbirine benzer özelliklerini düşünerek ayırmaları, herhangi bir resmi düşünebildikleri kadar farklı kategori grubuna koyma ve istenildiği kadar grup oluşturabilme açısından özgür oldukları ifade edilmiştir.

İkinci aşamada ise köşe bina tasarımı için kullanıcıların fikirlerinin alınması istenen, biçim, anlam ve üslup olmak üzere üst başlıkları düşünerek katılımcılardan binaları bir kere daha gruplandırıp sıralamaları istenmiştir. Gruplama esnasında katılımcıların neden bir gruptaki binaları bir arada düşündükleri sorulmuş ve sesli düşünerek fikirlerini aktarmaları teşvik edilmiştir. Son olarak da bütün fotoğraflara 1-5 (likert ölçeğine dayanarak) arasında puan vermeleri istenmiştir.

5.2. Çoklu Gruplama Çalışmasından Elde Edilen Bulgular

Tez çalışması kapsamında 30 katılımcı (mimar-mimar olmayan) ile yapılan çoklu gruplama çalışması sonucunda her bir kullanıcı 4 gruplama yapmış, görüşmeler sonrasında 120 sınıflama elde edilmiştir. Bu sınıflamalarda elde edilen verilerin analitik bir şekilde analiz edilmesi amacıyla, veriler gruplanarak analiz edilmiştir. Buna göre elde edilen veriler;

1. Köşe Binalar ile İlgili Elde Edilen Veriler

- Köşe Binaların Gruplama Verileri (Kavramlar)
- Köşe Binaların Kategorizasyon Şemaları (Çok Boyutlu Ölçeklendirme-PROXSCAL)

2. Katılımcıların Kategorizasyon Şemaları (INDSCAL)

3. Köşe Binaların Beğeni Sıralaması (Likert) olmak üzere temel olarak üç alt başlıkta sunulmuştur.

İlk olarak, köşe binalar ile ilgili gruplama verileri başlığı altında her bir köşe binanın bütün kullanıcıların yanıtladıkları anketler değerlendirilerek, serbest gruplandırma ve yapılandırılmış gruplandırma (biçim-mimari üslup-anlam/nitelik) sonucunda hangi kavramlar ile köşe binaları gruplandıkları tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda her bir bina bir tabloda yer alacak şekilde gruplandırma başlıkları sıralanmış ve bulgular tartışılmıştır. Köşe binalar ile ilgili elde edilen verilerin diğer aşamasında ise istatistiksel analiz yöntemi olan çok boyutlu ölçeklendirme analizinden yararlanılarak, gruplama çalışmasında katılımcılar tarafından değerlendirilen köşe binaların hangisinin birbiri ile yakın algılandığını tespit etmeye yarayan kategorizasyon şemaları oluşturulmuş ve yakınlık-uzaklık verilerine dayanan bulgular elde edilmiştir.

İkinci olarak, istatistiksel analiz yöntemi olan çok boyutlu ölçeklendirme analizinden yararlanılarak, gruplama çalışmasında hangi katılımcıların benzer gruplama yaptığına ve köşe binaları benzer algıladıklarını tespit etmeye yarayan ve katılımcıların yakınlık-uzaklık verilerine dayanan kategorizasyon şemaları elde edilmiştir. Bu aşamada her bir kullanıcının görüşme sonrasında oluşturduğu gruplandırmalar bir matrise aktarılmış, matrisler SPSS ortamına aktararak kategorizasyon şemaları elde edilmiştir. Üçüncü ve son olarak, katılımcıların

görüşme sonucunda puanladığı köşe binaların skorlarına dayanarak elde edilen bulgular tartışılmıştır.

5.2.1. Köşe Binalar ile İlgili Gruplama Verileri

Tez çalışması kapsamında yapılan birebir yüz yüze görüşmeler sonucunda, her bir köşe bina için gruplamalarda elde edilen kavramlar (grup başlıkları) tablolarda sıralanmıştır (Çizelge 5.7- 5.31). Her bir tabloda bir köşe binanın 4 kez gruplanması sonucunda kullanıcıların kendi kelimelerinden oluşan kavram başlıkları yer almış ve sonrasında kavram başlıklarından elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Tablolarda koyu ve italik işaretli kavramlar mimar olmayan katılımcılara ait gruplandırma başlıklarını tanımlamakta, parantez içerisindeki rakamlar ise kavramların tekrarlanma sıklığını (frenkans) göstermektedir.

Çizelge 5.7. 1 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar

		Haas Haus (Haas Evi) *Mimar: Hans Hollein *Yer: Viyana, Avusturya, 1999 *Tür: Otel (Viyana 1900-2000) (Fotoğraf: Duygu SABAN)
Serbest Gruplandırma	1. *Alışılmamış 2. *Aykırı 3. *Etkileyici/Farklı 4. *Hoş 5. *Karışık/Düzensiz 6. *Kapalı/Sert 7. *Bağlama Yükseklik Açısından Saygılı Form Olarak Zıt 8. *Eklemeli 9. *Farklı 10. *Sıkıcı 11. *Şahane 12. *Dairesel Köşeli 13. *Dairesel 14. *Kalabalık 15. *Göz Alıcı 16. *Marjinal-Değişik-Farklı 17. *Yenilikçi Malzeme 18. *Modernist 19. *Bağlama Saygılı Ancak Özgür 20. *Dekonstrüktivist 21. *Başkaldıran 22. *Alışlagelmiş 23. *Malzeme Ve Form Açısından Bağlama Saygılı 24. *Köşeye Dönüş Verenler 25. *Karikatüristik 26. *Anlamsız 27. *Dairesel 28. *Postmodern 29. *Sıkıcı 30. *Belirsiz	Bişimsel Özellikler *Oval (5) *Yuvarlak/Dairesel (5) *Farklı Biçim (4) *Tanımsız/ Şekilsiz/Amorf (5) *Köşeyi Yumuşak Dönen (3) *Köşe Cepheli Yapılar *Dik Açılardan Kaçınan Yapılar *Geometrik Biçimli Yapılar *Ritmi Bozan Post Modern Formlar *Kapalı/Okunmayan *Diğer *Köşe Noktası Yükselen *Yapısal Çözülme
	17. *Yenilikçi Malzeme 18. *Modernist 19. *Bağlama Saygılı Ancak Özgür 20. *Dekonstrüktivist 21. *Başkaldıran 22. *Alışlagelmiş 23. *Malzeme Ve Form Açısından Bağlama Saygılı 24. *Köşeye Dönüş Verenler 25. *Karikatüristik 26. *Anlamsız 27. *Dairesel 28. *Postmodern 29. *Sıkıcı 30. *Belirsiz	Mimari üslup * Post modern (5) *Marjinal (3) *Modern (3) *Yumuşak ve Sade *Kübik (2) *Parçalı-Yıkık *Surrealist *Bağlama Saygılı *Klasik *Malzeme Ve Biçimin Baskınlığı *Eklemeli *Sanatsal *Abartılı Eğrisel Yaklaşım *Çarpık *Estetik * Ara Geçiş Evrimsel Ara Form *Süslü
	24. *Köşeye Dönüş Verenler 25. *Karikatüristik 26. *Anlamsız 27. *Dairesel 28. *Postmodern 29. *Sıkıcı 30. *Belirsiz	Anlam/Nitelik * Düzensiz/ Karmaşık/Karışık(9) *Kasvetli (2) *Ferah (2) *Hoş-Güzel (2) *Olağandışı *Farklı *Ferah *Olağandışı *Muhteşem *Şeffaf-Geçirgen *Abartılı *Hareketli *İsyankar-Başkaldırı *Şaşırtıcı *Tuhaf *Zorlama *Huzursuz Edici *Malzeme Ve Biçimin Baskınlığı

1 Numaralı köşe binanın serbest gruplandırmada içerisinde yer aldığı kavramlar incelendiğinde, bu binanın katılımcılar tarafından farklı, değişik, aykırı, karışık ifadeleri ile çoğunlukla gruplandığı tespit edilmiştir. Yapılandırılmış gruplandırma çalışmasında biçimsel gruplama üst başlığıyla 1 numaralı köşe binayı değerlendiren katılımcılar, bu binayı dairesel biçim ve tanımlanamayan karmaşık bir biçim olarak algılamışlardır. Serbest gruplama ve biçimsel özellikler gruplamasına paralel olarak 1 numaralı köşe binanın kullanıcılar tarafından mimari üslup başlığı altında, aykırı, marjinal, post modern olarak algılandığı görülmüştür. Anlam/nitelik başlığı altında 1 numaralı köşe binanın karışık/karmaşık ve tuhaf anlamına yakın anlamlı kelimelerle, ancak kısıtlı sayıda katılımcı tarafından hoş, güzel gibi kavramlar ile nitelendirildiği görülmüştür (Çizelge 5.7).

Çizelge 5.8. 2 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar

2

Quartier Des Spectacles

*Mimar: Ædifica

*Yer: Montreal, Quebec, Kanada, 2012

*Tür: Tiyatro (URL 29)

Serbest Gruplandırma

1. *Üçgen
2. *Modern
3. *Etkileyici/Farklı
4. *Modern
5. *Estetik
6. *Şeffaf Yüzey
7. *Bağlama Form Ve Yükseklik Açısından Zıt
8. *Eklemeli
9. *Farklı
10. *Resmi
11. *Köşesi Yuvarlanmış
12. *Köşesiz
13. *Köşeyi Tanımlayan /Tutan
14. *Sosyal/Sıcak
15. *Göz Alıcı
16. *Pahlı
17. *Bağlama Zıt
18. *Modernist
19. Köşede Bulunmayı İnkâr Edenler
20. *Dekonstrüktivist
21. *Otoriter Yaklaşım
22. *İlgi Çekici
23. *Malzeme Ve Form Açısından Modern
24. *Köşeye Dönüş Verenler
25. *Karikatüristik
26. *Sıradan
27. *Cam Yüzeyli
28. *Post Modern
29. *Yoğun/Baskın
30. *Köşeyi Dönemeyen

Biçimsel Özellikler

- *Üçgen, Keskin Üçgensel (8)
- *Keskin Köşeliler (5)
- *Dikdörtgen (3)
- *Düz Köşeli (3)
- *Farklı Biçimliler
- *Köşesiz
- *Pahlı
- *Dörtgen
- *Kapalı Okunmayan

- *Yapısal Çözülme
- *Giriş Daveti Oluşturan Köşe Dönüşü
- *Dışa Vurumcu Form
- *Geometrik Biçimli Yapılar
- *Ölçeği Tutan Değişken Tekrar
- *Resmi Form

Mimari Üslup

- *Modern/Sade (10)
- *Estetik (2)
- *Minimal
- *Keskin
- *Marjinal
- *Klasik
- *Kübik
- *Keskin
- *Soğuk
- *Klasik/Sıradan
- *Sıkıcı
- *Amorf

- *Nesne
- *Dekonstrüktivist
- *Çıkmalı
- *Diğer/Belli Bir Üslubu Olmayan
- *Bağlama Saygılı
- *High-Tech
- *Kübik
- *Post Modern
- *Malzeme Ve Biçimin Baskınlığı

Anlam/Nitelik

- *Etkileyici (4)
- *Karmaşık (4)
- *Farklı (2)
- *Resmi-Mesafeli
- *Yalın-Sade
- *Büyük-Ezici
- *Uhrevi
- *Kapalı-İç Karartıcı
- *Sanatsal, Heykelsi
- *Sıkıcı

- *İsyankar-Başkaldırı
- *Masalsı
- *Soğuk Ama İlgi Çekici
- *Huzur Verici
- *Tuhaf
- *Resmi-Ciddi
- *Olağan
- *Uyumlu
- *Sade
- *Şeffaf-Geçirgen
- *Hareketli

2 Numaralı köşe binanın serbest gruplandırma çalışmasında ortaya çıkan kavramlara bakıldığında, bina yüzeyindeki malzemenin cam ve çelik olup şeffaf bir etki yaratmasının katılımcıların binayı anlamlandırdıkları başlıkları etkilediği görülmüştür. Buna ek olarak, bu yapı 'köşe bina' ve 'köşede olma' unsuru üzerinden de değerlendirilmiş, köşeyi saran-tanımlayan, dönen, dönemeyen, köşede bulunmayı inkâr eden vb. kavramlar ile gruplandırıldığı tespit edilmiştir. Biçimsel özellikler üst başlığında gruplama yapıldığında yapının köşe noktasında bulunun giriş formundaki üçgen etkisinin binanın algılanmasını etkilediği ve genel olarak gruplamalarda, üçgen, üçgensel, keskin, sivri köşeli vb. gruplamalarda yer aldığı görülmüştür. Mimari üslup başlığı altında çoğunlukla modern olarak tanımlanan bina, malzeme etkisi de gruplamalarda yer almıştır. Kullanıcılarda uyandırdığı anlam bakımından ise 2 numaralı binanın etkileyici bulunduğu ve malzeme etkisinin anlam-nitelik başlıklarında da yer aldığı görülmüştür (Çizelge 5.8).

Çizelge 5.9. 3 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar

3

Basque Health Department Headquarters
(Bask Sağlık Müdürlüğü Genel Merkezi)

*Mimar: Coll-Barreu Arquitectos

*Yer: Bilbao, İspanya, 2004

*Tür: Kurumsal (URL 30)

1. **Alışılmışın Dışında*

2. **Aykırı-Etkileyici*

3. **Etkileyici-Farklı*

4. **Değişik*

5. **Karışık*

6. **Şeffaf Yüzeyle*

7. **Bağlama Form Ve
Yükseklik
Açısından Zıt*

8. **Farklı*

9. **Yıkılan*

10. **Sıkıcı*

11. **İlgi Çekici*

12. **Köşesiz*

13. **Farklı-Etkileyici*

14. **Basık*

15. **Göz Alıcı*

16. **Farklı*

17. **Bağlama Zıt*

18. **Sanatsal-İmgesel*

19. **Bağlama Saygılı
Ancak Özgür*

20. **Dekonstrüktivist*

21. **Geleceğin Tasarımı*

22. **Sıradan*

23. **Bağlama Zıt,*

**Alışılmışın
Dışında*

24. **Köşeye Kimlik
Kazandıran
Referans Yapılar*

25. **Korkutucu*

26. **Köşeyi Tutan,
Tanımlayan*

27. **Cam Yüzeyle*

28. **Post Modern*

29. **Yoğun-Baskın*

30. **Dinamik Köşeler*

Biçimsel Özellikler

*Amorf (5)

*Belli Bir Biçimi

Olmayan (4)

*Her Yöne Cephe

Veren (3)

*Farklı Biçim (3)

*Keskin Asimetrik (2)

*Diğer (2)

*Üçgen Dar Açılı (2)

*Dikdörtgen

*Kırık-Katlamalı

Yüzey

*Köşesiz

*Dairesel

*Yapısal Çözülme

*İkonik Heykelimsi

*Nonfigüratif

Yapılar

*Dekonstrüktivist

Biçim

*Geniş-Yayvan

Mimari Üslup

*Çağdaş-İlerici-
Modern (4)

*Dekonstrüktivist (4)

*Marjinal (3)

*Post Modern (3)

*Estetik (2)

*Keskin (2)

*Kübik (2)

*Kübik

*Sade

*Çarpık

*Farklı-Sıra Dışı

*Sıkıcı

*Fütüristik

*Abartılı Eğrisel

Yaklaşım

*Süslü

*Bağlama Saygısız

*Malzeme Ve

Biçimin Baskınlığı

Anlam/Nitelik

*İlgi Çekici (4)

*Ürkütücü (4)

*Merak Uyandıran (3)

*Karışık (3)

*Dinamik (3)

*Kasvetli (2)

*Şeffaf (2)

*İç Karartıcı

*Sert Dokulu

*Uhrevi

*Kışkırtıcı

*Heykelsi

*Değersiz

*İlginç

*Komik

*Saçma

*Huzursuz Edici

Serbest Gruplandırma

3 Numaralı köşe binanın serbest gruplandırmada içerisinde yer aldığı kavramlar incelendiğinde (Çizelge 5.9), bu binanın katılımcılar tarafından farklı, ilgi çekici, hareketli, özgür ifadeleri ile gruplandığı tespit edilmiştir. Buna ek olarak, bu yapı ‘köşe bina’ ve ‘köşede olma’ unsuru üzerinden de değerlendirilmiş, köşeyi tutan-tanımlayan, köşesiz, köşeye kimlik kazandıran referans yapılar, köşede bulunmayı inkâr eden vb. kavramlar ile gruplandırıldığı tespit edilmiştir.

3 numaralı köşe bina biçimsel özellikleri bakımından amorf, şekilsiz ve tanımsız olarak algılanmıştır. Mimari üslup başlığında yer aldığı gruplamalar; dekonstrüktivist, post modern, modern ve marjinal olarak öne çıkarılmıştır. Anlam/nitelik başlığı altında ise 3 numaralı köşe binanın kullanıcılarda sıklıkla yarattığı hisler, formun ve malzemenin etkisi ile etkileyici, merak uyandıran, şaşırtıcı ve ürkütücü kelimeleri ile nitelendirilmiştir.

Çizelge 5.10. 4 Numaralı Köşe Binasının Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar

	Szczecin Filarmoni Salonu *Mimar: Barozzi/Veiga Studio *Yer: Szczecin, Polonya *Tür: Konser Salonu *Yıl: 2014 (URL 31)	
Serbest Gruplandırma 1. <i>*Üçgen</i> 2. <i>*Şık, Güzel</i> 3. <i>*Etkileyici-Farklı</i> 4. <i>*Modern</i> 5. <i>*Estetik</i> 6. *Şeffaf Yüzey 7. *Bağlama Form Ve Yükseklik Açısından Saygılı 8. <i>*Kapalı</i> 9. <i>*Asimetrik</i> 10. <i>*Resmi</i> 11. <i>*İlgi Çekici</i> 12. Net Köşeli 13. <i>*Sivri</i> 14. <i>*Sosyal-Sıcak</i> 15. <i>*Çevreye Uyumlu</i> 16. <i>*Farklı</i> 17. *Bağlama Zıt 18. *High Tech 19. *Zıt Ancak Tasarım Kaygısı Var 20. *Katı Yapısal Yaklaşım 21. *Duygunun Yansıması 22. <i>*Tarihi, Geçmişe Ait</i> 23. *Bağlama Zıt, Alışılmışın Dışında 24. *Köşeyle İlişkisi Olmayanlar 25. *Karikatüristik 26. *Gereksiz Farklılık 27. <i>*Cam Yüzeyli</i> 28. *Tasarım Ve Form Kaygısı Olan Binalar 29. *Dinamik 30. *Köşeyi Dönemeyen	Biçimsel Özellikler *Üçgen (5) *Keskin Formlar (3) *Net Köşeli (3) *Dikdörtgen (2) *Prizmatik *Kırık-Katlamalı Yüzey *Net Geometrisi Olmayan (2) *Farklı Biçim *Her Yöne Cephe Veren Mimari Üslup *Çağdaş- Modern(6) *Post Modern (3) *Marjinal (2) *Estetik (2) *Sıradışı (2) *Kübik (2) *Dekonstrüktivist *Köşeli *Keskin-Sivri *Soğuk Anlam/Nitelik *Etkileyici (3) *Uhrevi –Dinsel (3) *Huzurlu (3) *Hoş (3) *Olağandışı *İç Açıcı *Sert Dokulu *Merak Uyandıran *Büyük-Ezici *Kapalı-Ruh Daraltıcı	*Labirent *Amorf *Katı Biçim *İkonik-Heykelimsi *Dolu-Boş Kitlesel *Geometrik Biçimli Yapılar *Kırık Prizmalar *Geniş-Yayvan *Kapalı-Okunmayan *Fütürist *Form Malzeme Doku Arayışı *Cephe Hareketi *Bütünsel Aykırılık *Süslü *Bağlama Saygısız *Analojik *Sade *Klasik *Güvenli *Eğlenceli *Sanatsal-Heykelsi *Farklı *Hareketli *İsyankar-Başkaldırı *Şaşırtıcı *Duygusuz *Güçlü *Gösterişli *Kafa Karıştırıcı

4 numaralı köşe binanın katılımcılar tarafından hangi gruplamalar içerisinde yer aldığını gösteren Çizelge incelendiğinde (Çizelge 5.10); serbest gruplamalarda binanın cephe malzemesinin yarattığı hislerin gruplamalara yansıdığı ve çoğunlukla hoş-güzel, tasarım kaygısı olan, huzur veren gibi başlıklar altında değerlendirilerek kullanıcılar tarafından beğenildiği görülmüştür. Köşede olma durumu bakımından ise, köşede olma hissini kullanıcılara yansıtamadığı tespit edilmiştir. Biçimsel özellikler bakımından incelendiğinde ise, binanın kitlesel formu olan dikdörtgen biçimi ile diğeri ise binanın çatı biçimini oluşturan üçgensel etki ile olmak üzere iki şekilde algılandığı görülmüştür. Mimari üslup başlığı altında ise genel bir fikir birliği görülmemiş, modern, post modern, sade vb. gruplamalar yapılmıştır. Son olarak anlam/nitelik başlığı altında ise 4 numaralı köşe binanın kullanıcılar tarafından huzurlu, heykelsi, uhrevi, güçlü, dini vb. kavramlar kullanılarak derin anlamlar ile algılandığı görülmüştür.

Çizelge 5.11. 5 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar

	Otel Caroline *Mimar: BWM Architekten *Yer: Viyana, Avusturya *Tür: Otel Yıl: 2016 (URL 32)	
<i>Serbest Gruplandırma</i> 1. <i>*Alışılmış</i> 2. <i>*Köşeyi Tutan, Saran</i> 3. <i>*İç Karartıcı/Çirkin</i> 4. <i>*Keskin Hatlı</i> 5. <i>Estetik</i> 6. Geleneksel 7. *Bağlama Form Ve Yükseklik Açısından Saygılı 8. <i>*Düzlemsel</i> 9. <i>*Geometrik</i> 10. <i>*Dikkat Çekici</i> 11. <i>*Kapalı</i> 12. *Net Köşeli 13. <i>*Köşeyi Tanımlayan-Tutan</i> 14. <i>*Keskin Üçgen</i> 15. <i>*Resmi-Ciddi</i> 16. <i>*Dik Köşeli</i> 17. **Bağlama Uyumlu 18. *Modern-Klasik 19. *Bağlama Saygılı Ancak Özgür 20. *Katı Yapısal Yaklaşım 21. *Geleneğe Saygılı Tasarım 22. <i>*Tarihi Geçmişe Ait</i> 23. *Tek Düzeye Köşe Vurgusu Olmayan 24. *Köşe İle İlişkisi Olmayan 25. *Tasarım Kaygısı Olan Binalar 26. *Modüler 27. <i>*Aydınlık</i> 28. *Güzel, Estetik 29. *Keyifli 30. *Kule Etkisi	Biçimsel Özellikler *Keskin Köşeli (6) *Net Köşeli (4) *Dörtgen (4) *Köşeyi Dik Dönenler (3) *Diğer *Köşe Noktası Yükselen *Düzlemsel *Yatay Etki *Kübik *Modüler Köşe Dönüşü Mimari Üslup *Klasik-Sıradan (5) *Modern (4) *Tarihi-Geleneksel (3) *Küplerden Oluşan *Nesne *Saydam *Tanımsız *Aceleci *Klasik-Sıradan *Ferah-Sade *Form Malzeme Doku Arayışı Anlam/Nitelik *Sıkıcı (6) *Sıradan (5) *Güzel-Hoş (3) *Donuk (2) *Sıcak *Yalın-Sade *İtici *Ferah	*Katı Biçim - Köşeyi Tanımlayan Form *İşleve Göre Biçimlenen Yapılar *Diğer *Ölçeği Tutan - Değişken Tekrar *Resmi *Kübik *Cephe Hareketi *Şeffaf-Aydınlık *Tek Düzey-Minimal *Diğer-Üslupsuz *Bağlama Saygısız *Retro *Köşe Cepheli *Post Modern *Yalın Ve İşlevsel *Deneyisel *Soğuk *Sanatsal-Heykelsi *Dinamik-Hareketli *Ritimli *Merak Uyandıran *Uyumlu *Sıcak Yuva Hissi *Dokunsal Etki

5 numaralı köşe binanın serbest gruplandırma çalışması sonrasında; geometri, bağlam ve köşeye karşı tutum olmak üzere üç genel başlıkta toplandığı görülmüştür (Çizelge 5.11). 5 numaralı köşe bina bitişik nizamda yer alan binalar ile ilişkisi bakımından katılımcılar tarafından bağlama saygılı olarak değerlendirilmiş, köşeyi tanımlayan, tasarım kaygısı olan bir köşe bina olarak tarif edilmiştir. Biçimsel olarak dikdörtgen formu sayesinde katılımcılar tarafından net olarak algılanmış ve dörtgen formu tanımlayan kavramlar ile anlamlandırılmıştır. Ek olarak köşeyi dönüş biçimi ve köşesindeki yükselen kule etkisi katılımcılar tarafından değerlendirilmiştir. Mimari üslup başlığı altında ise kullanıcılar tarafından tarihi, geleneksel, klasik tarzda olduğu görüşü çoğunlukta gruplamalarda yer alırken, 5 numaralı köşe binanın kullanıcılar üzerindeki uyandırdığı hisleri belirttiği anlam başlığı altında sıklıkla, sıkıcı, sıradan ifadelerinin çoğunlukla kullanıldığı görülmüştür.

Çizelge 5.12. 6 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar

Villa Saxe, Paris Apartment Block (Paris'te Apartman)

*Mimar: ECDM

*Yer: Paris, Fransa

*Tür: Toplu Konut

*Yıl: 2015 (URL33)

Serbest Gruplandırma

1. **Alışılmışın Dışında*

2. **Oval*

3. **Sıradan*

4. **Modern*

5. **Oval Köşeli*

6. **Oval Köşeli*

7. **Bağlama Form Ve Yükseklik Açısından Saygılı*

8. **Eklemeli*

9. **Geometrik*

10. **Sıradan*

11. **Sıradan*

12. **Dairesel Köşeli*

13. **Dairesel*

14. **Müzikli Ritim*

15. **Çevreyle Uyumlu*

16. **Dairesel*

17. **Modern*

18. **Sanatsal-İmgesel*

19. **Bağlama Saygılı Ancak Özgür*

20. **Eğrisel Köşeli*

21. **Geçmiş Ve Gelecek Arasındaki Geçiş*

22. **Klasik-Alışılmalı*

23. **Esnek Estetik Dairesel Köşeler*

24. **Köşeye Kimlik Kazandıran Referans Yapılar*

25. **Karikatüristik*

26. **Uyumlu Ritim*

27. **Dairesel*

28. **Güzel-Estetik*

29. **Keyifli*

30. **Dairesel Dönüşle Köşeyi Tanımlayan*

Biçimsel Özellikler

*Dairesel (8)

*Oval Köşeli (7)

*Yuvarlak Köşeli (3)

*Eğrisel Köşeli (3)

*Farklı Formlar

*Köşeyi Yumuşak Dönen

Köşe Cepheli Yapılar

*Yumuşatılmış Köşe

Dönüşü

*Dik Açılardan

Kaçınan Yapılar

*Geometrik Biçimli

Yapılar

*Ölçeği Bozan

Değişken Tekrar

*Yuvarlak

*Köşeyi Dairesel

Dönerler

*Diğer

Mimari Üslup

*Modern (4)

*Post Modern (3)

*Yumuşak Ve Sade (2)

*akışkan

*parçalı-yıkık

*klasik-alışılmış

*organik

*oval

*klasik-sıradan

*saydam

*kübik

*kırımlı

*süslü

*bauhaus

*bağlama saygılı

*bağlama uyumlu

*farklı

*kendine özgü

*marjinal

*minimalist

*sanatsal

*kütle hareketli

*Dekonstrüktivist

*Ara Geçiş Evrimsel

Ara Form

Anlam/Nitelik

*basit-sıradan (3)

*hoş-estetik (5)

*olağandışı

*iç açıcı

*sıcak

*yalın-sade

*itici

*lüks

*ferah

*güvenli

*mutlu ve neşeli

*sakin

*şeffaf geçirgen

*hareketli

*saygılı

*huzurlu

*tuhaf

*uyumlu

*ferah

*sıcak yuva hissi

*sakin

*yaşanılabilir

*yumuşak

6 Numaralı köşe binanın serbest gruplandırma başlıkları değerlendirildiğinde (Çizelge 5.12), binanın dairesel formunun mimar ve mimar olmayanların gruplamalarında baskın olarak ele alındığı görülmüştür. Buna ek olarak, estetik, bağlama saygılı, ritimli ve sıradan olarak nitelendirilmiştir. Biçimsel özellikler bakımından sınıflandırıldığında binanın dairesel köşe dönüşünde gruplar arasında bir fikir birliğine varılmıştır. Mimari üslup olarak değerlendirildiğinde katılımcıların sıklıkla, bağlama uyumlu, saygılı, modern, minimalist, organik ve sade kavramları ile anlamlandırdığı görülmüştür. Son olarak 6 numaralı binanın katılımcılar üzerinde bıraktığı hisse göre gruplandırma yapıldığında, hoş, ferah, sıcak, saygılı, huzurlu vb. kavramlar ile katılımcılara çoğunlukla olumlu hisler verdiği tespit edilmiştir. Az sayıda kişi tarafından ise sıradan, basit, tuhaf olarak anlamlandırılmıştır.

Çizelge 5.13. 7 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar

		Melodi Apartmanı *Mimar: Tuna Mimarlık *Yer: İzmir, Türkiye *Tür: Toplu Konut *Yıl: 2011 (URL 34)	
Serbest Gruplandırma	1. <i>*Oval Köşeliler</i> 2. <i>*Oval</i> 3. <i>Hoş-güzel</i> 4. <i>*Klasik</i> 5. <i>*Oval Köşeli</i> 6. Oval Köşeli 7. Bağlama Form Ve Yükseklik Açısından Saygılı 8. <i>*Oval Köşeli</i> 9. <i>*Sıradan</i> 10. <i>*Oval Köşeli</i> 11. <i>*Sıradan</i> 12. *Dairesel Köşeli 13. <i>*Dairesel</i> 14. <i>*Müzikli Ritim</i> 15. <i>*Göz Alıcı</i> 16. <i>Dairesel</i> 17. *Modern 18. *Modern Klasik 19. *Köşede Bulunmayı İnkâr Edenler 20. *Eğrisel Köşeli 21. Karmaşa 22. <i>Klasik-alışıl gelmiş</i> 23. *Esnek Estetik Dairesel Köşeler 24. *Köşeye Dönüş Verenler 25. *Tasarım Kaygısı Olmayanlar 26. *Uyumlu Ritim 27. <i>Dairesel</i> 28. *Güzel, Estetik 29. *Sıkıcı 30. * Dairesel Dönüşle Köşeyi Tanımlayan	Biçimsel Özellikler *Oval Köşeli (7) *Dairesel (8) *Yuvarlak Köşeli (5) *Eğrisel Köşeli *Dar Açılı Köşeli *Köşeyi Yumuşak Dönen Köşe Cepheli Yapılar *Eğrisel Biçim Mimari üslup *Geleneksel-Klasik (4) *Sade (3) *Modern (3) *Post Modern (2) *Ara Geçiş Evrimsel Ara Form *Plastik *Bauhaus *Diğer-Üslupsuz *Bağlama Saygılı *Retro *Farklı Anlam/Nitelik *Olağan-Sıradan (5) *Sıcak Yuva Hissi (3) *Huzur Verici (2) *Sıkıcı (2) *Ferah (2) *Sakin (2) *Olağan Dışı *Ferah *Yalın-Sade *Yumuşak-Oval	*Yumuşatılmış Köşe Dönüşü *Eğrisel Form *Dik Açılardan Kaçınan Yapılar *Parsele Göre Biçimlenen Yapılar *Ölçeği Bozan Değişken Tekrar *Köşeyi Dairesel Dönenler *Küplerden Oluşan *Akışkan *Üçgen *Saydam *Özgün *Kıvrımlı *Marjinal *Deneyysel *Kütle Hareketli *Fonksiyonelci Yaklaşım *Yalın Ve İşlevsel *Mutlu Eden-İyimser *Hareketli *Saygılı *Hoş-Estetik *Formel-Ciddi *Uyumlu *Hoş-Güzel *Yumuşak *Lüks *Ferah *Güvenli

7 numaralı köşe binanın serbest gruplandırma çalışması sonucu elde edilen kavramlar incelendiğinde (Çizelge 5.13), 6 numaralı yapıda olduğu gibi dairesel bina formunun gruplamalarda öncelikli parametre olduğu görülmüştür. Buna göre en sık kullanılan kavramlar, oval, dairesel, güzel, uyumlu ve alışılmış olarak tespit edilmiştir. Biçimsel gruplamalarda ise katılımcılar arasında bir fikir birliği oluşmuş ve dairesel olarak tanımlamışlardır. Mimari üslup başlığı altında, modern, işlevsel, akılcı, sade, geleneksel, saydam vb. oldukça çeşitli gruplamalar görülmüş, 7 numaralı binanın anlamsal gruplamasında ise, sakin, sıradan, sıcak, güvenli, saygılı vb. kavramlar öne çıkmıştır.

Çizelge 5.14. 8 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar

Alüminyum Tip
 *Mimar: Babin+Renaud
 *Yer: Paris, Fransa
 *Tür: Ticari
 *Yıl: 2015 (URL35)

Serbest Gruplandırma

1. **Pahlı*
2. **Köşeyi Tutan-Saran*
3. **İç Karartıcı-Çirkin*
4. **Klasik*
5. **Resmi*
6. **Geleneksel*
7. Bağlama Form Ve Yükseklik Açısından Saygılı
8. **Kapalı*
9. **Geometrik*
10. **Resmi*
11. **Kapalı*
12. **Pahlı*
13. **Köşeyi Tanımlayan-Tutan*
14. **Basık*
15. **Çevreyle Uyumlu*
16. **Pahlı*
17. **Yenilikçi Malzeme*
18. **High Tech-Yenilikçi*
19. **Bağlama Saygılı Ancak Özgür*
20. **Keskin Köşeli*
21. **Ekonomik Kaygılara Dayalı Tasarım*
22. **İlgi Çekici*
23. **Kapalı-İçe Dönük*
24. **Köşeye Cephe Verenler*
25. **Geometrik*
26. **Sağır Ve Güçlü Cephe*
27. **Kapalı*
28. **Tasarım Ve Form Kaygısı Olan Binalar*
29. **Sıkıcı*
30. **Dik Açılı Köşe Dönüşü*

Bıçimsel Özellikler

- *Kırıklı Köşeli(6)
- *Sade-Tekdüze Bıçım(5)
- *Dar Açılı Köşeli (4)
- *Keskin (4)
- *Oval
- *Köşeyi Yumuşak Dönen
- *Katı Bıçım
- *Keskin Hat İle Köşeyi Tanımlayan Form

- *Çokgen Binalar-Çok Yüzeyle
- *İşleve Göre Bıçımlanan Yapılar
- *Vurdumduymaz
- *Ölçeği Bozan
- Değişken Tekrar
- *Dik-Yüksek Formlar
- *Köşeyi Dairesel Dönenler
- *Yamuk

Mimari Üslup

- *Modern-Sade (10)
- *Klasik-Sıradan (2)
- *Post Modern (2)
- *Estetik
- *Geç Modern
- *Saydam
- *Camlı-Şeffaf
- *Aceleci
- *Kendine Özgü
- *Oval
- *Brütalist

- *Form Malzeme Doku Arayışı
- *Fonksiyonelci Yaklaşım
- *Ara Geçiş-Evrimsel Ara Form
- *Şeffaf-Aydınlık
- *Merak Uyandıran
- *Parselin Bıçımına Uyan Yapı

Anlam/Nitelik

- *Sade- Sakin (5)
- *Sıkıcı (4)
- *Huzur Veren-Dingin (3)
- *Kapalı-Ruh Daraltıcı (2)
- *Etkileyici
- *İtici
- *Olağandışı
- *İç Açıcı
- *Sıradan

- *Kaba
- *Kötü
- *Değersiz
- *Kasvetli
- *Çirkin
- *Duygusuz
- *Kimliksiz
- *Güvenli
- *Soğuk
- *Huzursuz Edici

8 numaralı köşe binanın serbest gruplama verileri incelendiğinde mimar ve mimar olmayan katılımcıların fikir birliğinde olarak, genellikle katı, kapalı, içe dönük, köşeye dönüş vereni sağır ve uyumlu cephe vb. kavramlar ile anlamlandırdığı görülmüştür (Çizelge 5.14). Biçimsel gruplamalarda ise, pahlı, dörtgensel, işleve göre biçimlenen yapılar, köşeyi tanımlayan form vb. kavramlar ile anlamlandırılmıştır. Mimari üslup başlığı altında gruplama yapan katılımcılardan elde edilen kavramlara bakıldığında, 8 numaralı köşe binanın, sade, modern, brütalist, fonksiyonelci ve saydam olarak anlamlandırıldığı görülmüştür. Anlam/nitelik başlığı altında ise bu köşe yapı, sakin, soğuk, dingin, sıkıcı, duygusuz ve kapalı olarak anlamlandırılmıştır.

Çizelge 5.15. 9 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar

9

Cannon Street
*Mimar: Studio Niz
*Yer: Londra, İngiltere
*Tür: Ofis
*Yıl: 2016 (URL 36)

Serbest Gruplandırma

1. **Oval Köşeliler*
2. **Oval*
3. **Sıradan*
4. **Klasik*
5. **Oval Köşeli*
6. **Oval Köşeli*
7. Bağlama Form Ve Yükseklik Açısından Saygılı
8. **Oval Köşeli*
9. **Camlı Ferah*
10. **Oval Köşeli*
11. **Köşesi Yuvarlanmış*
12. **Dairesel Köşeli*
13. **Köşeyi Tanımlayan-Tutan*
14. **Müzikli Ritim*
15. **Göz Alıcı*
16. **Dairesel*
17. **Bağlama Uyumlu*
18. **Rasyonel Akılcı*
19. **Bağlama Saygılı Ancak Özgür*
20. **Eğrisel Köşeli*
21. **Geleneğe Saygılı Tasarım*
22. **Aydınlık*
23. **Köşe Dönüşü Yumuşatılmış Ritmik Cephe*
24. **Köşeye Dönüş Verenler*
25. **Tasarım Kaygısı Yok*
26. **Sıradan*
27. **Dairesel*
28. **Modern*
29. **Sıkıcı*
30. **Dairesel Dönüşle Köşeyi Tanımlayan*

Biçimsel Özellikler

- *Dairesel (8)
- *Oval Köşeli (7)
- *Eğrisel Köşeli (3)
- *Yumuşak Köşeli
- *Köşesi Yuvarlanmış
- *Dar Açılı Köşeli
- *Üçgen Dar Açılı
- *Modüler Köşe Dönüşü
- *Yumuşatılmış Köşe Dönüşü

- *İşleve Göre Biçimlenen Yapılar
- *Parsele Göre Biçimlenen Yapılar
- *Ölçeği Bozan Değişken Tekrar
- *Dik-Yüksek Formlar
- *Köşeyi Dairesel Dönerler
- *Yamuk

Mimari Üslup

- *Sade (3)
- *Sade-Tez Düze-Minimal (3)
- *Modern (3)
- *Post Modern (3)
- *Gelenekçi Yaklaşım (2)
- *Bağlama Uyumlu (2)
- *Klasik –Alışılmış (2)
- *Organik
- *Üçgen

- *Özgün
- *Kıvrımlı
- *Marjinal
- *Fonksiyonelci Yaklaşım
- *Plastik
- *Diğer-Üslupsuz
- *Farklı
- *Akışkan
- *Saydam

Anlam/Nitelik

- *Basit-Sıradan (6)
- *Huzur Verici (4)
- *Yalın-Sade (4)
- *Yumuşak (2)
- *Boğucu-Sıkıcı
- *Resmi-Mesafeli
- *Lüks
- *Ferah
- *Güvenli
- *Soğuk

- *Ezici
- *Kötü
- *Muhafazakâr
- *Formel Ciddi
- *Uyumlu
- *Resmi-Ciddi
- *Huzursuz Edici
- *Sakin
- *Sanatsal-Heykelsi

9 numaralı köşe bina köşeyi dairesel olarak tanımlanmış, bu özelliği nedeniyle de serbest gruplama çalışmasında sıklıkla biçimi dikkate alınarak dairesel olarak anlamlandırılmıştır (Çizelge 5.15). Bunun yanı sıra bağlama saygılı, rasyonel, sıradan ve ferah olarak gruplamalar da görülmüştür. Yapılandırılmış gruplama çalışmasının, biçimsel gruplama aşamasında ise katılımcılar arasında fikir birliği ile dairesel olarak tanımlanmıştır. Buna ek olarak, parsele göre biçimlenen, dar açılı, işleve göre biçimlenen ve modüler kavramları da gruplama başlığı olarak yer almıştır. Mimari üslup başlığı altında elde edilen gruplamalarda, 9 numaralı köşe bina, bağlama saygılı, modern, sade ve post modern olarak tespit edilmiştir. Anlam/nitelik başlığı altında ise basit, huzurlu, sıkıcı, mesafeli ve sıradan kavramları ile anlamlandırılmıştır.

Çizelge 5.16. 10 Numaralı Köşe Binasının Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar

10

Reale Group Office Building (Reale Group Ofis Binası)

*Mimar: Iotti + Pavarani Architetti

*Yer: Piedmont, İtalya

*Tür: Ofis

*Yıl: 2016 (URL37)

Serbest Gruplandırma

1. **Alışılmış*
2. **Köşeyi Tutan, Saran*
3. **Resmi-Ciddi*
4. **Keskin Hatlı*
5. **Resmi*
6. Geleneksel
7. *Bağlama Form Ve Yükseklik Açısından Zıt
8. **Düzlemsel*
9. **Camlı-Ferah*
10. **Sıradan*
11. **Net Köşeli*
12. *Köşesiz
13. *Kutu Gibi*
14. **Keskin Üçgen*
15. **Resmi Ciddi*
16. **Dik Köşeli*
17. *Bağlama Uyumlu
18. *High Tech-Yenilikçi
19. *Bağlama Saygılı Ancak Özgür
20. *Keskin Köşeli
21. *Geçmiş Ve Gelecek Arasındaki Geçiş
22. **Aydınlık*
23. *Tek Düze, Köşe Vurgusu Olmayan
24. *Köşeyle İlişkisi Olmayanlar
25. *Geometrik
26. *Modüler
27. **Aydınlık*
28. *Modern
29. *Keyifli
30. *Kule Etkisi

Biçimsel Özellikler

- *Keskin Köşeli (6)
- *Düz Köşeli (4)
- *Dikdörtgen (2)
- *Dörtgen (2)
- *Diğer
- *Köşe Noktası Yükselen
- *Düzlemsel
- *Dik Karesel
- *Dikey Etki
- *Modüler Köşe Dönüşü
- *Dik Açılı Köşe

- *Katı Biçim
- *Keskin Hat İle Köşeyi Tanımlayan Form
- *İşleve Göre Biçimlenen Yapılar
- *Geometrik Biçimli Yapılar
- *Ölçeği Tutan Değişken Tekrar
- *Köşeyi Dik Dönerler
- *Kübik

Mimari Üslup

- *Sade-Minimal (7)
- *Modern (4)
- *Klasik-Sıradan (3)
- *Keskin
- *Nesne
- *Kübik
- *Resmi-Ciddi
- *Karamsar
- *Diğer-Üslupsuz
- *Temel Tasar Yaklaşımı
- *Yalın-İşlevsel

- *Kübik
- *Amorf
- *Fonksiyonelci Yaklaşım
- *Gelenekçi Yaklaşım
- *Plastik
- *Saygılı Modern
- *Sinematografik
- *Modern Malzeme

Anlam/Nitelik

- *Huzurlu (3)
- *Basit/Sıradan (5)
- *Sıkıcı (3)
- *Ferah (3)
- *Sade-Sakin (2)
- *Resmi-Mesafeli
- *Yalın Sade
- *İlgi Çekici
- *Lüks
- *Yaşanılası

- *Sakin
- *Şeffaf-Geçirgen
- *Yalın
- *Saygılı
- *Formel-Ciddi
- *Uyumlu
- *Resmi-Ciddi
- *Hoş
- *Monoton

10 numaralı köşe binanın gruplama verileri değerlendirildiğinde, alışılmış, keskin, tek düze, köşeyle ilişkisiz gibi kavramlar ile anlamlandırıldığı, form ve binanın hissettirdiği duyguların anlamlandırmada öne çıktığı görülmüştür (Çizelge 5.16). Biçimsel gruplama başlığına ise dikdörtgen, düzlemsel, dik açılı köşe dönüşü, keskin hatlı ve köşe noktası yükselen kavramları ifade edilmiştir. Yapılandırılmış gruplama mimari üslup başlığı altında 10 numaralı köşe bina incelendiğinde, sade, klasik-sıradan, fonksiyonelci yaklaşım, modern, minimal olarak tanımlanmıştır. Son olarak anlam/nitelik başlığı incelendiğinde, sıkıcı mesafeli, ferah, yalın, sade ve şeffaf olarak anlamlandırıldığı görülmüştür.

Çizelge 5.17. 11 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar

11

House Of Dior

*Mimar: Christian De Portzamparc

*Yer: Seul, Güney Kore

*Tür: Mağaza

Yıl: 2015 (URL 38)

Serbest Gruplandırma

1. **Alışılmışın Dışında*
2. **Aykırı-Etkileyici*
3. **Etkileyici-Farklı*
4. **Hoş*
5. **Karışık-Düzensiz*
6. **Plastik-Amorf*
7. Bağlama Form Ve Yükseklik Açısından Zıt
8. **Farklı-Benzersiz*
9. **Asimetrik*
10. **Estetik*
11. **İlgi Çekici*
12. **Köşesiz*
13. **Farklı-Etkileyici*
14. **Yaratıcı*
15. **Göz Alıcı*
16. **Marjinal-Değişik-Farklı*
17. **Bağlama Zıt*
18. **Sanatsal-İmgesel*
19. Zıt Ancak Tasarım Kaygısı Var
20. **Amorf*
21. **Başkaldırı*
22. **Sıradan*
23. Bağlama Zıt, Alışılmışın Dışında
24. Köşeye Kimlik Kazandıran Referans Yapılar
25. Karikatüristik
26. Başarılı Farklılık
27. **Farklı*
28. **Post Modern*
29. **Dinamik*
31. **Dinamik Köşeler*

Biçimsel Özellikler

- *Amorf-Marjinal (6)
- *Şekilsiz-Tanımsız Biçim (6)
- *Farklı Biçimli (4)
- *Yuvarlak (2)
- *Dairesel (2)
- *Oval (2)
- *Organik (2)
- *Diğer (2)

- *Köşesiz
- *Köşeyi Yumuşak Dönen
- *İkonik-Heykelimsi
- *Dolu Boş Kütlesel
- *Nonfigüratif Yapılar
- *Analojik Yapılar
- *Resmi
- *Her Yöne Cephe Veren Her Yöne Bakan

Mimari Üslup

- *Modern- Çağdaş-İlerici (3)
- *Sade (3)
- *Marjinal (3)
- *Estetik (2)
- *Post Modern (2)
- *Maceracı
- *Çağdaş-İlerici
- *Dekonstrüktivist
- *Şık
- *Eğlenceli
- *Farklı-Sıradışı
- *Sıkıcı

- *Modern-Klasik
- *Sanatsal
- *Abartılı Eğrisel Yaklaşım
- *Soyut
- *Bütünsel Aykırılık
- *Kapalı
- *Merak Uyandıran
- *Bağlama Saygısız
- *Analojik
- *Dekonstrüktivist

Anlam/Nitelik

- *Plastik-Estetik (3)
- *Etkileyici (2)
- *Mutlu Ve Neşeli (2)
- *Huzur Veren-Dingin (2)
- *Şaşırtıcı (2)
- *Dinamik (2)
- *Karışık
- *İsyankar-Başkaldırı
- *Şirin
- *Gülünç
- *Güçlü

- *Olağandışı
- *Çekici-Albenili
- *İç Açıcı
- *Merak Uyandıran
- *Saçma
- *Muhteşem
- *Kışkırtıcı
- *Kapalı-İç Karartıcı
- *Eğlenceli
- *Sanatsal-Heykelsi
- *Saçma
- *Gösterişli

11 numaralı köşe binanın serbest grupta verileri incelendiğinde, etkileyici, benzersiz, amorf, sanatsal, estetik ve bağlama zıt kavramları ile anlamlandırıldığı görülmüştür (Çizelge 5.17). Biçimsel özellikler bakımından sınıflandırıldığında bu köşe yapının katılımcılar tarafından organik, amorf, ikonik, belli bir biçimi olmayan ve dairesel başlıkları altında sıralandığını, yapının biçiminin net bir şekilde anlamlandırılmadığı görülmüştür. Mimari üslup olarak sınıflandırıldığında, analogik, bağlama saygısız, zıt, modern, marjinal, estetik ve sade olarak tanımlandığı, anlam/nitelik üst başlığına göre yapılan gruplamalarda ise bu köşe binanın, göz alıcı, etkileyici, plastik, merak uyandıran, dinamik, isyankar ve sanatsal olarak anlamlandırıldığı görülmüştür.

Çizelge 5.18. 12 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar

12

Logements Sociaux Et 2 Commerces À Paris 15
(Paris'te) Apartman
*Mimar: NAKACHE & ORIHUELA
*Yer: Paris, Fransa
*Tür: Toplu Konut
*Yıl: 2017 (URL 39)

Serbest Gruplandırma

1. **Pahlı*
2. **Çirkin*
3. **İç Karartıcı-Çirkin*
4. **Sıradan*
5. **Karışık-Düzensiz*
6. **Geleneksel*
7. **Bağlama Form Ve Yükseklik Açısından Saygılı*
8. **Eklemeli*
9. **Geometrik*
10. **Dikkat Çekici*
11. **Sıradan*
12. **Pahlı*
13. **Girintili-Çıkıntılı*
14. **Geometrik*
15. **Sıcak-Samimi*
16. **Pahlı*
17. **Bağlama Uyumlu*
18. **Rasyonel-Akılcı*
19. **Bağlama Saygılı-Köşeyi Tutan*
20. **Keskin Köşeli*
21. **Geleneğe Saygılı Tasarım*
22. **Tarihi-Geçmişe Ait*
23. **Başarısız-Kötü*
24. **Köşeye Cephe Verenler*
25. **Tasarım Kaygısı Olan Binalar*
26. **Modüler*
27. **Aydınlık*
28. **Modern*
29. **Sıkıcı*
- *Köşeyi Dönemeyen*

Biçimsel Özellikler

- *Pahlı (6)
- *Düz Köşeli (2)
- *Köşeli (2)
- *Kırıklı Köşeli
- *Sade-Tek Düz Biçim
- *Küplerle Oluşmuş, Çıkıntılı
- *Köşesi Yuvarlanmış
- *Karesel
- *Kübik
- *Kapalı-Okunmayan

- *Katı Biçim
- *Yumuşatılmış Köşe Dönüşü
- *Dik Köşeler
- *Karışık
- *Dolu-Boş Kütlesel
- *Diğer
- *Ölçeği Tutan
- *Değişken Tekrar
- *Farklı
- *Köşeyi Dik Dönerler

Mimari Üslup

- *Modern-Sade (7)
- *Minimal (5)
- *Post Modern (3)
- *Klasik (3)
- *Form Malzeme Doku Arayışı
- *Cephe Hareketi
- *Gelenekçi Yaklaşım
- *Düz Ritimli Durağan

- *Parselin Biçimine Uyan Yapı
- *Bağlama Uyumlu
- *Modern Malzeme
- *Geç Modern
- *Kübik
- *Klasik
- *Amorf
- *Aceleci

Anlam/Nitelik

- *Basit/Sıradan (3)
- *Sakin (2)
- *Sade (2)
- *Sıkıcı (4)
- *Olağan Dışı
- *İtici
- *Çirkin
- *İç Karartıcı
- *Şirin
- *Romantik
- *Nötr
- *Ferah

- *Kasvetli
- *Huzur Veren-Dingin
- *Ritimli
- *Değersiz
- *Güzel-Estetik
- *Merak Uyandıran
- *Uyumlu
- *Saçma
- *Sıcak Yuva Hissi
- *Hoş
- *Kafa Karıştırıcı

12 Numaralı köşe binanın serbest gruplandırmada içerisinde yer aldığı kavramlar incelendiğinde, bu binanın katılımcılar tarafından çirkin, sıradan, pahlı, bağlama uyumlu, sıkıcı ve rasyonel olarak değerlendirildiği tespit edilmiştir (Çizelge 5.18). Biçimsel özellikler bakımından incelendiğinde, pahlı, çıkıntılı, dolu-boş, kübik, yamuk, yatay etki ve karesel olarak anlaşılmıştır. Mimari üslup başlığı altında katılımcıların 12 numaralı köşe bina ile ilgili kavramları ise; uyumlu, modern, cephe hareketi, ritimli ve post modern'dir. Son olarak bu köşe binanın anlam/nitelik başlığı altındaki gruplamaları ise; sıradan, sıkıcı, durağan, sakin, hoş ve nötr olarak sıralanabilmektedir.

Çizelge 5.19. 13 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar

Tonofenfabrik Lahr Müzesi
 *Mimar: Heneghan Peng Architects
 *Yer: Lahr, Almanya
 *Tür: Müze
 *Yıl: 2017 (URL 40)

Serbest Gruplandırma

1. **Alışılmışın Dışında*
2. **Çirkin*
3. **İç Karartıcı-Çirkin*
4. **Sıradan*
5. **Karışık-Düzensiz*
6. **Geleneksel*
7. **Bağlama Form Ve Yükseklik Açısından Saygılı*
8. **Eklemeli*
9. **Geometrik*
10. **Dikkat Çekici*
11. **Kapalı*
12. **Net Köşeli*
13. **Sivri*
14. **Basık*
15. **Göz Alıcı*
16. **Dik Köşeli*
17. **Yenilikçi Malzeme*
18. **Modernist*
19. **Köşede Bulunmayı İnkâr Edenler*
20. **Keskin Köşeli*
21. **Geleneğe Saygılı Tasarım*
22. **Klasik-Alışıl原因emiş*
23. **Kapalı-İçe Dönük*
24. **Köşeyle İlişkisi Olmayanlar*
25. **Korkutucu*
26. **Sağır Ve Güçlü Cephe*
27. **Farklı*
28. **Post Modern*
29. **Keyifli*
- *Kule Etkisi*

Biçimsel Özellikler

- *Sivri Köşeli (5)
- *Dik Köşeli (5)
- *Kübik (2)
- *Katı Biçim (2)
- *Diğer
- *Prizmatik
- *Kırık-Katlamalı Yüzey
- *Düzlemsel
- *Keskin Asimetrik
- *Karesel
- *Labirent

- *Eklenti Form
- *Amorf-Asi
- *Ölçeği Bozan
- Değişken Tekrar
- *Dik-Yüksek
- Formlar
- *Köşeyi Dik
- Dönenler
- *Dikey Etki
- *Kademeli Köşe
- Dönüşü
- *İkonik-Heykelimsi
- *Keskin-Üçgensel

Mimari Üslup

- *Modern (5)
- *Sade (4)
- *Klasik (3)
- *Tarihi-Geleneksel (3)
- *Maceracı
- *Sıradan
- *Estetik
- *Saydam
- *Tanımsız
- *Karamsar

- *Kendine Özgü
- *Form Malzeme
- Doku Arayışı
- *Cephe Hareketi
- *Şeffaf-Aydınlık
- *Merak Uyandıran
- *Bağlama Saygısız
- *Brütalist
- *Modern Malzeme

Anlam/Nitelik

- *Sıkıcı-Donuk (4)
- *Etkileyici (2)
- *Karışık (2)
- *Olağandışı
- *Diğer
- *Huzur Verici
- *Plastik-Estetik
- *Merak Uyandıran
- *Ferah
- *Heyecan Verici
- *Uhrevi-Tinsel
- *Sanatsal Heykelsi

- *Sakin
- *Dinamik-Hareketli
- *Kaba
- *Kötü
- *Saygılı
- *Kasvetli
- *Net-Yalın
- *Duygusuz
- *Güçlü
- *Olağan-Sıradan
- *Güven Veren
- *Kışkırtıcı
- *Kapalı-İç Karartıcı

13 numaralı köşe binanın serbest grupta verileri incelendiğinde, bağlama ve geleneğe saygılı tasarım, kapalı, sıradan, basık, geometrik, sivri köşeli kavramları ile anlamlandırıldığı görülmüştür (Çizelge 5.19). Biçimsel özellikleri bakımından sınıflandırma gruplamalarına göre keskin biçimliler, katı biçimli, dörtgensel, net köşeli ve dik-yüksek formlar olarak tanımlanmıştır. Mimari üslup bakımından, post modern, modern, klasik, brütalist, tarihi vb. kavramlar olarak anlamlandırılan 13 numaralı köşe binanın anlam/nitelik bakımından olağandışı, etkileyici, sıkıcı, merak uyandıran, kapalı-iç karartıcı, sanatsal heykelsi, dinamik-hareketli, güçlü, olağan-sıradan ve güven veren kavramları ile algılandığı görülmüştür.

Çizelge 5.20. 14 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar

Serbest Gruplandırma		14	World Maritime University, Malmö (Üniversite Ek Binası) Mimar: Terroir and Kim Utzon Yer: Malmö, İsveç Tür: Eğitim-Üniversite Yıl: 2015 (URL 41)	
	1. *Üçgen 2. *Aykırı-Etkileyici 3. *Modern 4. *Etkileyici-Farklı 5. *Keskin Hatlı 6. *Estetik 7. *Bağlama Form Ve Yükseklik Açısından Zıt 8. *Kapalı Ve Sert 9. *Farklı/Benzersiz 10. *Asimetrik 11. *Estetik 12. *Kapalı 13. *Köşesiz 14. *Sivri 15. *Sosyal-Sıcak 16. *Marjinal-Değişik-Farklı 17. *Bağlama Zıt 18. *High-Tech Yenilikçi 19. *Köşede Bulunmayı İnkâr Edenler 20. *Dekonstrüktivist 21. *Geleceğin Tasarımı 22. *İlgi Çekici 23. *Malzeme Ve Form Açısından Modern 24. *Köşeye Kimlik Kazandıran Referans Yapılar 25. *Korkutucu 26. *Gereksiz Farklılık 27. *Cam Yüzeyle 28. *Post Modern 29. *Yoğun – Baskın *Dinamik Köşeler	Biçimsel Özellikler	*Üçgen (6) *Belli Bir Biçimi Olmayanlar (3) *Sivri Hatlı (3) *Amorf-Marjinal (2) *Farklı Biçimli (2) *Prizmatik *Kırık-Katlamalı Yüzey *Düz Köşeli *Köşesiz	*Keskin Üçgensel *Dışa Vurumcu Form *Nonfigüratif Yapılar *Kırık Prizmalar *Resmi *Her Yöne Cephe Veren Her Yöne Bakan *Diğer *Köşeli *Yapısal Çözülme *İkonik-Heykelimsi
	Mimari Üslup	*Dekonstrüktivist (3) *Post Modern (3) *Estetik (3) *Marjinal (2) *Modern (2) *Keskin *Çağdaş-İlerici *Kübik *Sade *Tarihi *Soğuk *Kübik	*Farklı-Sıradışı *Sıkıcı *Modern Klasik *Fütürist *Abartılı Eğrisel Yaklaşım *Modern Malzeme *Çıkmalı *Modern Aykırı *Bağlama Saygısız *High Tech	
	Anlam/Nitelik	*Karışık (4) *Etkileyici (2) *Muhteşem *Kışkırtıcı *Durağan *Sanatsal-Heykesli *Kasvetli *Ezici *Huzursuz Edici *Merak Uyandıran	*Dinamik-Hareketli *Tanımsız-Yönsüz-Kararsız *Kötü *İsyankar-Başkaldırı *Kasvetli *Soğuk Ama İlgi Çekici *Şaşırtıcı *Tuhaf	

14 numaralı köşe binanın serbest gruplama verileri incelendiğinde, sıklıkla etkileyici, farklı, asimetrik, yenilikçi, dinamik olarak gruplandırıldığı görülmüştür (Çizelge 5.20). Biçimsel olarak sınıflandırıldığında ise, üçgen, farklı, ikonik, belli biçimi olmayan, dışa vurumcu, kırıklı, sivri, amorf gibi çok farklı kavramlar ile anlamlandırılmıştır. Mimari üslup gruplamalarında katılımcılar tarafından, keskin marjinal, post modern, dekonstrüktivist, high tech, farklı, çıkmalı, aykırı başlıkları ile tanımlanan 14 numaralı köşe binayı katılımcıların anlam/nitelik kategorisinde sınıflandırması sonucunda ise, etkileyici, kışkırtıcı, merak uyandıran, tuhaf, şaşırtıcı, isyankâr ve dinamik kavramlarının öne çıktığı görülmüştür.

Çizelge 5.21. 15 Numaralı Köşe Binasının Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar

15

Dancing House (Dans Eden Ev)

*Mimar: Frank Gehry

*Yer: Prag, Çek Cumhuriyeti

*Tür: Ofis-Ticari

*Yıl: 1996 (URL 42)

Serbest Gruplandırma

1. **Oval Köşeliler*
2. **Aykırı-Etkileyici*
3. **İç Karartıcı-Çirkin*
4. **Modern*
5. **Karışık- Düzensiz*
6. **Plastik-Amorf*
7. **Bağlama Yükseklik Açısından Saygılı Form Olarak Zıt*
8. **Eklemeli*
9. **Yıkılan*
10. **Sıkıcı*
11. **Şahane*
12. **Dairesel Köşeli*
13. **Dairesel*
14. **Basık*
15. **Göz Alıcı*
16. **Dairesel*
17. **Bağlama Zıt*
18. **Sanatsal-İmgesel*
19. **Bağlama Saygılı Ancak Özgür*
20. **Dekonstrüktivist*
21. **Başkaldırı*
22. **Sıradan*
23. **Bağlama Zıt, Alışılmışın Dışında*
24. **Köşeye Dönüş Verenler*
25. **Karikatüristik*
26. **Anlamsız*
27. **Dairesel*
28. **Post Modern*
29. **Yoğun Baskın*
30. **Dinamik Köşeler*

Biçimsel Özellikler

- *Dairesel (7)
- *Oval Köşeli (3)
- *Amorf Biçim (3)
- *Farklı Biçim (2)
- *Organik (2)
- *Şekilsiz/Tanımsız Biçim (2)
- *Kapalı
- *Köşeyi Yumuşak Dönen

- *Yapısal Çözülme
- *Giriş Daveti Oluşturan Köşe Dönüşü
- *Nonfigüratif Yapılar
- *Ritmi Bozan Post Modern Formlar
- *Resmi
- *Köşeyi Dairesel Dönerler
- *Diğer

Mimari Üslup

- *Post Modern (4)
- *Marjinal (2)
- *Dekonstrüktivist (2)
- *Kübik (2)
- *Sade (2)
- *Maceracı
- *Harabe
- *Parçalı-Yıkık
- *Modern
- *Sürrealist
- *Modern
- *Estetik

- *Şık
- *Çarpık
- *Kendine Özgü
- *Sıkıcı *Klasik
- *Sanatsal
- *Abartılı Eğrisel Yaklaşım
- *Modern Malzeme
- *Kapalı
- *Modern Aykırı
- *Bağlama Saygısız
- *Malzeme Ve Biçimin Baskınlığı

Anlam/Nitelik

- *Karmaşık (3)
- *Olağandışı
- *Düzensiz-Karmaşık
- *İtici
- *Boğucu-Sıkıcı
- *Çirkin
- *Sert Dokulu
- *Merak Uyandıran
- *Saçma
- *Karışık Ve Sinir Bozucu
- *Ürkütücü
- *Muhteşem
- *Kışkırtıcı
- *Kapalı Ve İç Karartıcı

- *Kasvetli
- *Farklı
- *Şeffaf-Geçirgen
- *Neşeli
- *Hareketli
- *İsyankar-Başkaldırı
- *Masalsı
- *İlginç – Garip
- *Şaşırtıcı
- *Komik
- *Zorlama
- *Estetik
- *Sıkıcı-Donuk
- *Güzel-Hoş
- *Coşku Veren

Mimarlık tarihinde oldukça önemli bir köşe bina olan Frank Gehry'nin 'Dans Eden Ev' inin (15 numaralı köşe bina) serbest gruplama verileri incelendiğinde, bu yapının sıklıkla oval, amorf, yıkılan, bağlama zıt, göz alıcı, özgür, karışık kavramları ile anlamlandırıldığı görülmüştür (Çizelge 5.21). Biçimsel özellikler olarak gruplandırıldığında ise, amorf, oval, post modern formlar, belirli bir biçimi olmayan ve giriş daveti oluşturan başlıkları altında gruplandırılmıştır. Mimari üslup başlığında elde edilen gruplama verilerine göre ise, post modern, dekonstrüktivist, aykırı, harabe, sanatsal ve estetik olarak tanımlandığı, son olarak anlam/nitelik başlığı altında ise olağandışı, karmaşık, merak uyandıran, ilginç, hareketli, geçirgen, itici ve güzel olarak anlamlandırıldığı görülmüştür.

Çizelge 5.22. 16 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar

16

Rosenthal Çağdaş Sanatlar Merkezi

*Mimar: Zaha Hadid

*Yer: ABD

*Tür: Kültür

*Yıl:2003 (URL 43)

Serbest Gruplandırma

1. **Alışılmış*
2. **Kübik*
3. **Etkileyici-Farklı*
4. **Eksantrik-Değişik*
5. **Estetik*
6. *Eklemeli
7. *Bağlama Yükseklik Açısından Saygılı Form Olarak Zıt
8. **Prizmatik*
9. **Kübik*
10. **Güzel*
11. **Şahane*
12. *Net Köşeli
13. **Girintili-Çıkıntılı*
14. **Geometrik*
15. **Sıcak-Samimi*
16. **Kübik*
17. *Yenilikçi Malzeme
18. *Modernist
19. *Kütle Hareketi
20. *Keskin Köşeli
21. *Geometri Odaklı Modernizm
22. **İlgi Çekici*
23. *Doluluk Boşluk-Kübik
24. *Köşeyle İlişkisi Olmayanlar
25. *Kütlesel Arayış
26. *Kübik Yığılma
27. **Kübik*
28. *Tasarım Ve Form Kaygısı Olan Binalar
29. *Dinamik
30. *Dinamik Köşeler

Biçimsel Özellikler

- *Kübik (5)
- *Dikdörtgen (3)
- *Keskin Köşeli (2)
- *Net Köşeli (3)
- *Köşeyi Dik Dönerler (2)
- *Resmi (2)
- *Diğer
- *Geometrik Çözülme
- *Giriş Daveti Oluşturan Köşe Dönüşü
- *Dolu Boş Kütlesel
- *Parçalı
- *Karesel-Kübik
- *Küplerle Oluşmuş-Çıkıntılı
- *Karesel
- *Çıkıntılı Köşeli
- *Dörtgen
- *Kütle Hareketi
- *Kademeli Köşe Dönüşü
- *Geometrik Biçimli Yapılar
- *Hareketli Prizmalar

Mimari Üslup

- *Modern (8)
- *Kübizm (5)
- *Marjinal (2)
- *Küplerden Oluşan
- *Sıradan
- *Geç Modern
- *Sıradışı
- *Post Modern
- *Şık
- *Karamsar
- *Amorf
- *Kütle Hareketli
- *Cephe Hareketli
- *Ara Geçiş Evrimsel Ara Form
- *Şaşırtmalı Ritm
- *Bağlama Saygısız
- *Köşe Cepheli
- *Kendine Özgü

Anlam/Nitelik

- *Dinamik-Hareketli (5)
- *Etkileyici (2)
- *Hoş-Güzel (2)
- *Çekici-Albenili (2)
- *Olağan Dışı
- *Karmaşık
- *Basit-Sıradan
- *Merak Uyandıran
- *Mutlu
- *Güzel-Estetik
- *Uhrevi Tinsel
- *Güvenli
- *Sıkıcı-Donuk
- *Güzel-Hoş
- *Kasvetli-Ezici
- *Saygılı
- *Sıkıcı
- *Güzel-Estetik
- *Formel-Ciddi
- *Karışık
- *Kapalı
- *Estetik
- *Coşku Veren

16 numaralı Zaha Hadid tasarımı köşe binanın genel gruplama verilerine göre anlamlandırıldığı kavramlar, kübik, girintili-çıkıntılı, farklı, güzel, bağlama zıt ve kütle hareketi olarak görölmüştür (Çizelge 5.22). Biçimsel özellikler bakımından sınıflandırıldığında binanın kütledeki dolu-boş etkisi sınıflandırma başlıklarında fikir birliği ile kübik, kütle hareketi, dikdörtgen ve düz köşeli gibi benzer kavramlar ile anlamlandırılmıştır. Mimari üslup bakımından, kübik, modern, marjinal, şaşırtmalı ritim, post modern ve sıradan olarak tanımlanmış, anlam/nitelik bakımından ise, dinamik, etkileyici, sıkıcı, güzel, mutlu ve sıcak olarak anlamlandırılmıştır.

Çizelge 5.23. 17 Numaralı Köşe Binasının Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar

17

One on One Ofis Binası

*Mimar: Moreno Architecture

*Yer: Lüksemburg Şehri, Lüksemburg

*Tür: Ofis

*Yıl: 2015 (URL 44)

Serbest Gruplandırma

1. **Alışılmışın Dışında*
2. **Kübik*
3. **Etkileyici-Farklı*
4. **Eksantrik-Değişik*
5. **Karışık-Düzensiz*
6. **Şeffaf Yüzey*
7. **Bağlama Form Ve Yükseklik Açısından Zıt*
8. **Prizmatik*
9. **Kübik*
10. **Dikkat Çekici*
11. **Saçma*
12. **Köşesiz*
13. **Girintili-Çıkıntılı*
14. **Kalabalık*
15. **Çevre İle Uyumlu*
16. **Kübik*
17. **Bağlama Zıt*
18. **Modernist*
19. **Kütle Hareketi*
20. **Dekonstrüktivist*
21. **Geleceğin Tasarımı*
22. **Sıradan*
23. **Malzeme Ve Form Açısından Modern*
24. **Köşeye Cephe Verenler*
25. **Tasarım Kaygısı Olan Binalar*
26. **Köşeyi Tutan, Tanımlayan*
27. **Kübik*
28. **Tasarım Ve Form Kaygısı Olan Binalar*
29. **Dinamik*
30. **Dinamik Köşeler*

Biçimsel Özellikler

- *Karesel-Kübik (5)
- *Düz Köşeli (2)
- *Çokgen Binalar-Çok Yüzeyle
- *Amorf
- *Dışavurumcu Form
- *Serbest Hareketli Prizma
- *Resmi
- *Her Yöne Cephe Veren Her Yöne Bakan
- *Parçalı
- *Keskin Hatlı
- *Kademeli Köşe Dönüşü
- *Dörtgen

- *Diğer
- *Farklı Biçimli
- *Keskin Köşeli
- *Küplerden Oluşmuş-Çıkıntılı
- *Eklemeli, Parçalı
- *Net Geometrisi Olmayan
- *Dikdörtgen
- *Çıkıntılı Köşeli
- *Köşesiz
- *Pahlı
- *Kütle Hareketi
- *Geometrik
- *Çözülme
- *Giriş Daveti
- *Oluşturan Köşe Dönüşü

Mimari Üslup

- *Modern (6)
- *Kübik (4)
- *Marjinal (3)
- *Post Modern (2)
- *Dekonstrüktivist
- *Sıra dışı
- *Resmi-Ciddi
- *Karamsar
- *Farklı-Sıra dışı

- *Oval
- *Amorf
- *Modern-Sade
- *Kütle Hareketi
- *Cephe Hareketi
- *Modern Malzeme
- *Şaşırtmalı Ritim
- *Bağlama Saygılı
- *Hareketli Şeffaflık
- *Köşe Cepheli

Anlam/Nitelik

- *Hoş-Güzel-Estetik (6)
- *Mutlu Ve Neşeli (3)
- *Hareketli (3)
- *Karışık (2)
- *Olağandışı
- *Düzensiz-Karmaşık
- *Etkileyici-Göz Alıcı
- *Çekici-Albenili
- *İç Açıcı
- *Basit-Sıradan
- *Merak Uyandıran

- *Aydınlık-Ferah
- *Lego
- *Ferah
- *Farklı
- *Şeffaf-Geçirgen
- *Tanımsız, Yönsüz, Kararsız
- *İsyankâr-Başkaldırı
- *Merak Uyandıran
- *Gösterişli
- *Merak Uyandıran

17 numaralı köşe bina, serbest gruplandırma çalışmasında, 16 numaralı köşe binada olduğu gibi form açısından benzerliklerinden dolayı, prizmatik, alışılmışın dışında, dikkat çekici, kalabalık, kütle hareketi olarak anlamlandırılmıştır (Çizelge 5.23). Biçimsel özellikler bakımından, karesel, kübik, dörtgensel, kesin köşeli, küplerden oluşan, kademeli köşe dönüşü ve dışavurumcu olarak tanımlanmıştır. Mimari üslup olarak, modern, şeffaf, kütle hareketi ve post modern olarak gruplandırılan 17 numaralı köşe bina, anlam/nitelik bakımından ise, mutlu, merak uyandıran, hareketli kavramları kullanılarak anlamlandırılmıştır.

Çizelge 5.24. 18 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar

		Wellington Evi *Mimar: John McAslan + Partners *Yer: Londra, İngiltere *Tür: Toplu Konut *Yıl: 2012 (URL 45)	
Serbest Gruplandırma	1. <i>*Oval Köşeliler</i> 2. <i>*Oval</i> 3. <i>*Sıradan</i> 4. <i>*Sıradan</i> 5. <i>*Oval Köşeli</i> 6. <i>*Oval Köşeli</i> 7. <i>*Bağlama Form Ve Yükseklik Açısından Saygılı</i> 8. <i>*Oval Köşeli</i> 9. <i>*Sıradan</i> 10. <i>*Sıradan</i> 11. <i>*Köşesi Yuvarlanmış</i> 12. <i>*Dairesel Köşeli</i> 13. <i>*Köşeyi Tanımlayan-Tutan</i> 14. <i>*Müzikli Ritm</i> 15. <i>*Çevreyle Uyumlu</i> 16. <i>*Dairesel</i> 17. <i>*Modern</i> 18. <i>*Modern-Klasik</i> 19. <i>*Köşede Bulunmayı İnkâr Edenler</i> 20. <i>*Eğrisel Köşeli*</i> 21. <i>*Gelenekçi Saygılı Tasarım</i> 22. <i>*Tarihi Geçmişe Ait</i> 23. <i>*Köşe Dönüşü Yumuşatılmış Ritmik Cephe</i> 24. <i>*Köşeye Dönüş Verenler</i> 25. <i>*Tasarım Kaygısı Olan Binalar</i> 26. <i>*Uyumlu Ritm</i> 27. <i>*Dairesel</i> 28. <i>*Güzel-Estetik</i> 29. <i>*Sıkıcı</i> 30. <i>*Köşeyi Dairesel Dönüşle Köşeyi Tanımlayan</i>	Bicimsel Özellikler	<i>*Dairesel (9)</i> <i>*Oval Köşeli (7)</i> <i>*Eğrisel Köşeli (3)</i> <i>*Köşesi Yuvarlanmış</i> <i>*Dar Açılı Köşeli</i> <i>*Köşeyi Yumuşak Dönen Köşe Cepheli Yapılar</i> <i>*Yumuşatılmış Köşe Dönüşü</i> <i>*Dik Açılardan Kaçınan Yapılar</i> <i>*Ölçeği Bozan Değişken Tekrar</i> <i>*Dik, Yüksek Formlar</i> <i>*Köşeyi Dairesel Dönerler</i> <i>*Yamuk</i> <i>*Üçgen Dar Açılı</i>
	Mimari Üslup	<i>*Klasik-Sıradan (3)</i> <i>*Modern (3)</i> <i>*Bağlama Saygılı (2)</i> <i>*Post Modern (2)</i> <i>*Sade (2)</i> <i>*Yumuşak Ve Sade</i> <i>*Tarihi/Geleneksel</i> <i>*Akılcı</i> <i>*Klasik-Alışılmış</i> <i>*Organik</i> <i>*Üçgen</i> <i>*Özgün</i> <i>*Kıvrımlı</i> <i>*Minimalist</i> <i>*Geleneksel-Klasik</i> <i>*Form Malzeme Doku Arayışı</i> <i>*Cephe Hareketi</i> <i>*Gelenekçi Yaklaşım</i> <i>*Düz Ritimli Durağan</i> <i>*Sade Tek Düz Minimal</i> <i>*Diğer-Üslupsuz</i> <i>*Bağlama Uyumlu</i> <i>*Farklı</i> <i>*Marjinal</i>	
	Anlam/Nitelik	<i>*Sıkıcı (4)</i> <i>*Sıradan (3)</i> <i>*Yumuşak (2)</i> <i>*Nötr</i> <i>*Soğuk</i> <i>*Sakin</i> <i>*Mutlu Eden İyimser</i> <i>*Ritimli</i> <i>*Değersiz</i> <i>*Neşeli</i> <i>*Merak Uyandıran</i> <i>*Basit-Sıradan</i> <i>*Çirkin</i> <i>*İç Karartıcı</i> <i>*Sıcak</i> <i>*Yalın-Sade</i> <i>*Lüks *İtici</i> <i>*Sıcak Yuva Hissi</i> <i>*Huzursuz Edici</i> <i>*Güven Veren</i> <i>*Uyumlu</i> <i>*Güzel</i> <i>*Olağandışı</i>	

18 numaralı köşe binanın serbest gruplandırma çalışması sonucu elde edilen kavramlar incelendiğinde, 6, 7 ve 9 numaralı köşe binalarda benzer şekilde görüldüğü gibi dairesel bina formunun gruplamalarda öncelikli parametre olduğu görülmüştür (Çizelge 5.24). Serbest gruplamada dairesel ve oval kavramlarına ek olarak, bağlama uyumlu ve ritmik bir cephe olarak anlamlandırıldığı katılımcılar tarafından grup başlıklarında belirtilmiştir. Biçimsel özellikler bakımından sınıflandırıldığında, dairesel, eğrisel, oval, yuvarlak ve yumuşatılmış köşe biçimi gibi aynı anlamı ifade eden kavramlar kullanılmış, buna ek olarak, dar açılı, dik yüksek formlar ve ölçeği bozan değişken tekrar kavramları da grup başlığı olarak yer almıştır. Mimari üslup olarak incelendiğinde, modern, klasik-sıradan, sade, post-modern, gelenekçi yaklaşım vb. çok farklı gruplamalarda ele alınmıştır. Son olarak 18 numaralı binanın katılımcılarda oluşturduğu his, anlam/nitelik başlığı altında ele alınmış, sıkıcı, neşeli, sıcak, güven veren vb. birbiri ile zıt kavramlar ile anlamlandırıldığı görülmüştür.

Çizelge 5.25. 19 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar

	19 Think Corner: University Of Helsinki *Mimar: JKMM Architect *Yer: Helsinki, Finlandiya *Tür: Eğitim-Üniversite *Yıl: 2017 (URL 46)
<i>Serbest Gruplandırma</i> 1. <i>*Alışılmış</i> 2. <i>*Modern</i> 3. <i>*Resmi-Ciddi</i> 4. <i>*Keskin Hatlı</i> 5. <i>*Estetik</i> 6. <i>*Diğer</i> 7. <i>*Bağlama Form Ve Yükseklik Açısından Saygılı</i> 8. <i>*Düzlemsel</i> 9. <i>*Camlı-Ferah</i> 10. <i>*Sıradan</i> 11. <i>*Sıradan</i> 12. <i>*Net Köşeli</i> 13. <i>*Kutu Gibi</i> 14. <i>*Keskin Üçgen</i> 15. <i>*Resmi-Ciddi</i> 16. <i>*Dik Köşeli</i> 17. <i>*Bağlama Uyumlu</i> 18. <i>*Rasyonel-Akılcı</i> 19. <i>*Köşede Bulunmayı İnkâr Edenler</i> 20. <i>*Katı Yapısal Yaklaşım</i> 21. <i>*Gelenekçe Saygılı Tasarım</i> 22. <i>*Klasik Alışıl gelmiş</i> 23. <i>*Tek Düzey Köşe Vurgusu Olmayan</i> 24. <i>*Köşeyle İlişkisi Olmayanlar</i> 25. <i>*Sade</i> 26. <i>*Sıradan</i> 27. <i>*Aydınlık</i> 28. <i>*Modern</i> 29. <i>*Sıkıcı</i> 30. <i>*Köşeyi Dönemeyen</i>	Biçimsel Özellikler *Dikdörtgen (4) *Keskin Biçimliler (4) *Düz Köşeli (3) *Dörtgen (2) *Katı Biçim (2) *Diğer *Farklı Biçimli *Net Köşeli *Yatay Etki *Modüler Köşe Dönüşü *Keskin Hat İle Köşeyi Tanımlayan Form *Dik Köşeler *Keskin Dörtgensel *İşleve Göre Biçimlenen Yapılar *Parsele Göre Biçimlenen Yapılar *Ölçeği Tutan Değişken Tekrar *Geniş, Yayvan *Köşeyi Dik Dönenler *Kübik *Dik Karesel
	Mimari Üslup *Modern (6) *Sade Tek Düzey *Minimal (4) *Klasik-Sıradan (4) *Keskin *Nesne *Camlı-Şeffaf *Aceleci *Kübik *Modern Sade *Sade Minimal *Fonksiyonelci *Yaklaşım *Gelenekçi Yaklaşım *Plastik *Bağlama Saygısız *Nötr
	Anlam/Nitelik *Boğucu, Sıkıcı (7) *Sade (6) *Sıradan (5) *Huzur Veren-Dingin (4) *İç Açıcı *Büyük-Ezici *Lüks *Ferah *Soğuk *Karışık *Sakin *Kötü

19 numaralı köşe binanın serbest gruplandırma verileri incelendiğinde, sıradan, resmi, klasik-alışıl gelmiş, modern, rasyonel, sade, köşe vurgusu olmayan kavramları ile anlamlandırıldığı görülmüştür (Çizelge 5.25). Biçimsel gruplama çalışmasında, yapının net dikdörtgen formu katılımcılar tarafından benzer gruplamaların yapılmasına ve kısmen homojen bir yaklaşım ile ele alınmasına neden olmuştur. Buna göre 19 numaralı köşe bina biçimsel gruplama çalışmasında, dikdörtgen, net köşeli, keskin köşeli, katı biçim ve işleve-parsele göre biçimlenen yapılar başlıkları ile tanımlanmıştır. Mimari üslup başlığı altında incelendiğinde 19 numaralı köşe bina katılımcılar tarafından, modern, sade, fonksiyonelci yaklaşım, minimal, klasik-sıradan olarak değerlendirilmiş, anlam/nitelik başlığı altında ise, sıkıcı, olağan, sıradan, sade, ferah, sakin ve duygusuz kavramları ile tanımlanmıştır.

Çizelge 5.26. 20 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar

Serbest Gruplandırma

Topaz Hotel

*Mimar: BWM Architect

*Yer: Viyana, Avusturya

*Tür: Konaklama-Otel

*Yıl: 2012 (URL 47)

1. **Alışılmış*
2. **Köşeyi Tutan, Saran*
3. **İç Karartıcı-Çirkin*
4. **Klasik*
5. **Oval Köşeli*
6. **Plastik-Amorf*
7. **Bağlama Yükseklik Açısından Saygılı Form Olarak Zıt*
8. **Düzlemsel*
9. **Geometrik*
10. **Dikkat Çekici*
11. **Saçma*
12. **Dairesel Köşeli*
13. **Dairesel*
14. **Müzikli Ritim*
15. **Resmi-Ciddi*
16. **Dairesel*
17. **Bağlama Zıt*
18. **Sanatsal-İmgesel*
19. **Köşede Bulunmayı İnkâr Edenler*
20. **Eğrisel Köşeli*
21. **Farklılaşma Arayışı*
22. **Sıradan*
23. **Aykırı İlgi Çekici*
24. **Köşeye Dönüş Verenler*
25. **Karikatüristik*
26. **Sıradan*
27. **Dairesel*
28. **Post Modern*
29. **Sıkıcı*
30. **Kule Etkisi*

Biçimsel Özellikler

- *Oval Köşeli (7)
- *Dairesel (7)
- *Eğrisel Biçim (2)
- *Diğer
- *Yumuşak Köşeli
- *Amorf
- *Köşesi Yuvarlanmış
- *Farklı Formlar
- *Yuvarlak Köşeli
- *Köşeyi Yumuşak Dönen Köşe Cepheli Yapılar
- *Yumuşatılmış Köşe Dönüşü
- *Dik Açılardan Kaçınan Yapılar
- *Geometrik Biçimli Yapılar
- *Ritmik Bozan Post Modern Formlar
- *Yuvarlak
- *Köşeyi Dairesel Dönenler
- *Yamuk

Mimarî Üslup

- *Post Modern (5)
- *Sade (4)
- *Modern (2)
- *Yumuşak Ve Sade
- *Çağdaş
- *Klasik (Alışılmış)
- *Sürrealist
- *Üçgen
- *Özgün
- *Kıvrımlı
- *Kendine Özgü
- *Marjinal
- *Klasik
- *Sanatsal
- *Form Malzeme Doku Arayışı
- *Dekonstrüktivist
- *Ara Geçiş Evrimsel Ara Form
- *Kapalı
- *Bauhaus
- *Diğer-Üslupsuz
- *Bağlama Saygısız
- *Farklı

Anlam/Nitelik

- *Boğucu, Sıkıcı (2)
- *Basit/Sıradan (2)
- *İç Karartıcı (2)
- *Olağandışı
- *Hoş, Tatlı, Sıcak
- *Plastik-Estetik
- *Merak Uyandıran
- *Yumuşak -Oval
- *Şirin
- *Heyecan Verici
- *Ferah
- *Sade
- *Yumuşak
- *Dinsel
- *Farklı
- *Mutlu Eden İyimser
- *Kötü
- *Saygılı
- *Masalsı
- *Hoş Estetik
- *Gülünç
- *Zorlama
- *Saçma
- *Karışık
- *Huzursuz Edici
- *Kafa Karıştırıcı

20 numaralı köşe binanın serbest grupta verilerine bakıldığında, 6, 7, 9 ve 18 numaralı köşe binalarda olduğu gibi köşeyi dairesel dönmesine rağmen bu köşe binalarda görüldüğü gibi gruplandırma başlıklarında bir fikir birliği oluşmadığı, kütle biçimleniş etkisi ve binanın katılımcılarda yarattığı hislerin kavram başlıklarının oluşturulmasında daha fazla etkili olduğu görülmüştür (Çizelge 5.26). Buna göre; dikkat çekici, iç karartıcı, farklılaşma arayışı, dairesel, bağlama zıt ve aykırı kavramları ile anlamlandırılan bina, biçimsel özellikler bakımından gruplandırıldığında, dairesel, amorf, diğer, ritmi bozan post modern formlar kavramlarının kullanıldığı dikkat çekmektedir. Mimari üslup başlığı altında, sürrealist, modern, post modern ve form-malzeme-doku arayışı olarak gruplandırılmıştır. Anlam/nitelik başlığında katılımcıların gruplamaları incelendiğinde ise, olağandışı, sıradan, merak uyandıran, iç karartıcı, kapalı ve karışık kavramlarının öne çıktığı görülmüştür.

Çizelge 5.27. 21 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar

		MYRHA / 13 logements neufs et deux commerces (13 Konut ve 2 iş yeri) *Mimar: Antoine Regnault *Yer: Paris, Fransa *Tür: Toplu Konut+Ticari *Yıl: 2016 (URL 48)		
Serbest Gruplandırma	1. <i>*Pahlı</i>	Biçimsel Özellikler	*Sivri Köşeli (5)	
	2. <i>*Köşeyi Tutan, Saran</i>		*Pahlı (4)	*Keskin Dörtgensel
	3. <i>*Sıradan</i>		*Düz Köşeli (4)	*İşleve Göre
	4. <i>*Keskin Hatlı</i>		*Köşesi Dik Binalar	Biçimlenen Yapılar
	5. <i>*Resmi</i>		*Dar Açılı Köşeli	*İlginç
	6. <i>*Geleneksel</i>		*Dik Köşeli	*Küplerle Oluşmuş,
	7. <i>*Bağlama Form Ve Yükseklik Açısından Saygılı</i>		*Üçgen Dar Açılı	Çıkıntılı
	8. <i>*Kapalı</i>		*Dik Karesel	*Ölçeği Bozan
	9. <i>*Sıradan</i>		*Köşeyi Yumuşak Dönen Köşe Cepheli Yapılar	Değişken Tekrar
	10. <i>*Sıradan</i>		*Katı Biçim	*Dik, Yüksek Formlar
	11. <i>*Klasik</i>	*Keskin Hat İle Köşeyi Tanımlayan Form	*Köşeyi Dik Dönenler	
	12. <i>*Pahlı</i>		*Yamuk	
	13. <i>*Köşeyi Tanımlayan-Tutan</i>		*Dik Açılı Köşe	
	14. <i>*Keskin Üçgen</i>	Mimari Üslup	*Modern (5)	*Nötr
	15. <i>*Resmi-Ciddi</i>		*Klasik-Sıradan (4)	*Yalın Ve İşlevsel
	16. <i>*Dik Köşeli</i>		*Post Modern (3)	*Keskin
	17. <i>*Bağlama Uyumlu</i>		*Sade Tek Düzey	*Tarihi/ Geleneksel
	18. <i>*High Tech-Yenilikçi</i>		*Minimal (3)	*Köşeli
	19. <i>*Bağlama Saygılı Köşeyi Tutan</i>		*Fonksiyonelci Yaklaşım	*Klasik
	20. <i>*Katı Yapısal Yaklaşım</i>		*Gelenekçi Yaklaşım	*Tarihi
	21. <i>*Geleneğe Saygılı Tasarım</i>		*Şeffaf-Aydınlık	*Aceleci
	22. <i>*Tarihi Geçmişe Ait</i>		*Parselin Biçimine Uyan Yapı	*Kübik
	23. <i>*Tek Düzey Köşe Vurgusu Olmayan</i>			*Amorf
	24. <i>*Köşeye Cephe Verenler</i>	Anlam/Nitelik	*Sıradan (4)	
	25. <i>*Geometrik</i>		*Huzur Veren-Dingin (3)	*Sakin
	26. <i>*Sıradan</i>		*Sade (2)	*Kötü
	27. <i>*Kapalı</i>		*İtici	*Değersiz
	28. <i>*Modern</i>		*Diğer	*Sıradan Sıkıcı
	29. <i>*Sıkıcı</i>		*İç Açıcı	*Merak Uyandıran
	30. <i>*Dik Açılı Köşe Dönüşü</i>		*Soğuk	*Uyumlu
	*İtici		*Sade Sakin	
	*Nötr		*Resmi Ciddi	
	*Dini-Ruhani		*Huzursuz Edici	
	*Sıkıcı-Donuk	*Monoton		
	*Dinsel			

21 numaralı köşe binanın serbest gruplandırma verileri incelendiğinde, sıradan, keskin hatlı, bağlama uyumlu, resmi, köşeyi tanımlayan, pahlı ve kapalı kavramlarının önce çıktığı görülmüştür (Çizelge 5.27). Biçimsel gruplamalarda, katı biçim, pahlı, köşeyi keskin hat ile dönenler, sivri köşeli ve dar açılı köşeli kavramları ile anlamlandırılan 21 numaralı köşe binayı mimari üslup üst başlığında yapılan gruplamalarda, katılımcıların modern, sade, post-modern, klasik-sıradan, nötr, yalın ve minimal kavramları ile değerlendirdiği tespit edilmiştir. Son olarak anlam/nitelik başlığında ise, basit, sade, soğuk, nötr, sıradan ve huzurlu kavramlarının öne çıktığı görülmüştür.

Çizelge 5.28. 22 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar

22

Misa Otel

*Mimar: Emre Özer, Tayfun Turgan

*Yer: İstanbul, Türkiye

*Tür: Konaklama-Otel

*Yıl: 2015 (URL 49)

Serbest Gruplandırma

1. **Pahlı*
2. **Modern*
3. *Klasik*
4. **Hoş-Güzel*
5. **Klasik*
6. **Estetik*
7. **Bağlama Form Ve Yükseklik Açısından Saygılı*
8. **Geleneksel*
9. **Kapalı*
10. **Sıradan*
11. **Otantik*
12. **Klasik*
13. **Pahlı*
14. **Köşeyi Tanımlayan-Tutan*
15. **Kalabalık*
16. **Çevreyle Uyumlu*
17. **Pahlı*
18. **Modern Klasik*
19. **Kütle Hareketi*
20. **Katı Yapısal Yaklaşım*
21. **Gelenekçe Saygılı Tasarım*
22. **Klasik Alışılabilir*
23. **Tek Düz*
24. **Köşeye Cephe Verenler*
25. **Klasik*
26. **Taklit*
27. **Güzel Estetik*
28. **Sıkıcı*
29. **Dik Açılı Köşe Dönüşü*
30. **Klasik*

Biçimsel Özellikler

- *Pahlı (8)
- *Kırıklı Köşeli (3)
- *Dikdörtgen (2)
- *Dörtgen (2)
- *Düz Köşeli
- *Sade-Tekdüze Biçim
- *Köşesi Dik Binalar
- *Dikey Etki
- *Köşeyi Yumuşak Dönen Köşe Cepheli Yapılar
- *Katı Biçim
- *Yumuşatılmış Köşe Dönüşü
- *Çokgen Binalar-Çok Yüzeyle
- *İşleve Göre Biçimlenen Yapılar
- *Parsele Göre Biçimlenen Yapılar
- *Ölçeği Bozan Değişken Tekrar
- *Farklı Köşeyi Dairesel Dönenler
- *Yamuk
- *Dik Açılı Köşe

Mimari Üslup

- *Klasik-Sıradan (5)
- *Sade Minimal (4)
- *Tarihi/ Geleneksel (3)
- *Minimalist (2)
- *Bağlama Saygılı (2)
- *Yumuşak Sade (2)
- *Post Modern (2)
- *Yalın Ve İşlevsel
- *Geç Modern
- *Nesne
- *Saydam
- *Küçük
- *Aceleci
- *Modern
- *Fonksiyonelci Yaklaşım
- Plastik
- *Diğer-Üslupsuz

Anlam/Nitelik

- *Sıradan (6)
- *Ferah (3)
- *Kasvetli (2)
- *Yalın-Sade (2)
- *Olağandışı
- *Etkileyici
- *Karmaşık
- *Sıcak
- *İtici
- *Yaşanılası
- *Karışık
- *Sakin
- *Huzur Veren-Dingin
- *Muhafazakâr
- *Tanıdık
- *Formel Ciddi
- *Uyumlu
- *Klasik
- *Sıcak Yuva Hissi
- *Huzursuz Edici
- *Güven Veren

22 numaralı köşe binanın serbest gruplama verileri incelendiğinde, pahlı, klasik, geleneksel, köşeyi tanımlayan, sıradan ve tek düze kavramlarının öne çıktığı görülmüştür (Çizelge 5.28). Biçimsel özellikler olarak gruplandırıldığında ise katılımcıların, pahlı kırıklı köşeli, dörtgen, parsele ve işleve göre biçimlenen yapılar kavramları üzerinde yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Mimari üslup üst başlığında yapılan gruplama sonucunda, geleneksel, sade, post modern, gelenekçi, fonksiyonelci ve bağlama uyumlu yaklaşım kavramları ile anlamlandırılan 22 numaralı köşe binanın anlam/nitelik başlığı altında yapılan gruplamalar değerlendirildiğinde; sıradan, klasik, sade, kasvetli ve huzursuz edici olarak tanımlandığı görülmüştür.

Çizelge 5.29. 23 Numaralı Köşe Binanın Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar

23

Columbia University Northwest Corner Building
 *Mimar: Davis Brody Bond, Moneo Brock Studio,
 Rafael Moneo
 *Yer: New York, ABD
 *Tür: Eğitim-Ünv.
 *Yıl: 2010 (URL 50)

Serbest Gruplandırma

1. **Pahlı*
2. **Çirkin*
3. **Resmi-Ciddi*
4. **Keskin Hatlı*
5. **Resmi*
6. **Diğer*
7. **Bağlama Form Ve Yükseklik Açısından Zıt*
8. **Düzlemsel*
9. **Geometrik*
10. **Sıradan*
11. **Sıradan*
12. **Net Köşeli*
13. **Kutu Gibi*
14. **Keskin Üçgen*
15. **Resmi-Ciddi*
16. **Dik Köşeli*
17. **Yenilikçi Malzeme*
18. **Rasyonel-Akılcı*
19. **Köşede Bulunmayı İnkâr Edenler*
20. **Katı Yapısal Yaklaşım*
21. **Otoriter Tasarım*
22. **İlgi Çekici*
23. **Tek Düze Köşe Vurgusu Olmayan*
24. **Köşeyle İlişkisi Olmayanlar*
25. **Geometrik*
26. **Köşeye Aykırı Kendi İçinde Tutarlı*
27. **Cam Yüzeyli*
28. **Modern*
29. **Keyifli*
30. **Kule Etkisi*

Bicimsel Özellikler

- *Keskin Köşeli (6)
- *Köşesi Dik Binalar (5)
- *Dikdörtgen (3)
- *Düz Köşeli (3)
- *Düzlemsel
- *Dar Açılı Köşeli
- *Dik Karesel
- *Dikey Etki
- *Modüler Köşe Dönüşü
- *Katı Biçim

- *Keskin Hat İle Köşeyi Tanımlayan Form
- *İşleve Göre Biçimlenen Yapılar
- *Geometrik Biçimli Yapılar
- *Ölçeği Bozan Değişken Tekrar
- *Dik, Yüksek Formlar
- *Kübik
- *Pahlı

Mimari Üslup

- *Modern (6)
- *Sade (3)
- *Sade-Minimal (2)
- *Keskin
- *Sıradan
- *Modern
- *Nesne
- *Klasik-Sıradan
- *Tarihi
- *Aceleci
- *Ferah Sade
- *Amorf
- *Saydam

- *Modern Sade
- *Fonksiyonelci Yaklaşım
- *Yalın Ve İşlevsel *Ara Geçiş Evrimsel Ara Form
- *Süslü
- *Keskin
- *Temel Tasar Yaklaşımı
- *Saygılı Modern
- *Film Gibi Sinematografik

Anlam/Nitelik

- *Basit /Sıradan (3)
- *Formel Ciddi (3)
- *Yalın (3)
- *Nötr (2)
- *Sıkıcı-Donuk (2)
- *Soğuk
- *Lüks
- *Ferah
- *Soğuk
- *Kasvetli
- *Ezici

- *Zıt
- *Sade Sakin
- *Hoş
- *Farklı
- *Boğucu, Sıkıcı
- *Huzur Verici
- *Dinamik Hareketli
- *Saygılı
- *Karmaşık
- *Huzur Verici
- *Monoton

23 numaralı köşe binadan serbest gruptama verilerine göre elde edilen kavramlar; resmi, keskin hatlı, sıradan, rasyonel, tek düze ve köşe vurgusu olmayan olarak değerlendirilmiştir (Çizelge 5.29). Biçimsel özellikler bakımından yapılan gruplamalara göre elde edilen kavramlar, dik köşeler, katı biçim, keskin hatlı, sivri, dikdörtgen ve düzlemseldir. Mimari üslup başlığı altında elde edilen veriler 23 numaralı köşe binanın modern, sade, minimal, fonksiyonelci yaklaşım, yalın ve işlevsel başlıkları altında anlamlandırıldığını, anlam/nitelik üst başlığında ise, sıradan, resmi, donuk, kasvetli, hareketli, sade ve monoton kavramları ile değerlendirildiğini göstermektedir.

Çizelge 5.30. 24 Numaralı Köşe Binasının Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar

24

Ftown Building

*Mimar: Atelier Hitoshi Abe

*Yer: Sendai, Japonya

*Tür: Restoran

*Yıl: 2006 (URL 51)

Serbest Gruplandırma

1. **Alişılmanın Dışında*
2. **Kübik*
3. **İç Karartıcı/ Çirkin*
4. **Keskin Hatlı*
5. **Karışık*
6. Düzensiz
7. *Eklemeli
8. **Bağlama Yükseklik Açısından Saygılı Form Olarak Zıt*
9. **Prizmatik*
10. **Kübik*
11. **Dikkat Çekici*
12. *Saçma
13. **Net Köşeli*
14. **Girintili-Çıkıntılı*
15. **Geometrik*
16. **Göz Alıcı*
17. *Kübik
18. *Bağlama Zıt
19. *Modernist
20. *Kütle Hareketi
21. *Keskin Köşeli
22. **Geometri Odaklı modernizm*
23. *Sıradan
24. *Doluluk Boşluk, Kübik
25. *Köşeye Kimlik Kazandıran Referans Yapılar
26. *Kütlesel Arayış
27. **Kübik*
28. *Tasarım Ve Form Kaygısı Olan Binalar
29. *Keyifli
30. *Dinamik Köşeler

Biçimsel Özellikler

- *Kübik Form (5)
- *Net Köşeli (3)
- *Dikdörtgen (3)
- *Küplerle Oluşmuş, Çıkıntılı (2)
- *Eklemeli, Parçalı (2)
- *Farklı Biçimli (2)
- *Geometrik Çözölme
- *Giriş Daveti
- Oluşturan Köşe Dönüşü
- *Dolu Boş Kütlesel
- *Geometrik Biçimli Yapılar

- *Dik Köşeler
- *Hareketli Prizmalar
- *Net Geometrisi Olmayan
- *Kütle Hareketi
- *Kademeli Köşe Dönüşü
- *Sade-Tekdüze Biçim
- *Diğer
- *Her Yöne Cephe Veren Her Yöne Bakan

Mimari üslup

- *Modern (8)
- *Kübik (3)
- *Farklı-Sıra dışı (2)
- *Küplerden Oluşan
- *Marjinal
- *Klasik
- *Sıradan
- *Sade-Minimal
- *Eklemeli
- *Resmi-Ciddi

- *Karamsar
- *Oval
- *Amorf
- *Modern Sade
- *Kütle Hareketli
- *Cephe Hareketi
- *Bütünsel Aykırılık
- *Şaşırtmalı Ritim
- *Bağlama Saygısız
- *Köşe Cepheli

Anlam/Nitelik

- *Dinamik Hareketli (6)
- *Sıkıcı (3)
- *Mutlu Ve Neşeli (3)
- *Güzel Estetik (3)
- *Basit/Sıradan (2)
- *Olağandışı
- *İtici
- *İç Açıcı
- *Merak Uyandıran
- *Soğuk

- *Romantik
- *Sade
- *Dini-Ruhani
- *Ezici
- *İsyankâr Başkaldırı
- *Formel Ciddi
- *Karışık
- *Kapalı
- *Coşku Veren

24 numaralı köşe bina, serbest gruplandırma çalışmasında, 16 ve 17 numaralı köşe binalarda olduğu gibi kütesel doluluk-boşluk hareketlerinin serbest gruplandırma kavramlarını etkilediği görülmüş ve kübik, prizmatik, dikkat çekici, bağlama zıt, dolu- boş etkisi olarak anlamlandırılmıştır (Çizelge 5.30). Biçimsel özellikler bakımından elde edilen gruplamalar incelendiğinde, karesel, küplerden oluşmuş, eklemisel, dörtgensel, kademeli köşe dönüşü, kübik ve parçalı kavramlarının öne çıktığı görülmüştür. Biçimsel özellikler ile serbest gruplandırmanın birbiri ile paralel olduğu tespit edilen 24 numaralı köşe binanın serbest gruplandırmasında biçimsel özelliklerin ön planda olduğu çıkarımı yapılmıştır. Mimari üslup başlığı altında, modern, küplerden oluşan, kübik, kütle hareketi kavramları ile anlamlandırılan bina için, anlam/nitelik başlığında ise, hareketli, coşku veren, sıradan, sade kavramlarının öne çıktığı görülmüştür.

Çizelge 5.31. 25 Numaralı Köşe Binasının Çoklu Gruplama Çalışmasında Yer Aldığı Kavramlar

Getafe Kültür Merkezi
 *Mimar: A- Cero
 *Yer: Madrid, İspanya
 *Tür: Kültür Merkezi
 *Yıl: 2015 (URL 52)

Serbest Gruplandırma

1. **Alışılmışın Dışında*
2. **Modern*
3. **Etkileyici-Farklı*
4. **Hoş*
5. **Karışık, Düzensiz*
6. **Kapalı Ve Sert*
7. **Bağlama Yükseklik Açısından Saygılı Form Olarak Zıt*
8. **Farklı/Benzersiz*
9. **Asimetrik*
10. **Sıkıcı*
11. **Şahane*
12. **Net Köşeli*
13. **Kutu Gibi*
14. **Müzikli Ritim*
15. **Sıcak-Samimi*
16. **Marjinal-Değişik-Farklı*
17. **Bağlama Zıt*
18. **High Tech-Yenilikçi*
19. **Zıt Ancak Tasarım Kaygısı Var*
20. **Katı Yapısal Yaklaşım*
21. **Otoriter Tasarım*
22. **Sıradan*
23. **Malzeme Ve Form Açısından Modern*
24. **Köşeyle İlişkisi Olmayanlar*
25. **Geometrik*
26. **Saygılı Ve Geçirgen*
27. **Farklı*
28. **Tasarım Ve Form Kaygısı Olan Binalar*
29. **Dinamik*
30. **Köşeyi Dönemeyen*

Bîçimsel Özellikler

*Diğer
 *Keskin Bîçimliler (6)
 *Farklı Bîçim (3)
 *Şekilsiz/ Tanımsız Bîçim
 *Eklemeli, Parçalı
 *Net Geometrisi Olmayan
 *Dikdörtgen
 *Belli Bir Bîçimi Olmayan
 *Net Köşeli
 *Köşeyi Dik Dönerler
 *Katı

*Labirent
 *Amorf-Marjinal
 *Dikey Etki
 *Modüler Köşe Dönüşü
 *Katı Bîçim
 *Aykırı Form
 *Dik Köşeler
 *Dışa Vurumcu Form
 *Geometrik Bîçimli Yapılar
 *Düzlemsel Prizmalar
 *Geniş, Yayvan
 *Kübik

Mimari Üslup

*Modern (8)
 *Marjinal (2)
 *Farklı-Sıra dışı (2)
 *Kübik (2)
 *Keskin
 *Dekonstrüktivist
 *Eklemeli
 *Estetik
 *Tarihi
 *Eğlenceli
 *Klasik

*Form Malzeme Doku Arayışı
 *Fonksiyonelci Yaklaşım
 *Bütünsel Aykırılık
 *Çıkmalı
 *Keskin
 *Diğer-Üslupsuz
 *Temel Tasar Yaklaşımı
 *Yalın Ve İşlevsel

Anlam/Nitelik

*Hoş, Güzel, Sıcak (4)
 *Düzensiz/Karmaşık (2)
 *Mutlu Ve Neşeli (2)
 *Şeffaf/Geçirgen (2)
 *Olağandışı
 *Basit-Sıradan
 *Merak Uyandıran
 *Kasvetli
 *Şık-Nezih
 *Muhteşem
 *Kışkırtıcı

*Eğlenceli
 *Ferah
 *Farklı
 *Ritimli
 *Yalın
 *Değersiz
 *Masalsı
 *Soğuk Ama İlgi Çekici
 *Huzur Verici
 *Formel Ciddi
 *Geçirgen
 *Dokunsal Etki

25 numaralı köşe binanın serbest gruplama verileri incelendiğinde, sıklıkla elde edilen kavramların, farklı, etkileyici, bağlama zıt, tasarım kaygısı var, geometrik ve dinamik olduğu görülmüştür (Çizelge 5.31). Biçimsel özellikler bakımından farklı, şekilsiz, tanımsız, aykırı, düzlemsel ve katı biçim kavramları ile algılanan 25 numaralı köşe bina katılımcılar tarafından biçimsel olarak oldukça farklı gruplamalar ile ele alınmış, katılımcı grubu içerisinde net bir tanımlaması yapılamamıştır. Mimari üslup faktörü açısından yapılan gruplama sonucunda, marjinal, modern, sıra dışı, fonksiyonelci yaklaşım ve eklemeli olarak gruplandırılan binanın son olarak anlam/nitelik başlığı altında ise, hoş, karmaşık, merak uyandıran, muhteşem, ritimli, güzel ve ilgi çekici kavramları ile tanımlandığı görülmüştür.

Sonuç olarak çalışma kapsamında seçilen 25 adet köşe binanın gruplama verilerinden elde edilen sonuçlar incelendiğinde katılımcıların serbest gruplama çalışmalarında serbest bir şekilde ifade edebildikleri kavramları mimari üslup başlığı altında gruplama yaparken anlamlandırmada ve ifadede zorlandıkları, biçimsel özellikler başlığı altında sıklıkla fikir birliğine vardıkları ve anlam nitelik başlığı altında ise literatürde yer alan sıfatlar ve sıfat çiftlerinden çok daha geniş kavramlar ile zengin bir veri seti oluşturulduğu görülmüştür. Bu anlamda, tez kapsamında birebir görüşmeler ile sunulan çoklu gruplama çalışması, amacına ulaşarak, katılımcılara özgür bir düşünce ortamı sunmuş, seçilen köşe binaların kullanıcılar tarafından hangi kavramlar ile anlamlandırıldığı tespit edilmiştir.

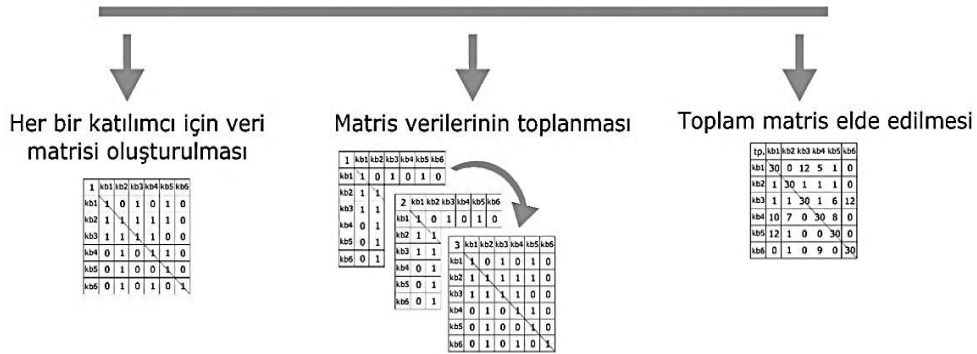
5.2.2. Gruplama Verilerinin Çok Boyutlu Ölçeklendirme ile Analizi

Bir önceki bölümde gruplama verilerinden elde edilen kavramlar çalışma kapsamında seçilen her bina özelinde incelenmiş ve bulgular ortaya konulmuştur. Bu bölümde ise gruplama yöntemi ile elde edilen verilerin istatistiki yöntemlerle elde edilen analiz bulguları sunulmuştur.

Çoklu gruplama yöntemi ile elde edilen veriler, çok boyutlu ölçekleme analizi kullanılarak analiz edilmektedir (Groat, 1982). Çok boyutlu ölçeklendirme

analizi, nesneler arasındaki ilişkilerin bilinmediği ancak yakınlık-uzaklık verilerinden yararlanılarak nesneler arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya yarayan istatistiksel analiz yöntemi olarak tanımlanmaktadır (İşler, B. D., 2014). Çok boyutlu ölçeklemenin amacı, mümkün olduğunca az boyutla, nesnelerin yapısını (uzaklık değerlerini kullanarak) orijinal şekle yakın bir biçimde ortaya koymaktır (Tatlıdil, 1996).

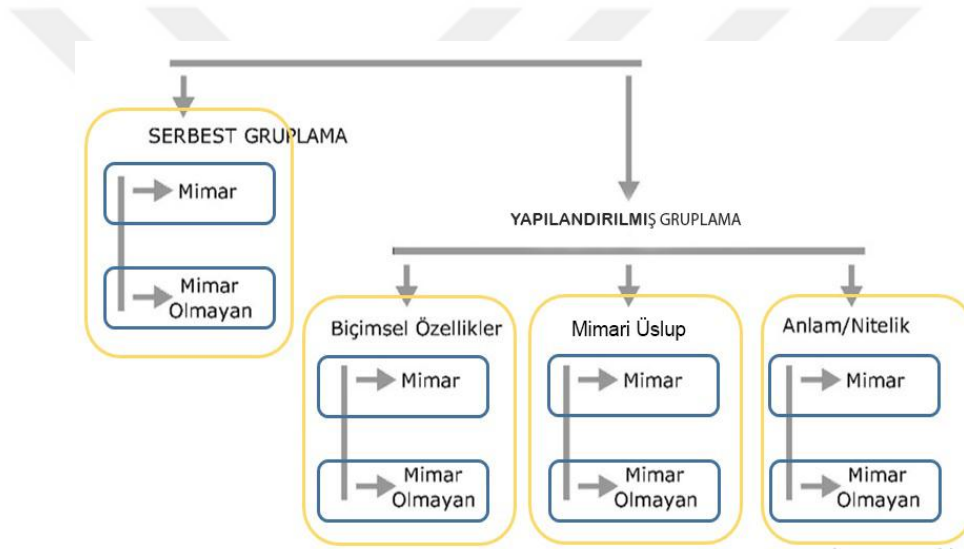
Gruplama verilerini çok boyutlu ölçekleme yaklaşımıyla analiz etmek için, her bir katılımcının sonuçları, satırları ve sütunları soru grubundan oluşan bir veri matrisinde kodlanır. Bir satır ve bir sütunun kesişme noktasındaki 1 değeri, değerlendiricinin bu iki uyararı birlikte gruplandığını belirtirken, 0 değeri uyarıların bir araya getirilmediğini gösterir. Tüm bağımsız matrisler daha sonra toplanarak toplam bir benzerlik matrisi elde edilir (Şekil 5.6) (Chollet ve Ark., 2014).

Şekil 5.6. Çok Boyutlu Ölçeklendirme Analizinde Veri Matrisi Oluşturulması

Gruplama verilerinin analizi için her bir katılımcıya 25 adet köşe bina fotoğrafı verilmiş ve bu fotoğrafları dört defa gruplandırmaları istenmiştir. Serbest gruplandırma, biçim, mimari üslup ve anlam/nitelik başlıklarında oluşturulan bu gruplama verilerinden her biri için bir matris elde edilmiştir. Her bir katılımcı için dört adet veri matrisi ve ilk aşama için toplam 120 adet veri matrisi oluşturulmuş

ve her bir grup için bir adet toplam veri matrisi elde edilmiştir. Toplam veri matrisi, 30 katılımcının her bir grupta için elde edilen matrislerinin toplanmasıyla elde edilmektedir. Toplam veri matrisi, her bir gruplandırma sonucunda, köşe binaların birbirlerine yakınlık verilerinin SPSS programında analizi için oluşturulmaktadır. Çalışma kapsamında toplam veri matrisi, her bir gruplandırma için, mimarlar, mimar olmayanlar ve bütün katılımcılar olmak üzere üç defa oluşturulmaktadır. Son aşamada dört farklı gruplandırma için 12 adet toplam veri matrisi elde edilmiştir (Şekil 5.7).

Şekil 5.7. Çoklu Gruplama Yöntemi ile Elde Edilen Matris Grupları

Aşağıdaki resimde örnek bir toplam matris verilmiştir. Bu matris satır ve sütunların 25 adet köşe binadan oluştuğunu ve her bir kesişim noktası ise numaralı köşe binaların beraber gruplandırma sıklığını göstermektedir (Şekil 5.8).

TOPLAM	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
1	30	10	12	7	0	6	5	3	2	4	7	3	15	15	7	12	2	2	6	1	6	4	5	6	6
2	10	30	9	9	4	6	6	5	6	6	9	3	10	12	11	6	8	4	7	6	5	6	6	4	9
3	12	9	30	8	2	3	2	4	2	2	12	5	14	13	10	7	4	0	6	2	4	1	5	6	6
4	7	9	8	30	3	5	2	7	5	4	15	4	9	6	6	8	2	6	5	5	3	2	7	10	10
5	0	4	2	3	30	9	10	8	10	11	1	15	3	1	3	2	19	12	5	10	11	9	5	4	4
6	6	6	3	5	9	30	19	9	11	13	5	9	2	4	5	8	10	10	6	7	10	7	7	4	4
7	5	6	2	2	10	19	30	7	14	12	2	9	1	2	7	3	14	10	10	5	12	9	4	4	4
8	3	5	4	7	8	9	7	30	11	8	5	10	5	3	3	3	11	15	5	14	10	7	6	4	4
9	2	6	2	5	10	11	14	11	30	17	4	6	3	1	3	0	11	20	8	14	9	15	4	1	1
10	4	6	2	4	11	13	12	8	17	30	2	8	1	2	4	3	10	17	4	14	8	17	5	3	3
11	7	9	12	14	1	5	2	5	3	1	30	3	11	10	9	11	1	3	6	3	3	0	9	10	10
12	3	3	5	4	15	9	9	10	6	8	3	30	4	4	5	4	15	8	6	13	11	8	7	4	4
13	6	10	7	7	7	3	6	10	3	5	8	4	30	11	7	7	3	5	5	10	4	5	4	5	3
14	15	12	14	9	3	2	1	5	3	1	11	4	11	30	10	8	9	3	2	7	2	6	3	6	7
15	15	11	13	6	1	4	2	3	1	2	10	4	10	30	10	9	1	1	8	2	3	3	9	10	10
16	7	6	10	6	3	5	7	3	3	4	9	5	8	10	30	14	1	0	3	1	4	8	17	10	10
17	11	8	7	8	2	8	3	3	0	3	11	4	5	9	9	14	30	3	2	3	2	3	1	15	11
18	2	4	4	2	19	10	14	11	11	10	1	11	5	3	1	1	3	30	11	9	11	12	6	4	4
19	2	7	0	6	12	10	10	15	20	17	4	8	5	2	1	0	2	11	30	6	16	9	11	5	0
20	6	6	6	5	5	6	10	5	8	4	6	6	10	7	8	3	3	9	6	30	4	3	4	5	5
21	1	5	2	5	10	7	5	14	14	14	4	13	4	2	2	1	2	11	16	4	30	9	12	6	2
22	6	6	4	3	11	10	12	10	9	8	3	11	5	6	3	4	3	12	9	3	9	30	4	3	4
23	4	6	1	2	9	7	9	7	15	17	0	8	4	3	3	8	1	6	11	4	12	4	30	8	3
24	5	4	5	7	5	7	4	6	4	5	9	7	5	6	9	17	15	4	5	5	6	3	8	30	6
25	6	9	6	10	4	4	4	4	1	3	10	4	3	7	10	10	11	4	0	5	2	4	3	6	30

Şekil 5.8. Örnek Matris Gösteriminde 13 Numaralı Bina ile 19 Numaralı Binanın Aynı Grupta Olma Sıklığı

Elde edilen veri matrisleri SPSS ortamına girilmiş ve çok boyutlu ölçekleme analizi tekniklerinden PROXSCAL (*Proximity Scaling*) uygulanmıştır. PROXSCAL, kısıtlara göre ölçeklenen bireysel farklılıklara ilişkin çok boyutlu ölçekleme olarak da tanımlanmaktadır. Elde edilen analiz çıktıları stress (*gerginlik*) değeri ve iki boyutlu bir düzlemde konumlanmış bina isimleri (kategorizasyon şeması) gibi önemli verileri oluşturmaktadır (İşler B. D., 2014).

Çok boyutlu ölçekleme analizinin sonucunda elde edilen grafiksel düzenlemede kullanılan boyut sayısının uygun olup olmadığını belirlemede stress değeri ölçüsünden yararlanılmaktadır. İyi uyumun ölçüsü olan bu değer çok boyutlu ölçekleme analizinde kullanılmaktadır (İşler B. D., 2014). Buna göre elde

edilen verilerde ilk olarak bu değere bakılmakta ve uygunluk sağlanıyor ise elde edilen kategorizasyon şemaları değerlendirilmektedir (Çizelge 5.32).

Çizelge 5.32. Stress (Gerginlik) Değerleri ve Uyumluluk Seviyeleri (İşler B. D., 2014)

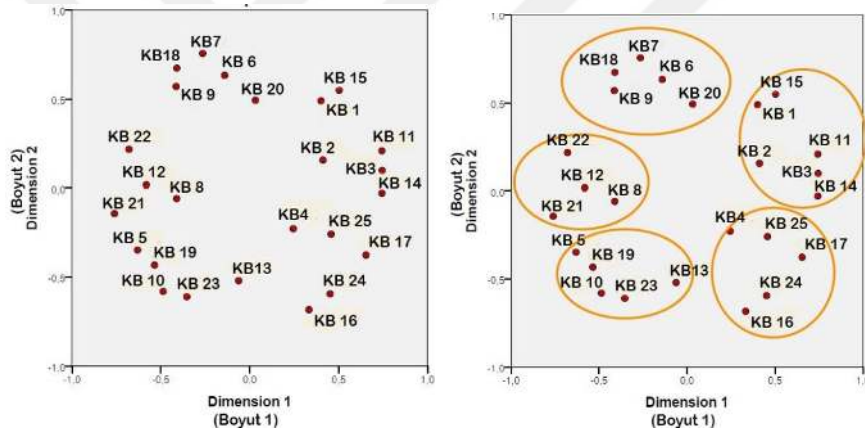
Stress (Gerginlik) Değeri	Uyumluluk
≥ 0.20	Uyumsuz gösterim
$0.10 < 0.20$	Düşük uyum
$0.05 < 0.10$	İyi Uyum
$0.025 < 0.05$	Mükemmel Uyum
$0.00 < 0.0025$	Tam Uyum

Çalışma kapsamında elde edilen veriler iki farklı sonuç vermiştir. İlki hangi binaların birbirine yakın algılandığını gösteren ve binaların bir boşluktaki dağılımını içeren kategorizasyon şemaları, ikincisi ise bireysel farklılaşma ölçeği - INDSCAL (*Individual Differences Scaling*) olarak adlandırılan ve hangi katılımcıların birbirine yakın gruplamalar yaptığı verisini içeren kategorizasyon şemalarıdır. Veri analiz mantığı iki veri türünde de aynıdır. İki veri için de veri matrisi oluşturulmakta ve çok boyutlu ölçeklendirme analizi ile işlem yapılmakta, farklılık kişilerin veya köşe binaların kavramsal haritası şeklinde görülmektedir.

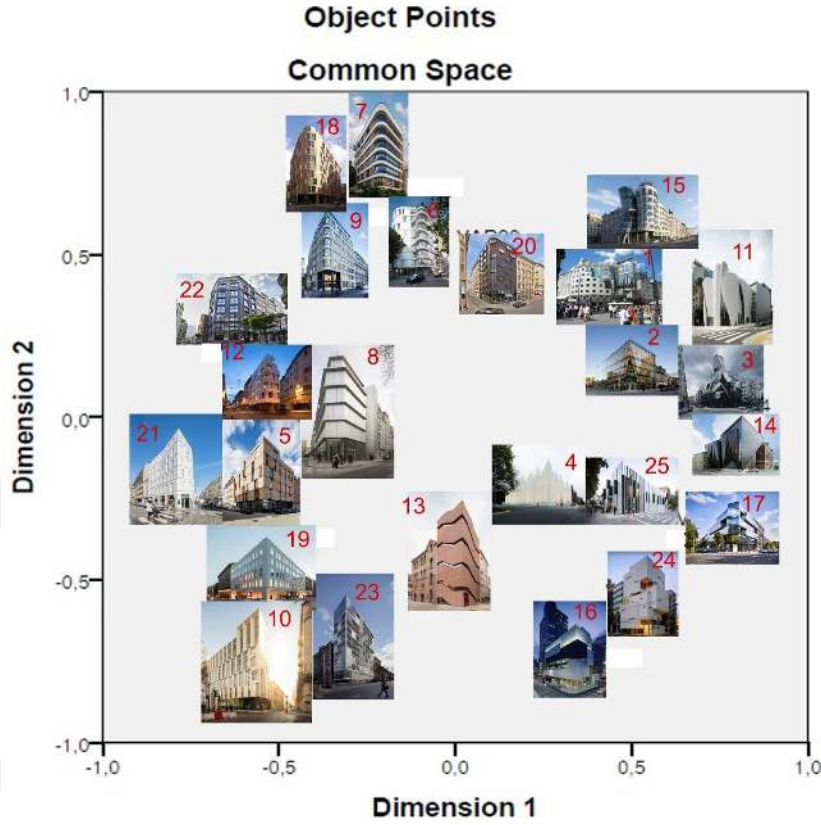
Buna göre ilk olarak, serbest gruplandırma ve yapılandırılmış gruplandırma (biçim, mimari üslup ve anlam/nitelik) verilerinin, mimar-mimar olmayan kullanıcılar yönünden analizi değerlendirilmiş, elde edilen veriler doğrultusunda hangi binaların benzer algılandıkları görülmüş ve nedenleri tartışılmıştır. İkinci olarak ise bireysel farklılaşma ölçeği (INDSCAL) ile yapılan analiz verileri tartışılmış, elde edilen kategorizasyon şemasında hangi katılımcıların seçimlerinin birbirine yakın veya uzak konumlandığı tartışılmıştır.

5.2.3. Serbest Gruplama İle Elde Edilen Bulgular

Serbest gruplandırma verilerinin değerlendirmesi üç aşamada yapılmaktadır. İlk olarak bütün katılımcıların gruplamalarından elde edilen verilerden toplam matris elde edilmiş olan SPSS çıktısı incelenmiş ve sonrasında mimar-mimar olmayan çakışması tartışılmıştır (Şekil 5.9 ve 5.10). Buna ek olarak SPSS çıktısı olarak elde edilen iki boyutlu kategorizasyon şemasının okuyucular özelindeki algılanabilirliğinin ve okunabilirliğinin artırılması adına, harita Photoshop CS5 programı yardımıyla yeniden üretilmiş ve bina numaralarının üzerine bina fotoğrafları eklenmiştir. Böylece hangi binaların birbirine yakın algılandığı kategorizasyon şeması üzerinde net bir şekilde okunabilmektedir.

Şekil 5.9. Serbest Gruplandırma Analizi Genel Kategorizasyon Şeması (SPSS Program Çıktısı) (Stress değeri: 0,04605) (Bknz. Ekler)

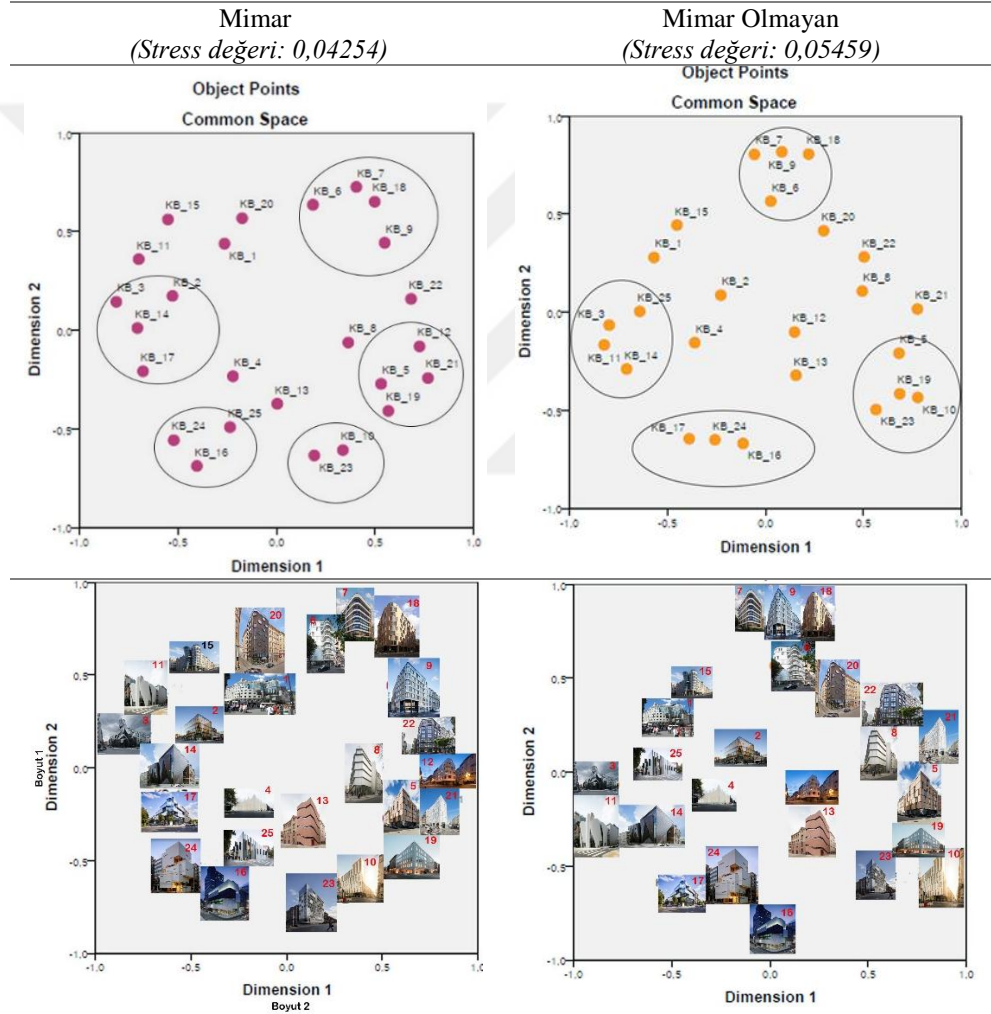

Şekil 5.10. Tüm Katılımcıların Serbest Gruplandırma Verileri Sonucu Elde Edilen Genel Kategorizasyon Şeması – Bina Fotoğrafları ile (SPSS program çıktısı üzerinden yazar tarafından üretilmiştir) (Bknz. Ekler)

Yukarıdaki şekilde köşe binaların kategorizasyon şeması üzerindeki konumlarından yola çıkılarak, kullanıcılar tarafından, birbirine yakın olan binaların benzer, uzak olan binaların ise farklı algılandığı görülmektedir. Örneğin; 3, 11 ve 14 numaralı binaların aynı grupta olma sıklığı, 16 ve 15 numaralı köşe binaların bir arada gruplanma sıklığından yüksektir. 4, 13 ve 20 numaralı binalar ise gruplardan ayrı tutulmuştur. 4 numaralı köşe bina sıklıkla, *ilgi çekici, sıra dışı, zıt, alışılmışın dışında vb.* gruplamalarda, 13 numaralı köşe bina ise farklılık gruplarına ek olarak, *sert, soğuk ve kapalı* olarak tanımlanmış ve diğer binalardan farklı değerlendirilmiştir. Bina yüzeyindeki kapalılık ve malzeme ile dokudaki sertlik

hissinin kullanıcıların algısını etkileyen özellikler olduğu söylenebilir. 20 numaralı köşe bina ise, *çirkin, zıt, farklı, saçma, aykırı vb.* başlıklarda adlandırılan gruplarda yer bulmuş ve kütesindeki farklılık arayışının kullanıcılara yansımaları bu köşe binanın diğer köşe binalardan farklı algılanmasına sebep olmuştur.

Çizelge 5.33. Serbest Gruplandırma Analizi – Mimar/Mimar Olmayan Katılımcıların Karşılaştırılması

Serbest gruplandırma analizi verilerinin mimar-mimar olmayanların verilerine dayanan kategorizasyon şeması karşılaştırması sonucunda; mimarların grupta verilerine dayanan şemada, 1, 2 ve 20 numaralı binaları benzer algılandığı, mimar olmayanların ise bu iki köşe binayı farklı algıladıkları görülmüştür. Bunun nedeni hakkında gruplandırma başlıklarından çıkarım yapmak mümkün olabilmektedir. Mimarların gruplandırmalarında 1, 2 ve 20 numaralı binaların, *post modern, karikatüristik, bağlama zıt, farklı* vb. başlıklar altında topladığı, mimar olmayanların gruplandırmalarında ise, daha çok *dairese, köşe dönüşü yumuşak, farklı ve ilgi çekici* olarak grupladıkları görülmüştür. Mimarların binaları bina tanımı olarak kendi bilgi birikimlerinin sonucu üsluba dayalı bir grupta ile meslek dışındaki kullanıcılardan farklı bir şekilde algıladıkları söylenebilir (Çizelge 5.33).

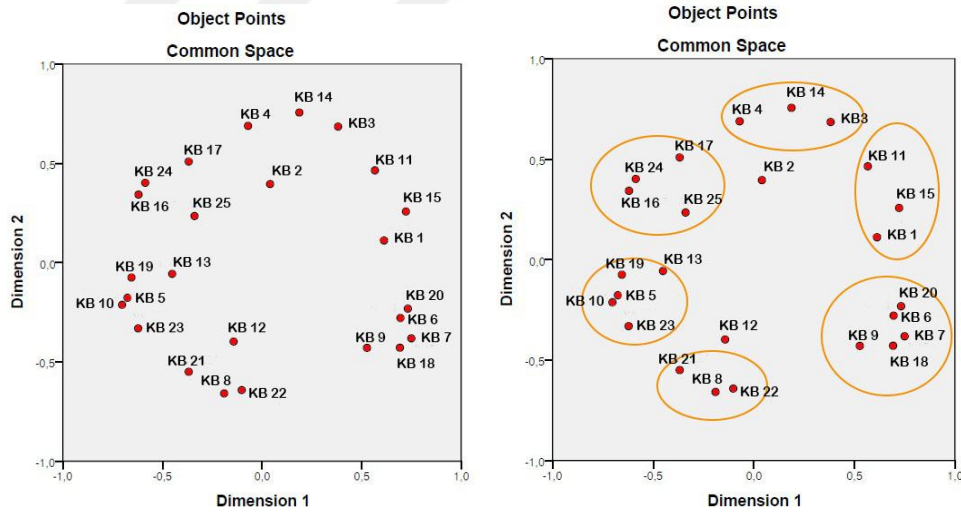
Mimarlarla yapılan sözlü görüşme verilerine dayanan kategorizasyon şemasında, genel kategorizasyon şemasına paralel olarak, 4 ve 13 numaralı köşe binalar gruptan ayrı tutulmuştur, mimar olmayan grupta ise 2, 4, 12 ve 13 numaralı binaların kategorizasyon şemasında uzak konumlandırılarak farklı algılandığı görülmüştür. Mimar olmayan kullanıcıların, 2 ve 12 numaralı köşe binaları sıklıkla, *karışık, resmi, farklı* başlıkları altında yer alan grupta birleştirdiği tespit edilmiştir. Mimarlar ise bu binaları biçimsel özellikleri bakımından benzer grupta kategorize etmişlerdir. Bireysel yüz yüze görüşme sırasında kullanıcılardan sesli düşünceleri istenmiş ve yapılan görüşmelerde kullanıcıların binaları hangi kategoriye neden eklediğini söylemesi istenmiştir. Bu doğrultuda mimar olmayan kullanıcıların 2 ve 12 numaralı binaları biçimsel olarak net bir şekilde tanımlayamadıklarını belirttikleri tespit edilmiştir, bu anlamda mimar olanlar grubunda biçimsel yakınlığa göre kategorize edilen bu köşe binalar, mimar olmayanlar grubunda, net bir şekilde geometrisi algılanamadığı için farklı değerlendirilmiştir.

5.2.4. Yapılandırılmış Gruplama ile Elde Edilen Bulgular

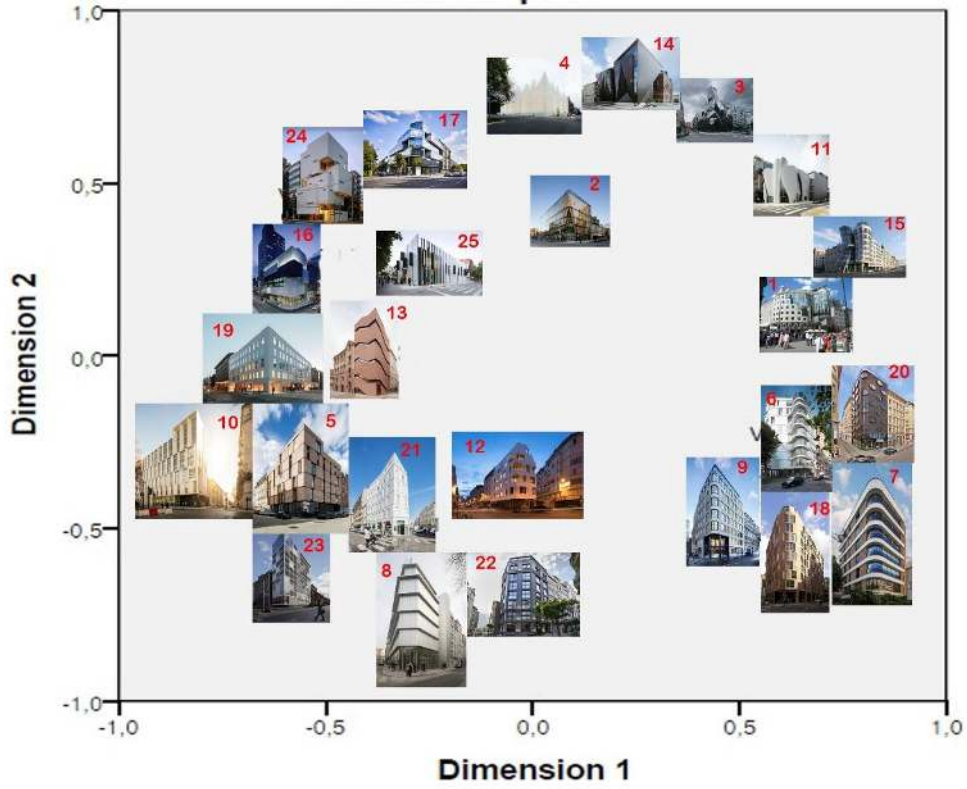
Çalışma kapsamında yapılandırılmış gruplandırma verileri, biçimsel özellikler, mimari üslup ve anlam-nitelik başlıkları altında incelenmiştir.

5.2.4.1. Biçimsel Özellikler

Yapılandırılmış gruplandırma aşamasında katılımcılardan fotoğrafları tekrar gruplandırmaları istenmiştir. Bu aşamada da serbest gruplandırma yöntemine paralel bir şekilde katılımcıların istediği kadar grup oluşturması ve gruplara kendi kelimeleri ile başlık vermeleri istenmiştir. Farkı ise; gruplama yaparken araştırmacının yönlendirdiği pencereden bakarak gruplandırma yapmaları beklenmiştir. İlk olarak ‘biçim’ üst başlığında gruplama yaptırılmıştır. Katılımcılara, fotoğraflardaki köşe binaların biçimsel olarak birbirine benzer olanları beraber gruplandırmaları talimatı verilmiştir.

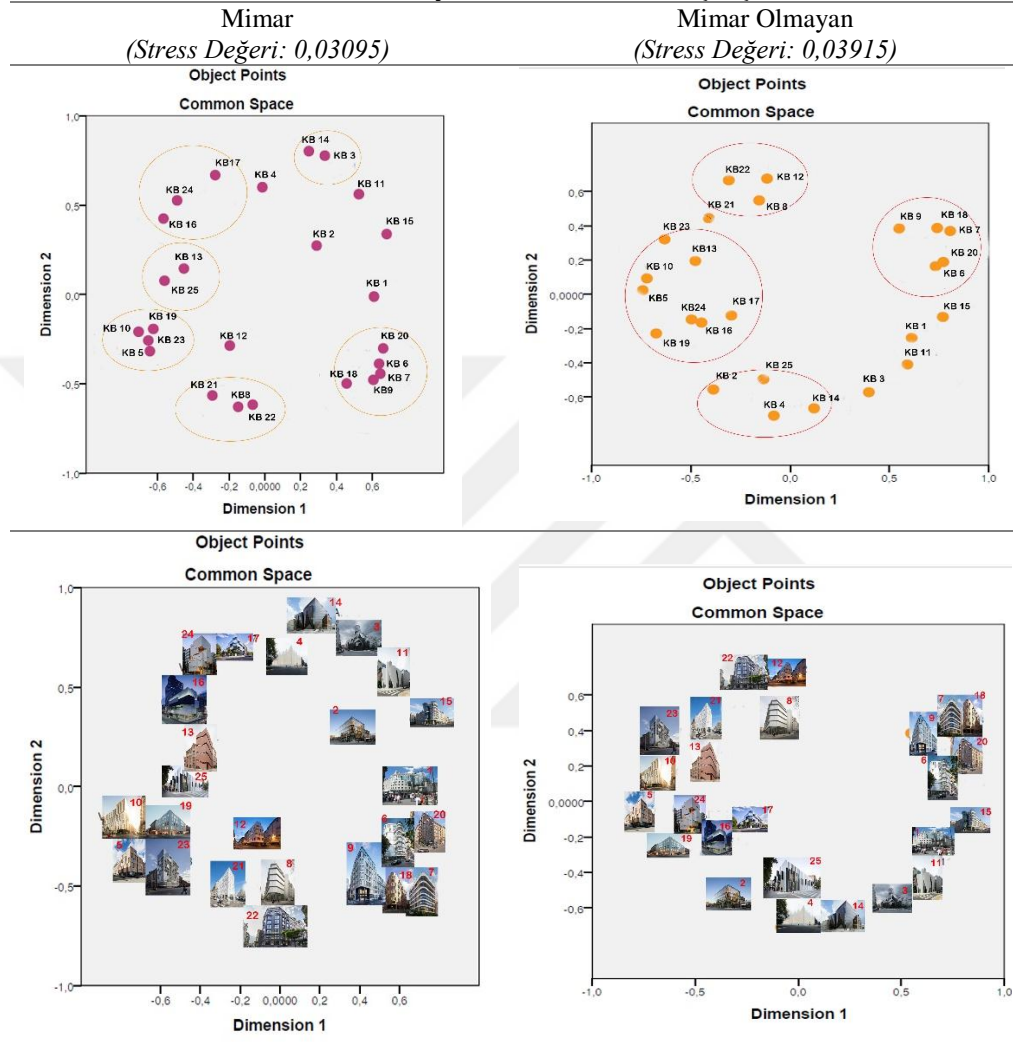
Şekil 5.11. Tüm Katılımcıların Biçimsel Özellikler Bağlamında Gruplandırma Verileri Sonucu Elde Edilen Genel Kategorizasyon Şeması (SPSS Program Çıktısı, Stress değeri: 0,03364) (Bknz. Ekler)

Şekil 5.12. Tüm Katılımcıların Biçimsel Özellikler Bağlamında Gruplandırma Verileri Sonucu Elde Edilen Genel Kategorizasyon Şeması - Bina Fotoğrafları ile (SPSS program çıktısı üzerinden üretilmiştir) (Bknz. Ekler)

Biçimsel gruplandırmada başlıklar, köşeyi dönüş biçimine göre, *dairesel, kırıklı, dörtgensel, kütle hareketi ile oluşan ve tanımlanamayan biçimler* olmak üzere 5 ana kategoride toplanmıştır. Bu anlamda kütle biçiminde benzer algılanan köşe binalar kategorizasyon şemasına işlenmiştir. Bunun dışında biçim başlığında toplanan bütün katılımcıların verileri sonucu elde edilen kavramsal haritada, 2 numaralı köşe binanın farklı tutulduğu görülmüştür. Gruplandırma başlığında 2 numaralı köşe binanın sıklıkla, *farklı, sivri, keskin, üçgen köşe vb.* kategoriler altında toplandığı tespit edilmiştir (Şekil 5.11, 12).

Çizelge 5.34. Yapılandırılmış Gruplandırma Biçimsel Özellikler Kategorisi–
Mimar/Mimar Olmayan Katılımcıların Karşılaştırılması

Biçimsel özellikler bakımından mimarların ve mimar olmayanların kategorizasyon şemaları incelendiğinde; mimarların 1, 2, 4 ve 12 numaralı binaları net bir grupta içerisinde algılamadıkları, mimar olmayanların ise 2 numaralı köşe binayı net bir grupta içerisinde konumlandırmadıkları görülmüştür. Buna göre;

- 1 numaralı köşe bina mimar katılımcıların yaptığı gruplamalarda; *eklemeli, amorf, köşeyi dairesel dönenler, yapısal çözülme, karışık, ritmi bozan post modern formlar, okunmayan ve dik açılardan kaçınan* gibi birden fazla gruplama içerisine dâhil edilirken, mimar olmayanlarda ise; sıklıkla *amorf ve oval köşeliler* grubu içine dâhil edilmiştir. Mimar olmayanlar daha net bir ayırım yapmış, ilk bakıştaki kütle etkisini ve dairesel hatları dikkate alarak gruplandırmıştır, mimarlar ise yapının kütle oluşumunun arka planındaki mantığı da ele alarak daha çeşitli ve çok boyutlu gruplamalara gitmiştir.

- 2 numaralı köşe bina mimarlarda dekonstrüktivist biçimli köşe binalara yakın konumlanmış, mimar olmayanlarda ise daha çok dörtgen biçime sahip köşe binalar ile yakın gruplanmış ancak tam olarak bir grubun içerisinde tutulmamıştır. Mimarların yaptığı gruplamalarda 2 numaralı köşe bina; *dikdörtgen, köşesiz, köşeyi yumuşak dönen köşe cepheli yapılar, yapısal çözülme, giriş daveti oluşturan köşe dönüşü, sivri, keskin, dışa vurumcu, geometrik, dışa vurumcu, ölçeği tutan değişken tekrar ve okunmayan* gibi neredeyse her katılımcının farklı bir başlık altında ele aldığı görülmüştür. Mimar olmayanlarda ise *üçgen, keskin, farklı ve dörtgen* grupları altında yer almıştır.

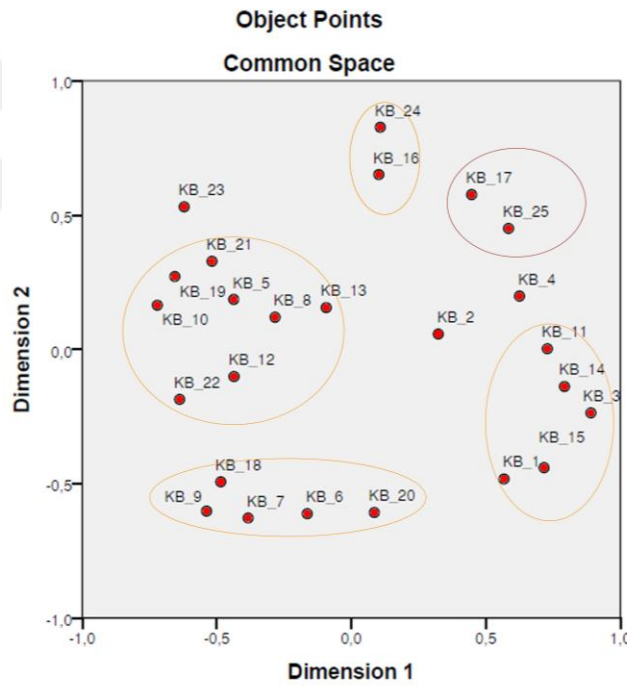
- 4 numaralı köşe bina mimar katılımcıların biçimsel özellikler başlığı altında yaptığı gruplamalarda; *keskin, sivri, köşeli, ikonik, geometrik, okunmayan, her yöne cephe veren* gibi gruplamalarda yer almış, mimar olmayanlarda ise daha net bir şekilde *keskin, sivri, dikdörtgen köşeli* gibi gruplarda 14 numaralı bina ile benzer algılanmıştır (Çizelge 5.34).

- 12 numaralı köşe bina mimar olmayanlarda, net bir şekilde köşe cephesi kırıklı (pahlanmış) biçimdeki 8, 21 ve 22 numaralı köşe binalar ile beraber algılanmıştır. Mimar olmayanlarda ise; 8, 21 ve 22 numaralı köşe binalardan ayrı tutulmuştur. Mimarların oluşturduğu gruplamalarda 12 numaralı köşe bina, *okunmayan, köşeyi dik dönenler, kübik, ölçeği tutan değişken tekrar, diğer, dolu-boş etkisi, karışık, köşe cephe veren yumuşak köşe dönüşü, katı biçim, yatay etki,*

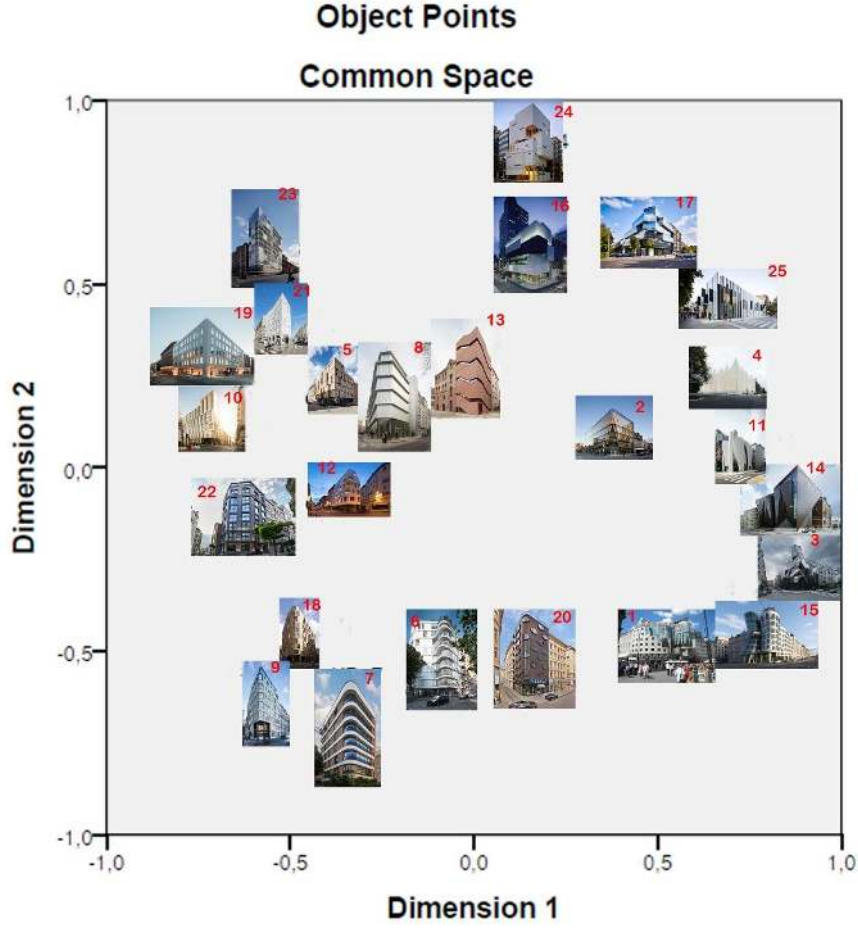
pahlı ve düz gibi çoklu gruplamalara dağılmıştır. Buna göre mimarlara köşe binaları biçimlerine göre benzer özellikleri bakımından gruplandırması talimatı verildiğinde elde edilen sonuçların bize mimarların kütle biçimine daha detaylı bir bakış açısı ile yaklaştığı sonucuna ulaştırdığı söylenebilir.

5.2.4.2. Mimari Üslup

Sözlü görüşmeler sırasında katılımcılara fotoğrafları üçüncü kez gruplandırmaları ve bu gruplandırmayı yaparken köşe binalardan tarzı birbirine yakın olanları bir grupta birleştirmeleri talimatı verilmiştir. Gruplandırmaların başlıklarının belirlenmesi konusunda katılımcılar serbest bırakılmıştır.

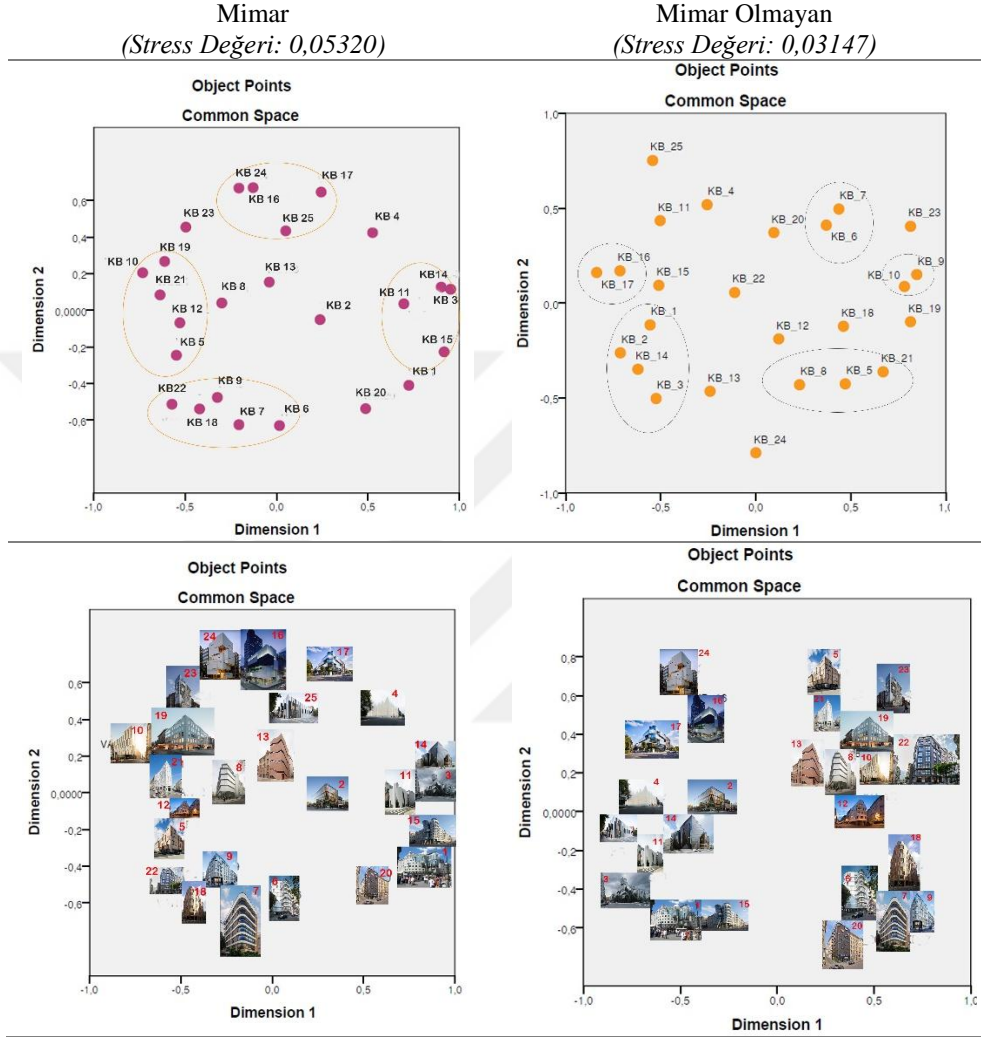

Şekil 5.13. Tüm Katılımcıların Mimari üslup Bağlamında Gruplandırma Verileri Sonucu Elde Edilen Genel Kategorizasyon Şeması (SPSS Program Çıktısı, Stress değeri: 0,03582) (Bknz. Ekler)

Şekil 5.14. Tüm Katılımcıların Mimari Tarz Bağlamında Gruplandırma Verileri Sonucu Elde Edilen Genel Kategorizasyon Şeması (SPSS program çıktısı üzerinden üretilmiştir stress değeri: 0,03582) (Bknz. Ekler)

Mimar ve mimar olmayan katılımcıların, mimari üslup olarak yakınlık verisine dayanan kategorizasyon şemasına göre, 4, 2 ve 23 numaralı köşe binalar ayrı tutulmuştur. Biçimsel gruplama verileri ile kıyaslandığında katılımcıların tarz ile biçimi keskin bir şekilde ayırmadıkları görülmüş, ancak mimari üslup gruplamasında köşe binaların biçimsel özelliklerinin önemli olduğu tespit edilmiştir. Bunun nedeni; 6, 7, 9 ve 18 ile 16, 17, 24 numaralı binaların, biçimsel özellikler kategorizasyon şemasında olduğu gibi yakın konumlandırılmalarıdır.

Çizelge 5.35. Yapılandırılmış Gruplandırma Mimari üslup Kategorisi–
Mimar/Mimar Olmayan Katılımcıların Karşılaştırılması

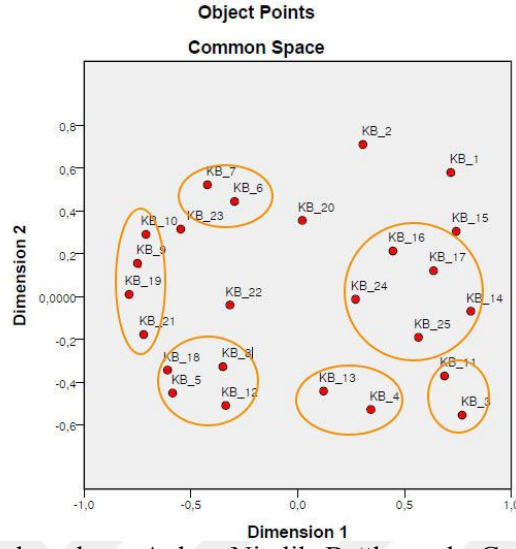
Yukarıdaki tabloda, mimarların kategorizasyon şemalarının mimar olmayanlara göre daha net bir şekilde oluştuğu, mimarların uzmanlık bilgisinin binaları tarz başlığında daha net kategorize etmeye imkân verdiği söylenebilir. Biçimsel özelliklerde mimarlar net bir grupta bulunamazken, mimari üslup başlığına göre yapılan gruplamalarda ise mimar olmayanlar kararsız bir grupta yapmıştır (Çizelge 5.35).

5.2.4.3. Anlam/Nitelik

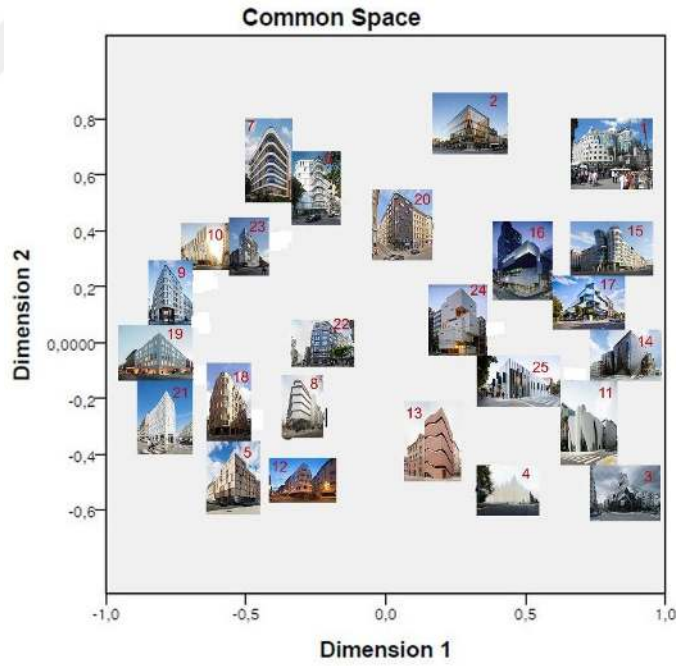
Görüşmenin bu aşamasında katılımcılardan fotoğrafları bir kere daha gruplandırmaları ve bu gruplandırmayı yaparken fotoğraflardaki köşe binaların kendilerinde bıraktığı duygusal anlam ve hisleri tanımlamaları talimatı verilmiştir. Katılımcılar grupların başlıklarını oluştururken kendi kelimeleri ile tanımlama yapılması konusunda yönlendirilmiştir.

Mimarlık araştırmalarında çevreye verilen anlamsal tepkiyi ölçmek araştırmacılar için oldukça önemlidir. Anlamsal tepkinin ölçülmesi, mimari uyarının kullanıcı tarafından nitelendirilmesine dayanır. Bu konuda geliştirilen anlamsal farklılaşma ölçeğine göre, deneklerin verdikleri yanıtların belli faktör grupları altında değerlendirilmesine dayanmaktadır (Polatoğlu, 2012). Ancak bu çalışmada amaç belli faktör grupları altında sıralanmış sıfatlar yardımıyla anlamsal tepkinin ölçülmesi değil, katılımcıların kendi kelimeleriyle ve kendi seçtikleri sıfatlar ile köşe binalara verdikleri anlamsal tepkiyi görmektir. Çalışma kapsamında anlamsal farklılaşma ölçeği, katılımcıların tanımladıkları sıfatların hangi faktör grubunda olduğunu tümevarımcı bir yaklaşımla tespit etmektedir.

Birebir yüz yüze görüşmeler kapsamında yapılan çoklu grupta çalışma çalışmasının son aşamasında kullanıcılarda köşe binaların kendilerinde yarattığı hisleri nitelendirmeleri istenmiş ve sonucunda elde edilen veri matrisleri, genel, mimar ve mimar olmayan başlıklarında SPSS çok boyutlu ölçeklendirme PROXSCAL yöntemi ile analiz edilerek, kullanıcıların anlam üst başlığında hangi binaları birbirine yakın anlamlandırdığını gösteren kategorizasyon şeması elde edilmiştir (Şekil 5.15).

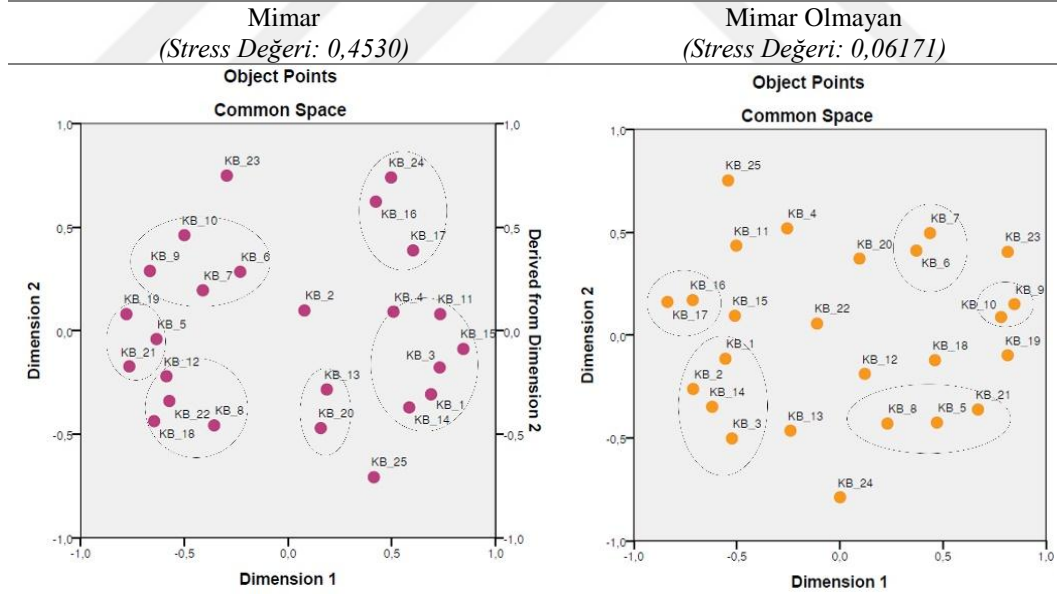
Şekil 5.15. Tüm Katılımcıların Anlam-Nitelik Bağlamında Gruplandırma Verileri Sonucu Elde Edilen Genel Kategorizasyon Şeması (Stress değeri: 0,05738)

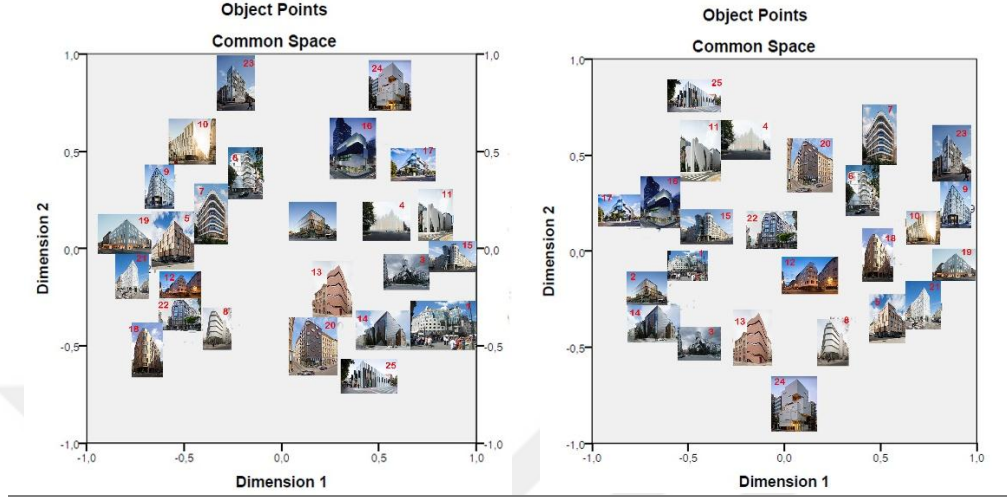
Şekil 5.16. Tüm Katılımcıların Anlam Nitelik Bağlamında Gruplandırma Verileri Sonucu Elde Edilen Genel Kategorizasyon Şeması (SPSS Program çıktısı üzerinden üretilmiştir Stress değeri: 0,05738) (Bknz. Ekler)

Anlam-nitelik üst başlığında yapılan gruplamaların kategorizasyon şeması üzerindeki yansıması incelendiğinde; 5, 8, 12, 18 numaralı köşe binaların yakın algılandıkları görülmüştür. Mimari üslup başlığı altında bu köşe binalar; 5.(*sıkıcı, sıradan*), 8 (*sade, sıkıcı, kapalı*), 12 (*basit, sıkıcı, sıradan*) ve 18 (*sıkıcı, sıradan*) kavramları ile algılandığı görülmüştür. Benzer kavramlar ile anlamlandırılan bu dört köşe binanın kategorizasyon şemasında da yakın konumlanması tutarlı bir sonuç elde edildiğini göstermiştir. Benzer bir şekilde, 6 ve 7, 4 ve 13, 11 ve 3 numaralı köşe binalar gibi birbirine yakın konumlanan köşe binaların kavram başlıkları incelendiğinde ise; 6 (*basit, sıradan, hoş*), 7 (*olağan, sıradan, sıcak*), 4(*ilgi çekici, ürkütücü, karışık*), 13 (*etkileyici, donuk*), 11 (*estetik, etkileyici*), 3 (*ilgi çekici, merak uyandıran, ürkütücü*) gibi yakın algılanan köşe binaların benzer kavramlar ile tanımlandıkları görülmüştür (Şekil 5.15, 16).

Çizelge 5.36. Yapılandırılmış Gruplandırma Anlam-Nitelik Kategorisi–
Mimar/Mimar Olmayan Katılımcıların Karşılaştırılması

Çizelge 5.36.'nın devamı

Mimar ve mimar olmayan kullanıcıların, yapılandırılmış gruplama çalışmasından anlam nitelik üst başlığında oluşturdukları gruplama kavramlarından elde edilen kategorizasyon şemaları karşılaştırıldığında, mimar olmayanların verilerinden saçılan bir grafik elde edilerek heterojen bir şema gözlenmiş, mimarların kategorizasyon şemasında kıyasla gruplamalardaki belirginlik daha çok öne çıkmıştır. Kategorizasyon şemalarının bu şekilde çıkmasının nedeni, anlam-nitelik üst başlığında hem mimarların hem de mimar olmayanların çoklu gruplama çalışmasında oluşturdukları grup sayılarının fazla, aynı grupta yer alan köşe bina sayılarının da az olması ile açıklanabilir. Örneğin; mimarlar, 2 numaralı köşe binayı anlam nitelik yönünden diğer köşe binalardan ayrı tuttuğu görülmüş, grafik üzerinde merkezi ve diğer köşe binalardan uzak konumlanmıştır. Mimarların 2 numaralı köşe binayı hangi kavramlar ile anlamlandırdığına baktığımızda; *yalın, sade, büyük, ezici, kapalı, isyankâr, başkaldıran, şeffaf, masalsı, huzur verici, tuhaf, resmi, olağan ve şaşırtıcı* olmak üzere 15 farklı grup elde edildiği görülmüş bu sebeple elde edilen heterojen görüntü açıklanabilmektedir. Buradan çıkarılacak sonuç, literatürde olduğu gibi standart sıfatlar verilmeyip kullanıcılardan kendi

kelimeleri ile bir tanımlama yapılması istendiğinde elde edilen sonuçlar oldukça çeşitli ve zengin olmaktadır (Çizelge 5.36).

5.2.5. Katılımcılardan Elde Edilen Verilerin Bireysel Farklılaşma Ölçeği (INDSCAL) ile Analizi

Mimar ve mimar olmayanların serbest gruplandırma verileri üzerinden bireysel yorumlamalarının analiz edilmesi amacıyla INDSCAL yöntemi kullanılmıştır. Bireysel farklılaşma ölçeği olarak da adlandırılan bu yöntem temel olarak belli bir uyarana karşı verilen anlamsal tepkilerin bireysel olarak farklı gruplardaki ayırımını analiz etmeye dayanmaktadır (Hubbord, 1996).

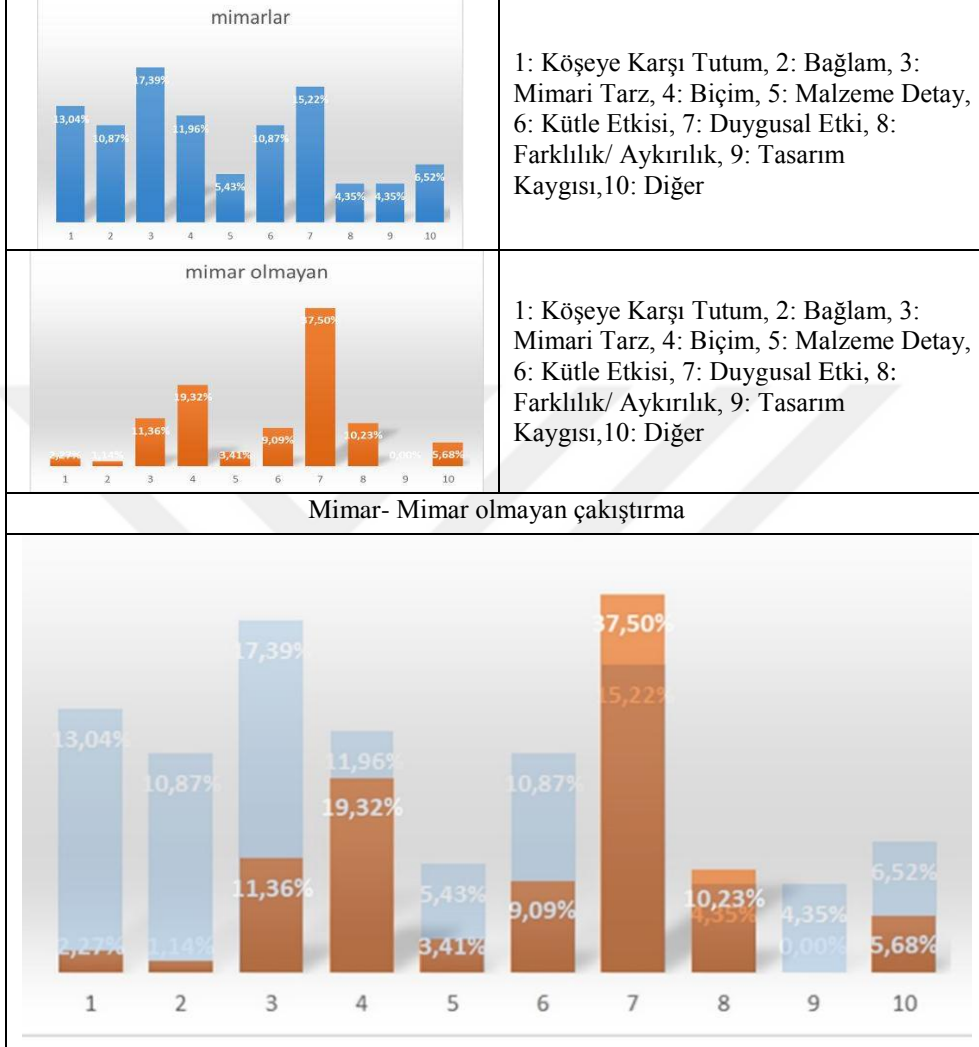
Şekil 5.17. Indscal Analizi Aşamaları

Indscal yönteminin uygulanabilmesi için üç temel aşama aşağıda verilmiştir (Şekil 5.17). Buna göre ilk olarak serbest gruplandırma aşamasında katılımcıların tümü tarafından elde edilen kavramlar sıralanmıştır. 30 katılımcı ile yapılan görüşmeler sonucunda serbest gruplandırma aşamasında elde edilen 180 grup benzerlikleri bakımından, *köşeye karşı tutum, bağlam, mimari tarz, biçim, malzeme detay, kütle etkisi, duygusal etki, farklılık/aykırılık, tasarım kaygısı, diğer* olmak üzere 10 ana gruba indirgenmiştir. Buna göre, sütunlarında indirgenen kategorilerin, satırlarında ise katılımcıların olduğu bir veri matrisi hazırlanmıştır. Mimar ve mimar olmayanların çoğunlukla hangi grupta yer alan başlıklarda sınıflandırma yaptığı tespit edilmiştir (Çizelge 5.37).

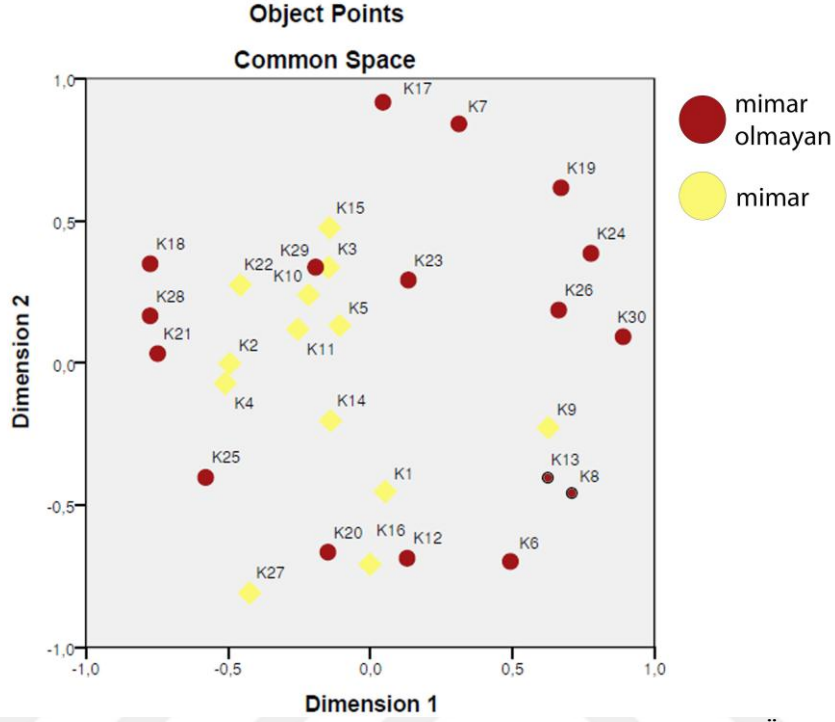
Çizelge 5.37. Katılımcıların Gruplama Başlıklarına göre Elde Edilen Matris

Katılımcı No	Köşeye Karşı Tutum	Bağlam	Mimari Tarz	Biçim	Malzeme Detay	Kütle Etkisi	Duygusal Etki	Farklılık/Ayrıklık	Tasarım Kaygısı	Diğer
1	0	0	0	2	0	0	1	1	0	0
2	1	0	2	1	0	0	2	1	0	0
3	0	0	0	0	0	0	4	1	0	0
4	0	0	2	1	0	0	2	1	0	0
5	0	0	0	1	0	0	3	0	0	0
6	0	0	1	1	1	2	0	0	0	2
7	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0
8	0	0	0	1	0	3	0	1	0	1
9	0	0	0	1	1	3	1	1	0	0
10	0	0	1	1	0	0	7	0	0	0
11	0	0	1	1	0	0	4	0	0	1
12	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0
13	1	0	0	2	0	2	0	1	0	0
14	0	0	0	2	0	0	3	0	0	2
15	0	1	0	0	0	0	3	0	0	0
16	0	0	1	3	0	0	0	1	0	0
17	0	2	1	0	1	0	0	0	0	0
18	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0
19	2	2	0	0	0	1	0	0	0	0
20	0	0	2	3	0	0	0	0	0	0
21	0	0	3	0	0	0	2	1	1	1
22	0	0	2	0	0	0	3	0	0	0
23	1	2	1	2	1	1	3	1	0	0
24	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
25	0	0	1	1	0	1	2	0	2	2
26	2	1	0	0	2	3	2	2	0	0
27	0	0	1	1	2	0	0	1	0	1
28	0	0	2	0	0	0	1	0	1	0
29	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0
30	3	0	0	0	0	2	0	0	0	1
T.	14	11	26	28	8	18	47	13	4	11
%	7,78 %	6,11 %	14,44 %	15,56 %	4,44 %	10,00 %	26,11 %	7,22 %	2,22 %	6,11 %
						Mimar			Mimar Değil	

Çizelge 5.37.'nin devamı

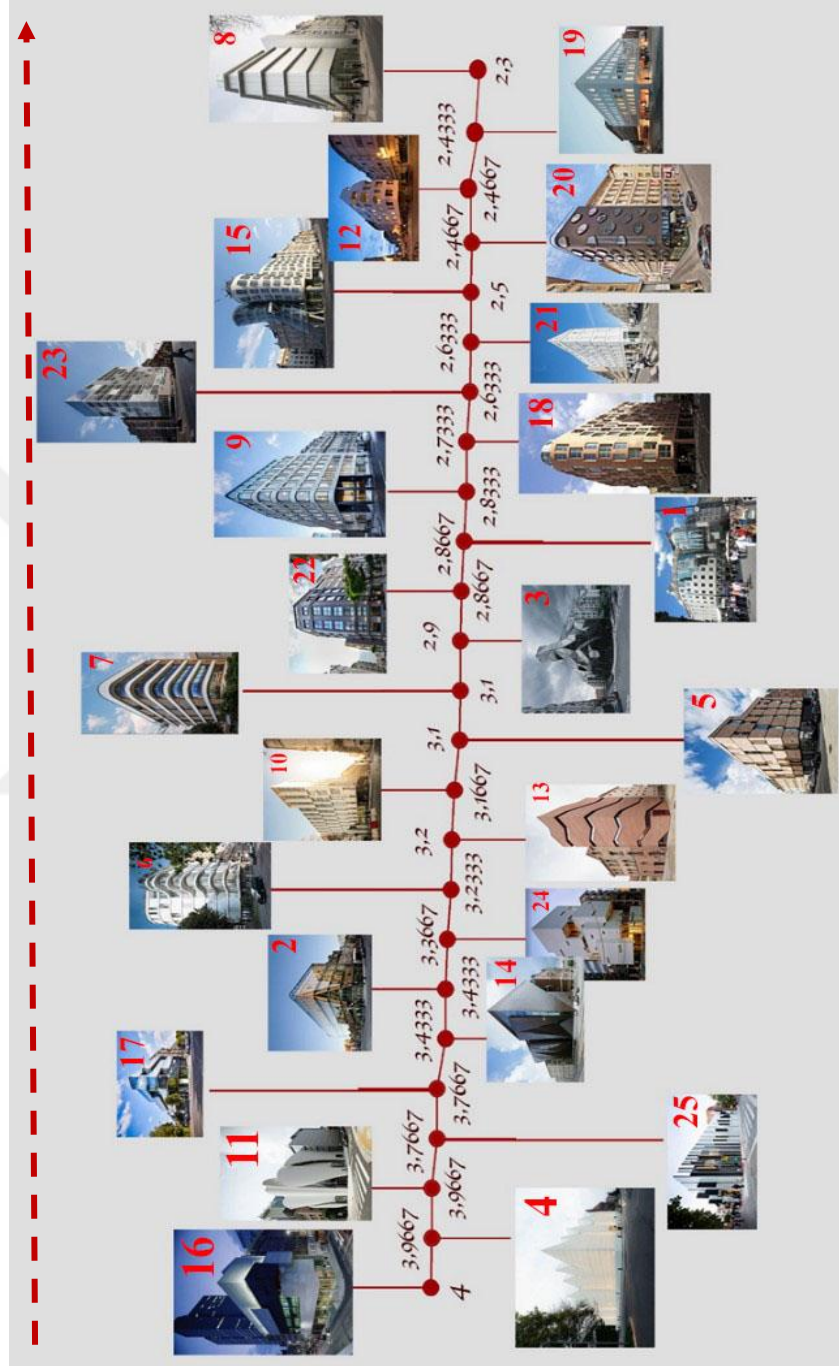
Elde edilen veriler SPSS ortamına aktarılmış ve çok boyutlu ölçekleme analizi yapılarak kişilerin yaptıkları gruplandırmaların iki boyutlu düzlemde birbirine yakınlığı ve uzaklığı tartışılmıştır. Buna göre mimarların ve mimar olmayanların gruplandırmalarda birbirine yakın konumlandığı kısmen homojen bir kategorizasyon şeması elde edilmiştir (Şekil 5.18).

Şekil 5.18. Indscal Analizi Sonucu Elde Edilen Kategorizasyon Şeması Üzerinde Mimarlar ve Mimar Olmayan Katılımcıların Birlikteliği

5.2.6. Katılımcıların Köşe Binaları Beğeni Sıralaması

Son olarak bireysel görüşmenin sonunda katılımcılardan binaları 5'li likert ölçeğine referans verecek şekilde puanlamaları istenmiştir. Buna göre tüm katılımcılar içerisinde en çok beğenilen köşe bina 16 numaralı, en az beğenilen köşe bina ise 8 numaralı yapı olmuştur (Şekil 5.19).

Şekil 5.19. Köşe Binaların Genel Beğeni Sıralaması ve Skor Değerleri

Elde edilen veriler mimar/mimar olmayan katılımcılar ile ayrıştırılarak yeniden SPSS ortamında analiz edildiğinde mimarların en çok beğendiği köşe binalar, 16, 11 ve 6 numaralı iken, son sıralamada yer alan köşe binalar; 20, 8 ve 19 numaralı köşe binalar olarak tespit edilmiştir (Çizelge 5.38, 39).

Çizelge 5.38. Mimar Katılımcıların Köşe Bina Beğeni Skor Çizelgesi

Bina Adı	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
BİNA_1	15	1,00	5,00	2,6000	1,50238
BİNA_2	15	2,00	5,00	3,2667	1,27988
BİNA_3	15	1,00	5,00	2,6000	1,68184
BİNA_4	15	1,00	5,00	3,5333	1,30201
BİNA_5	15	2,00	5,00	3,6000	1,05560
BİNA_6	15	2,00	5,00	3,6667	1,11270
BİNA_7	15	1,00	5,00	3,6000	1,24212
BİNA_8	15	1,00	5,00	2,1333	1,24595
BİNA_9	15	1,00	5,00	2,8667	1,18723
BİNA_10	15	1,00	5,00	3,2000	1,20712
BİNA_11	15	1,00	5,00	3,8667	1,35576
BİNA_12	15	1,00	5,00	2,9333	1,43759
BİNA_13	15	1,00	5,00	3,5333	1,24595
BİNA_14	15	1,00	5,00	2,8000	1,47358
BİNA_15	15	1,00	5,00	2,5333	1,45733
BİNA_16	15	2,00	5,00	4,2667	1,03280
BİNA_17	15	1,00	5,00	3,4000	1,24212
BİNA_18	15	1,00	4,00	2,8667	,91548
BİNA_19	15	1,00	4,00	2,3333	1,04654
BİNA_20	15	1,00	4,00	1,8667	1,06010
BİNA_21	15	1,00	5,00	2,8000	1,47358
BİNA_22	15	1,00	4,00	2,6000	,91026
BİNA_23	15	1,00	5,00	2,6667	,97590
BİNA_24	15	1,00	5,00	3,4667	1,06010
BİNA_25	15	1,00	5,00	3,4667	1,30201

Elde edilen veriler mimar/mimar olmayan katılımcılar ile ayrıştırılarak yeniden SPSS ortamında analiz edildiğinde mimar olmayanların en çok beğendiği köşe binalar, 4, 17, 11, 14 ve 25 numaralı iken, son sıralamada yer alan köşe binalar; 8, 12 ve 21 numaralı köşe binalar olmuştur (Çizelge 5.38, 39).

Çizelge 5.39. Mimar Olmayan Katılımcıların Köşe Bina Beğeni Skor Çizelgesi

Köşe Bina No	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
BİNA_1	15	2,00	5,00	3,1333	1,06010
BİNA_2	15	3,00	5,00	3,4667	,74322
BİNA_3	15	1,00	5,00	3,2000	1,65616
BİNA_4	15	2,00	5,00	4,4000	,91026
BİNA_5	15	1,00	5,00	2,6000	1,24212
BİNA_6	15	1,00	5,00	2,8000	1,20712
BİNA_7	15	1,00	4,00	2,6000	,91026
BİNA_8	15	1,00	4,00	2,4667	1,12546
BİNA_9	15	1,00	4,00	2,8000	,77460
BİNA_10	15	1,00	5,00	3,1333	1,12546
BİNA_11	15	1,00	5,00	4,0667	1,43759
BİNA_12	15	1,00	4,00	2,0000	1,25357
BİNA_13	15	1,00	5,00	2,8667	1,06010
BİNA_14	15	2,00	5,00	4,0667	,88372
BİNA_15	15	1,00	5,00	2,4667	1,55226
BİNA_16	15	1,00	5,00	3,7333	1,33452
BİNA_17	15	2,00	5,00	4,1333	1,12546
BİNA_18	15	1,00	5,00	2,6000	1,12122
BİNA_19	15	1,00	5,00	2,5333	1,18723
BİNA_20	15	1,00	5,00	3,0667	1,03280
BİNA_21	15	1,00	5,00	2,4667	1,12546
BİNA_22	15	1,00	4,00	3,1333	,99043
BİNA_23	15	1,00	4,00	2,6000	,82808
BİNA_24	15	1,00	5,00	3,4000	1,45406
BİNA_25	15	1,00	5,00	4,0667	1,38701

5.3. Bölüm Sonucu

Bu başlık altında tez kapsamında gerçekleştirilen çoklu gruplama çalışmasından elde edilen bulgular incelenmiştir. Çoklu gruplama çalışmasında katılımcılardan kendi özgür kelimeleri ile gruplandırma yapmaları ve bu grupları isimlendirmeleri beklenmiştir. Buna göre, katılımcılar her bir köşe bina ile ilgili çeşitli kavramlar kullanarak dört aşamalı bir değerlendirme yapmıştır. Elde edilen kavramlar, çizelgeler yardımıyla her bina için ayrı olacak şekilde değerlendirilmiştir. Sonrasında ise bu kavramlardan elde edilen veri matrisleri SPSS ortamında analiz edilerek yakınlık-uzaklık verisinden elde edilen "Çok Boyutlu Ölçeklendirme Analizi" sonuçları değerlendirilmiştir. Bu sonuçlar kategorizasyon şemaları olarak incelenmiş, serbest gruplandırma, mimari üslup, biçimsel özellikler ve anlam/nitelik başlıkları altında incelenmiştir. Bir diğer bulgu ise, katılımcıların kavramsal haritalarının işlendiği INDSCAL analizi çıktılarıdır. Bireysel görüşmelerden elde edilen bir diğer veri ise katılımcıların köşe binaları, beğeni durumuna göre puanlamasına dayanan beğeni analizidir. Buna göre, tüm katılımcılar, mimarlar ve mimar olmayanların beğeni skorları incelenmiştir.

Sonuç olarak bu başlık altında tüm bulgular sistematik olarak ortaya çıkarılmıştır. Bir sonraki "Tartışma" bölümünde ise elde edilen bulgular, birbirleri ile karşılaştırmalı olarak incelenecektir.

6. TARTIŞMA

Çalışma kapsamında temel anlamıyla üç çeşit veri elde edilmiştir. Bunlardan ilki çoklu gruplama yönteminin uygulanması sonucunda köşe binaların hangi gruplar altında tanımlandığını gösteren veri tabloları, ikincisi veri matrislerinin çok boyutlu ölçeklendirme analizi ile elde edilen (*serbest gruplandırma, biçimsel özellikler, mimari üslup ve anlam/nitelik*) ve yakınlık-uzaklık verilerine dayanan kategorizasyon şemaları, sonuncusu ise katılımcıların beğenilerinden ortaya çıkan köşe bina skorlarıdır.

Kategorizasyon şemalarında, katılımcıların gruplamaları üzerinden köşe binaların hangilerinin birbirleriyle yakın şekilde anlamlandırıldığı tespit edilmiş, "Araştırma Bulguları" başlığı altında mimar – mimar olmayanların kategorizasyon şemaları karşılaştırılarak incelenmiştir. Bu başlık altında, birbiri ile karşılaştırılarak elde edilen kavramlar, yakınlık-uzaklık bilgisi içeren kategorizasyon şemaları ve mimar-mimar olmayanlara ait beğeni sıralamaları sonucunda elde edilen veriler karşılaştırmalı olarak üç başlık altında ele alınmıştır.

İlk olarak, katılımcılardan elde edilen kavramların değerlendirmesi yapılarak çalışmanın temel araştırma sorusu olan '*kullanıcılar köşe binaları hangi kavramlar üzerinden anlamlandırır?*' sorusuna yanıt aranmıştır. Bu karşılaştırma köşe bina seçiminde yararlanılan mekânsal uyarım elemanları ve mimari üslup faktörleri üzerinden yapılarak, kullanıcıların kavramsal değerlendirmelerinde bu faktörlerin anlamlı bir yerinin olup olmadığı tartışılmıştır.

İkinci olarak, katılımcıların köşe bina gruplamalarında, köşeyi tanımlama, kullanıcının zihnindeki köşe bina olma faktörünün, gruplandırma verilerine yansıyor yansımadığı, literatürde tartışılan köşe kavramının kullanıcıların köşe binaları anlamlandırması üzerinde ne kadar etkili olduğu tartışılmıştır. Kullanıcıların "köşeyi tanımlar" veya "köşeye uygun değil, köşe bina değil" vb. gruplamalarında yer alan binaların tespiti yapılarak, bu binaların beğeni

sıralamasındaki yeri üzerinden köşe faktörünün kullanıcıların köşe bina beğenilerini etkileyip etkilemediği tartışılmıştır.

Son olarak ise köşe binaların beğeni sıralaması ile gruplandırma sonucu elde edilen kategorizasyon şemaları arasındaki ilişki tartışılmıştır. Beğeni sıralamasına göre birbiri ardına gelen binaların serbest gruplandırma haritası ile karşılaştırıldığında, beğenin gruplamalarda anlamlı bir öneminin olup olmadığı, en çok beğenilen binaların hangi kavramlar ile anlamlandırıldığı üzerinde durulmuştur.

6.1. Bulguların Kavramlar Üzerinden Tartışılması

"Araştırma Bulguları" bölümünde birebir görüşmeler ile elde edilen serbest gruplandırma çalışması sonucunda, köşe binalar ile ilgili elde edilen bütün gruplamalar sıralanmış ve bulgular genel bir değerlendirme ile özetlenmiştir. Bu bölümde ise, çalışmanın araştırma sorusu olan *'kullanıcılar köşe binaları hangi kavramlar ile anlamlandırır?'* sorusunun yanıtını oluşturmak üzere, gruplamalardan elde edilen kavramlar karşılaştırılmalı olarak incelenmiştir. Aşağıdaki çizelgede her bir köşe binanın sıklıkla yer aldığı kavramlar indirgenerek sıralanmış, genel gruplama, mimar ve mimar olmayan sütunları altında incelenmiştir (Çizelge 6.1).

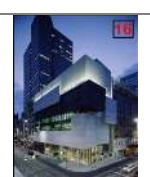
Çizelge 6.1. Serbest Gruplama Verilerinden Elde Edilen İndirgenmiş Kavramların Karşılaştırmalı İncelenmesi

Köşe Bina	Tüm Katılımcılar	Mimarlar	Mimar Olmayanlar
1. 	Farklı, Değişik, Aykırı, Karışık,	Bağlama Zıt, Post Modern, Yenilikçi Köşeye Dönüş Veren, Dairesel	Aykırı, Farklı, Karışık, Hoş
2. 	İlgi Çekici, Şeffaf, Zıt	Bağlama Zıt, Modern, Köşeye Dönüş Veren	Etkileyici, Farklı, Şeffaf

Çizelge 6.1.'in devamı

3.		Etkileyici, Alışılmışın Dışında, Sanatsal, Şeffaf	Şeffaf, Özgür, Köşeyi Tanımlayan	Farklı, İlgi Çekici, Şeffaf
4.		Üçgen, Sivri, Kapalı, Bağlama Zıt, Etkileyici, Güzel	Şeffaf, Tasarım Ve Form Kaygısı Bulunan, Köşeyi Dönemeyen, Farklı	Etkileyici, Farklı, Üçgen, Cam Yüzeyle, Estetik
5.		Düzlemsel, Katı, Saygılı, Köşe Vurgusu Olmayan, Geleneksel	Bağlama Uyumlu, Köşe Vurgusu Olmayan, Geleneğe Saygılı, Estetik, Modüler	Geometrik, Resmi, Düzlemsel, Tarihi, Kapalı
6.		Dairesel, Estetik, Uyumlu Ritim	Dairesel, Bağlama Uyumlu, Saygılı, İmgesel, Ritimli, Kimlik Kazandıran	Oval, Sıradan, Alışılmış
7.		Dairesel, Klasik, Bağlama Uyumlu	Bağlama Uyumlu, Köşeyi Dairesel Döner, Ritimli	Klasik, Dairesel, Alışılmış, Hoş
8.		Kapalı, Sağır Cephe, Köşeyi Tanımlayan, Saygılı, Sıkıcı	Bağlama Saygılı Ancak Özgür, Sağır, Kapalı, Köşeye Dönüş Veren, İç Dönük	Pahlı, Kapalı Basık, Resmi
9.		Oval Köşeli, Bağlama Saygılı, Rasyonel-Akılcı, Ritimli	Dairesel, Akılcı, Bağlama Saygılı, Sıradan, Ritimli	Dairesel, Sıradan, Şeffaf-Ferah

Çizelge 6.1.'in devamı

10.		Alışılmış-Tek Düze, Resmi, Keskin, Özgür, Köşe Vurgusu Olmayan	Köşeyle İlişkisz, Keskin Köşeli, Geometrik, Modüler, Kule Etkisi	Resmi, Aydınlık, Alışılmış, Keskin, Net
11.		Etkileyici, Benzersiz, Amorf, Sanatsal, Estetik	Sanatsal, Dinamik Köşeler, Köşeye Kimlik Kazandıran, Plastik	Alışılmışın Dışında, Farklı, İlgi Çekici, Etkileyici
12.		Çirkin, Sıradan, Pahlı, Bağlama Uyumlu, Sıkıcı	Bağlama Uyumlu, Rasyonel, Köşeye Cephe Verenler, Sıkıcı	Çirkin, Sıradan, Karışık, Geometrik, Tarihi
13.		Bağlama Ve Geleneğe Saygılı Tasarım, Kapalı, Sıradan, Basık, Geometrik, Sivri Köşeli	Yenilikçi, Saygılı, Keskin Köşeli, Kule Etkisi, Keyifli, İçer Dönük	Geometrik, Dikkat Çekici, Sıradan, Kapalı, Çirkin
14.		Etkileyici, Farklı, Asimetrik, Yenilikçi, Dinamik	Estetik, Kapalı, High-Tech, Yenilikçi, Dinamik, Dekonstrüktivist	Farklı, İlgi Çekici, Sivri, Etkileyici, Köşesiz, Estetik
15.		Oval, Amorf, Yıkılan, Bağlama Zıt, Göz Alıcı, Özgür, Karışık	Amorf, Sanatsal, Dekonstrüktivist, İmgesel, Bağlama Zıt, Post Modern	Dairesel, Ekleme, Yıkılan, Karışık, Düzensiz, Aykırı
16.		Kübik, Girintili-Çıkıntılı, Farklı, Güzel, Bağlama Zıt, Kütle Hareketi	Kübik, Kütle Hareketi, Bağlama Zıt, Dinamik, Doluluk-Boşluk	İlgi Çekici, Girintili-Çıkıntılı, Güzel, Kübik, Değişik, Etkileyici
17.		Prizmatik, Alışılmışın Dışında, Dikkat Çekici, Kalabalık, Kütle Hareketi	Dinamik, Kütle Hareketi, Köşesiz, Bağlama Zıt, Dekonstrüktivist	Kübik, Etkileyici, Prizmatik, Kalabalık, Dikkat Çekici
18.		Oval, Sıradan, Köşesi Yuvarlanmış, Modern, Bağlama Saygılı, Ritimli	Dairesel Köşe Dönüşü, Uyumlu Ritim, Oval, Modern, Bağlama Saygılı	Oval Köşeli, Sıradan, Köşeyi Tanımlayan, Uyumlu

Çizelge 6.1.'in devamı

19.		Sıradan, Resmi, Klasik-Alışıl原因mış, Modern, Rasyonel, Sade, Köşe Vurgusu Olmayan	Bağlama Saygılı, Net, Rasyonel, Köşe Vurgusu Olmayan	Sıradan, Resmi, Klasik-Alışıl原因mış, Modern, Keskin Hatlı
20.		Dikkat Çekici, İç Karartıcı, Farklılaşma Arayışı, Dairesel, Bağlama Zıt, Aykırı	Bağlama Zıt, Plastik, İmgesel, Farklılaşma Arayışı, Post Modern	Dairesel, İç Karartıcı, Aykırı, Sıradan, Dikkat Çekici
21.		Sıradan, Keskin Hatlı, Bağlama Uyumlu, Resmi, Köşeyi Tanımlayan, Pahlı, Kapalı	Bağlama Uyumlu, Geleneğe Saygılı, Modern, Yenilikçi, Köşeyi Tutan	Dik Köşeli, Sıradan, Keskin Hatlı, Resmi, Pahlı
22.		Pahlı, Klasik, Geleneksel, Köşeyi Tanımlayan, Sıradan	Geleneksel, Klasik, Tekdüze, Bağlama Saygılı	Pahlı, Klasik, Sıradan Köşeyi Tanımlayan
23.		Resmi, Keskin Hatlı, Sıradan, Rasyonel, Tek Düze, Köşe Vurgusu Olmayan	Net Köşeli, Rasyonel, Geometrik, Köşeye Aykırı Kendi İçinde Tutarlı, Köşe Vurgusu Olmayan	Resmi, Keskin, Sıradan, Dik Köşeli, Aydınlık
24.		Kübik, prizmatik, dikkat çekici, bağlama zıt, dolu- boş etkisi	Kübik, kütle hareketi, dinamik, dolu-boş etkisi, bağlama zıt	Prizmatik, girintili-çıkıntılı, kübik, karışık, dikkat çekici
25.		Farklı, Etkileyici, Bağlama Zıt, Tasarım Kaygısı Var, Geometrik, Dinamik	Yenilikçi, Dinamik, Tasarım Kaygısı Var, Bağlama Zıt	Etkileyici, Farklı, Asimetrik, Karışık

Çizelge 6.1'de 25 adet köşe binanın kavramsal olarak karşılaştırılması yapılmıştır. Buna göre mimarların serbest gruplandırma çalışmasında oluşturduğu kavramların teknik ifadelerle, mimar olmayanların ise konuya daha serbest ve durumu tanımlayan oldukça farklı kavramlar ile yaklaştığı görülmüştür.

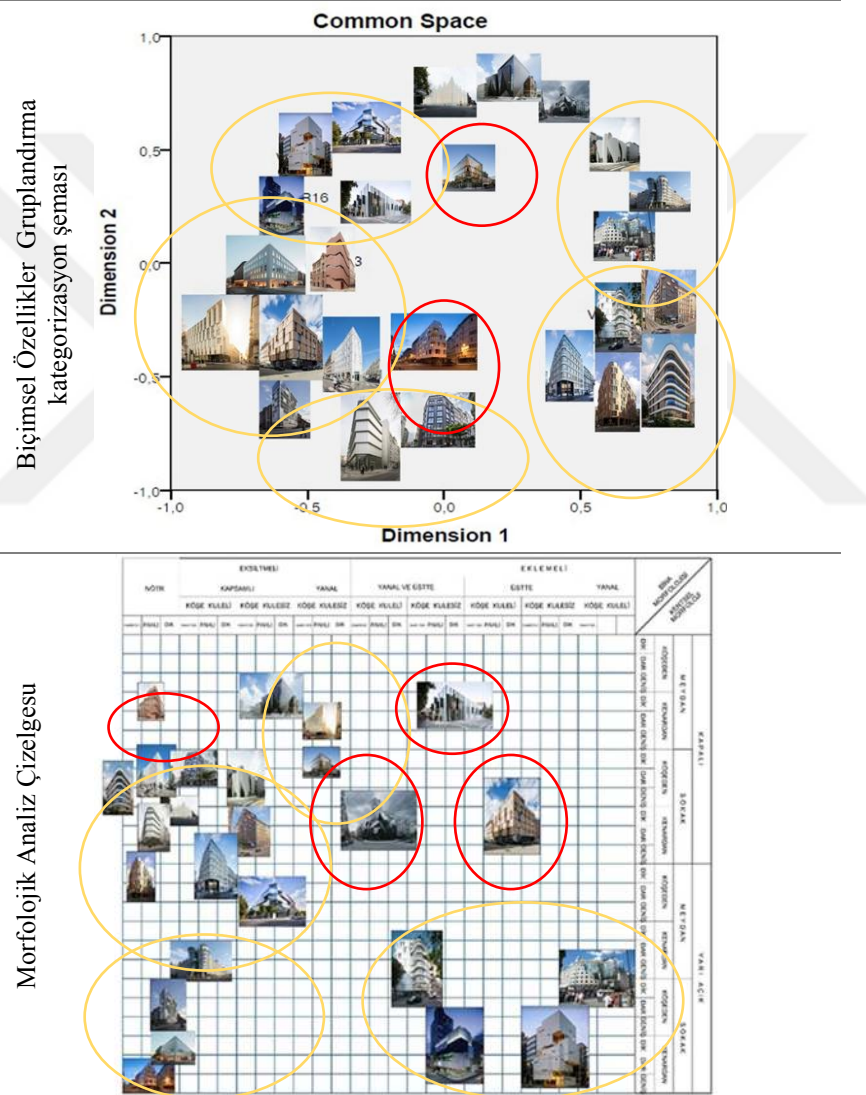
Bir önceki bölümde serbest grupta verileri doğrultusunda kategorizasyon şemaları elde edilmiştir. "Bulguların Kavramlar Üzerinden Tartışılması" başlığı altında ele alınacak bir diğer aşama ise bu kategorizasyon şemalarının, köşe bina seçiminde kullanılan parametreler ile karşılaştırılmasıdır. Buna göre elde edilen köşe binaların kavramları değerlendirildiğinde köşe bina seçiminde yararlanılan mekânsal uyarım elemanları (renk, doku, biçim) ve mimari üslup parametreleri kategorizasyon şemaları üzerinde karşılaştırılarak, katılımcıların kategorizasyon şemaları ile ilişkisi tartışılmıştır.

Biçim: İlk olarak biçim parametresi üzerinden gidilmiştir. Bir önceki bölümde biçime yönelik kavramların, katılımcılar tarafından köşe bina gruplamasında sıklıkla tercih edildiği görülmüştür. Burada ise, çalışmanın başlangıcında oluşturulan morfolojik grupta şablonunun elde edilen kategorizasyon şeması ile ilişkisi karşılaştırılmıştır. Buna göre, köşe binaların seçiminde yararlanılan morfoloji tablosu ile biçimsel özelliklere göre gruplandırma kategorizasyon şeması karşılaştırıldığında, katılımcıların gruplamalarından elde edilen kategorizasyon şemasında morfoloji tablosuna göre daha net bir ayırım ile biçimsel farklılıklar gözetilerek bir grupta yapıldığı görülmüştür.

Morfoloji tablosunda, köşe bina seçimi yapılırken, kentsel morfoloji ve bina morfolojisi kavramları göz önünde bulundurulduğundan, çok çeşitli parametreler dikkate alınarak seçim yapılmış bundan dolayı elde edilen morfoloji matrisindeki köşe binaların yayılımı parçalı ve çok boyutlu bir durumda görülmüştür. Bu durum benzerlikler olduğu gibi kısmi farklılıklar da ortaya çıkarmış, ancak katılımcıların kategorizasyon şemasında biçim parametresinin daha net bir şekilde okunduğunu göstermiştir. Biçimsel grupta kategorizasyon şemasında, katılımcılar tarafından, 2 ve 12 numaralı köşe binalar ayrı tutulurken, morfoloji tablosunda net bir grupta 2, 5, 13 ve 25 numaralı köşe binalar girememiştir (Çizelge 6.2).

Gruplandırma başlığında 2 numaralı köşe binanın sıklıkla farklı, sivri, keskin, üçgen köşe vb. kategoriler altında toplandığı tespit edilmiştir. 12 numaralı köşe bina ise pahlı, çıkıntılı, dolu-boş, kübik, yamuk, yatay etki ve karesel olarak gruplanmıştır.

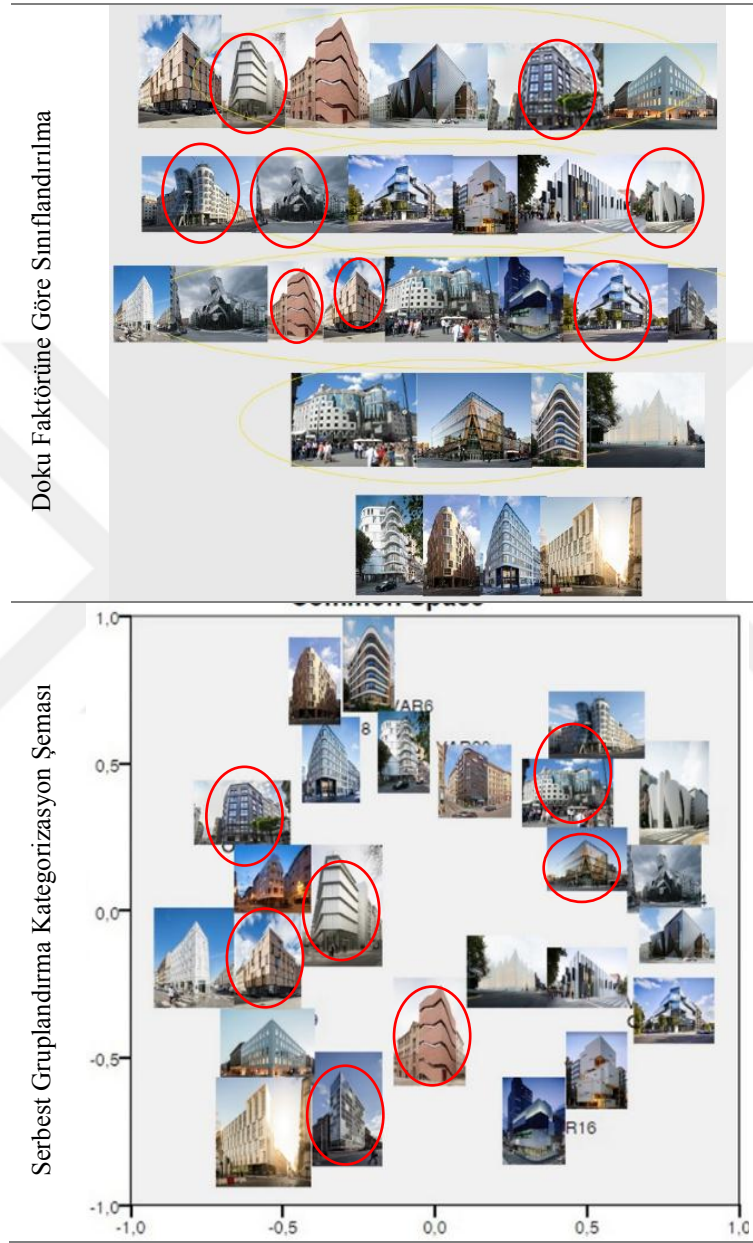
Çizelge 6.2. Kategorizasyon Şeması ile Morfoloji Matrisi Karşılaştırması

Doku: Araştırma bulguları bölümünde doku üst başlığına göre köşe binalar, sert-kaba (5, 8, 13, 14, 19, 20, 22), hafif-hareketli (3, 11, 15, 17, 24, 25), gizleyici-katmanlı (1, 3, 5, 12, 13, 16, 17), şeffaf- yarı şeffaf (1, 2, 4, 7) ve açık-kapalı (6, 9, 18, 10) olmak üzere sınıflandırılmıştır. Aşağıdaki çizelgede köşe bina seçiminde bir parametre olarak değerlendirilen doku faktörüne göre gruplandırma ile serbest gruplandırma kategorizasyon şeması karşılaştırılmış, doku faktörünün serbest gruplandırmada etkili olup olmadığı incelenmiştir. Serbest gruplandırma çalışmasında ise;

- 7, 6, 9, 18, 20,
- 8, 12, 21, 22
- 1, 2, 3, 11, 14, 15
- 5, 10, 13, 19, 23
- 4, 25, 17
- 16, 24 numaralı köşe binaların aynı gruplarda yer aldığı tespit edilmiştir. Buna göre doku faktörü bakımından aynı grupta yer alan 8-22, 3-11-15 ve 3-5-23 numaralı binalar serbest gruplandırmada da aynı grupta yer almıştır (Çizelge 6.3).

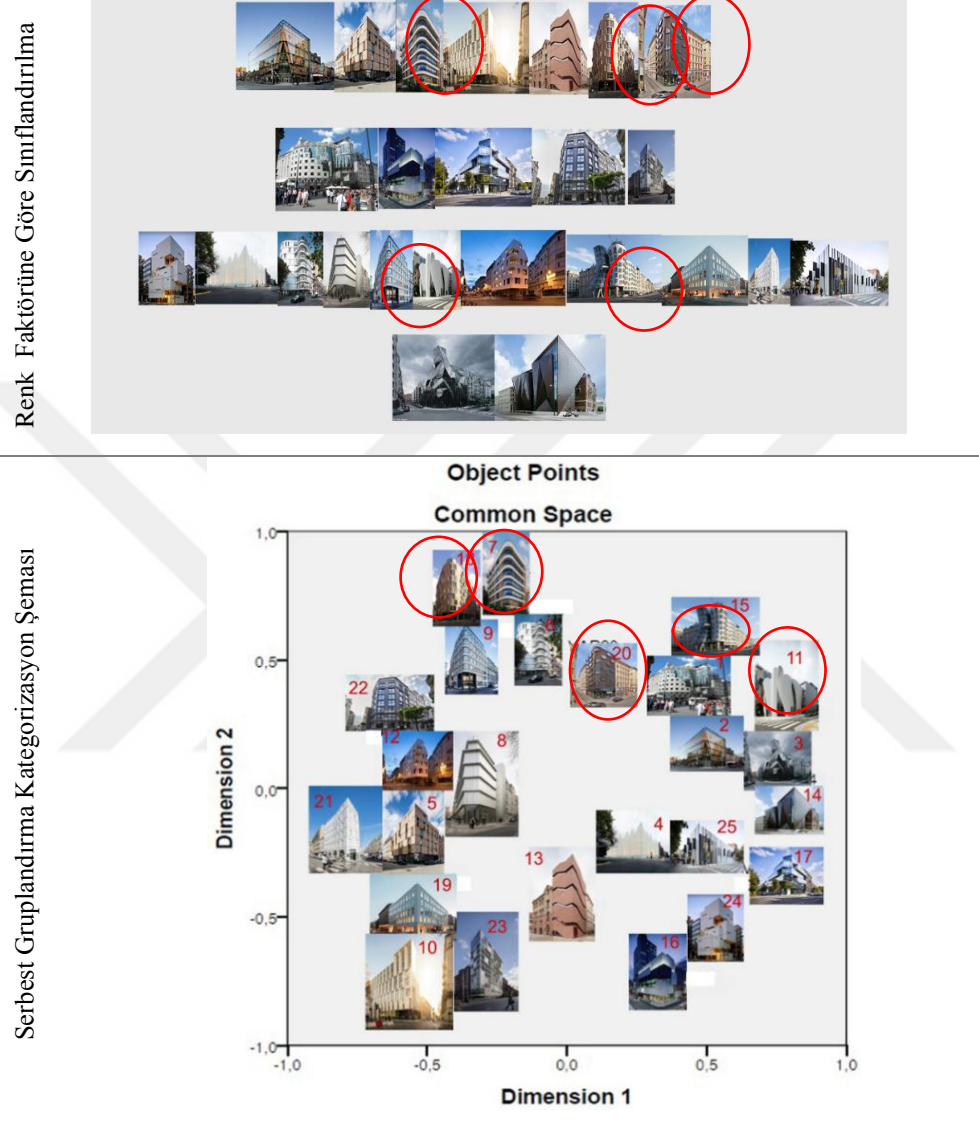
Çizelge 6.3. Seçilen Köşe Binaların Doku Faktörüne Göre Karşılaştırılması

Renk: Araştırma bulguları bölümünde cephe renklerinin renk türüne göre sıcak renklerde yer alan köşe binalar; 2, 5, 7, 10, 13, 18 ve 20 numaralı binalardır. Soğuk renkler kategorisinde yer alanlar; 1, 16, 17, 22 ve 23 numaralı köşe binalardır. Beyaz renk kategorisinde yer alanlar; 4, 6, 8, 9, 11, 12, 15, 19, 21, 24 ve 25 numaralı köşe binalardır. Son olarak siyah kategorisinde yer alan köşe binalar; 3 ve 14 numaralı olarak sınıflandırılmıştır. Aşağıdaki çizelgede köşe bina seçiminde bir parametre olarak değerlendirilen renk faktörüne göre gruplandırma ile serbest gruplandırma kategorizasyon şeması karşılaştırılmış, renk faktörünün serbest gruplandırmada etkili olup olmadığı incelenmiştir. Serbest gruplandırma çalışmasında ise;

- 7, 6, 9, 18, 20,
- 8, 12, 21, 22
- 1, 2, 3, 11, 14, 15
- 5, 10, 13, 19, 23
- 4, 25, 17
- 16, 24 numaralı köşe binaların aynı gruplarda yer aldığı tespit edilmiştir. Buna göre renk faktörü bakımından aynı grupta yer alan 18-20-7 ve 11-15 numaralı binalar serbest gruplandırmada da aynı grupta yer almıştır (Çizelge 6.4).

Çizelge 6.4. Seçilen Köşe Binaların Renk Faktörüne Göre Karşılaştırılması

6.2. Bulguların Beğeni Faktörü ve Kavramlar Üzerinden Karşılaştırılması

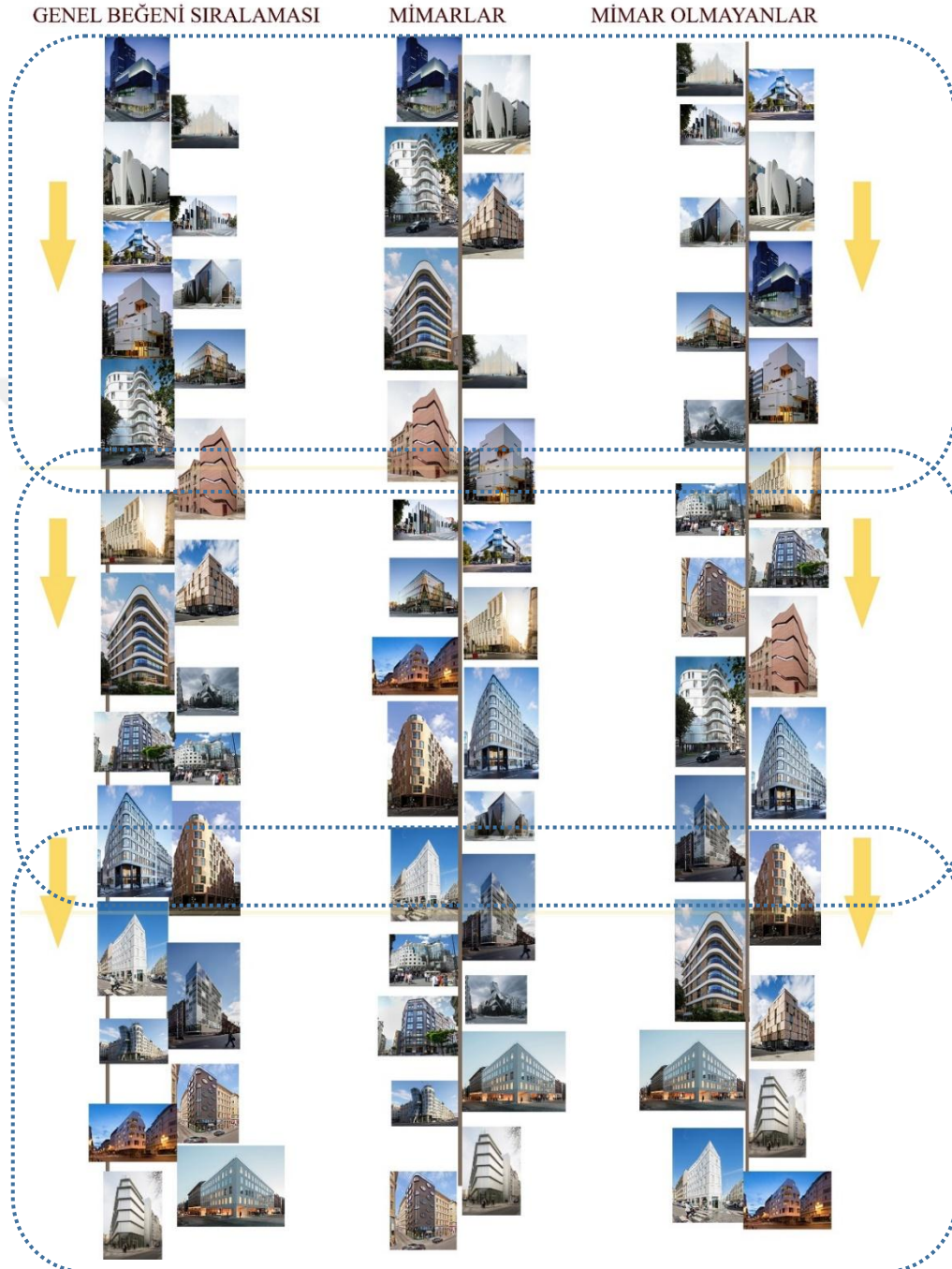
Bu başlık altında mimar, mimar olmayan ve genel sıralama sonucunda elde edilen beğeni sıralaması karşılaştırılmıştır. Buna göre;

- Mimamların en çok beğendiği köşe binalar; 16, 11, 6, 5, 7,
- Mimar olmayanların en çok beğendiği köşe binalar; 4, 17, 25, 11, 14
- Genel sıralamada en çok beğenilen köşe binalar; 16, 4, 11, 25, 17 olarak sıralanmıştır. En az beğenilen köşe binalar ise;
- Mimarlarda, 20, 8, 15, 19, 22
- Mimar olmayanlarda, 12, 21, 8, 19, 5
- Genel sıralamada ise, 8, 19, 12, 20, 5 olarak sıralanmıştır.

Mimar ve mimar olmayanlar arasında benzerlikler olduğu gibi radikal farklılıkların da olduğu Şekil 28’de net bir şekilde okunmaktadır. Örneğin 12 numaralı köşe bina mimarlar tarafından 13. Sırada beğenilirken, mimar olmayanlar tarafından en beğenilmeyen köşe bina olarak tanımlanmıştır. Mimamlar bu köşe binayı; *bağlama uyumlu, rasyonel, köşeye cephe verenler, sıkıcı* kavramları ile mimar olmayanlar ise, *çirkin, sıradan, karışık, geometrik, tarihi* kavramları ile tanımlamıştır.

Bir diğer radikal farklılık da 7 numaralı köşe binada görülmüştür. Mimamlar ilgili köşe binayı 5. sıraya koyarken, mimar olmayanlar ise 20. sıraya koymuştur. Mimamlar bu köşe binayı; *bağlama uyumlu, köşeyi dairesel dönen, ritimli* olarak tanımlarken mimar olmayanlar; *klasik, dairesel, alışılmış, hoş* olarak tanımlamıştır.

Son olarak, 14 numaralı köşe bina mimar olmayan katılımcılar tarafından en beğenilen 5. köşe bina olurken, mimamlar tarafından ortanın altında kalarak 16. sırada beğenilmiştir. Mimamlar bu köşe binayı; *estetik, kapalı, high-tech, yenilikçi, dinamik, dekonstrüktivist* gibi aslında olumlu kavramlar ile anlamlandırmasına rağmen bu kavramlar beğeni faktöründe etkili olmamıştır. Mimar olmayanlar ise, *farklı, ilgi çekici, sivri, etkileyici, köşesiz, estetik* olarak değerlendirmiştir (Şekil 6.1).

şekil 6.1.Genel, Mimar ve Mimar Olmayan Katılımcıların Köşe Bina Beğeni Sıralaması

Çizelge 6.5. Genel-Mimar ve Mimar Olmayan Katılımcıların Beğeni Sıralaması ve Köşe Bina Kavramlarının Karşılaştırmalı Analizi

	Genel	Mimarlar	Mimar Olmayanlar
1.			
	Kübik, Girintili-Çıkıntılı, Farklı, Güzel, Bağlama Zıt, Kütle Hareketi	Kübik, Kütle Hareketi, Bağlama Zıt, Dinamik, Doluluk-Boşluk	Etkileyici, Farklı, Üçgen, Cam Yüzeyle, Estetik
2.			
	Üçgen, Sivri, Kapalı, Bağlama Zıt, Etkileyici, Güzel	Sanatsal, Dinamik Köşeler, Köşeye Kimlik Kazandıran, Plastik	Kübik, Etkileyici, Prizmatik, Kalabalık, Dikkat Çekici
3.			
	Etkileyici, Benzersiz, Amorf, Sanatsal, Estetik	Dairesel, Bağlama Uyumlu, Saygılı, İmgesel, Ritimli, Kimlik Kazandıran	Etkileyici, Farklı, Asimetrik, Karışık
4.			
	Farklı, Etkileyici, Bağlama Zıt, Tasarım Kaygısı Var, Geometrik, Dinamik	Bağlama Uyumlu, Köşe Vurgusu Olmayan, Geleneğe Saygılı, Estetik, Modüler	Alışılmışın Dışında, Farklı, İlgi Çekici, Etkileyici
5.			

Çizelge 6.5.'in devamı

	Prizmatik, Alışılmışın Dışında, Dikkat Çekici, Kalabalık, Kütle Hareketi	Bağlama Uyumlu, Köşeyi Dairesel Döner, Ritimli	Farklı, İlgi Çekici, Sivri, Etkileyici, Köşesiz, Estetik
6.			
	Etkileyici, Farklı, Asimetrik, Yenilikçi, Dinamik	Şeffaf, Tasarım Ve Form Kaygısı Bulunan, Köşeyi Dönemeyen, Farklı	İlgi Çekici, Girintili-Çıkıntılı, Güzel, Kübik, Değişik, Etkileyici
7.			
	Kübik, prizmatik, dikkat çekici, bağlama zıt, dolu- boş etkisi	Yenilikçi, Saygılı, Keskin Köşeli, Kule Etkisi, Keyifli, İçer Dönük	Etkileyici, Farklı, Şeffaf
8.			
	İlgi Çekici, Şeffaf, Zıt	Kübik, kütle hareketi, dinamik, dolu-boş etkisi, bağlama zıt	Prizmatik, girintili-çıkıntılı, kübik, karışık, dikkat çekici
9.			
	Dairesel, Estetik, Uyumlu Ritim	Yenilikçi, Dinamik, Tasarım Kaygısı Var, Bağlama Zıt	Farklı, İlgi Çekici, Şeffaf

Çizelge 6.5.'in devamı

10.			
	Bağlama Ve Geleneğe Saygılı Tasarım, Kapalı, Sıradan, Basık, Geometrik, Sivri Köşeli	Dinamik, Kütle Hareketi, Köşesiz, Bağlama Zıt, Dekonstrüktivist	Resmi, Aydınlık, Alışılmış, Keskin, Net
11.			
	Alışılmış-Tek Düzey, Resmi, Keskin, Özgür, Köşe Vurgusu Olmayan	Bağlama Zıt, Modern, Köşeye Dönüş Veren	Aykırı, Farklı, Karışık, Hoş
12.			
	Düzlemsel, Katı, Saygılı, Köşe Vurgusu Olmayan, Geleneksel	Köşeyle İlişkisz, Keskin Köşeli, Geometrik, Modüler, Kule Etkisi	Pahlı, Klasik, Sıradan Köşeyi Tanımlayan
13.			
	Dairesel, Klasik, Bağlama Uyumlu	Bağlama Uyumlu, Rasyonel, Köşeye Cephe Verenler, Sıkıcı	Dairesel, İç Karartıcı, Aykırı, Sıradan, Dikkat Çekici
14.			

Çizelge 6.5.'in devamı

	Etkileyici, Alışılmışın Dışında, Sanatsal, Şeffaf	Dairesel, Akılcı, Bağlama Saygılı, Sıradan, Ritimli	Geometrik, Dikkat Çekici, Sıradan, Kapalı, Çirkin
15.			
	Pahlı, Klasik, Geleneksel, Köşeyi Tanımlayan, Sıradan	Dairesel Köşe Dönüşü, Uyumlu Ritim, Oval, Modern, Bağlama Saygılı	Oval, Sıradan, Alışılmış
16.			
	Farklı, Değişik, Aykırı, Karışık,	Estetik, Kapalı, High-Tech, Yenilikçi, Dinamik, Dekonstrüktivist	Dairesel, Sıradan, Şeffaf-Ferah
17.			
	Oval Köşeli, Bağlama Saygılı, Rasyonel-Akılcı, Ritimli	Bağlama Uyumlu, Geleneğe Saygılı, Modern, Yenilikçi, Köşeyi Tutan	Resmi, Keskin, Sıradan, Dik Köşeli, Aydınlık
18.			
	Oval, Sıradan, Köşesi Yuvarlanmış, Modern, Bağlama Saygılı, Ritimli	Net Köşeli, Rasyonel, Geometrik, Köşeye Aykırı Kendi İçinde Tutarlı, Köşe Vurgusu Olmayan	Oval Köşeli, Sıradan, Köşeyi Tanımlayan, Uyumlu

Çizelge 6.5.'in devamı

19.			
	Sıradan, Keskin Hatlı, Bağlama Uyumlu, Resmi, Köşeyi Tanımlayan, Pahlı, Kapalı	Bağlama Zıt, Post Modern, Yenilikçi Köşeye Dönüş Veren, Dairesel	Klasik, Dairesel, Alışılmış, Hoş
20.			
	Resmi, Keskin Hatlı, Sıradan, Rasyonel, Tek Düzey, Köşe Vurgusu Olmayan	Şeffaf, Özgür, Köşeyi Tanımlayan	Geometrik, Resmi, Düzlemsel, Tarihi, Kapalı
21.			
	Oval, Amorf, Yıkılan, Bağlama Zıt, Göz Alıcı, Özgür, Karışık	Geleneksel, Klasik, Tekdüze, Bağlama Saygılı	Sıradan, Resmi, Klasik-Alışılmalı, Modern, Keskin Hatlı
22.			
	Dikkat Çekici, İç Karartıcı, Farklılaşma Arayışı, Dairesel, Bağlama Zıt, Aykırı	Bağlama Saygılı, Net, Rasyonel, Köşe Vurgusu Olmayan	Pahlı, Kapalı Basık, Resmi

Çizelge 6.5.'in devamı

23.			
	Çirkin, Sıradan, Pahlı, Bağlama Uyumlu, Sıkıcı	Amorf, Sanatsal, Dekonstrüktivist, İmgesel, Bağlama Zıt, Post Modern	Dairesel, Eklemeli, Yıkılan, Karışık, Düzensiz, Aykırı
24.			
	Sıradan, Resmi, Klasik-Alışıl gelmiş, Modern, Rasyonel, Sade, Köşe Vurgusu Olmayan	Bağlama Saygılı Ancak Özgür, Sağır, Kapalı, Köşeye Dönüş Veren, İç Dönük	Dik Köşeli, Sıradan, Keskin Hatlı, Resmi, Pahlı
25.			
	Kapalı, Sağır Cephe, Köşeyi Tanımlayan, Saygılı, Sıkıcı	Bağlama Zıt, Plastik, İmgesel, Farklılaşma Arayışı, Post Modern	Çirkin, Sıradan, Karışık, Geometrik, Tarihi

6.3. Bulguların Köşe Faktörü Üzerinden Tartışılması

INDSCAL analizi (bireysel farklılaşma ölçeği) bulgularının değerlendirilmesi sırasında bir önceki bölümde mimar ve mimar olmayan katılımcıların köşe binaları hangi kavramlar ile sınıflandırdığı; *köşeye karşı tutum, bağlam, mimari üslup, biçim, malzeme detay, kütle etkisi, duygusal etki, farklılık/aykırılık, tasarım kaygısı, diğer* olmak üzere 10 ana başlıkta incelenmiştir. Buna göre mimar ve mimar olmayan katılımcıların bu 10 parametreye göre dağılımı üzerinden INDSCAL analizi yapılmış ve oluşturulan kavramsal harita

üzerinden, seçilen köşe binaları hangi katılımcıların birbiri ile benzer anlamlandırdığı tespit edilmiştir.

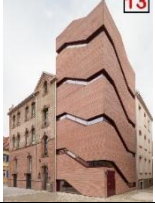
Aşağıdaki çizelgede mimar ve mimar olmayanların oluşturduğu serbest gruplama kavramlarının yukarıda belirtilen 10 parametreye göre dağılım sayısı verilmiştir. Buna göre mimarlar köşe kavramı ile ilgili 12 grup oluştururken, mimar olmayanlar sadece 2 grup başlığı oluşturmuştur (Çizelge 6.6).

Çizelge 6.6. Serbest Gruplama Verilerine göre Elde Edilen Kavramsal Dağılım Çizelgesi

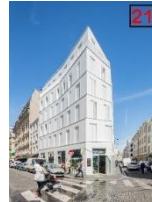
Kavramlar	Mimar	Mimar Olmayan
Köşeye Karşı Tutum	12	2
Bağlamsallık	10	1
Mimari Üslup	16	10
Bîçim	11	17
Malzeme Detay	5	3
Kütle Etkisi	10	8
Duygusal Etki	14	33
Farklılık/Aykırılık	4	9
Tasarım Kaygısı	4	0
Diğer	6	5

Bu başlık altında köşe binaları kendi içerisinde tartışarak, hangi binaların köşede bulunma- köşe olma olgusu üzerinden bir sınıflandırmaya tabi tutulduğu mimar ve mimar olmayanların kavramları üzerinden değerlendirilmiştir. Aşağıdaki çizelgede her bir köşe binanın dâhil olduğu gruplama başlıkları üzerinden köşe kavramı ile ilgili hangi gruplar altında incelendiği sıralanmış, mimar-mimar olmayan karşılaştırması yapılmıştır (Çizelge 6.7).

Çizelge 6.7. Serbest Gruplama Verilerinden Elde Edilen İndirgenmiş Kavramların
Köşe Faktörü Üzerinden Tartışılması

Köşe Bina	Kavramlar	Köşe Bina	Kavramlar
1. 	*Köşeyi Tanımlayan /Tutan *Köşede Bulunmayı İnkâr Edenler *Köşeye Dönüş Verenler	13. 	*Köşede Bulunmayı İnkâr Edenler * Köşeye İlişkisi Olmayanlar
2. 	* Köşeyi Tanımlayan /Tutan * Köşede Bulunmayı İnkâr Edenler *Köşeye Dönüş Verenler *Köşeyi Dönemeyen	14. 	* Köşede Bulunmayı İnkâr Edenler * Köşeye Kimlik Kazandıran Referans Yapılar * Dinamik Köşeler
3. 	*Köşeye Kimlik Kazandıran Referans Yapılar * Köşeyi Tutan, Tanımlayan * Dinamik Köşeler	15. 	*Köşeye Dönüş Verenler * Dinamik Köşeler
4. 	*Köşeye İlişkisi Olmayanlar * Köşeyi Dönemeyen	16. 	*Köşeye İlişkisi Olmayanlar * Dinamik Köşeler
5. 	*Köşeyi Tanımlayan-Tutan * Tek Düze Köşe Vurgusu Olmayan * Köşe İle İlişkisi Olmayan	17. 	*Köşeye Cephe Verenler *Köşeyi Tutan, Tanımlayan *Dinamik Köşeler

Çizelge 6.7.'nin devamı

6.		* Esnek Estetik Dairesel Köşeler * Köşeye Kimlik Kazandıran Referans Yapılar * Dairesel Dönüşle Köşeyi Tanımlayan	18.		*Köşe Dönüşü Yumuşatılmış Ritmik Cephe *Köşeyi Tanımlayan-Tutan *Köşede Bulunmayı İnkâr Edenler * Köşeye Dönüş Verenler * Dairesel Dönüşle Köşeyi Tanımlayan
7.		*Köşede Bulunmayı İnkâr Edenler * Esnek Estetik Dairesel Köşeler * Dairesel Dönüşle Köşeyi Tanımlayan	19.		*Köşede Bulunmayı İnkâr Edenler * Tek Düz Köşe Vurgusu Olmayan * Köşeyle İlişkisi Olmayanlar * Köşeyi Dönemeyen
8.		*Köşeyi Tanımlayan-Tutan * Köşeye Cephe Verenler * Dik Açılı Köşe Dönüşü	20.		*Köşeyi Tutan, Saran * Köşede Bulunmayı İnkâr Edenler * Köşeye Dönüş Verenler
9.		*Köşeyi Tanımlayan-Tutan * Dairesel Dönüşle Köşeyi Tanımlayan	21.		*Köşeyi Tutan, Saran *Köşeyi Tanımlayan-Tutan * Bağlama Saygılı Köşeyi Tutan * Tek Düz Köşe Vurgusu Olmayan *Köşeye Cephe Verenler
10.		*Tek Düz, Köşe Vurgusu Olmayan * Köşeyle İlişkisi Olmayanlar	22.		*Köşeyi Tanımlayan-Tutan * Köşeye Cephe Verenler

Çizelge 6.7.'nin devamı

11.		*Köşeye Kimlik Kazandıran Referans Yapılar *Dinamik Köşeler	23.		*Köşede Bulunmayı İnkâr Edenler * Tek Düzey Köşe Vurgusu Olmayan * Köşeye İlişkisi Olmayanlar * Köşeye Aykırı Kendi İçinde Tutarlı
12.		*Bağlama Saygılı-Köşeyi Tutan * Köşeye Cephe Verenler * Köşeyi Dönemeyen	24.		*Köşeye Kimlik Kazandıran Referans Yapılar *Dinamik Köşeler
13.		*Köşede Bulunmayı İnkâr Edenler * Köşeye İlişkisi Olmayanlar	25.		* Köşeye İlişkisi Olmayanlar * Köşeyi Dönemeyen

Yukarıdaki çizelgede köşe binaların serbest gruplandırma çalışmasında yer aldığı köşede olma durumuna dayanan grup başlıkları sıralanmıştır. Buna göre köşe kavramına göre bu binalar;

1. Köşeyi tanımlayan, tutan (1, 2, 3, 5, 8, 9, 17, 18, 21, 22)
2. Bağlama saygılı köşeyi tutan (12, 21)
3. Köşeyi tutan, saran (20, 21)
4. Köşeye kimlik kazandıran referans yapılar (3, 6, 11, 14, 24)
5. Köşeye cephe verenler (8, 12, 17, 21, 22)
6. Köşe dönüşü yumuşatılmış ritmik cephe (18)
7. Köşeye dönüş verenler (1, 2, 15, 18, 20)
8. Esnek estetik dairesel köşeler (6, 7)
9. Dairesel dönüşle köşeyi tanımlayan (6, 7, 9, 18)
10. Dik açılı köşe dönüşü (8)

11. Dinamik köşeler (3, 11, 14, 15, 16, 17, 24)
12. Köşede bulunmayı inkâr edenler (1, 2, 7, 13, 14, 18, 19, 20, 23)
13. Köşeyi dönemeyenler (2, 4, 12, 19, 25)
14. Köşeyle ilişkisi olmayanlar (4, 5, 10, 13, 16, 19, 23, 25)
15. Tek düze, köşe vurgusu olmayan (5, 10, 19, 21, 23)
16. Köşeye aykırı kendi içinde tutarlı (23) kavramları ile tanımlandığı görülmüştür.

6.4. Genel Tartışma ve Değerlendirme

Tartışma bölümünde, köşe binalardan elde edilen verilerin karşılaştırmaları ilk olarak köşe binaların tanımlandığı kavramlar üzerinden ele alınmış, mimar-mimar olmayan katılımcıların oluşturduğu kavramların değerlendirilmesi yapılmıştır. Kavramlardan elde edilen matrislerin veri analizi sonucu çok boyutlu ölçeklendirme analizi yapılmış ve elde edilen kavramsal haritalar, renk, doku ve biçim faktörlerine göre karşılaştırılmıştır.

İkinci olarak, beğeni faktörü tartışılmış, mimar-mimar olmayan katılımcılar tarafından elde edilen köşe bina beğeni sıralaması tartışılmış, en çok beğenilen ve en az beğenilen köşe binaların hangi kavramlar ile anlamlandırıldığı tartışılmıştır.

Son olarak ise köşe binaların gruplama başlıkları, köşede olma durumuna göre analiz edilerek, köşe faktörünü esas alan 16 gruplama tespit edilmiştir. Bu bölüm ise tartışma üst başlığında sıralanan bütün faktörlerin bir tablo altında özetlenmesini kapsamaktadır. Köşede olma durumuna göre elde edilen kavramlara göre hangi köşe binaların bu başlıklar altında yer aldığı, aynı köşe binaların beğeni sıralaması ve renk, doku, biçim faktörlerine göre hangi grupta yer aldığı analiz edilmesi hedeflenmiştir.

Elde edilen genel özet tablosu, köşede olma durumu ile ilgili özellikle köşeyi tanımlayan olarak anlamlandırılan köşe binaların hangi kategorilerde yer aldığı tespit edilmiştir. Bu genel sonuç tablosunun, köşe bina tasarımı sürecinde, mimarların kullanıcı fikirlerini ve kullanıcıların köşe bina algısını anlamaları

açılarından tasarım araştırması sürecine önemli bir veri sağlaması hedeflenmiştir. Tabloda, kullanıcılar tarafından köşede olma durumuna göre kategorize edilen köşe binaların, mekânsal uyarım elemanları (renk, biçim, doku) başlıkları altında hangi gruplamalarda ele alındığı ve beğeni sırası birleştirilmiş bir şekilde verilerek, köşe bina tasarımı için tasarımcıların kullanıcıların atfettikleri anlamları ölçen özet bir veri tablosu elde edilmiştir (Şekil 6.2).

	K	KB	BS	Doku	Renk	Form	K	KB	BS	Doku	Renk	Form	K	KB	BS	Doku	Renk	Form			
K.T.T.	1	16		G-K	SO-R	YARI AÇIK EKLEMELİ KÖŞE KULELİ	K.D.V.	1	16		G-K	SO-R	YARI AÇIK EKLEMELİ KÖŞE KULELİ	K.B.İ.E.	1	16		G-K	SO-R	YARI AÇIK EKLEMELİ KÖŞE KULELİ	
	2	8		Ş-Y.Ş	SI-R	KAPALI EKŞİLTMEYİ YANAL		2	8		Ş-Y.Ş	SI-R	KAPALI EKŞİLTMEYİ YANAL		2	8		Ş-Y.Ş	SI-R	KAPALI EKŞİLTMEYİ YANAL	
	3	14		H-H	S	KAPALI YANAL ÜSTTE KÖŞE KULELİ		15	22		H-H	B	YARI AÇIK EKŞİLTMEYİ KAPSAMLI		7	13		Ş-Y.Ş	SI-R	KAPALI NÖTR DAİRESEL	
	5	12		S-K	SI-R	KAPALI EKLEMELİ KÖŞE KULELİ		18	18		A-K	SI-R	YARI AÇIK NÖTR DAİRESEL		13	10		S-K	SI-R	KAPALI NÖTR DİK	
	8	25		S-K	B	KAPALI NÖTR PAİLLİ		20	21		S-K	SI-R	KAPALI EKLEMELİ DAİRESEL		14	6		S-K	S	KAPALI EKŞİLTMEYİ KAPSAMLI	
	9	17		A-K	B	YARI AÇIK EKŞİLTMEYİ DAİRESEL	E.E.D.K.	6	9		A-K	B	YARI AÇIK YANAL ÜSTTE DAİRESEL	T.D.K.V.O.	18	18		A-K	SI-R	YARI AÇIK NÖTR DAİRESEL	
	17	5		H-H	SO-R	YARI AÇIK EKŞİLTMEYİ DİK		7	13		Ş-Y.Ş	SI-R	KAPALI NÖTR DAİRESEL		19	24		S-K	B	YARI AÇIK NÖTR DİK	
	18	18		A-K	SI-R	YARI AÇIK NÖTR DAİRESEL		6	9		A-K	B	YARI AÇIK YANAL ÜSTTE DAİRESEL		20	21		S-K	SI-R	KAPALI EKLEMELİ DAİRESEL	
	21	19		G-K	B	KAPALI NÖTR PAİLLİ		7	13		Ş-Y.Ş	SI-R	KAPALI NÖTR DAİRESEL		23	20		S-K	SO-R	YARI AÇIK NÖTR DİK	
22	20		S-K	SO-R	YARI AÇIK NÖTR DİK	9		17		A-K	B	YARI AÇIK EKŞİLTMEYİ DAİRESEL	5		12		S-K	SI-R	KAPALI EKLEMELİ KÖŞE KULELİ		
B.S.K.T.	12	23		G-K	B	YARI AÇIK NÖTR PAİLLİ	D.A.N.D.	18	18		A-K	SI-R	YARI AÇIK NÖTR DAİRESEL	10	11		A-K	B	KAPALI YANAL DİK		
	21	19		G-K	B	KAPALI NÖTR PAİLLİ		8	25		S-K	B	KAPALI NÖTR PAİLLİ	19	24		S-K	B	YARI AÇIK NÖTR DİK		
K.T.S.	20	21		S-K	SI-R	KAPALI EKLEMELİ DAİRESEL	D.K.	3	14		H-H	S	KAPALI YANAL ÜSTTE KÖŞE KULELİ	21	19		G-K	B	KAPALI NÖTR PAİLLİ		
	21	19		G-K	B	KAPALI NÖTR PAİLLİ		11	3		H-H	B	KAPALI EKŞİLTMEYİ KAPSAMLI	23	20		S-K	SO-R	YARI AÇIK NÖTR DİK		
K.K.K.R.Y.	3	14		H-H	S	KAPALI YANAL ÜSTTE KÖŞE KULELİ		14	6		S-K	S	KAPALI EKŞİLTMEYİ KAPSAMLI	K.İ.O.	4	2		Ş-Y.Ş	B	KAPALI NÖTR DİK	
	6	9		A-K	B	YARI AÇIK YANAL ÜSTTE DAİRESEL		15	22		H-H	B	YARI AÇIK EKŞİLTMEYİ KAPSAMLI		5	12		S-K	SI-R	KAPALI EKLEMELİ KÖŞE KULELİ	
	11	3		H-H	B	KAPALI EKŞİLTMEYİ KAPSAMLI		16	1		G-K	SO-R	YARI AÇIK EKLEMELİ DİK		10	11		A-K	B	KAPALI YANAL DİK	
	14	6		S-K	S	KAPALI EKŞİLTMEYİ KAPSAMLI		17	5		H-H	SO-R	YARI AÇIK EKŞİLTMEYİ DİK		13	10		S-K	SI-R	KAPALI NÖTR DİK	
	24	7		H-H	B	KAPALI EKLEMELİ DİK		24	7		H-H	B	KAPALI EKLEMELİ DİK		16	1		G-K	SO-R	YARI AÇIK EKLEMELİ DİK	
K.C.V.	8	25		S-K	B	KAPALI NÖTR PAİLLİ		K.D.	2	8		Ş-Y.Ş	SI-R		KAPALI EKŞİLTMEYİ YANAL	19	24		S-K	B	YARI AÇIK NÖTR DİK
	12	23		G-K	B	YARI AÇIK NÖTR PAİLLİ			4	2		Ş-Y.Ş	B		KAPALI NÖTR DİK	23	20		S-K	SO-R	YARI AÇIK NÖTR DİK
	17	5		H-H	SO-R	YARI AÇIK EKŞİLTMEYİ DİK			12	23		G-K	B		YARI AÇIK NÖTR PAİLLİ	25	4		H-H	B	KAPALI EKLEMELİ DİK
	21	19		G-K	B	KAPALI NÖTR PAİLLİ	19		24		S-K	B	YARI AÇIK NÖTR DİK		K: Kavramlar SO-R: Soğuk Renk						
	22	20		S-K	SO-R	YARI AÇIK NÖTR DİK	25		4		H-H	B	KAPALI EKLEMELİ DİK		K.B.: Köşe Bina SI-R: Sıcak Renk						
K.C.V.	18	18		A-K	SI-R	YARI AÇIK NÖTR DAİRESEL	K.A.K.İ.T.	23	20		S-K	SO-R	YARI AÇIK NÖTR DİK		B.: Beyaz G-K: Gizleyici-Katmanlı						
Ş.-Y.Ş.: Şeffaf-Yarı Şeffaf							K.C.V.: Köşeye Cephe Verenler					K.D.Y.R.C.: Köşe Dönüşü Yumuşatılmış Ritmik Cephe									
K.T.T.: Köşeyi Tanımlayan-Tutan							K.D.V.: Köşeye Dönüş Verenler					E.E.D.K.: Esnek Estetik Dairesel Köşeler									
K.T.S.: Köşeyi Tutan-Saran							D.K.: Dinamik Köşeler					D.D.K.T.: Dairesel Dönüşle Köşeyi Tanımlayan									
K.K.K.R.Y.: Köşeye Kimlik							K.D.: Köşeyi Dönemeyenler					D.A.K.D.: Dik Açılı Köşe Dönüşü									
Kazandıran Referans Yapılar							B.S.K.T.: Bağlama Saygılı Köşeyi Tutan					K.A.K.İ.T.: Köşeye Aykırı Kendi İçinde Tutarlı									
K.B.İ.E.: Köşede Bulunmayı İnkâr Edenler							K.İ.O.: Köşeyle İlişkisi Olmayan					T.D.K.V.O.: Tek Düzey Köşe Vurgusu Olmayan									

Şekil 6.2. Köşede Olma Durumunu İçeren Genel Tartışma (Bknz. Ekler)

"Mimaride Köşe Binaların Anlamının Kullanıcı Algısı Üzerinden Okunması İçin Bir Yaklaşım Önerisi" isimli tez çalışmasının genel tartışma tablosu, köşe binaların kullanıcılar üzerindeki anlamlarını köşe faktörü üzerinden incelemiştir.

Köşe faktörü üzerinden elde edilen genel tartışma tablosunda, kısaltmalar ile belirtilen kavram başlıkları altında gruplanan köşe binalar, renk, doku, biçim ve beğeni sırası parametreleri bakımından karşılaştırılmıştır.

İlk olarak köşede bulunma faktörünü tanımlayan kavramlar, olumlu ve olumsuz kavramlar olarak ayrılmıştır. Olumlu kavramlar, *"köşeyi tanımlayan, tutan, bağlama saygılı köşeyi tutan, köşeyi tutan, saran, köşeye kimlik kazandıran referans yapılar"* iken, olumsuz kavramlar, *"köşede bulunmayı inkâr edenler, köşeyi dönemeyenler, köşeye ilişkisi olmayanlar, tek düze, köşe vurgusu olmayan, köşeye aykırı kendi içinde tutarlı"* olarak belirlenmiştir.

Buna göre kullanıcıların köşe bina anlamları tablodaki olumlu kavramlar üzerinden incelendiğinde; kullanıcılar tarafından köşeyi tanımlayan, tutan, bağlama saygılı köşeyi tutan olarak anlamlandırılan köşe binalar içerisinde en çok beğenilen köşe binalar; 2 numaralı ve 17 numaralı köşe binalardır. 2 numaralı köşe bina, doku faktörüne göre şeffaf-yarı şeffaf, renk faktörüne göre sıcak renkler, biçim faktörüne göre, yarı açık, yanal eksiltmeli grubunda yer almaktadır. 17 numaralı köşe bina ise; doku faktörüne göre hafif hareketli, renk faktörüne göre soğuk renkler, biçim faktörüne göre, yarı açık, eksiltmeli ve dik köşeler grubunda yer almaktadır (Şekil 29). *"Köşeyi tanımlayan, tutan, bağlama saygılı köşeyi tutan, köşeyi tutan, saran"* grup başlıkları altında yer alan 8, 12, 20, 22 ve 21 numaralı köşe binalar beğeni sırası göre sırasıyla 25., 23., 21., 20. ve 19. sırada yer alarak, katılımcılar tarafından beğenilmediği halde *"köşeyi tanımlayan"* olarak anlamlandırıldığı görülmüştür. Dolayısıyla, köşeyi tanımlama faktörünün, çalışma kapsamında beğeni faktörü ile ilişkili olmadığı tespit edilmiştir.

Katılımcılar tarafından, *"Köşeyi tutan, saran, köşeye kimlik kazandıran referans yapılar"* olarak anlamlandırılan köşe binalar ise 3, 6, 11, 14, 24 numaralı

yapılar olmuştur. Beğeni sıralamalarına bakıldığında, "köşeyi tutan, saran, köşeye kimlik kazandıran referans yapılar" grubunun Katılımcılar tarafından en beğenilen yapısı 11 numaralı köşe binadır. 11 numaralı köşe bina, doku faktörüne göre hafif-hareketli, renk faktörüne göre beyaz, biçim faktörüne göre ise, kapalı, eksiltmeli, kapsamlı grubunda yer almaktadır.

Katılımcılar tarafından köşede bulunma faktörüne göre olumsuz anlamda değerlendirilen; *"köşede bulunmayı inkâr edenler, köşeyi dönemeyenler, köşeyle ilişkisi olmayanlar, tek düze, köşe vurgusu olmayan, köşeye aykırı kendi içinde tutarlı"* gruplarında yer alan köşe binalar değerlendirildiğinde bu üç grup içerisinde de yer alan köşe bina 23 numaralı yapı olduğu görülmüştür. 23 numaralı köşe bina; doku faktörüne göre gizleyici-katmanlı ve sert-kaba, renk faktörüne göre soğuk renkler, biçim faktörüne göre, yarı açık, nötr ve dik köşeler grubunda yer almaktadır. Bu köşe bina beğeni sıralamasında ise 20. Sırada yer almıştır.

Katılımcıların köşede bulunma faktörüne göre olumsuz anlamdaki gruplarda yer alan köşe binaların beğeni sıralaması incelendiğinde en çok beğenilen köşe binalardan üç tanesinin (16,4,25 numaralı) bu gruplar içerisinde yer aldığı görülmüştür. Dolayısıyla olumlu gruplarda da ortaya çıkan benzer durumla karşılaşılarak beğeni faktörünün köşede bulunma faktörü ile ilişkisi bulunmadığı çıkarımı yapılmıştır.

Genel Tartışma ve değerlendirme tablosundan, tasarımcıların, yeni köşe bina tasarımı üzerine bir öz bilgi elde edebilmesi adına elde edilen son öz tabloda ise biçim, beğeni ve anlam faktörü karşılaştırması yapılmıştır. Genel Tartışma ve değerlendirme tablosunda yer alan beğeni sırası ve biçim parametreleri, mimar ve mimar olmayan kullanıcıların en çok ve en az beğendikleri binalar üzerinden değerlendirilmesi sonucunda sonuç bir şema elde edilmiştir. Buna göre mimarlar tarafından en çok beğendiği köşe binalar; 16, 11, 6, 5, 7 ile mimar olmayanların en çok beğendiği köşe binalar; 4, 17, 25, 11, 14 numaralı binaların biçimsel özellikler bakımından sonuç niteliğinde bir çapraz okuması yapılmıştır (Şekil 6.3).

	MİMARLAR									
	BEĞENİLEN KÖŞE BİNALAR					BEĞENİLMEYEN KÖŞE BİNALAR				
Köşe Bina										
Beğeni Sırası	1	2	3	4	5	21	22	23	24	25
Biçimsel Özellik	Yarı Açık Eklemeli Dik	Kapalı Eksiltmeli Kapsamlı	Yarı Açık Yanal Üstte Dairesel	Kapalı Eklemeli Dik-Kuleli	Kapalı Nötr Dairesel	Yarı Açık Eksiltmeli Kapsamlı Pahlı	Yarı Açık Nötr Dik	Yarı Açık Eksiltmeli Kapsamlı Dairesel	Kapalı Nötr Pahlı	Kapalı Eklemeli Dairesel
Anlam	Küçük, Kütle Hareketi, Bağlama Zıt, Dinamik, Doluluk-Boşluk	Sanatsal, Dinamik, Köşeye Kimlik Kazandırarak, Plastik	Dairesel, Bağlama Uyumlu, Saygılı, İmgesel, Ritmik, Kimlik Kazandırarak	Bağlama Uyumlu, Köşe Vurgusu Olmayan, Gelenegeye Saygılı, Estetik, Modüler	Bağlama Uyumlu, Köşeyi Dairesel Döner, Ritmik	Geleneksel, Klasik, Tekdüze, Bağlama Saygılı	Bağlama Saygılı, Net, Rasyonel, Köşe Vurgusu Olmayan	Amorf, Sanatsal, Dekonstrüktivist, İmgesel, Bağlama Zıt, Post Modern	Bağlama Saygılı, Ancak Özgür, Sağır, Kapalı, Köşeye Dönüş Veren, İçer Dönük	Bağlama Zıt, Plastik, İmgesel, Farklılaşma Arayışı, Post Modern
	MİMAR OLMAYANLAR									
	BEĞENİLEN KÖŞE BİNALAR					BEĞENİLMEYEN KÖŞE BİNALAR				
Köşe Bina										
Beğeni Sırası	1	2	3	4	5	21	22	23	24	25
Biçimsel Özellik	Kapalı Nötr Dik	Yarı Açık Eksiltmeli Dik	Kapalı Eklemeli Dik	Kapalı Eksiltmeli Kapsamlı	Kapalı Eksiltmeli Kapsamlı	Kapalı Eklemeli Dik-Kuleli	Yarı Açık Nötr Dik	Kapalı Nötr Pahlı	Kapalı Nötr Pahlı	Yarı Açık Nötr Pahlı
Anlam	Etkileyici, Farklı, Üçgen, Cam Yüzeyle, Estetik	Küçük, Etkileyici, Prizmatik, Kalabalık, Dikkat Çekici	Etkileyici, Farklı, Asimetrik, Karışık	Sanatsal, Dinamik, Köşeye Kimlik Kazandırarak, Plastik	Farklı, İlgili Çekici, Sivri, Etkileyici, Köşesiz, Estetik	Geometrik, Resmi, Düzlemsel, Tarihi, Kapalı	Sıradan, Resmi, Klasik-Alışılabilir, Modern, Keskin Hatlı	Pahlı, Kapalı, Basık, Resmi	Dik Köşeli, Sıradan, Keskin Hatlı, Resmi, Pahlı	Çirkin, Sıradan, Karışık, Geometrik, Tarihi

Şekil 6.3. Köşe Binalar İçin Beğeni-Biçimsel Özellik ve Anlam Çapraz Okuması

Elde edilen öz tabloda, mimarların en çok beğendiği köşe binanın kübik kütle hareketine sahip ve literatürde yer alan ikonik bir köşe bina olduğu, bunun dışında ise ilk 5 sıralamasında dairesel ve organik biçimlerdeki binaların beğenildiği görülmüştür. Anlamsal olarak ise, beğenilen binaların mimarlar tarafından etkileyici olarak nitelendirildiği ortaya konulmuştur. Mimar olmayanların beğendiği ilk 5 köşe binanın biçimsel özelliklerine bakıldığında, kütle hareketi bakımından doluluk-boşluk etkisi olan, eklemeli, amorf ve dairesel biçime sahip köşe binaların yüksek beğeni puanı ile skorlandıkları görülmüştür. Anlamsal

olarak ise bu köşe binalar, mimarlarda olduğu gibi etkileyici olarak nitelendirilmiştir (şekil 6.3).

Kullanıcıların köşe bina anlamları üzerine yoğunlaşan çalışma kapsamında, farklı parametreler ve başlıklar üzerinden kullanıcı kavramları tartışılmış, bu parametrelerin birbiri ile ilişkileri karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Sonuç olarak, köşe binaların literatürde var olduğu gibi kullanıcılar tarafından da çok boyutlu ve zengin parametreler ile anlamlandırıldığı görölmüştür. Mimar ve mimar olmayan kullanıcılardan elde edilen kavramlar ve kavramsal şemalar, mimarların bilgi birikimi ve mesleki bilişten kaynaklanan kavramsal tanımlamalarda farklılıklar olmasına yol açmış ancak her iki katılımcı grubunun da kendi içerisinde, farklı önem ve vurguları olmakla birlikte, köşe binaları çok boyutlu ve farklı yönleri ile anlamlandırdığı sonucuna varılmıştır.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

İki noktanın, düzlemin çizginin birleşiminden öte bir anlam ifade eden köşe formunun, farklı işlevlerin, mekânların kesişme noktasını tanımladığı ve kent ölçeğinden bina ölçeğine kadar düzlemsel birleşimler ve kesişimler tanımlayan ve geometrik birleşimden öte bir şekilde anlamsal kavramları içinde barındırdığı savunulmaktadır. Köşe binaların anlam araştırması üzerine odaklanan çalışma, köşe tasarımı olgusunu, kent ölçeğinden bina köşesi detayına kadar önemli bir tasarım problemi olarak ele almaktadır. Tez çalışmasında, çevrenin anlamını oluşturan, mekân, anlam ve iletişim unsurlarını içerisinde barındıran ve literatürde kronolojik, morfolojik ve sosyal önemi tartışılan köşe binaların kullanıcı algısı ile okuması yapılmıştır. Bu çalışma kapsamında, yerin kimliğine, tanımına ve anlamına katkı sağlayan köşe binaların önemi, anlamı ve okuması üzerine kullanıcı odaklı bir yaklaşım geliştirilmiş, mimarlıkta görsel araştırma yöntemlerine dayanan çoklu gruplama çalışması ile köşe bina anlamlarının kullanıcıların zihinsel kategorizasyon şemalarından ve kavramlarından elde edilmesi amaçlanmıştır.

Çevre – davranış araştırmalarının kapsadığı görsel araştırma, tasarım sürecinde mimarların kamusal değerlere verdiği önemi vurgulayarak ve halk ile yapılan görsel kalite araştırmalarının tasarıma katkısını incelemektedir. Bu anlamda araştırma problemi, köşe binaların tasarımı üzerine görsel algı araştırması ve kullanıcı tarafından algılanan mekânın değerlendirilmesi üzerine geliştirilmektedir.

Kullanıcıların, köşe binalar üzerindeki anlamının araştırılması üzerine geliştirilen anlam okuma yaklaşımı temel olarak; literatür araştırması, çoklu gruplama çalışmasının uygulanması, veri analizi ve değerlendirme başlıklarından oluşmaktadır. Bu yaklaşım kapsamında, kullanıcıların köşe binalar ile sahip oldukları kategorizasyon şemaları, analitik ve rasyonel bir şekilde ileri istatistik yöntemleri ile analiz edilip, yeni köşe bina tasarımı için tasarımcılara karşılaştırmalı veriler elde edilmesine odaklanmıştır. Bu karşılaştırmalı sonuçların

elde edilebilmesi için, yöntemin 2. aşamasını tanımlayan ve köşe bina seçiminde yararlanılan mekânsal uyarım elemanlarının veri analizindeki karşılıkları üzerinde durulmuştur. Bunun nedeni, insanların mekânı duyu organları ile algılaması ve mekânsal uyarım elemanlarının algısal-duyusal etkinliğinin araştırılması sonucunda mekânın görsel niteliğini artırdığıdır. Mekân algısında ve değerlendirilmesinde etkisi bulunan üç fiziksel faktör; renk, doku, biçim ve binanın tasarım yönünü ileten tasarım yaklaşımı üzerinden kategorizasyon işlemleri yapılmış, köşe binalar seçilmiş ve kullanıcıların, köşe binalar ile ilgili kavramsal şemalarını analiz etmeye yarayan çoklu gruplama çalışması uygulanmıştır. Bu uygulama ile kullanıcılara kendi kelimelerini özgürce sunma imkânı verilmiştir. Buna göre kullanıcılar tarafından nitel olarak elde edilen çok sayıda kavramsal veri ileri istatistiksel yöntemler ile analiz edilmiştir. Böylece, kullanıcıların köşe bina tanımlamalarında kullandıkları kavramlar, köşe binaların kentsel imge oluşturma, sosyal odak noktası olma ve mekân tanımlama konusundaki özelliklerine vurgu yapacak nitelikte kavramlar elde edilmiştir.

Çoklu gruplama çalışması sonucunda üç farklı veri grubu elde edilmiştir; bunlardan ilki her bir köşe binanın ait olduğu grup başlıklarını, köşe bina anlamlarını içeren kavramları, ikincisi hangi köşe binaların birbirine benzer, hangi köşe binaların birbirinden farklı anlamlandırıldığını içeren kategorizasyon şemalarını ve sonuncusu da hangi kullanıcıların benzer kavramlar ile algıladığını gösteren şemalar oluşturmaktadır. Araştırma Bulguları başlığı altında her bir veri setinin detaylı bulgu dökümü yapılmıştır. Buna ek olarak birebir görüşmelerden elde edilen bir diğer veri seti köşe binaların beğeni sıralamaları üzerine kurgulanmıştır.

Buna göre serbest ve yapılandırılmış gruplama verilerinden elde edilen kavramların mimar-mimar olmayan kullanıcılar arasındaki farklılıklardan doğan sonuçlar;

- Serbest gruplama çalışmasında mimarlar ve mimar olmayan kullanıcılardan elde edilen kavramlara bakıldığında, mimar kullanıcıların mesleki deneyimleri ve sahip oldukları biliş nedeniyle aynı köşe binalar için terminolojik ve detaycı bir bakış açısı ile kavramları belirledikleri ve mimari üslup, biçime dayalı gruplamaları çoğunlukla tercih ettikleri görülmüştür. Mimar olmayan kullanıcıların ise sıklıkla ilk izlenimlerinin bina formu ve binanın kişi üzerinde bıraktığı anlam üzerine olduğu ve bu doğrultuda grup başlıklarını elde ettikleri çıkarımı yapılmıştır. Mimarların serbest çoklu gruplamalarında, köşede bulunma durumu, mimari üsluba dayalı kavramlar ve bağlamsallık ön plana çıkarken, mimar olmayanların gruplamalarında sıklıkla binanın biçimsel ve anlamsal özelliklerini içeren kavramlar çoğunluğu oluşturmuştur.
- Biçimsel özelliklere göre gruplamada, mimar-mimar olmayan farklılıklarına bakıldığında mimarların aynı köşe binaları çok farklı ve çok sayıda gruplara ayırarak detaycı bir şekilde biçimsel analiz yaptığı ve grup başlıklarını seçtiği görülmüştür. Bu anlamda mimarların kütle biçimine daha detaylı bir bakış açısı ile yaklaştığı sonucuna ulaşıldığı söylenebilir. Mimar olmayanların ise kütle, genel silüeti ile değerlendirdiği ve grup başlıklarında temel geometrik formları sıklıkla kullandığı görülmüştür.
- Mimari üslup üst başlığı ile yapılan gruplamalarda, mimarların uzmanlık bilgisinin binaları tarz başlığında daha net kategorize etmeye imkân verdiği söylenebilir. Biçimsel özelliklerde mimarlar net bir gruplamada bulunamazken, mimari üslup başlığında da mimar olmayanlar kararsız bir gruplama yapmıştır.
- Anlam-nitelik olarak yapılan gruplandırma çalışmasından elde edilen ana sonuç, çoklu gruplama yönteminin kullanıcıların zihinlerindeki zengin anlamsal kavramları ortaya çıkardığının görülmesidir. Kullanıcıları kendi kelimeleri ile verilen köşe binalar hakkında düşünmeye ve zihinlerinde oluşan kavram bulutunu analiz etmeye imkân sağlayan yöntem sayesinde zengin kavramlar su yüzüne çıkarılmıştır. Bu sayede, literatürde olduğu gibi standart

sıfatlar verilmeyip kullanıcılardan kendi kelimeleri ile bir tanımlama yapılması istendiğinde elde edilen sonuçlar oldukça çeşitli ve zengin olmaktadır.

- Mimar- Mimar olmayan kullanıcıların köşe binaları benzer mi farklı mı algıladıklarını analiz etmeye, kişilerin algılarının birbirine yakınlıklarına ve uzaklıklarına göre elde edilen verilere dayanan INDSCAL (bireysel farklılaşma ölçeği) çalışması sonucunda, mesleki deneyim parametresinin kategorizasyon şemasına yansıdığı, mimarların mimarlar ile mimar olmayan kullanıcıların ise kendi aralarında yakın algıladıkları görülmüş, mimar ve mimar olmayanların farklı algıladıkları savı köşe binaların anlam okuması yöntemi ile de ispat edilmiştir.

Yukarıda sonuçları verilen gruplamalardan elde edilen veri setlerinin karşılaştırmalı analizlerinin yapıldığı Tartışma bölümü; "Bulguların Kavramlar Üzerinden Tartışılması", "Bulguların Beğeni Faktörü ve Kavramlar Üzerinden Tartışılması" ve "Bulguların Köşe Faktörü Üzerinden Tartışılması" başlıkları altında incelenmiştir.

'Kullanıcılar köşe binaları hangi kavramlar ile anlamlandırır?' sorusunun yanıtını araştırmak adına yararlanılan kavram tartışmasında görülmüştür ki, mimar olan veya olmayan tüm katılımcılar, her bir köşe bina ilgili, köşenin anlamsal önemini düşünerek oldukça çeşitli ve özgür tanımlamalar ile çalışmaya katkı vermiştir. Her bir köşe binanın içerisinde bulunduğu gruplamalar o köşe binanın kullanıcılar üzerindeki anlamsal etkisini yansıtmaktadır. Çoklu gruplama çalışmalarının, kullanıcıların özgür düşüncelerini anlamak konusunda amacına ulaştığı sonucuna varılmaktadır.

Köşe binalar, literatürde, mekân tanımlama, sosyal odak oluşturma, imgelenme, kentsel kırılma noktalarını tanımlama özellikleri ile ele alınmaktadır. Kullanıcıların gruplamalardan elde edilen kavramları incelendiğinde bu anahtar kelimeler ile anlamsal açıdan örtüşen veya yakın anlamlı gruplama başlıklarının yer aldığı görülmüştür. Kullanıcıların köşe bina anlamlarının, literatürü

desteklediği, ancak çoklu gruplama çalışmasının kullanıcıları düşünsel olarak özgür bırakmasının bir sonucu olarak, daha çeşitli ve zengin tanımlamaların ortaya çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen kavramlar, mimar-mimar olmayanlar olarak ayrıştırılmış, mimarların bilgi birikiminden kaynaklanan terminolojik terimleri kullanımı sık olmasına rağmen, mimar olsun veya olmasın tüm katılımcıların, mimarlık literatüründe olduğu gibi, köşe binanın konum, mekân tanımlama, kentsel imge oluşturma gibi özelliklerini gruplamalarına yansıttığı görülmüştür.

Çalışmanın bir diğer araştırma sorusu olan hangi köşe binaların birbiri ile yakın anlamlandırıldığı, veri analizi sonucu elde edilen kategorizasyon şemaları ile tespit edilmiştir. Buna göre köşe bina seçiminde araştırmacı ve uzman tarafından, mekânsal uyarım elemanları ve mimari üslup gruplamaları ile elde edilen ve birbiri ile benzer gruplarda yer alan köşe binaların, kullanıcılardan elde edilen kategorizasyon şemalarındaki yerleri ile kısmen örtüştüğü ancak farklılıkların bulunduğu görülmüştür. Kullanıcıların köşe bina anlamlarını, mekânsal uyarım elemanları ve mimari üslubun ötesinde daha çeşitli ve çok boyutlu kavramsal tanımlamalar ile oluşturması nedeniyle, kullanıcı ile araştırmacının oluşturduğu köşe bina gruplamaları arasında farklılıklar tespit edilmiştir. Bu farklılıklar mimar-mimar olmayan kullanıcıların kategorizasyon şemalarında da görülmüştür.

Bir diğer tartışma başlığında ise köşede bulunma faktörünün hangi köşe binalar için öne çıktığı sorusu incelenmiştir. "*Köşede bulunma ve köşeyi tanımlama faktörlerinin kullanıcıların atfettikleri anlamlardaki önemi nedir?*" araştırma sorusunun yanıtı olacak şekilde, kullanıcıların köşe bina kavramları, içerisinde "*köşede bulunma durumu*"nu da barındıran, 16 farklı kategori başlığına indirgenmiştir. Mimar kullanıcıların, serbest çoklu gruplama çalışmasında, köşede bulunma durumu ile ilgili daha fazla grup başlığı elde ettiği ancak mimar olmayanların da gruplamalarında köşe faktöründen yararlandığı görülmüştür. Kavramların INDSCAL yöntemi ile analiz edilmesiyle, hangi kullanıcıların birbiri ile yakın algıladığını gösteren iki boyutlu bir harita elde edilmiş, haritada, mimar

kullanıcıların birbirine yakın, mimar olmayan kullanıcıların birbirine yakın konumlandığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Her bir köşe binanın; genel, mimar ve mimar olmayanlar tarafından elde edilen beğeni sıralaması ve kavramlar üzerinden karşılaştırılması sonucunda, bir kaç radikal köşe bina tercihi haricinde, beğenin tüm kullanıcılar tarafından benzerlikler içerdiği tespit edilmiştir. Beğenilen köşe binaların ve beğenilmeyen köşe binaların bulunduğu gruplama kavramları tasarımcılar için yeni köşe bina tasarımında bir veri olarak kullanılabilir. Bu başlık, yeni köşe bina tasarımı yapacak olan tasarımcılar için oldukça önemli bir tasarım araştırması olarak görülmüştür. Bunun nedeni, kentlinin zihnindeki, *"köşeyi tanımlayan köşe bina"* imgesi ile ilgili bilgi sahibi olmanın, elde edilecek tasarımın kamusal beğeni faktörünü sağlamasına katkı sağlayacak olmasıdır.

Yer tanımlamak, imge oluşturmak, sosyal iletişimi artırmak konusunda köşede bulunma halinin ve bu köşeleri bir bina ile tanımlamanın, mimari tasarım, kentsel tasarım ve kent yaşamında büyük bir yeri bulunmaktadır. Bu noktada mevcut köşe binaların okunması, kent kullanıcıları tarafından yapılan değerlendirmelerden elde edilen verilerin sunulması, mimari tasarım ve kentsel tasarım literatüründe önemli bir boşluğu doldurmuştur. Bu çalışma, yeni köşe bina tasarımı araştırması için mimarlara kullanıcıların köşe binalara atfettikleri anlamlara odaklanan bir yaklaşım sunmakta ve yeni yapılacak olan bilimsel araştırmalara kapı aralamaktadır.

Sonuç olarak, kent kullanıcılarının hafızasında ve kent imgesi oluşturmaya yarayan köşe binaların kullanıcı algısı üzerinden tartışıldığı bu tez çalışması, katılımcı tasarımın günümüz tartışmalarına köşe bina örnekleme üzerinden katkı sağlamıştır. Bugün geldiğimiz noktada mimarın orkestra şefi rolünden ziyade tasarımı uzlaştırıcı ve kolaylaştırıcı rolünden bahsedilmektedir. Bu anlamda kullanıcı anlamı ve okuması üzerine odaklanan tez çalışması, özellikle kullanıcı faktörü bakımından, anlam, sosyallik, imge kavramları ile ele alınan köşe binaların

anlamını ileri istatistik yöntemleri ve çok boyutlu analiz yaklaşımları ile ele alarak literatüre katkı sağlamıştır.

Son söz olarak, bu çalışma kapsamında, literatürde önemli bir tasarım problemi olarak görülen ve kent hafızasında yer alan köşe binaların çoklu gruplama yöntemi uygulaması ile anlamsal analizi yapılmıştır. Bu çalışmanın devamında, kente özgü veya mevcut çevrede yeni köşe bina tasarımı için, mevcut kent dokusu içerisinde seçilecek köşe binaları bağlamında deneyimleyen kullanıcılardan elde edilecek veriler ile yere ait sonuçlar üretilebilir. Bu çalışma kapsamında köşe binaların anlamının kullanıcı algısı üzerinden okunması üzerine geliştirilen yaklaşım esas alınarak, köşelerin bağlam, sosyallik, imge ve algılanabilirlik özelliklerini araştırarak şekilde bilimsel araştırmalar ve tasarım araştırmalarının zenginleştirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Alfirevic D. ve Alfirevic S.S., 2015. Infill Architecture: Design Approaches for In-Between Buildings and “Bond” as Integrative Element, *Arhitektura i Urbanizam*, 41: 24-39.
- Alici, N. ve Göker Paktaş, M., 2020. İç Mekânda Renk Algısı ve Psikolojiye Etkileri, *Modular Journal*, 3(1): 89-105.
- Aksoy, Ö., 1977. Biçimlendirme. *Karadeniz Gazetecilik ve Matbaacılık*, Trabzon, 116s.
- Altın, E., 2003. Viyana-1900-2000. Boyut Yayınları, Mimarlık ve Kent Dizisi, İstanbul, 106s.
- Appleyard D. ve Lintell M., 1972. The Environmental Quality of City Streets: The Residents' Viewpoint, *Journal of the American Institute of Planners*, 38(2): 84-101.
- Aydınlı, S., 1986. Mekânsal Değerlendirmede Algısal Yargılara Dayalı Bir Model. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 91s.
- Aydınlı, S., 1993. Mimarlıkta Estetik Değerler. İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul, 127s.
- Aytuğ, A., 2012. Mimaride Doku Kullanımının Psikolojik Etkileri Üzerine Bir Araştırma, *Psikoloji Çalışmaları*, 17(0): 37-46.
- Babbie, E., 2009. The Practice of Social Research. Wadsworth Cengage Learning, Amerika Birleşik Devletleri, 624s.
- Bachelard, G., 1996. Mekanın Poetikası. İthaki Yayınları, İstanbul, 262s.
- Barlow, H., 2013. The Tectonics of Turning the Corner: A New City Hall for Boston, Massachusetts. Syracuse Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Amerika Birleşik Devletleri, 165s.
- Bayazıt, N., 2008. Tasarımı Anlamak. İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul, 379s.

- Bielefeld, B. and El Khouli, S., 2010. Adım Adım Tasarım Fikirleri. Yem Yayınları, İstanbul, 85s.
- Bishop, R., 1983. The Perception and Importance of Time in Architecture, Doktora Tezi, Surrey Üniversitesi, İngiltere, 304s.
- Brill, M., 1990. Thinking ... As Much Fun as Sex, Drugs, and Rock 'n Roll. (Altman I., ve Christensen K., Editör). Environment and Behavior Studies: Emergence of Intellectual Traditions, Springer, Boston, s.187-223.
- Burton, E., ve Mitchell, L., 2006. Inclusive Urban Design: Streets For Life. Routledge, Londra, Elektronik Kitap: ISBN9780080456454, 224s.
- Canter, D., Brown, J. ve Groat, L. 1985. A Multiple Sorting Procedure for Studying Conceptual Systems. (M., Brown, J. ve Canter, D. Editör). The Research Interview: Uses and Approaches, Academic Press, Londra, s.79-114.
- Carmona, M., Heath, T., Oc, T. ve Tiesdell, S., 2003. Urban Spaces-Public Places: The Dimensions of Urban Design. Architectural Press, Oxford, 312s.
- Ching, D.K.F., 2007. Mimarlık, Biçim, Mekan ve Düzen. Yem Yayınevi, İstanbul, 400s.
- Courcoux P., Qannari E. M., ve Faye P., 2014. Free Sorting As A Sensory Profiling Technique for Product Development. (Delarue J., Lawlor J. B., ve Rogeaux M., Editör). Rapid Sensory Profiling Techniques And Related Methods: Applications in New Product Development And Consumer Research, Woodhead Publishing, İngiltere, s.154-185.
- Curadale, R. 2012. Design Methods 1: 200 Ways To Apply Design Thinking. Design Community College Inc., Kaliforniya, 396s.
- Cündioğlu, D., 2012. Mimarlık ve Felsefe. Kapı Yayınları, İstanbul, 153s.
- Çimen, B., 1993. Köşeler, Yapı Dergisi, 141: 52-62.

- Çolak, A., 2004. Duvarlar Anlamsal (Semantik) Ve Dizimsel (Sentaktik) Bir Analizi. Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, 427s.
- Demir, Ö., 2009. Bilim Felsefesi. Sentez Yayıncılık, Bursa, 200s.
- Downing F., 1992. Image Banks: Dialogs between the Past and the Future, Environment and Behavior, 24(4): 441–470.
- Eisenman, P., 2009. There Are No Corners After Derrida, Log Journal, 15(2):111-119.
- Erdoğan, 2010. Mimarlık Eğitiminin Görsel İmajların Yorumu Üzerine Etkisi. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Konya, 138s.
- Erman, O., Yılmaz, N., 2017. Mimari Tasarımda Konsept ve Bağlam İlişkisi Üzerine. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, 10: 96-115
- Fawcett, A. P., 2003. Architecture: Design Notebook. Architectural Press, Oxford, 112s.
- Fraser, B., 2012. The ‘Sidewalk Ballet’ in the Work of Henri Lefebvre and Manuel Delgado Ruiz. (Hirt, S., ve Zahm, D. Editör). The Urban Wisdom of Jane Jacobs., Routledge, Elektronik kitap, <https://doi.org/10.4324/9780203095171>
- Erkman, U., 1982. Mimari Tasarım İçin Bir Veri Üretim Yöntemi Olarak Çevre Analizi. İTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul, 83s.
- Garling, T., Golledge G. R., 1989. Environmental Perception and Cognition, Environment and Behaviour. (Zube E.H., Moore G.T. Editör). Advance in Environment, Behavior, and Design. Advances in Environment, Behavior, and Design, 2. Baskı, Boston, s.203-230.
- Greaney, D., 2015. Visualising The Design Of Conditions For Urban Social Sustainability, Ambiances, 1:1-15.

- Groat, L., 1982. Meaning In Post-Modern Architecture: an Examination Using The Multiple Sorting Task, *Journal of Environmental Psychology*, 2(1):3-22.
- Groat, L., Wang, D., 2013. *Architectural Research Methods*. John Wiley & Sons Inc., 2. Baskı, Kanada, 468s.
- Haddad, E., 2010. Christian Norberg-Schulz's Phenomenological Project In Architecture, *Architectural Theory Review*, 15(1): 88-101.
- Hasol, D., 1995. *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*. Yem Yayın, İstanbul, 500s.
- Herriot, R., 2016. The Topological Relations Of Corner Buildings At Street Junctions. *Journal of Architecture and Urbanism*, 40(4): 2029-7955.
- Hollis, L., 2013. *Cities Are Good For You*. Bloomsbury Press, Avustralya, 416s.
- Holston, J., 1989. *The Modernist City An Anthropological Critique Of Brasilia*. University of Chicago Press, Amerika Birleşik Devletleri, 383s.
- Hubbord, P., 1996. Conflicting Interpretations Of Architecture: An Empirical Investigation. *Journal of Environmental Psychology*, 16 (2): 75-92.
- Imrie, R., Street E., 2011. *Architectural Design and Regulation*. Wiley-Blackwell, Amerika Birleşik Devletleri, 376s.
- İşler B. D., 2014. Çok Boyutlu Ölçekleme (Multidimensioal Scaling-MDS). (Şeref Kalaycı Editör). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara, 6. Baskı, Asil Yayın Dağıtım, 426s.
- İzgi, U., 1999. *Mimarlıkta Süreç: Kavramlar – İlişkiler*. Yapı – Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul, 255s.
- Jacobs, J., 1961. *The Death And Life Of Great American Cities*. Vintage Books a Division of Random House, Londra, 458s.
- Janson, A. ve Tigges F., 2014. *Fundamental Concepts Of Architecture: The Vocabulary of Spatial Situations*. Birkhäuser, İsviçre, 396s.
- Kasprisin, R., 2011. *Urban Design: The Composition of Complexity*. Routledge, Londra, 248s.

- Keleş, R., 1993. Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar (1975-1992). Ula-Emme, İstanbul, 291s.
- Kelly, G. A., 1955. The Psychology of Personal Constructs. 1. Baskı, Routledge; Londra, 422 s.
- Kemp, W., 2009. Architektur Analysieren. Eine Einführung in Acht Kapiteln. Schirmer/Mosel Verlag, Almanya, 415s.
- Krier, R., 1983. Elements of Architecture. Pub Overstock Unlimited Inc, Londra, 88s.
- Lang, J., 1988. Symbolic Aesthetics in Architecture: Toward A Research Agenda. (J. Nasar Editör). Environmental Aesthetics: Theory, Research, and Application, Cambridge University Press, Cambridge, s.11-26.
- Lynch K., 1973. Kent İmgesi. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 215s.
- Lozano, E.E. 1974. Visual Needs in the Urban Environment, Town Planning Review, 45:351.
- Marshall, S., 2005. Streets and Patterns. Routledge, Londra, 336s.
- Montgomery, J., 1998. Making a City: Urbanity, Vitality and Urban Design. Journal of Urban Design, 3:93-116.
- Moughtin, C., Oc, T. ve Tiesdell, S., 1995. Urban Design: Ornament and Decoration. Butterworth, Oxford, 183s.
- Moughtin, C., Cuesta, R., Sarris, C. ve Signoretta, P., 1999. Urban Design: Method And Techniques. Architectural Press, Oxford, 195s.
- Moughtin, C., 2003. Urban Design: Street And Square. 3. Baskı, Architectural Press, Oxford, 300s.
- Nathiwutthikun, K., 2012. Jane Jacobs and Diversity of Use of Public Open Spaces in Thailand. (Hirt, S., ve Zahm, D. Editör). The Urban Wisdom of Jane Jacobs Routledge. s.182-197.
- Polatoğlu, Ç., 2012. Mimarlıkta Görsel Etki ve Değerlendirme Yöntem ve Teknikleri. Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi, İstanbul, 139s.

- Porter T. ve Mikellides B., 1976. Color for Architecture. Van Nostrand Reinhold, New York, 150s.
- Rapoport, A. 1977. Human Aspects of Urban Form: Towards a Man-Environment Approach to Urban Form and Design. Pergamon Publishing, Oxford, 438s.
- Rapoport, A. 1982. The Meaning of The Built Environment: A Nonverbal Communication Approach. Sage Publications, Beverly Hills, 253 s.
- Reekie R. F., 1972. Design in the Built Environment. Edward Arnold Publishers, Londra, 142s.
- Rudlin, D. and Falk, N., 2009. Sustainable Urban Neighbourhood, Second Edition: Building the 21st Century Home. 2. Baskı, Architectural Press, ABD, 317 s.
- Rugg, G. ve Mc George, P., 2005. The Sorting Techniques: A Tutorial Paper On Card Sorts, Picture Sorts and Item Sorts, Expert Systems, 22 (3): 94-107.
- Sanoff, H., 1991. Visual Research Methods in Design. John Wiley & Sons Inc, New York, 223s.
- Scott, M. J. ve Canter, D.V., 1997. Picture Or Place? A Multiple Sorting Study Of Landscape. Journal of Environmental Psychology, 17:263–281.
- Schulz, C. N., 1966. Intentions in Architecture. The MIT Press, Cambridge, 242s.
- Schulz, C. N., 1980. Genius Loci: Towards A Phenomenology of Architecture. Rizzoli, New York, 213s.
- Schulz, C. N., 2001. Yer Kavramı Bağlamında Eski Çevrelerde Yapılaşma. Mimarlık Dergisi, 297:42-13, Çeviren: İdil Üçer.
- Sema, T., 2006. Mimarlıkta Renk Kavramı. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 189s.
- Solà-Morales, M., 2004. Cities and Urban Corners. The Forum Barcelona 2004 as a Process of Innovation, (4) 131-134.
- Tanpınar, A.H., 2017. Beş Şehir. Dergah Yayınları, İstanbul, 224s.

- Tatlıldil, H., 1996. Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz, Akademi Matbaası, Ankara, s.353
- Tenbrink, T., Hölscher, C., Tsigaridi, D. and Dalton, R. C., 2014. Cognition and Communication in Architectural Design. (D. R. Montello, K. Grossner, and D. G. Janelle Editör). Space in Mind: Concepts for Spatial Learning and Education, The MIT Press, Amerika Birleşik Devletleri, s.263–280.
- Theunissen, K., (2010). Flows From Early Modernism into the Interior Streets of Venturi, Rauch and Scott Brown. Theory arq., 14 (1): 53-62.
- Turgut, H., 1990. Kültür-Davranış-Mekan Etkileşiminin Saptanmasında Kullanılabilecek Bir Yöntem. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 145s.
- Onat, E., 2010. Mimarlık, Form ve Geometri. Efil Yayınevi Yayınları, İstanbul, 5. Basım, 104s.
- Ünver, R., 1985. Yapıların İçinde Işık-Renk İlişkisi. Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 278s.
- Chollet S., Dominique V., ve Abdi H., 2014. Free Sorting Task. (Varela, P. ve Ares, G. Editör). Novel Techniques in Sensory Characterization and Consumer Profiling, 1. Baskı, CRC Press, Londra, s.207-223.
- Von Meiss, P., 1990. Elements Of Architecture: From Form To Place. Routledge, Londra, 228s.
- Weston, R., 2003. Materials, Form and Architecture. Yale University Press, Amerika Birleşik Devletleri, 225 s.
- Whyte, W. H., 1980. The Social Life of Small Urban Spaces. Project For Public Spaces, Amerika Birleşik Devletleri, 125s.
- Yıldırım, C., 1997. Bilimsel Düşünme Yöntemi, İmge Kitabevi, İstanbul, 524s.
- Yıldırım, C., 2012. Bilim Felsefesi. Remzi Kitabevi, 383 s.
- Zeisel, J., 2006. Inquiry by Design: Environment/Behavior/Neuroscience in Architecture, Interiors, Landscape and Planning. W.W. Norton & Co., New York, 400s.

İnternet Kaynakları:

URL 1: https://www.designgames.com.au/card_sorting/ Erişim tarihi: 20.06.2019

URL 2: <https://blog.prototypr.io/card-sort-in-5-simple-steps-6312f1705f68> Erişim tarihi: 20.06.2019

URL 3: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b56f6bd4f3630.47293985 Erişim tarihi: 20.07.2018

URL 4: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&kelimesec=207971, Erişim tarihi: 20.07.2018

URL 5: <https://en.wikipedia.org/wiki/Kaiserpalaſt>, Erişim tarihi: 20.05.2019

URL 6: <http://astudejaoublie.blogspot.com/2014/10/paris-immeuble-av-paul-doumer-roger.html>, Erişim tarihi: 20.05.2019

URL 7: <http://strasbourg.aujourd'hui.fr/etudiant/sortie/jep-decouverte-de-la-banque-bnp-de-style-art-nouveau-journees-du-patrimoine-2017.html>, Erişim tarihi: 20.05.2019

URL 8: <https://www.archdaily.com/779274/aluminium-tip-babin-plus-renaud> Erişim tarihi: 20.05.2019

URL 9: <https://www.nytimes.com/2013/02/16/nyregion/cooper-unions-tradition-of-free-tuition-may-be-near-end.html> Erişim tarihi: 20.05.2021

URL 10: https://www.researchgate.net/publication/304566948_Historical_distinctiveness_in_the_changing_built_environment_Redevelopment_of_former_woodworking_waterfronts/figures?lo=1&utm_source=google&utm_medium=organic Erişim tarihi: 20.05.2021

URL 11: <https://www.smartcitiesdive.com/ex/sustainablecitiescollective/corners-baseline-urbanism/26043/> Erişim tarihi: 20.05.2021

URL 12: <https://www.flickr.com/photos/80420588@N07/7186699137> Erişim tarihi: 20.06.2021

URL 13: <https://www.payette.com/culture/an-architectural-history-of-the-corner-problem> Erişim Tarihi: 24.04.2021

- URL 14: <https://www.metalocus.es/en/news/social-life-small-urban-spaces> Erişim tarihi: 20.07.2019
- URL 15: <https://www.workthere.com/en-in/spaces/the-corner-building/> Erişim tarihi: 20.07.2018
- URL 16: <https://mapio.net/pic/p-7918784/> Erişim tarihi: 20.07.2018
- URL 17: <https://www.delmonicos.com/> Erişim tarihi: 20.07.2018
- URL 18: <http://31.145.174.244:8088/userPandtgm/kutuphane.php> Erişim tarihi: 20.07.2018
- URL 19: <https://www.chicagobusiness.com/article/20100303/CRED03/200037295/bucktown-s-tallest-building-faces-foreclosure> Erişim tarihi: 20.07.2018
- URL 20: <https://www.huaglad.com/lovecn/20130329/40164.html> Erişim tarihi: 20.07.2018
- URL 21: https://stringfixer.com/tr/Nicolau_Nasoni Erişim tarihi: 20.07.2018
- URL 22: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/71/Corner_building_%2C_Paris_6_February_2016.jpg Erişim tarihi: 20.07.2018
- URL 23: <https://derbyexperiences.com/derby-info> Erişim tarihi: 20.07.2018
- URL 24: <http://www.thecityreview.com/ibm.html> Erişim tarihi: 20.07.2018
- URL 25: <https://www.arturbain.fr/arturbain/vocabulaire/pdf/> Erişim tarihi: 20.07.2018
- URL 26: <https://yapidergisi.com/mimarlikta-estetik-algi-ve-insan-norolojisinin-etkisi/> Erişim tarihi: 20.07.2021
- URL 27: <https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi: 20.09.2021
- URL 28: <https://www.johnlovet.com/color> Erişim tarihi: 20.09.2021
- URL 29: <https://www.archdaily.com/213041/quartier-des-spectacles-aedifica> Erişim tarihi: 20.05.2019
- URL 30: <https://www.archdaily.com/7093/basque-health-department-headquarters-in-bilbao-coll-barreu-arquitectos> Erişim tarihi: 20.05.2019
- URL 31: <http://www.arkitera.com/proje/4376/szczecin-filarmoni-salonu> Erişim tarihi: 20.05.2019

- URL 32:** <https://bwm.at/projekte/hotel-c/> Erişim tarihi: 20.05.2019
- URL 33:** <https://www.dezeen.com/2016/02/02/villa-saxe-paris-ecdm-curving-glass-steel-apartment-block-housing/> Erişim tarihi: 20.05.2019
- URL 34:** <http://www.arkiv.com.tr/proje/melodi-apartmani-/9960> Erişim tarihi: 20.05.2019
- URL 35:** <https://www.archdaily.com/779274/aluminium-tip-babin-plus-renaud> Erişim tarihi: 20.05.2019
- URL 36:** <http://www.studioniz.com/cannon-street> Erişim tarihi: 20.05.2019
- URL 37:** <https://archello.com/project/clapham-manor-> Erişim tarihi: 20.05.2019
- URL 38:** <https://www.archdaily.com/775902/house-of-dior-seoul-christian-de-portzamparc> Erişim tarihi: 20.05.2019
- URL 39:** <http://www.n-o-a.fr/projet/10-logements-sociaux-a-paris-15eme,16> Erişim tarihi: 20.05.2019
- URL 40:** <https://www.archdaily.com/901070/museum-tonofenfabrik-lahr-heneg> han-peng-architects Erişim tarihi: 20.05.2019
- URL 41:** <https://www.flickr.com/photos/barracuda666/21219996596> Erişim tarihi: 20.05.2019
- URL 42:** <https://www.arkitektuel.com/dans-eden-ev/> Erişim tarihi: 20.05.2019
- URL 43:** <https://www.archdaily.com/786968/ad-classics-rosenthal-center-for-contemporary-art-zaha-hadid-architects-usa> Erişim tarihi: 20.05.2019
- URL 44:** <https://www.archdaily.com/804469/one-on-one-moreno-architecture> Erişim tarihi: 20.05.2019
- URL 45:** <https://archi.ru/projects/world/8253/zhiloi-dom-wellington-house> Erişim tarihi: 20.05.2019
- URL 46:** <https://miesarch.com/work/4036> Erişim tarihi: 20.05.2019
- URL 47:** <https://www.archdaily.com/252959/hotel-topazz-bwm-architects> Erişim tarihi: 20.05.2019
- URL 48:** <http://www.antoineregnauld.fr/portfolio-items/myrha/#> Erişim tarihi: 20.05.2019

URL 49: <https://www.icmimarlikdergisi.com/2015/05/13/tarihi-dokuda-yenilikci-tasarim-misa-otel/> Erişim tarihi: 20.05.2019

URL 50: <https://www.archdaily.com/107017/columbia-university-northwest-corner-building-rafael-moneo-davis-brody-bond-aedas-and-moneo-brock-studio> Erişim Tarihi: 20.05.2019

URL 51: <https://archello.com/project/ftown-building> Erişim tarihi: 20.05.2019

URL 52: <http://www.arkitera.com/proje/5455/getafe-kultur-merkezi> Erişim Tarihi: 20.05.2019

ÖZGEÇMİŞ

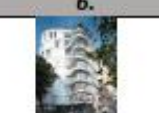
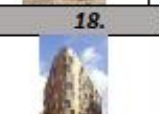
İlk, orta ve lise öğrenimini Mersin’de tamamladı. 2008 yılında, Mersin Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü’nde başladığı lisans eğitiminden 2012 yılında mezun oldu. 2013 yılında Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı’nda yüksek lisans çalışmasına başladı. 2014 yılında Çukurova Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Bina Bilgisi Anabilim Dalı’na Araştırma Görevlisi olarak atandı, 2016 yılında yüksek lisans çalışmasını tamamladı. 2016 Güz yarıyılında Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı’nda doktora eğitimine başladı. 2014 yılı Ocak ayından beri Çukurova Üniversitesi’nde araştırma görevlisi olarak görevine devam etmektedir.

EKLER

EK 1. Sorgulama Metni

Anket no:				
NUR YILMAZ				
ANKET FORMU				
	Çukurova Üniversitesi Mimarlık Fakültesi/ Mimarlık Bölümü			
Tarih:/...../.....				
Araştırma Anketi				
Değerli Katılımcı; Bu anket, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda yapılan doktora tez çalışmasına veri sağlamak amacıyla yapılmaktadır. Görüşleriniz bilimsel çalışma amacıyla kullanılacaktır, kişisel bilgileriniz yayınlanmayacaktır.				
Demografik Özellikler				
Cinsiyet: Kadın ☐ Erkek ☐				
Yaşınız: 18-22 ☐ 23-35 ☐ 36-49 ☐ 50 ve üzeri ☐				
Eğitim Durumunuz: Okuma-Yazma ☐ İlköğretim ☐ Lise ☐				
Ön Lisans ☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐				
Mesleğiniz: Mimar ☐ Diğer ☐ (Lütfen Yazınız.)				
1.	2.	3.	4.	5.
				
6.	7.	8.	9.	10.
				
11.	12.	13.	14.	15.
				
16.	17.	18.	19.	20.
				
21.	22.	23.	24.	25.
				

Soru 1. Değerli Katılımcı;

*İnsanların köşe binalar hakkındaki düşünceleri üzerine bir çalışma yürütüyorum. Bu yüzden, aşağıdaki resimleri incelemenizi ve grup içindeki tüm resimlerin **birbirine benzer özelliklerini** düşünerek ayırmanızı bekliyorum. Herhangi bir resmi istediğiniz kadar gruba koyabilir ve istediğiniz gruba istediğiniz kadar resim ekleyebilirsiniz. Önemli olan sizin fikirleriniz.*

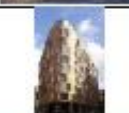
*Bir sınıflandırmayı bitirdiğinizde, sınıflandırmanızın nedenlerini ve resimdeki binaların **ortak noktalarının** ne olduğunu söylemenizi bekliyorum. Resimleri bir kez sınıflandırdıktan sonra, tercih etmeniz halinde aklınıza gelebilecek başka **ilkeleri** kullanarak sizden tekrar yapmanızı rica ediyorum. **Farklı kategorileri** düşünebildiğiniz kadar sıralamaya devam edebilirsiniz. Lütfen resimleri sıralarken sahip olabileceğiniz düşüncelerinizi bildiriniz ve aşağıdaki boşluklara hangi ilkeye göre sıraladığınızı yazıp, sıralamayı yukarıdaki fotoğraf numaralarını kullanınız. Sıralamayı yaparken ayırdığınız grup içerisinde **en çok beğenilenden en az beğenilene** doğru yapmalısınız.*

<i>Grup Adı:.....</i>	<i>Grup Adı:.....</i>	<i>Grup Adı:.....</i>	<i>Grup Adı:.....</i>
<i>Grup Adı:.....</i>	<i>Grup Adı:.....</i>	<i>Grup Adı:.....</i>	<i>Grup Adı:.....</i>

Soru 2. Değerli katılımcı bu aşamada fotoğrafları tekrar inceleyiniz ve aşağıda belirtilen kategori başlığı bakımından birbirine benzer olan binaları sıralayınız.

GRUP 1: Biçimsel Özellikler			
<i>Grup Adı:.....</i>	<i>Grup Adı:.....</i>	<i>Grup Adı:.....</i>	<i>Grup Adı:.....</i>
GRUP 2: Üslup/ Mimari Tarz			
<i>Grup Adı:.....</i>	<i>Grup Adı:.....</i>	<i>Grup Adı:.....</i>	<i>Grup Adı:.....</i>
GRUP 3: Anlam- Nitelik			
<i>Grup Adı:.....</i>	<i>Grup Adı:.....</i>	<i>Grup Adı:.....</i>	<i>Grup Adı:.....</i>

Soru 3. Sıralayıp gruplama yaptığınız fotoğrafları inceleyiniz ve kendi kişisel beğeninize göre uygun cevabı veriniz. (5: çok beğendim; 1: hiç beğenmedim)

Bina Fotoğrafı	1	2	3	4	5	Bina Fotoğrafı	1	2	3	4	5
											
											
											
											
											
											
											
											
											
											
											
											
											

Ankete katkınız için teşekkür ederiz.

EK 2. Serbest Gruplandırma Matrisi

dPLA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
1	30	9	9	3	2	7	7	3	6	2	10	3	6	8	17	6	5	4	3	9	1	3	1	4	8
2	9	30	10	11	2	3	3	4	5	1	6	3	6	15	9	4	8	4	5	6	2	4	5	3	6
3	9	10	30	7	1	4	1	1	2	2	17	1	6	17	14	3	13	0	0	4	0	0	2	7	8
4	3	11	7	30	6	4	1	6	1	3	9	3	4	12	4	6	6	3	6	2	5	5	4	3	12
5	2	2	1	6	30	5	3	8	5	17	0	11	12	0	2	4	2	7	15	8	13	9	12	5	3
6	7	3	4	4	5	30	17	4	12	4	4	4	4	2	9	0	2	15	4	10	3	5	4	3	2
7	7	3	1	1	3	17	30	3	18	0	1	3	3	2	7	0	0	21	5	11	3	9	2	1	1
8	3	4	1	6	8	4	3	30	5	7	0	10	9	2	3	4	3	4	2	5	14	12	6	3	3
9	6	5	2	1	5	12	18	5	30	5	1	6	2	1	7	0	0	20	8	10	8	5	2	1	1
10	2	1	2	3	17	4	0	7	5	30	0	6	9	2	1	4	1	0	16	5	14	3	17	4	5
11	10	6	17	9	0	4	1	0	1	0	30	1	5	14	13	4	8	0	0	7	0	0	0	8	13
12	3	3	1	3	11	4	3	10	6	6	1	30	4	1	3	4	5	6	9	4	11	9	6	6	3
13	6	6	6	4	12	4	3	9	2	9	5	4	30	7	4	6	3	2	8	6	4	3	10	8	6
14	8	15	18	12	0	2	2	2	1	2	14	1	7	30	9	3	9	1	1	3	1	0	4	5	9
15	17	9	14	4	2	9	7	3	7	1	13	3	4	9	30	3	5	5	0	13	0	0	0	7	6
16	6	4	3	6	4	0	0	4	0	4	4	4	6	3	3	30	13	0	4	2	0	2	4	19	8
17	5	8	13	6	2	2	0	3	0	1	8	5	3	9	5	13	30	2	0	4	1	4	1	16	8
18	4	4	0	3	7	15	21	4	20	0	0	6	2	1	5	0	2	30	4	9	7	9	1	0	1
19	3	5	0	6	15	4	5	2	8	16	0	9	8	1	0	4	0	4	30	6	13	8	17	2	6
20	9	6	4	2	8	10	11	5	10	5	7	4	6	3	13	2	4	9	6	30	4	2	5	6	4
21	1	2	0	5	13	3	3	14	8	14	0	11	4	1	0	0	1	7	13	4	30	13	11	1	3
22	3	4	0	5	9	5	9	12	5	3	0	9	3	0	0	2	4	9	8	2	13	30	2	1	2
23	1	5	2	4	12	4	2	6	2	17	0	6	10	4	0	4	1	1	17	5	11	2	30	3	6
24	4	3	7	3	5	3	1	3	1	4	8	6	8	5	7	19	16	0	2	6	1	1	3	30	7
25	8	6	8	12	3	2	1	3	1	5	13	3	6	9	6	8	8	1	6	4	3	2	6	7	30

EK 3. Serbest Gruplandırma Matrisi-Mimarlar

OPİA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
1	15	4	6	2	1	4	4	0	2	1	6	2	2	5	8	3	3	1	2	3	0	2	0	2	6
2	4	15	3	7	2	2	1	4	3	0	2	2	2	7	3	3	1	2	2	0	1	4	2	1	2
3	6	3	15	4	0	1	1	0	1	0	10	1	3	8	6	2	5	0	0	1	0	0	1	4	7
4	2	7	4	15	2	2	0	3	0	0	4	1	2	9	1	2	2	2	1	0	2	3	1	0	3
5	1	2	0	2	15	1	0	5	1	8	0	5	7	0	1	2	1	2	8	7	7	3	6	3	0
6	4	2	1	2	1	15	8	2	6	1	1	3	3	1	5	0	2	7	3	6	2	2	3	1	2
7	4	1	1	0	0	8	15	1	10	0	1	1	2	1	5	0	0	9	2	6	1	4	1	1	1
8	0	4	0	3	5	2	1	15	2	2	0	4	5	1	2	1	1	2	0	4	6	6	4	1	0
9	2	3	1	0	1	6	10	2	15	2	1	0	1	1	4	0	0	11	1	5	2	2	0	1	1
10	1	0	0	0	8	1	0	2	2	15	0	1	3	0	0	1	0	0	11	4	8	2	9	1	1
11	6	2	10	4	0	1	1	0	1	0	15	1	4	9	4	1	4	0	0	1	0	0	0	4	9
12	2	2	1	1	5	3	1	4	0	1	1	15	2	1	3	3	3	2	2	3	2	3	4	5	2
13	2	2	3	2	7	3	2	5	1	3	4	2	15	3	3	1	1	0	4	3	3	2	3	4	3
14	5	7	8	9	0	1	1	1	1	0	9	1	3	15	4	2	2	0	0	0	0	0	2	2	5
15	8	3	6	1	1	5	5	2	4	0	4	3	3	4	15	1	2	3	0	5	0	0	0	4	4
16	3	3	2	2	2	0	0	1	0	1	1	3	1	2	1	15	8	0	2	1	0	1	1	7	3
17	3	1	5	2	1	2	0	1	0	0	4	3	1	2	2	8	15	1	0	3	0	2	0	11	4
18	1	2	0	2	2	7	9	2	11	0	0	2	0	0	3	0	1	15	0	4	4	3	0	0	1
19	2	2	0	1	8	3	2	0	1	11	0	2	4	0	0	2	0	0	15	3	5	4	9	1	2
20	3	0	1	0	7	6	6	4	5	4	1	3	3	0	5	1	3	4	3	15	2	1	3	4	2
21	0	1	0	2	7	2	1	6	2	8	0	2	3	0	0	0	0	4	5	2	15	5	7	1	0
22	2	4	0	3	3	2	4	6	2	2	0	3	2	0	0	1	2	3	4	1	5	15	1	0	1
23	0	2	1	1	6	3	1	4	0	9	0	4	3	2	0	1	0	0	9	3	7	1	15	1	1
24	2	1	4	0	3	1	1	1	1	1	4	5	4	2	4	7	11	0	1	4	1	0	1	15	3
25	6	2	7	3	0	2	1	0	1	1	9	2	3	5	4	3	4	1	2	2	0	1	1	3	15

EK 4. Serbest Gruplandırma Matrisi – Mimar Olmayanlar

OPLA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
1	15	5	3	1	1	3	3	3	4	1	4	1	4	3	9	3	2	3	1	6	1	1	1	2	2
2	5	15	7	4	0	1	2	0	2	1	4	1	4	8	6	1	7	2	3	6	1	0	3	2	4
3	3	7	15	3	1	3	0	1	1	2	7	0	3	9	8	1	8	0	0	3	0	0	1	3	1
4	1	4	3	15	4	2	1	3	1	3	5	2	2	3	3	4	4	1	5	2	3	2	3	3	9
5	1	0	1	4	15	4	3	3	4	9	0	6	5	0	1	2	1	5	7	1	6	6	6	2	3
6	3	1	3	2	4	15	9	2	6	3	3	1	1	1	4	0	0	8	1	4	1	3	1	2	0
7	3	2	0	1	3	9	15	2	8	0	0	2	1	1	2	0	0	12	3	5	2	5	1	0	0
8	3	0	1	3	3	2	2	15	3	5	0	6	4	1	1	3	2	2	2	1	8	6	2	2	3
9	4	2	1	1	4	6	8	3	15	3	0	6	1	0	3	0	0	9	7	5	6	3	2	0	0
10	1	1	2	3	9	3	0	5	3	15	0	5	6	2	1	3	1	0	5	1	6	1	8	3	4
11	4	4	7	5	0	3	0	0	0	0	15	0	1	5	9	3	4	0	0	6	0	0	0	4	4
12	1	1	0	2	6	1	2	6	6	5	0	15	2	0	0	1	2	4	7	1	9	6	2	1	1
13	4	4	3	2	5	1	1	4	1	6	1	2	15	4	1	5	2	2	4	3	1	1	7	4	3
14	3	8	10	3	0	1	1	1	0	2	5	0	4	15	5	1	7	1	1	3	1	0	2	3	4
15	9	6	8	3	1	4	2	1	3	1	9	0	1	5	15	2	3	2	0	8	0	0	0	3	2
16	3	1	1	4	2	0	0	3	0	3	3	1	5	1	2	15	5	0	2	1	0	1	3	12	5
17	2	7	8	4	1	0	0	2	0	1	4	2	2	7	3	5	15	1	0	1	1	2	1	5	4
18	3	2	0	1	5	8	12	2	9	0	0	4	2	1	2	0	1	15	4	5	3	6	1	0	0
19	1	3	0	5	7	1	3	2	7	5	0	7	4	1	0	2	0	4	15	3	8	4	8	1	4
20	6	6	3	2	1	4	5	1	5	1	6	1	3	3	8	1	1	5	3	15	2	1	2	2	2
21	1	1	0	3	6	1	2	8	6	6	0	9	1	1	0	0	1	3	8	2	15	8	4	0	3
22	1	0	0	2	6	3	5	6	3	1	0	6	1	0	0	1	2	6	4	1	8	15	1	1	1
23	1	3	1	3	6	1	1	2	2	8	0	2	7	2	0	3	1	1	8	2	4	1	15	2	5
24	2	2	3	3	2	2	0	2	0	3	4	1	4	3	3	12	5	0	1	2	0	1	2	15	4
25	2	4	1	9	3	0	0	3	0	4	4	1	3	4	2	5	4	0	4	2	3	1	5	4	15

EK 5. Yapılandırılmış Gruplandırma Matrisi – Biçimsel Özellikler

OPLA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
1	30	6	8	4	1	14	14	2	9	3	13	6	1	7	16	2	4	12	2	16	1	4	1	5	8
2	6	30	4	12	6	5	3	4	3	8	4	7	4	13	5	6	7	3	10	3	5	7	6	5	6
3	8	4	30	13	1	2	1	1	2	1	15	0	4	18	11	2	6	2	2	3	1	1	0	2	8
4	4	12	13	30	4	2	0	3	1	6	6	5	9	17	2	6	3	0	7	1	3	3	6	6	12
5	1	6	1	4	30	1	0	9	3	25	2	9	16	3	1	12	8	0	20	1	13	7	20	10	12
6	14	5	2	2	1	30	25	4	20	3	8	2	2	0	11	2	1	23	2	24	2	5	2	2	2
7	14	3	1	0	0	25	30	4	24	0	5	3	1	0	12	0	0	26	1	22	3	5	2	0	0
8	2	4	1	3	9	4	4	30	7	8	2	13	8	2	2	5	3	6	8	4	18	20	11	5	4
9	8	3	1	1	3	19	23	7	30	3	2	3	3	2	8	1	1	25	4	20	7	7	6	1	2
10	3	8	1	6	25	3	0	8	3	30	1	7	15	2	0	10	7	0	21	2	13	10	23	10	15
11	13	4	15	6	2	8	5	2	3	1	30	2	2	12	19	3	5	5	2	8	1	1	0	4	7
12	6	7	0	5	9	2	3	13	3	7	2	30	6	1	1	9	5	3	9	3	12	15	7	9	5
13	1	4	4	9	16	2	1	8	3	15	2	6	30	6	0	10	6	2	12	1	12	5	15	9	12
14	7	13	18	17	3	0	0	2	2	2	12	1	6	30	7	2	7	1	2	1	3	1	1	3	7
15	16	5	11	2	1	11	12	2	9	0	19	1	0	7	30	2	3	11	0	12	1	2	0	1	4
16	2	6	2	6	12	2	0	5	1	10	3	9	10	2	2	30	17	0	11	2	5	4	10	26	9
17	4	7	6	3	8	1	0	3	1	7	5	5	6	7	3	17	30	0	8	1	3	4	5	19	9
18	12	3	2	0	0	23	26	6	26	0	5	3	2	1	11	0	0	30	0	22	7	5	3	0	0
19	2	10	2	7	20	2	1	8	4	21	2	9	12	2	0	11	8	0	30	1	11	9	19	10	17
20	16	3	3	1	1	24	22	4	21	2	8	3	1	1	12	2	1	22	1	30	2	4	1	2	3
21	1	5	1	3	13	2	3	18	7	13	1	12	12	3	1	5	3	7	11	2	30	14	17	4	6
22	4	7	1	3	7	5	4	20	7	10	1	15	5	1	1	4	4	5	9	4	14	30	11	5	3
23	1	6	0	6	20	2	2	11	6	23	0	7	15	1	0	10	5	3	19	1	17	11	30	8	14
24	5	5	2	6	10	2	0	5	1	10	4	9	9	3	1	26	19	0	10	2	4	5	8	30	10
25	8	6	8	12	12	2	0	4	2	15	7	5	12	7	4	9	9	0	17	3	6	3	14	10	30

EK 6. Yapılandırılmış Gruplandırma Matrisi – Biçimsel Özellikler- Mimarlar

DPIA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
1	15	5	2	2	0	8	7	2	4	1	3	4	0	2	7	1	1	6	0	9	1	3	1	2	2
2	5	15	3	5	1	4	3	2	2	3	2	3	1	5	4	3	3	3	3	3	2	2	3	2	3
3	2	3	15	7	0	0	0	0	0	0	7	0	2	12	6	0	4	0	0	0	0	0	0	1	1
4	2	5	7	15	2	1	0	1	0	3	3	3	5	9	0	3	2	0	2	1	2	1	3	4	4
5	0	1	0	2	15	0	0	6	2	12	0	7	6	0	0	5	1	0	11	0	7	4	10	4	6
6	8	4	0	1	0	15	14	3	11	1	1	2	1	0	3	1	0	13	0	12	2	4	2	1	1
7	7	3	0	0	0	14	15	3	12	0	1	2	1	0	3	0	0	13	1	11	2	5	1	0	0
8	2	2	0	1	6	3	3	15	4	5	1	7	3	0	2	1	0	4	5	3	11	12	6	1	1
9	4	2	0	0	2	11	12	4	15	2	0	1	1	0	2	0	0	12	3	10	3	6	3	0	1
10	1	3	0	3	12	1	0	5	2	15	0	5	6	0	0	5	2	0	11	1	7	5	13	4	9
11	3	2	7	3	0	1	1	1	0	0	15	2	1	6	9	1	2	1	0	2	1	1	0	2	0
12	4	3	0	3	7	2	2	7	1	5	2	15	4	0	1	4	1	2	6	2	7	7	4	3	3
13	0	1	2	5	6	1	1	3	1	6	1	4	15	3	0	6	2	1	6	0	4	4	7	5	6
14	2	5	12	9	0	0	0	0	0	0	6	0	3	15	4	0	3	0	0	0	0	0	0	1	2
15	7	4	6	0	0	3	3	2	2	0	9	1	0	4	15	1	2	3	0	5	1	2	0	1	0
16	1	3	0	3	5	1	0	1	0	5	1	4	6	0	1	15	7	0	5	1	2	1	6	13	4
17	1	3	4	2	1	0	0	0	0	2	2	1	2	3	2	7	15	0	2	0	0	0	2	9	4
18	6	3	0	0	0	13	13	4	12	0	1	2	1	0	3	0	0	15	0	12	4	5	1	0	0
19	0	3	0	2	11	0	1	5	3	11	0	6	6	0	0	5	2	0	15	0	6	4	11	3	8
20	9	3	0	1	0	12	11	3	10	1	2	2	0	0	5	1	0	12	0	15	2	4	1	1	1
21	1	2	0	2	7	2	2	11	3	7	1	7	4	0	1	2	0	4	6	2	15	10	8	1	3
22	3	2	0	1	4	4	4	12	6	5	1	7	4	0	1	1	0	5	4	4	10	15	6	1	2
23	1	3	0	3	10	2	1	6	3	13	0	4	7	0	0	6	2	1	11	1	8	6	15	4	9
24	2	2	1	4	4	1	0	1	0	4	2	3	5	1	1	13	9	0	3	1	1	1	4	15	4
25	2	3	1	4	6	1	0	1	1	9	0	3	6	2	0	4	4	0	8	1	3	2	9	4	15

EK 7. Yapılandırılmış Gruplandırma Matrisi – Biçimsel Özellikler- Mimar Olmayanlar

OPIA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
1	15	1	6	2	1	6	7	0	5	2	10	2	1	5	9	1	3	6	2	7	0	1	0	3	6
2	1	15	1	7	5	1	0	2	1	5	2	4	3	8	1	3	4	0	7	0	3	5	3	3	3
3	6	1	15	6	1	2	1	1	2	1	8	0	2	6	5	2	2	2	2	3	1	1	0	1	7
4	2	7	6	15	2	1	0	2	1	3	3	2	4	8	2	3	1	0	5	0	1	2	3	2	8
5	1	5	1	2	15	1	0	3	1	13	2	2	10	3	1	7	7	0	9	1	6	3	10	6	6
6	6	1	2	1	1	15	11	1	9	2	7	0	1	0	8	1	1	10	2	12	0	1	0	1	1
7	7	0	1	0	0	11	15	1	12	0	4	1	0	0	9	0	0	13	0	11	1	0	1	0	0
8	0	2	1	2	3	1	1	15	3	3	1	6	5	2	0	4	3	2	3	1	7	8	5	4	3
9	4	1	1	1	1	8	11	3	15	1	2	2	2	2	6	1	1	13	1	10	4	1	3	1	1
10	2	5	1	3	13	2	0	3	1	15	1	2	9	2	0	5	5	0	10	1	6	5	10	6	6
11	10	2	8	3	2	7	4	1	3	1	15	0	1	6	10	2	3	4	2	6	0	0	0	2	7
12	2	4	0	2	2	0	1	6	2	2	0	15	2	1	0	5	4	1	3	1	5	8	3	6	2
13	1	3	2	4	10	1	0	5	2	9	1	2	15	3	0	4	4	1	6	1	8	1	8	4	6
14	5	8	6	8	3	0	0	2	2	2	6	1	3	15	3	2	4	1	2	1	3	1	1	2	5
15	9	1	5	2	1	8	9	0	7	0	10	0	0	3	15	1	1	8	0	7	0	0	0	0	4
16	1	3	2	3	7	1	0	4	1	5	2	5	4	2	1	15	10	0	6	1	3	3	4	13	5
17	3	4	2	1	7	1	0	3	1	5	3	4	4	4	1	10	15	0	6	1	3	4	3	10	5
18	6	0	2	0	0	10	13	2	14	0	4	1	1	1	8	0	0	15	0	10	3	0	2	0	0
19	2	7	2	5	9	2	0	3	1	10	2	3	6	2	0	6	6	0	15	1	5	5	8	7	9
20	7	0	3	0	1	12	11	1	11	1	6	1	1	1	7	1	1	10	1	15	0	0	0	1	2
21	0	3	1	1	6	0	1	7	4	6	0	5	8	3	0	3	3	3	5	0	15	4	9	3	3
22	1	5	1	2	3	1	0	8	1	5	0	8	1	1	0	3	4	0	5	0	4	15	5	4	1
23	0	3	0	3	10	0	1	5	3	10	0	3	8	1	0	4	3	2	8	0	9	5	15	4	5
24	3	3	1	2	6	1	0	4	1	6	2	6	4	2	0	13	10	0	7	1	3	4	4	15	6
25	6	3	7	8	6	1	0	3	1	6	7	2	6	5	4	5	5	0	9	2	3	1	5	6	15

EK 8. Yapılandırılmış Gruplandırma Matrisi – Mimari üslup

OPLA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
1	30	9	17	7	1	11	5	3	4	0	11	2	3	12	19	5	9	3	0	11	1	4	2	3	5
2	9	30	12	12	7	4	4	6	6	11	8	4	6	13	9	7	10	5	8	5	8	6	9	7	13
3	17	12	30	15	1	2	0	0	1	1	15	1	2	23	18	4	10	0	2	5	2	0	2	4	8
4	7	12	15	30	4	3	1	3	2	4	13	4	5	14	6	8	11	4	4	5	5	1	4	9	16
5	1	7	1	4	30	5	10	11	8	12	2	13	14	2	1	10	5	12	14	4	15	16	11	10	5
6	11	4	2	3	5	30	18	9	18	5	3	9	5	2	6	6	3	15	6	15	4	8	9	4	1
7	5	4	0	1	10	18	30	8	23	10	1	6	3	1	2	4	3	17	8	15	5	11	10	3	4
8	3	6	0	3	11	9	8	30	7	7	3	13	17	3	1	10	4	6	12	7	14	13	13	6	5
9	4	6	1	2	7	17	22	6	30	13	3	10	3	2	3	3	3	22	10	15	8	12	9	3	3
10	0	11	1	4	12	5	10	7	13	30	2	10	7	2	0	5	5	8	22	5	15	13	18	8	11
11	11	8	15	13	2	3	1	3	3	2	30	2	6	13	15	5	9	2	3	8	2	1	2	6	14
12	2	4	1	4	13	9	6	13	10	10	2	30	11	2	2	7	4	14	12	6	14	16	8	7	3
13	3	6	2	5	14	5	3	17	4	7	6	11	30	5	6	7	5	6	10	7	10	10	8	7	5
14	12	13	23	14	2	2	1	3	2	2	13	2	5	30	14	4	9	1	3	4	4	1	3	4	8
15	19	9	18	6	1	5	1	1	2	0	15	2	6	15	30	5	7	0	1	13	0	0	0	3	5
16	5	7	4	8	10	6	4	10	3	5	5	7	7	4	5	30	18	3	8	4	7	3	10	23	6
17	9	10	10	11	5	3	3	4	3	5	9	4	5	9	7	18	30	3	2	2	3	1	4	19	11
18	3	5	0	4	12	15	17	6	22	8	2	14	6	1	1	3	3	30	7	12	9	15	4	4	3
19	0	8	2	4	14	6	8	12	10	22	3	12	10	3	1	8	2	7	30	4	19	12	18	9	7
20	11	5	5	5	4	15	15	7	15	5	8	6	7	4	13	4	2	12	4	30	2	6	4	2	6
21	1	8	2	5	15	4	5	14	8	15	2	14	10	4	0	7	3	9	19	2	30	15	14	7	8
22	4	6	0	1	16	8	11	13	13	13	1	16	10	1	0	3	1	15	12	6	15	30	9	1	5
23	2	9	2	4	11	9	10	13	10	18	2	8	8	3	0	10	4	4	18	4	14	9	30	9	11
24	3	7	4	9	10	4	3	6	3	8	6	7	7	4	3	23	19	4	9	2	7	1	9	30	8
25	5	13	8	16	5	1	4	5	3	11	14	3	5	8	5	6	11	3	7	6	8	5	11	8	30

EK 9. Yapılandırılmış Gruplandırma Matrisi – Mimari üslup-Mimarlar

OPLA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
1	15	5	7	2	1	5	3	2	2	0	5	0	2	6	10	2	4	2	0	8	1	2	1	0	1
2	5	15	4	4	4	4	4	2	6	7	2	2	2	4	5	5	7	4	4	3	4	2	6	5	6
3	7	4	15	6	1	1	0	0	1	0	7	0	2	13	10	1	3	0	1	4	1	0	0	1	1
4	2	4	6	15	4	2	1	2	2	2	7	4	3	6	4	4	5	4	2	4	2	1	2	5	7
5	1	4	1	4	15	4	9	5	7	7	2	6	6	1	1	5	3	8	7	4	6	7	5	5	5
6	5	4	1	2	4	15	8	5	8	2	3	5	2	1	2	5	3	8	3	6	3	5	5	4	1
7	3	4	0	1	9	8	15	5	8	5	1	1	1	0	0	4	3	6	4	4	4	7	6	3	4
8	2	2	0	2	5	5	5	15	4	3	2	7	9	1	0	6	3	3	5	3	7	6	6	4	4
9	2	6	1	2	6	7	7	3	15	8	3	5	1	1	1	3	3	11	6	4	7	8	5	3	3
10	0	7	0	2	7	2	5	3	8	15	1	5	3	0	0	4	3	5	10	1	8	5	10	5	8
11	5	2	7	7	2	3	1	2	3	1	15	2	3	7	7	2	4	2	2	5	1	0	1	3	4
12	0	2	0	4	6	5	1	7	5	5	2	15	7	0	0	5	3	9	7	2	8	7	3	5	3
13	2	2	2	3	6	2	1	9	2	3	3	7	15	3	3	5	4	3	6	4	4	4	3	5	3
14	6	4	13	6	1	1	0	1	1	0	7	0	3	15	9	2	4	0	1	4	1	0	0	2	1
15	10	5	10	4	1	2	0	0	1	0	7	0	3	9	15	1	3	0	1	9	0	0	0	1	2
16	2	5	1	4	5	5	4	6	3	4	2	5	5	2	1	15	9	3	5	2	4	1	7	12	3
17	4	7	3	5	3	3	3	3	3	3	4	3	4	4	3	9	15	3	2	1	3	1	4	8	5
18	2	4	0	4	8	8	6	3	11	5	2	9	3	0	0	3	3	15	5	4	5	9	2	4	3
19	0	4	1	2	7	3	4	5	6	10	2	7	6	1	1	5	2	5	15	1	10	4	8	7	4
20	8	3	4	4	4	6	4	3	4	1	5	2	4	4	9	2	1	4	1	15	1	3	1	1	4
21	1	4	1	2	6	3	4	7	7	8	1	8	4	1	0	4	3	5	10	1	15	6	7	5	4
22	2	2	0	1	7	5	7	6	9	5	0	7	4	0	0	1	1	9	4	3	6	15	3	0	4
23	1	6	0	2	5	5	6	6	6	10	1	3	3	0	0	7	4	2	8	1	7	3	15	7	8
24	0	5	1	5	5	4	3	4	3	5	3	5	5	2	1	12	8	4	7	1	5	0	7	15	4
25	1	6	1	7	5	1	4	4	3	8	4	3	3	1	2	3	5	3	4	4	4	4	8	4	15

EK 9. Yapılandırılmış Gruplandırma Matrisi – Mimari üslup-Mimar Olmayanlar

OPLA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
1	15	4	10	5	0	6	2	1	2	0	6	2	1	6	9	3	5	1	0	3	0	2	1	3	4
2	4	15	8	8	3	0	0	4	0	4	6	2	4	9	4	2	3	1	4	2	4	4	3	2	7
3	10	8	15	9	0	1	0	0	0	1	8	1	0	10	8	3	7	0	1	1	1	0	2	3	7
4	5	8	9	15	0	1	0	1	0	2	6	0	2	8	2	4	6	0	2	1	3	0	2	4	9
5	0	3	0	0	15	1	1	6	1	5	0	7	8	1	0	5	2	4	7	0	9	9	6	5	0
6	6	0	1	1	1	15	10	4	10	3	0	4	3	1	4	1	0	7	3	9	1	3	4	0	0
7	2	0	0	0	1	10	15	3	15	5	0	5	2	1	2	0	0	11	4	11	1	4	4	0	0
8	1	4	0	1	6	4	3	15	3	4	1	6	8	2	1	4	1	3	7	4	7	7	2	1	
9	2	0	0	0	1	10	15	3	15	5	0	5	2	1	2	0	0	11	4	11	1	4	4	0	0
10	0	4	1	2	5	3	5	4	5	15	1	5	4	2	0	1	2	3	12	4	7	8	3	3	
11	6	6	8	6	0	0	0	1	0	1	15	0	3	6	8	3	5	0	1	3	1	1	1	3	10
12	2	2	1	0	7	4	5	6	5	5	0	15	4	2	2	2	1	5	5	4	6	9	5	2	0
13	1	4	0	2	8	3	2	8	2	4	3	4	15	2	3	2	1	3	4	3	6	6	5	2	2
14	6	9	10	8	1	1	1	2	1	2	6	2	2	15	5	2	5	1	2	0	3	1	3	2	7
15	9	4	8	2	0	3	1	1	1	0	8	2	3	6	15	4	4	0	0	4	0	0	0	2	3
16	3	2	3	4	5	1	0	4	0	1	3	2	2	2	4	15	9	0	3	2	3	2	3	11	3
17	5	3	7	6	2	0	0	1	0	2	5	1	1	5	4	9	15	0	0	1	0	0	0	11	6
18	1	1	0	0	4	7	11	3	11	3	0	5	3	1	1	0	0	15	2	8	4	6	2	0	0
19	0	4	1	2	7	3	4	7	4	12	1	5	4	2	0	3	0	2	15	3	9	8	10	2	3
20	3	2	1	1	0	9	11	4	11	4	3	4	3	0	4	2	1	8	3	15	1	3	3	1	2
21	0	4	1	3	9	1	1	7	1	7	1	6	6	3	0	3	0	4	9	1	15	9	7	2	4
22	2	4	0	0	9	3	4	7	4	8	1	9	6	1	0	2	0	6	8	3	9	15	6	1	1
23	1	3	2	2	6	4	4	7	4	8	1	5	5	3	0	3	0	2	10	3	7	6	15	2	3
24	3	2	3	4	5	0	0	2	0	3	3	2	2	2	2	11	11	0	2	1	2	1	2	15	4
25	4	7	7	9	0	0	0	1	0	3	10	0	2	7	3	3	6	0	3	2	4	1	3	4	15

EK 10. Yapılandırılmış Gruplandırma Matrisi – Anlam/Nitelik

DPIA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
1	30	10	12	7	0	6	5	3	2	4	7	3	6	15	15	7	12	2	2	6	1	6	4	5	6
2	10	30	9	9	4	6	6	5	6	6	9	3	10	12	11	6	8	4	7	6	5	6	6	4	9
3	12	9	30	8	2	3	2	4	2	2	12	5	7	14	13	10	7	4	0	6	2	4	1	5	6
4	7	9	8	30	3	5	2	7	5	4	15	4	7	9	6	6	8	2	6	5	5	3	2	7	10
5	0	4	2	3	30	9	10	8	10	11	1	15	7	3	1	3	2	19	12	5	10	11	9	5	4
6	6	6	3	5	9	30	19	9	11	13	5	9	3	2	4	5	8	10	10	6	7	10	7	7	4
7	5	6	2	2	10	19	30	7	14	12	2	9	6	1	2	7	3	14	10	10	5	12	9	4	4
8	3	5	4	7	8	9	7	30	11	8	5	10	10	5	3	3	3	11	15	5	14	10	7	6	4
9	2	6	2	5	10	11	14	11	30	17	4	6	3	3	1	3	0	11	20	8	14	9	15	4	1
10	4	6	2	4	11	13	12	8	17	30	2	8	5	1	2	4	3	10	17	4	14	8	17	5	3
11	7	9	12	14	1	5	2	5	3	1	30	3	8	11	10	9	11	1	3	6	3	3	0	9	10
12	3	3	5	4	15	9	9	10	6	8	3	30	4	4	4	5	4	15	8	6	13	11	8	7	4
13	6	10	7	7	7	3	6	10	3	5	8	4	30	11	7	7	3	5	5	10	4	5	4	5	3
14	15	12	14	9	3	2	1	5	3	1	11	4	11	30	10	8	9	3	2	7	2	6	3	6	7
15	15	11	13	6	1	4	2	3	1	2	10	4	7	10	30	10	9	1	1	8	2	3	3	9	10
16	7	6	10	6	3	5	7	3	3	4	9	5	7	8	10	30	14	1	0	3	1	4	8	17	10
17	11	8	7	8	2	8	3	3	0	3	11	4	3	9	9	14	30	3	2	3	2	3	1	15	11
18	2	4	4	2	19	10	14	11	11	10	1	15	5	3	1	1	3	30	11	9	11	12	6	4	4
19	2	7	0	6	12	10	10	15	20	17	4	8	5	2	1	0	2	11	30	6	16	9	11	5	0
20	6	6	6	5	5	6	10	5	8	4	6	6	10	7	8	3	3	9	6	30	4	3	4	5	5
21	1	5	2	5	10	7	5	14	14	14	4	13	4	2	2	1	2	11	16	4	30	9	12	6	2
22	6	6	4	3	11	10	12	10	9	8	3	11	5	6	3	4	3	12	9	3	9	30	4	3	4
23	4	6	1	2	9	7	9	7	15	17	0	8	4	3	3	8	1	6	11	4	12	4	30	8	3
24	5	4	5	7	5	7	4	6	4	5	9	7	5	6	9	17	15	4	5	5	6	3	8	30	6
25	6	9	6	10	4	4	4	4	1	3	10	4	3	7	10	10	11	4	0	5	2	4	3	6	30

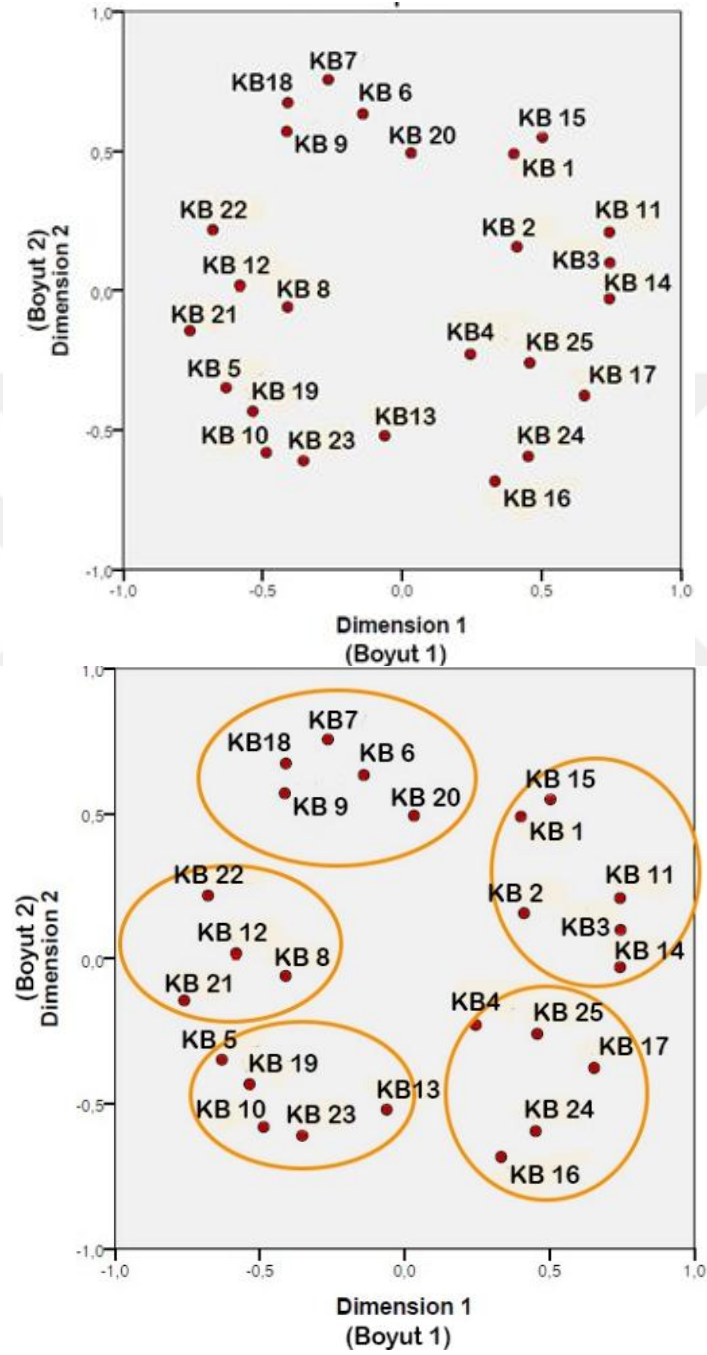
EK 11. Yapılandırılmış Gruplandırma Matrisi – Anlam/Nitelik –Mimarlar

OPIA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
1	15	4	8	5	0	3	1	1	1	2	5	1	2	8	8	2	5	1	0	5	1	1	1	3	2
2	4	15	4	3	2	5	4	3	5	6	4	2	2	4	5	1	4	2	5	1	5	2	5	2	5
3	8	4	15	4	0	2	1	2	1	1	7	1	3	7	9	4	4	2	0	3	2	1	0	4	4
4	5	3	4	15	1	2	1	3	2	2	7	3	3	5	5	3	5	0	2	3	1	1	2	4	5
5	0	2	0	1	15	6	6	3	5	6	0	9	2	1	0	1	2	10	7	2	5	9	3	3	2
6	3	5	2	2	6	15	10	5	4	6	1	6	2	1	2	4	4	5	4	2	3	5	3	3	1
7	1	4	1	1	6	10	15	5	6	6	1	4	3	0	1	4	1	7	6	4	3	7	3	2	1
8	1	3	2	3	3	5	5	15	7	3	1	6	4	2	0	1	0	5	8	3	9	5	2	0	2
9	1	5	1	2	5	4	6	7	15	8	1	4	1	2	0	3	0	5	10	3	8	7	6	2	1
10	2	6	1	2	6	6	6	3	8	15	0	5	2	0	1	2	3	5	7	2	7	5	9	2	3
11	5	4	7	7	0	1	1	1	1	0	15	1	4	5	6	4	4	0	1	3	1	1	0	4	4
12	1	2	1	3	9	6	4	6	4	5	1	15	1	0	0	1	3	10	6	1	9	7	3	2	2
13	2	2	3	3	2	2	3	4	1	2	4	1	15	5	3	3	1	2	4	6	2	2	2	2	2
14	8	4	7	5	1	1	0	2	2	0	5	0	5	15	6	2	4	1	1	4	2	1	1	3	3
15	8	5	9	5	0	2	1	0	0	1	6	0	3	6	15	4	5	0	0	4	0	0	0	4	5
16	2	1	4	3	1	4	4	1	3	2	4	1	3	2	4	15	6	0	0	2	0	1	4	12	4
17	5	4	4	5	2	4	1	0	0	3	4	3	1	4	5	6	15	1	0	2	1	0	1	8	5
18	1	2	2	0	10	5	7	5	5	5	0	10	2	1	0	0	1	15	5	3	8	9	2	0	2
19	0	5	0	2	7	4	6	8	10	7	1	6	4	1	0	0	0	5	15	3	9	7	3	1	0
20	5	1	3	3	2	2	4	3	3	2	3	1	6	4	4	2	2	3	3	15	2	2	1	2	2
21	1	5	2	1	5	3	3	9	8	7	1	9	2	2	0	0	1	8	9	2	15	6	6	0	2
22	1	2	1	1	9	5	7	5	7	5	1	7	2	1	0	1	0	9	7	2	6	15	2	2	1
23	1	5	0	2	3	3	3	2	6	9	0	3	2	1	0	4	1	2	3	1	6	2	15	4	3
24	3	2	4	4	3	3	2	0	2	2	4	2	2	3	4	12	8	0	1	2	0	2	4	15	3
25	2	5	4	5	2	1	1	2	1	3	4	2	2	3	5	4	5	2	0	2	2	1	3	3	15

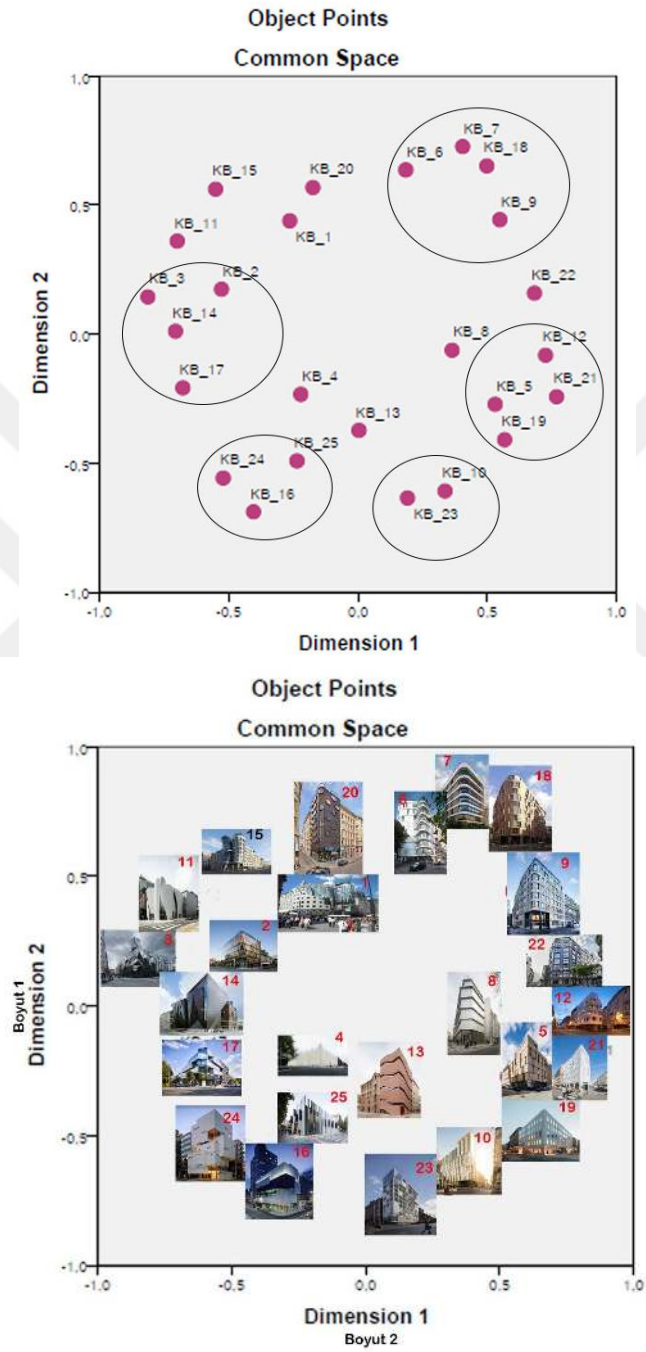
EK 12. Yapılandırılmış Gruplandırma Matrisi – Anlam/Nitelik –Mimar Olmayanlar

OPLA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
1	15	6	4	2	0	3	4	2	1	2	2	2	4	7	7	5	7	1	2	1	0	5	3	2	4
2	6	15	5	6	2	1	2	2	1	0	5	1	8	8	6	5	4	2	2	5	0	4	1	2	4
3	4	5	15	4	2	1	1	2	1	1	5	4	4	7	4	6	3	2	0	3	0	3	1	1	2
4	2	6	4	15	2	3	1	4	3	2	8	1	4	4	1	3	3	2	4	2	4	2	0	3	5
5	0	2	2	2	15	3	4	5	5	5	1	6	5	2	1	2	0	9	5	3	5	2	6	2	2
6	3	1	1	3	3	15	9	4	7	7	4	3	1	1	2	1	4	5	6	4	4	5	4	4	3
7	4	2	1	1	4	9	15	2	8	6	1	5	3	1	1	3	2	7	4	6	2	5	6	2	3
8	2	2	2	4	5	4	2	15	4	5	4	4	6	3	3	2	3	6	7	2	5	5	5	6	2
9	1	1	1	3	5	7	8	4	15	9	3	2	2	1	1	0	0	6	10	5	6	2	9	2	0
10	2	0	1	2	5	7	6	5	9	15	2	3	3	1	1	2	0	5	10	2	7	3	8	3	0
11	2	5	5	7	1	4	1	4	2	1	15	2	4	6	4	5	7	1	2	3	2	2	0	5	6
12	2	1	4	1	6	3	5	4	2	3	2	15	3	4	4	4	1	5	2	5	4	4	5	5	2
13	4	8	4	4	5	1	3	6	2	3	4	3	15	6	4	4	2	3	1	4	2	3	2	3	1
14	7	8	7	4	2	1	1	3	1	1	6	4	6	15	4	6	5	2	1	3	0	5	2	3	4
15	7	6	4	1	1	2	1	3	1	1	4	4	4	4	15	6	4	1	1	4	2	3	3	5	5
16	5	5	6	3	2	1	3	2	0	2	5	4	4	6	6	15	8	1	0	1	1	3	4	5	6
17	6	4	3	3	0	4	2	3	0	0	7	1	2	5	4	8	15	2	2	1	1	3	0	7	6
18	1	2	2	2	9	5	7	6	6	5	1	5	3	2	1	1	2	15	6	6	3	3	4	4	2
19	2	2	0	4	5	6	4	7	10	10	3	2	1	1	1	0	2	6	15	3	7	2	8	4	0
20	1	5	3	2	3	4	6	2	5	2	3	5	4	3	4	1	1	6	3	15	2	1	3	3	3
21	0	0	0	4	5	4	2	5	6	7	3	4	2	0	2	1	1	3	7	2	15	3	6	6	0
22	5	4	3	2	2	5	5	5	2	3	2	4	3	5	3	3	3	3	2	1	3	15	2	1	3
23	3	1	1	0	6	4	6	5	9	8	0	5	2	2	3	4	0	4	8	3	6	2	15	4	0
24	2	2	1	3	2	4	2	6	2	3	5	5	3	3	5	5	7	4	4	3	6	1	4	15	3
25	4	4	2	5	2	3	3	2	0	0	6	2	1	4	5	6	6	2	0	3	0	3	0	3	15

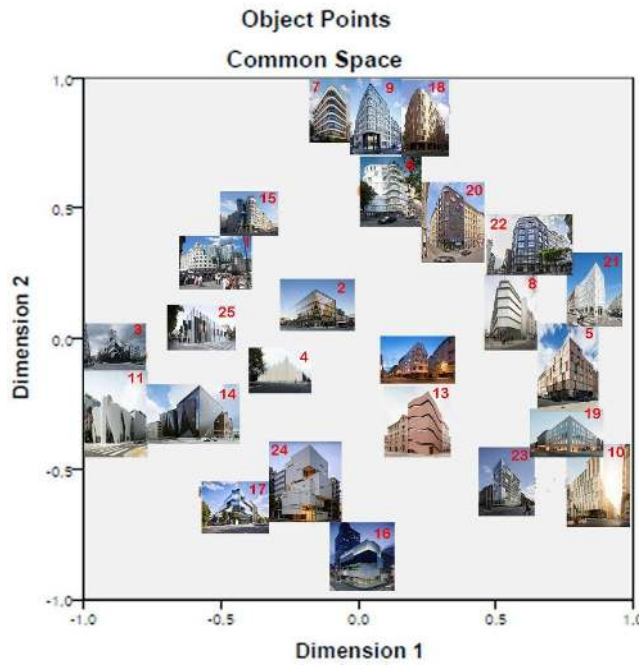
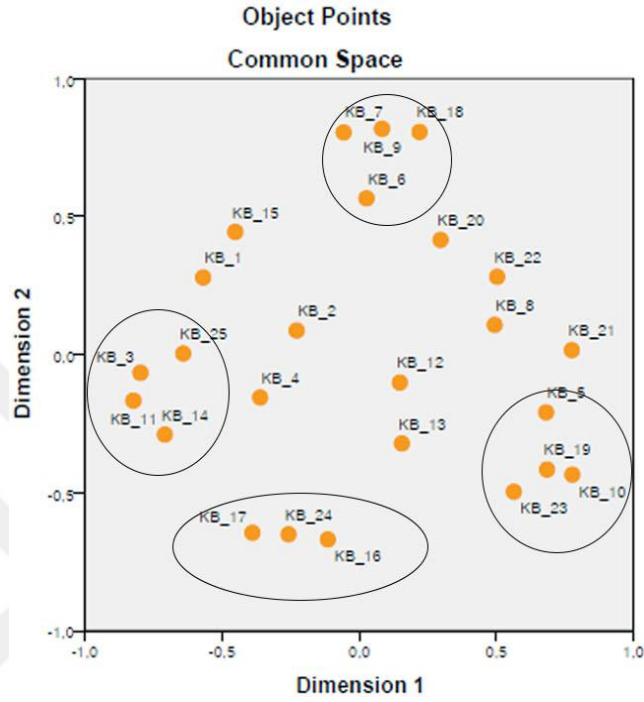
EK 13. Serbest Gruplandırma Kategorizasyon Şeması

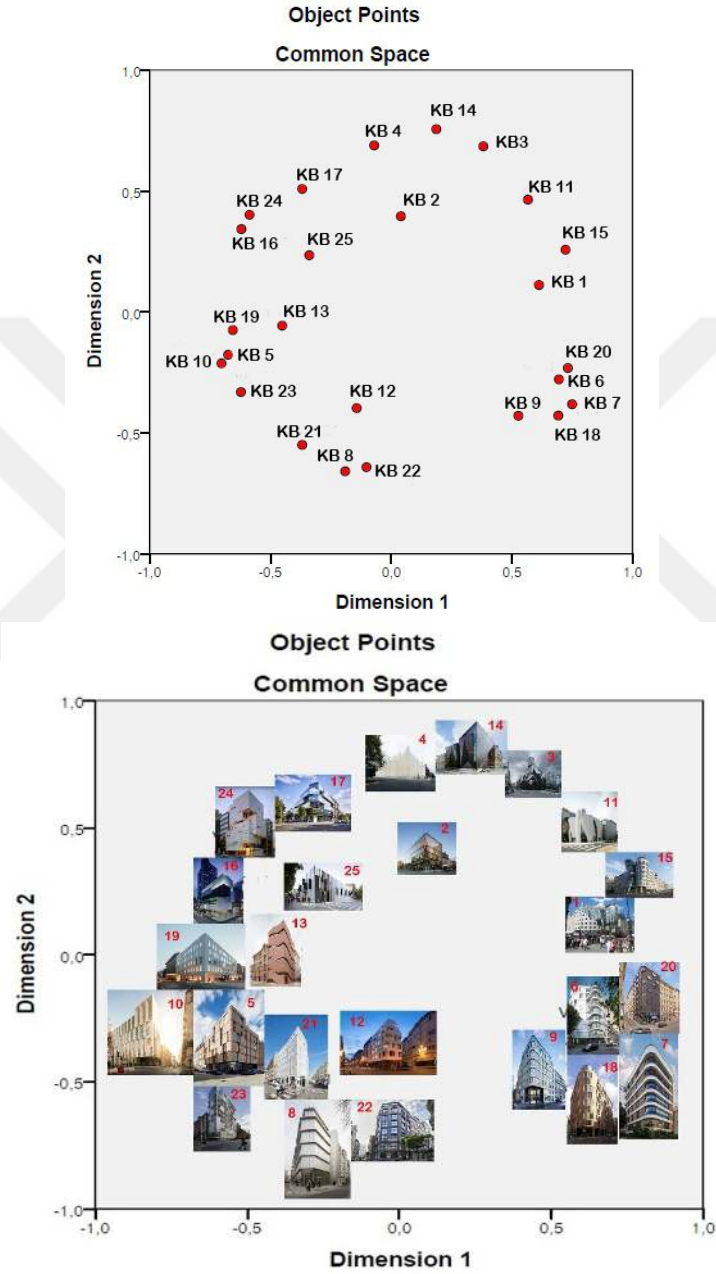
EK 14. Serbest Gruplandırma Mimarlar Kategorizasyon Şeması

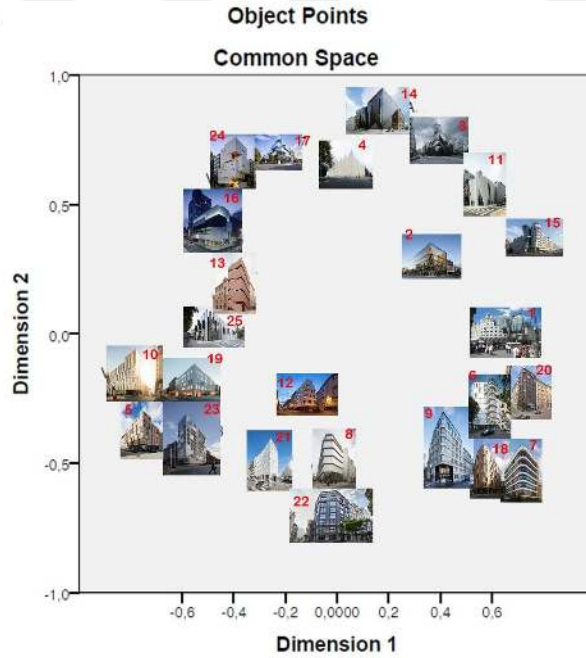
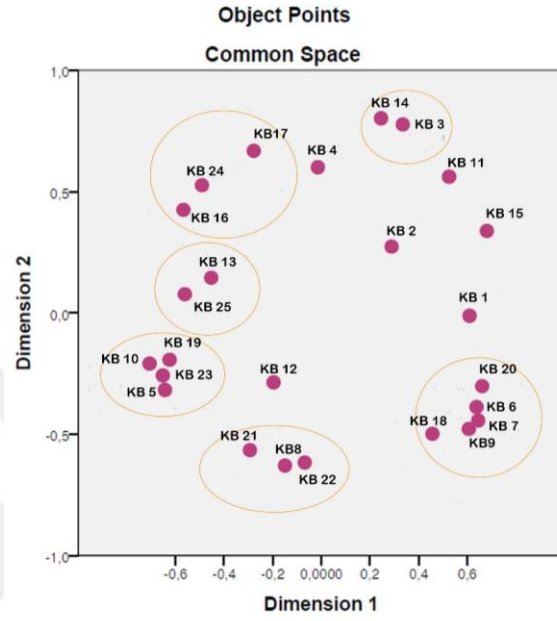
EK 15. Serbest Gruplandırma Mimar Olmayanlar Kategorizasyon Şeması

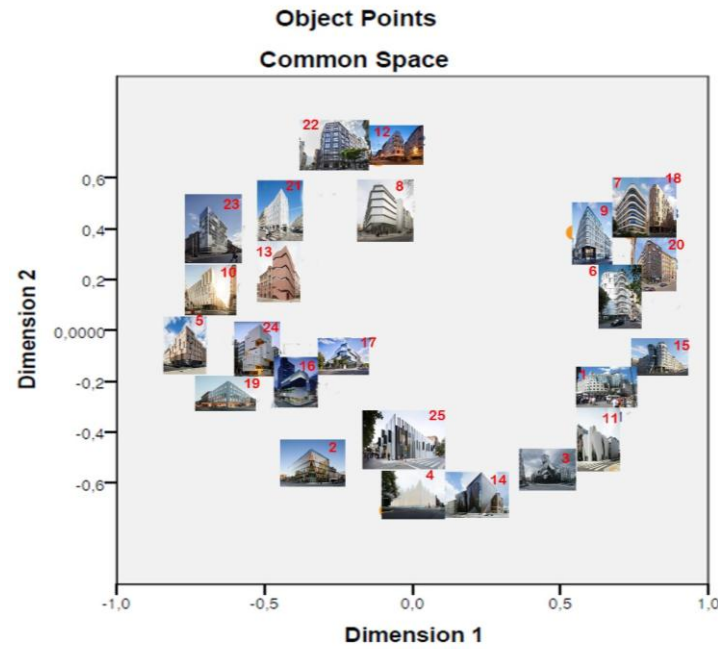
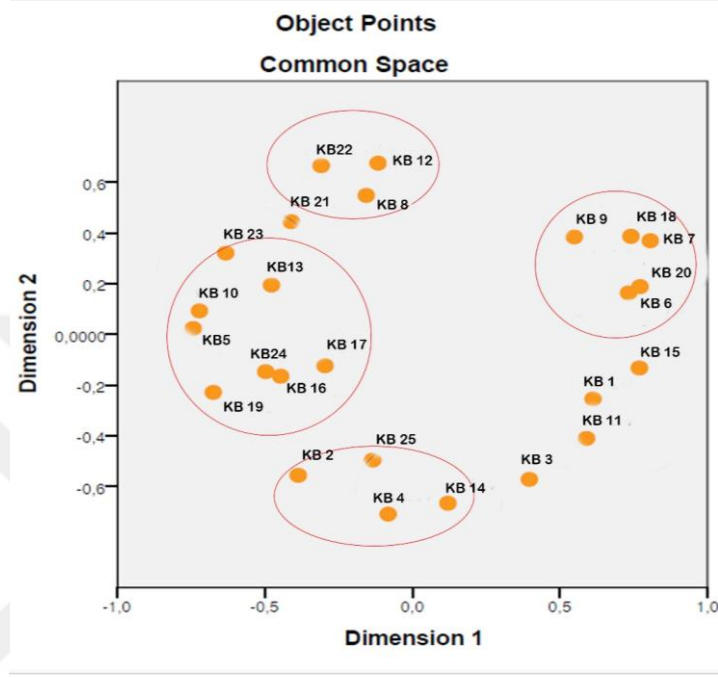
EK 16. Yapılandırılmış Gruplama (Biçimsel Özellikler) Genel Kategorizasyon Şeması

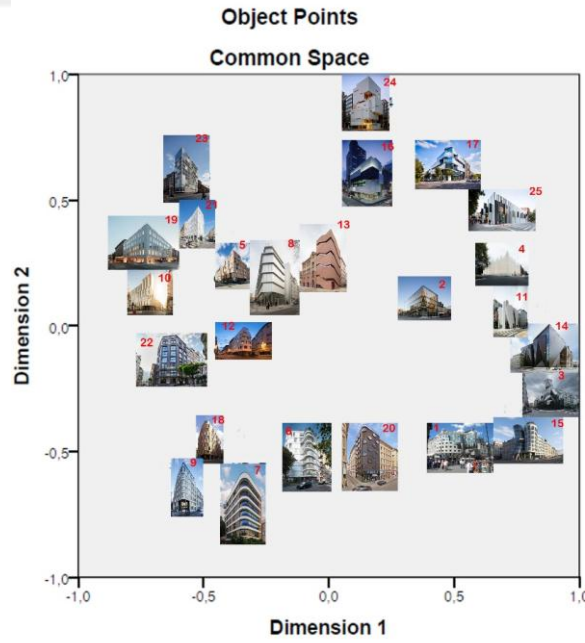
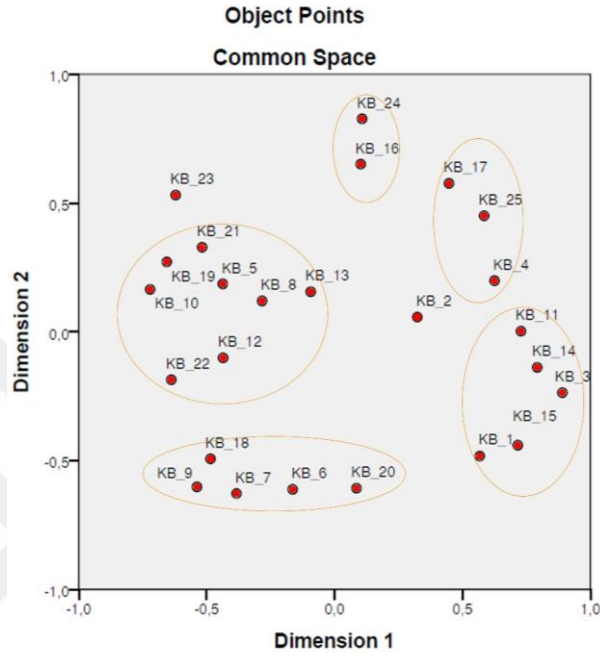
EK 17. Yapılandırılmış Gruplama (Biçimsel Özellikler) Mimarlar Kategorizasyon Şeması

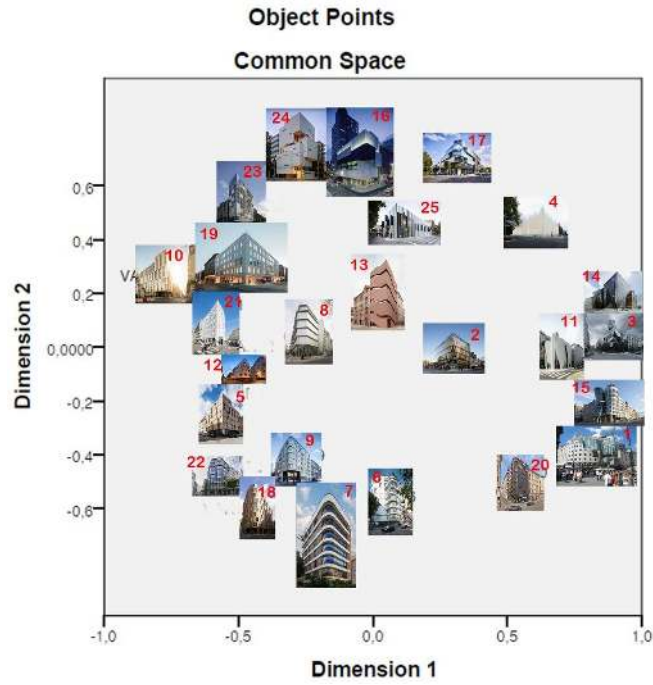
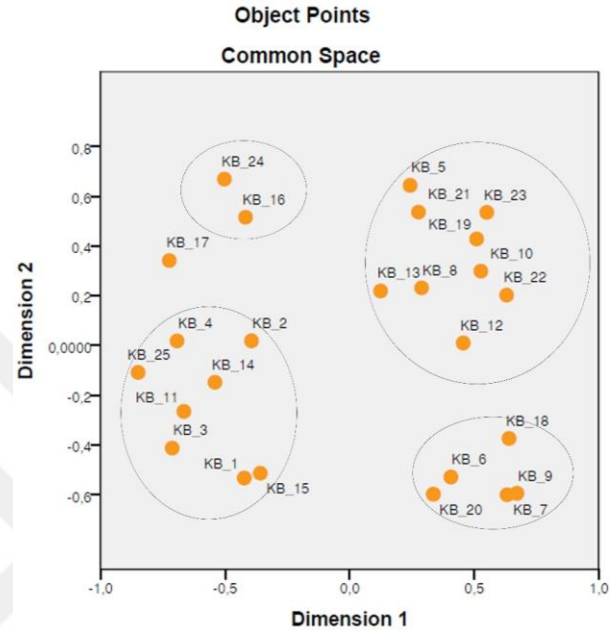
**EK 18. Yapılandırılmış Gruplama (Biçimsel Özellikler) Mimar Olmayanlar
Kategorizasyon Şeması**

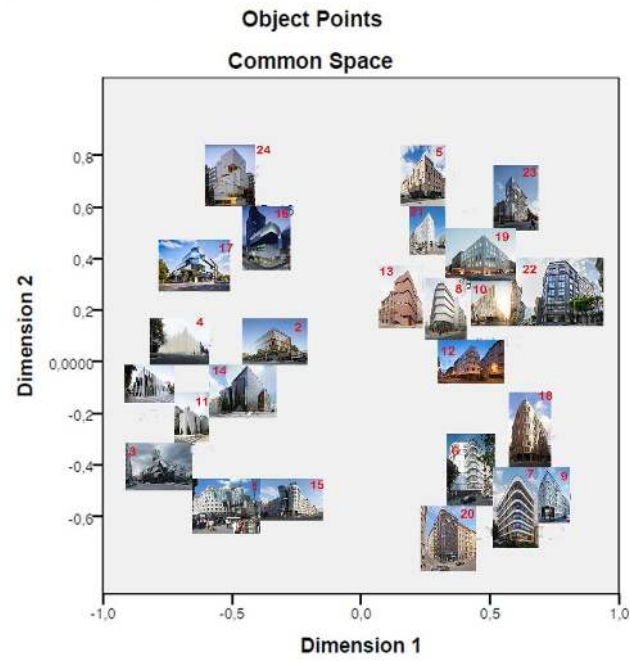
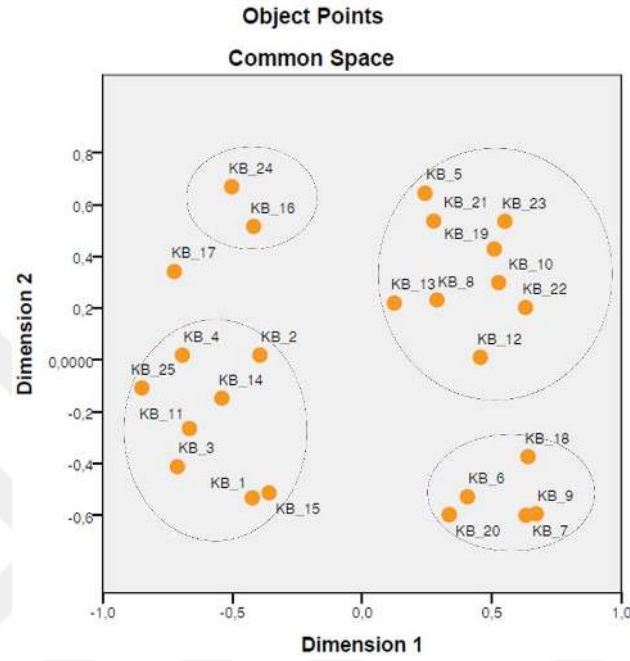
EK 19. Yapılandırılmış Gruplama (Mimari üslup) Genel Kategorizasyon Şeması

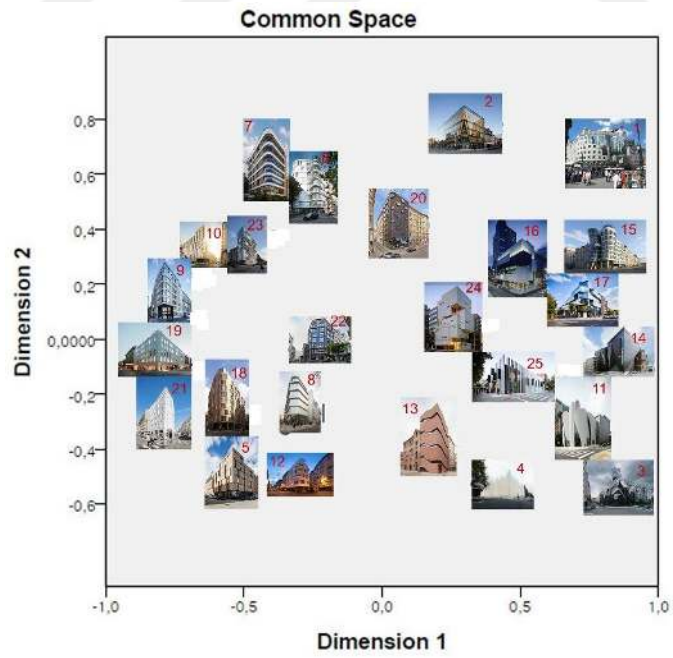
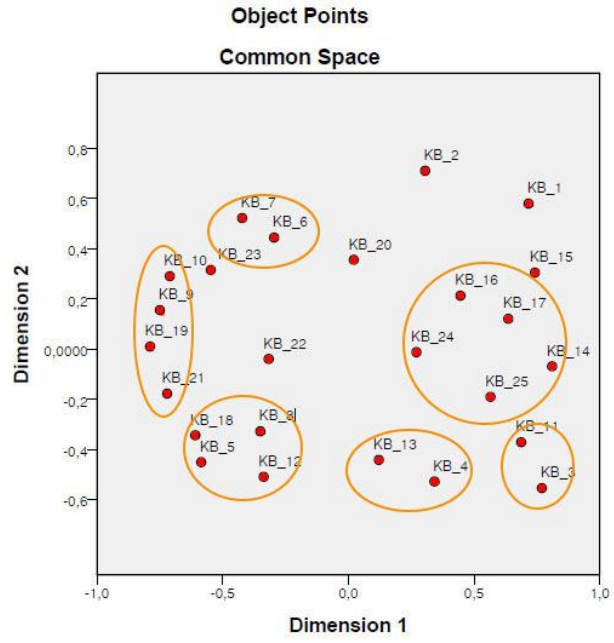
EK 20. Yapılandırılmış Gruplama (Mimari üslup) Mimarlar Kategorizasyon Şeması

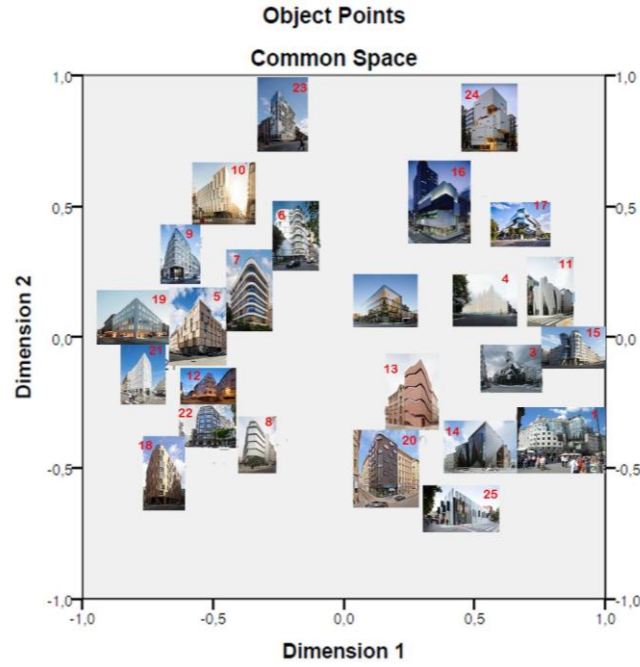
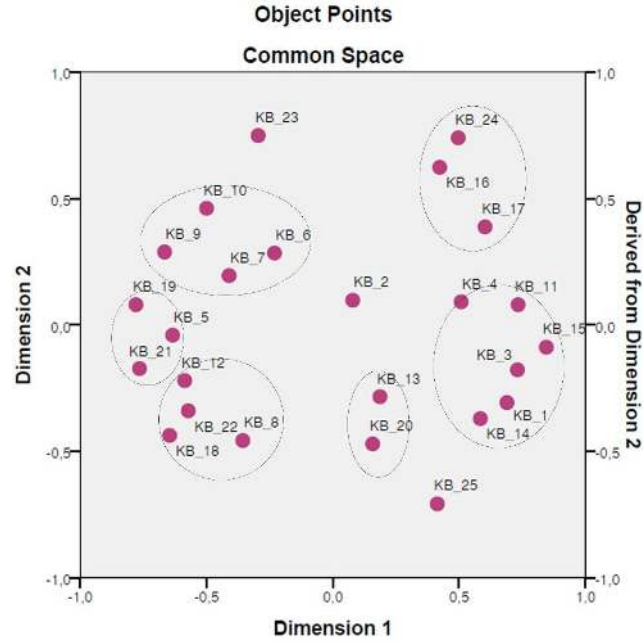
**EK 21. Yapılandırılmış Gruplama (Mimari üslup) Mimar Olmayanlar
Kategorizasyon Şeması**

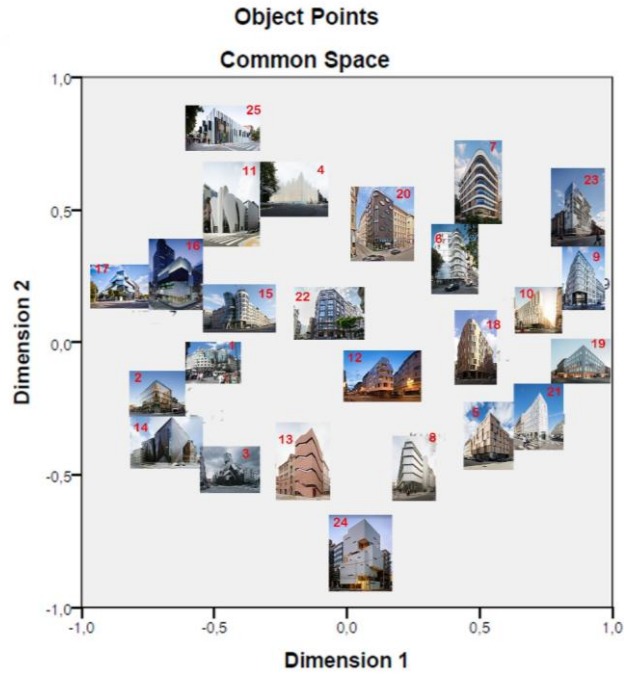
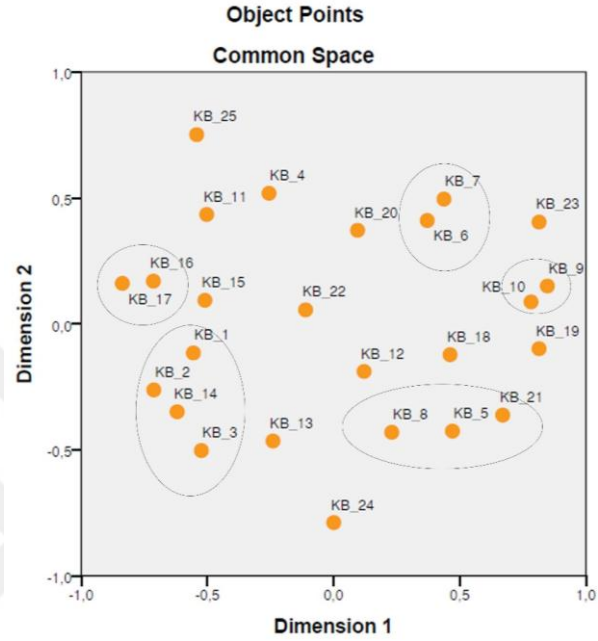
EK 22. Yapılandırılmış Gruplama (Anlam Nitelik) Genel Kategorizasyon Şeması

EK 23. Yapılandırılmış Gruplama (Anlam-Nitelik) Mimarlar Kategorizasyon Şeması

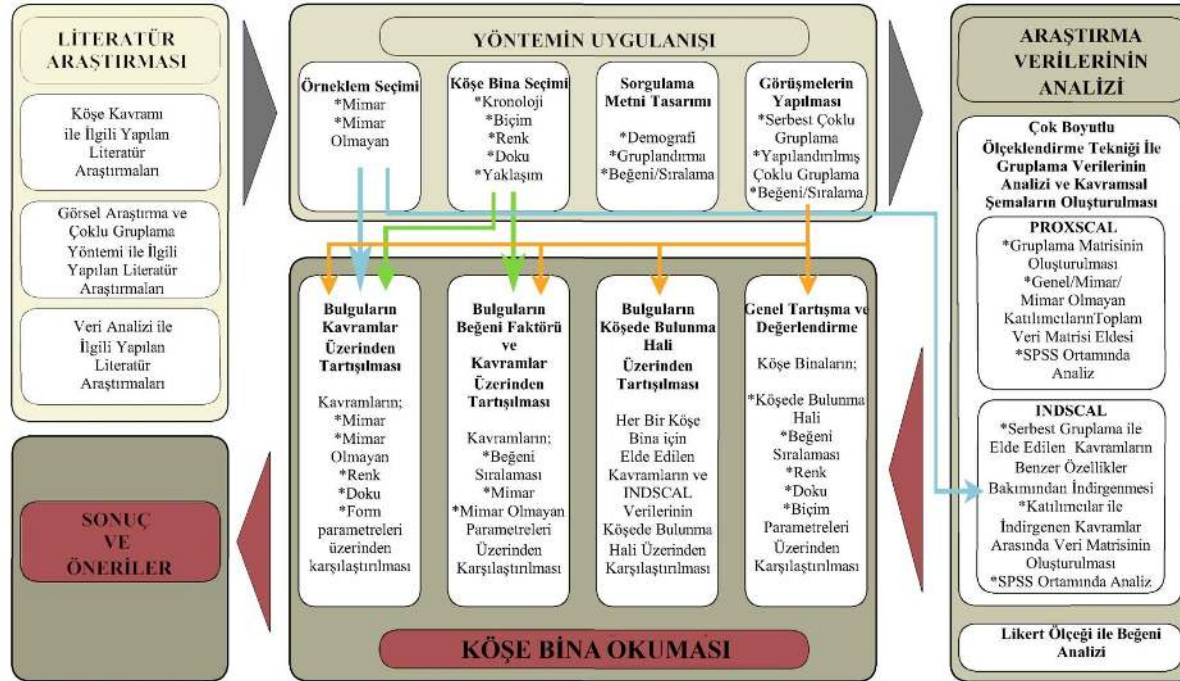

**EK 24. Yapılandırılmış Gruplama (Anlam-Nitelik) Mimar Olmayanlar
Kategorizasyon Şeması**

EK 25. Kullanıcı Algısı Üzerinden Köşe Bina Okuma Yaklaşımı

KULLANICI ALGISI ÜZERİNDEN KÖŞE BİNA OKUMA YAKLAŞIMI

EK 26. Genel Morfoloji Gruplandırma Matrisi

MEYDAN	SOKAK		MEYDAN	YARI ACIK	
	KEMERDAN	KOSEDEN		KEMERDAN	KOSEDEN
DIK	DAR BENİG DİK	DAR BENİG DİK	DAR BENİG DİK	DAR BENİG DİK	DAR BENİG DİK

EK 27. Genel Tartışma Tablosu

	K	KB	BS	Doku	Renk	Form	K	KB	BS	Doku	Renk	Form	K	KB	BS	Doku	Renk	Form
K.T.T.	1	16	G-K	SO-R		YARI ACIR EKŞİLTİLMELİ KÖŞE KULELİ	1	16	G-K	SO-R		YARI ACIR EKŞİLTİLMELİ KÖŞE KULELİ	1	16	G-K	SO-R		YARI ACIR EKŞİLTİLMELİ KÖŞE KULELİ
	2	8	Ş-Y-Ş	SI-R		KAPALI EKŞİLTİLMELİ YANAL	2	8	Ş-Y-Ş	SI-R		KAPALI EKŞİLTİLMELİ YANAL	2	8	Ş-Y-Ş	SI-R		KAPALI EKŞİLTİLMELİ YANAL
	3	14	H-H	S		KAPALI YANAL-ÜSTTE KÖŞE KULELİ	15	22	H-H	B		YARI ACIR EKŞİLTİLMELİ KAPSAMLI	7	13	Ş-Y-Ş	SI-R		KAPALI NOTR DAİRESEL
	5	12	S-K	SI-R		KAPALI EKLEMELİ KÖŞE KULELİ	18	18	A-K	SI-R		YARI ACIR NOTR DAİRESEL	13	10	S-K	SI-R		KAPALI NOTR DİK
	8	25	S-K	B		KAPALI NOTR DİK	20	21	S-K	SI-R		KAPALI EKLEMELİ DAİRESEL	14	6	S-K	S		KAPALI EKŞİLTİLMELİ KAPSAMLI
	9	17	A-K	B		YARI ACIR EKŞİLTİLMELİ DAİRESEL	6	9	A-K	B		YARI ACIR YANAL-ÜSTTE DAİRESEL	18	18	A-K	SI-R		YARI ACIR NOTR DAİRESEL
	17	5	H-H	SO-R		YARI ACIR EKŞİLTİLMELİ DİK	7	13	Ş-Y-Ş	SI-R		KAPALI NOTR DAİRESEL	19	24	S-K	B		YARI ACIR NOTR DİK
	18	18	A-K	SI-R		YARI ACIR NOTR DAİRESEL	6	9	A-K	B		YARI ACIR YANAL-ÜSTTE DAİRESEL	20	21	S-K	SI-R		KAPALI EKLEMELİ DAİRESEL
	21	19	G-K	B		KAPALI NOTR DİK	7	13	Ş-Y-Ş	SI-R		KAPALI NOTR DAİRESEL	23	20	S-K	G-K	SO-R	YARI ACIR NOTR DİK
	22	20	S-K	SO-R		YARI ACIR NOTR DİK	9	17	A-K	B		YARI ACIR EKŞİLTİLMELİ DAİRESEL	5	12	S-K	SI-R		KAPALI EKLEMELİ KÖŞE KULELİ
B.S.K.T.	12	23	G-K	B		YARI ACIR NOTR DİK	18	18	A-K	SI-R		YARI ACIR NOTR DAİRESEL	10	11	A-K	B		KAPALI YANAL DİK
	21	19	G-K	B		KAPALI NOTR DİK	8	25	S-K	B		KAPALI NOTR DİK	19	24	S-K	B		YARI ACIR NOTR DİK
	20	21	S-K	SI-R		KAPALI EKLEMELİ DAİRESEL	3	14	H-H	G-K	S		21	19	G-K	B		KAPALI NOTR DİK
K.T.S.	21	19	G-K	B		KAPALI NOTR DİK	11	3	H-H	B		KAPALI EKŞİLTİLMELİ KAPSAMLI	23	20	S-K	G-K	SO-R	YARI ACIR NOTR DİK
	3	14	H-H	S		KAPALI YANAL-ÜSTTE KÖŞE KULELİ	14	6	S-K	S		KAPALI EKŞİLTİLMELİ KAPSAMLI	4	2	Ş-Y-Ş	B		KAPALI NOTR DİK
	6	9	A-K	B		YARI ACIR YANAL-ÜSTTE DAİRESEL	15	22	H-H	B		YARI ACIR EKŞİLTİLMELİ KAPSAMLI	5	12	S-K	SI-R		KAPALI EKLEMELİ KÖŞE KULELİ
K.K.K.R.Y.	11	3	H-H	B		KAPALI EKŞİLTİLMELİ KAPSAMLI	16	1	G-K	SO-R		YARI ACIR EKLEMELİ DİK	10	11	A-K	B		KAPALI YANAL DİK
	14	6	S-K	S		KAPALI EKŞİLTİLMELİ KAPSAMLI	17	5	H-H	SO-R		YARI ACIR EKŞİLTİLMELİ DİK	13	10	S-K	SI-R		KAPALI NOTR DİK
	24	7	H-H	B		KAPALI EKLEMELİ DİK	24	7	H-H	B		KAPALI EKLEMELİ DİK	16	1	G-K	SO-R		YARI ACIR EKLEMELİ DİK
	8	25	S-K	B		KAPALI NOTR DİK	2	8	Ş-Y-Ş	SI-R		KAPALI EKŞİLTİLMELİ YANAL	19	24	S-K	B		YARI ACIR NOTR DİK
K.C.V.	12	23	G-K	B		YARI ACIR NOTR DİK	4	2	Ş-Y-Ş	B		KAPALI NOTR DİK	23	20	S-K	G-K	SO-R	YARI ACIR NOTR DİK
	17	5	H-H	SO-R		YARI ACIR EKŞİLTİLMELİ DİK	12	23	G-K	B		YARI ACIR EKŞİLTİLMELİ YANAL	25	4	H-H	B		KAPALI EKLEMELİ DİK
	21	19	G-K	B		KAPALI NOTR DİK	19	24	S-K	B		YARI ACIR NOTR DİK	K: Kavramlar SO-R: Soğuk Renk					
	22	20	S-K	SO-R		YARI ACIR NOTR DİK	25	4	H-H	B		KAPALI EKLEMELİ DİK	K.B.: Köşe Bina SI-R: Sıcak Renk					
KUT. K.C.	18	18	A-K	SI-R		YARI ACIR NOTR DAİRESEL	23	20	S-K	G-K	SO-R	YARI ACIR NOTR DİK	B.: Beyaz G-K: Gizleyici-Katmanlı					
	Ş.-Y.Ş.: Şeffaf-Yarı Şeffaf						K.C.V.: Köşeye Cephe Verenler						S.: Siyah H.H.: Hafif Hareketli					
K.T.T.: Köşeyi Tanımlayan-Tutan						K.D.V.: Köşeye Dönüş Verenler						A-K: Açık-Kapalı S.K.: Sert-Kaba						
K.T.S.: Köşeyi Tutan-Saran						D.K.: Dinamik Köşeler						K: Kavramlar SO-R: Soğuk Renk						
K.K.K.R.Y.: Köşeye Kimlik						K.D.: Köşeyi Dönemeyenler						K.B.: Köşe Bina SI-R: Sıcak Renk						
Kazandıran Referans Yapılar						B.S.K.T.: Bağlama Saygılı Köşeyi Tutan						G-K: Gizleyici-Katmanlı						
K.B.L.E.: Köşede Bulunmayı İnkâr Edenler						K.I.O.: Köşeyle İlişkisi Olmayan						H.H.: Hafif Hareketli						
						K.D.Y.R.C.: Köşe Dönüşü Yumuşatılmış Ritmik Cephe						E.E.D.K.: Esnek Estetik Dairesel Köşeler						
						D.D.K.T.: Dairesel Dönüşle Köşeyi Tanımlayan						D.A.K.D.: Dik Açılı Köşe Dönüşü						
						K.A.K.I.T.: Köşeye Aykırı Kendi İçinde Tutarlı						T.D.K.V.O.: Tek Düz Köşe Vurgusu Olmayan						